

MOJA GORNJA TUZLA

VJERSKI ŽIVOT U XX STOLJEĆU

SEAD SELJUBAC

MOJA GORNJA TUZLA

VJERSKI ŽIVOT U XX STOLJEĆU

IZDAVAČI

MUFTIJSTVO TUZLANSKO

MEDŽLIS ISLAMSKJE ZAJEDNICE GORNJA TUZLA

RECENZENTI

DR. FUAD HADŽIMEHMEDOVIĆ

MR. RAMIZ BAJIĆ

SALIH-EF. JUSIĆ

LEKTOR

EMINA HATUNIĆ

TEHNIČKO UREĐENJE

ELVEDIN KOZAREVIĆ

PREVOD SAŽETKA NA ENGLJSKI

MUAMER SELJUBAC

ŠTAMPA

OFF-SET TUZLA

SEAD SELJUBAC

MOJA GORNJA TUZLA

VJERSKI ŽIVOT U XX STOLJEĆU

TUZLA, 2024.

UVOD

REFIKOVO PISMO

Ne tako davne 1990. godine rahmetli Refik Hadžimehanović, koji je tada kratko boravio u Tuzli, pozvao me u svoj stan, negdje na Batvi (Ive Andrića 33), želeći da porazgovaramo o nekim njegovim radovima vezanim za Gornju Tuzlu i Tuzlu. Tada me je upoznao sa svojim objavljenim tekstovima vrlo značajne sadržine. Jedan dio podataka o Gornjoj Tuzli je preuzeo od Adema Handžića, a drugi je zabilježio na osnovu razgovora s tada živim Gornjotuzlacima koji se sjećaju kako su izgledali vjerski objekti i ko su sve bili službenici u njima iz ranijeg perioda Gornje Tuzle, kao i u godinama koje su bliže nastanku njegovih tekstova. Riječ je o radovima: „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“ (ljetopis), „Tuzlanski hafizi“ i „Turbeta i mezarovi u Tuzli i njenoj okolini“ iz 1982. godine.

Dana 3. 9. 1990. godine napisao mi je pismo sljedeće sadržine:

„Esselamu alejkum i merhaba, h. Sead-ef.!

Koristim se prilikom da Ti se javim ovim kratkim pismom i usput Ti pošaljem na uvid da pročitaš ova moja tri skromna rada.

1. Obećao sam Ti na poklon poslati moj rad „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“ iz 1981. godine. Uglavnom, jedan dio je objavljen i izašao u Glasniku VIS-a, dok sam drugi dio nadopunio, prema pismenom sjećanju rahmetli Kadri-efendije Hajdarovića, te unio sve što je on za života zapamtio i saznao. Međutim, ovaj ljetopis se uglavnom odnosi na period do 1941. godine, a što se tiče džamija, one su opisane onako kako sam zamišljao i uvjerio se na licu mjesta tokom 1981. godine.

U vremenu od 1981. do 1990. godine desile su se neke promjene - srušena je i nanovo izgrađena džamija u Potur-mahali (Hadži Huseinova), a bilo je i neke dogradnje na ostalim džamijama. Promjene se tiču posebno imama i mujezina pojedinih džamija, itd. Prema tome, trebalo bi izvršiti dopunu po stranicama, naročito imama i mujezina, da to ne bi palo u zaborav. Bio bih zahvalan kada bih to dobio radi kompletiranja.

2. Ove dvije knjige, „Turbeta i mezarovi u Tuzli i njenoj okolini 1982. god.“ i „Tuzlanski hafizi 1983. god.“ svakako treba pročitati, pa kod hafiza opširno opisati i hafize Gornje Tuzle (poimenično sam ih naveo, prema iskazu rahmetli Kadri-efendije, na 1. stranici nasuprot „napomena“, radi bolje uočenosti).

Nadam se da ćeš se potruditi i to srediti do mog ponovnog dolaska u Tuzlu koncem 1990. godine, ako Bog dadne zdravlja i pameti, jer ja se oslanjam na Božiji tevekkul, s obzirom na godine života i moje zdravlje. Sve sam ja to lijepo napisao da Te podsjetim, i ulijepio da se možeš ravnati.

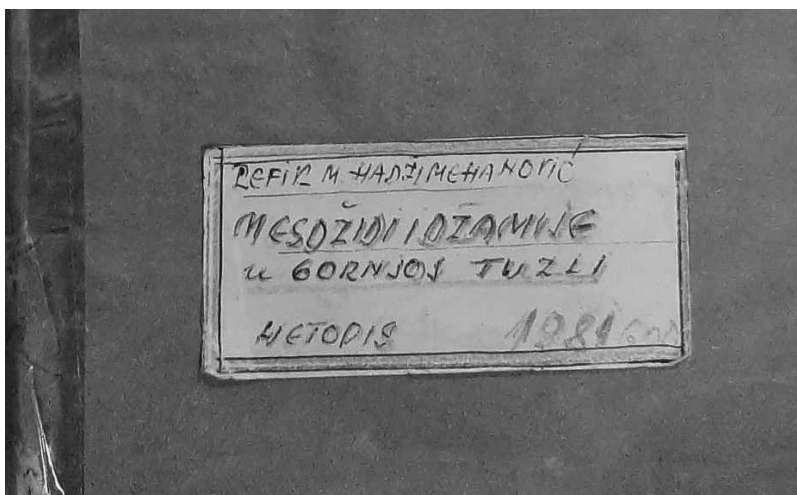
Kako je bilo na putu? Mislim da se nisi previše zamorio. Kako otac? Velika mu hvala na pažnji i da mu dragi Allah podari dobro zdravlje. Na icramu zahvaljujem mnogo, a naročito na hizmetu domaćice i samo mogu pohvalno da se izrazim, jer sam naišao na potpuno razumijevanje i pažnju

bez imalo ustručavanja. Još jednom velika hvala i želja za dobro zdravlje i rahatluk Tvojim roditeljima.

Na kraju, želeći Ti sve najbolje, uz mahsus selam Tebi i Tvojima.

Refik

Tuzla, 3. 9. 1990. godine.“

REFIKOVA SVESKA

Još imam sačuvane te tri sveske. Svaka sveska, osim pisanog sadržaja, sadrži i fotografije opisanih objekata iz tog vremena. Na prvoj svesci je zalijepljena (ovjerena pečatom i potpisana) ova napomena:

„Ovaj svoj skromni rad o džamijama i ostalim podacima do 1941. godine poklanjam h. S. Seljubcu, gl. imamu iz Gornje Tuzle, da mu posluži kao uspomena na prošlost Gornje Tuzle.“ Tuzla, 2. 9. 1990. god.

Na drugoj i trećoj svesci stoji napisano (uz pečat i potpis):

„Ove moje skromne radove ustupam na privremenu upotrebu h. S. Seljubcu, glavnom imamu iz Gornje Tuzle, da ih pročita i izvrši eventualne nadopune po stranicama, odnosno rednim brojevima. Naročito se to odnosi

na hafize iz Gornje Tuzle, gdje treba navesti ime oca, godinu rođenja i smrti, gdje je hifz završio i kada, jer rahmetli Kadri-efendija Hajdarović je samo poimenično naveo, bez detaljnih podataka. Ovi radovi su sljedeći:

1. Tuzlanski hafizi, 1983. god.
2. Turbeta i mezarovi u Tuzli i njenoj okolini, 1982. god.

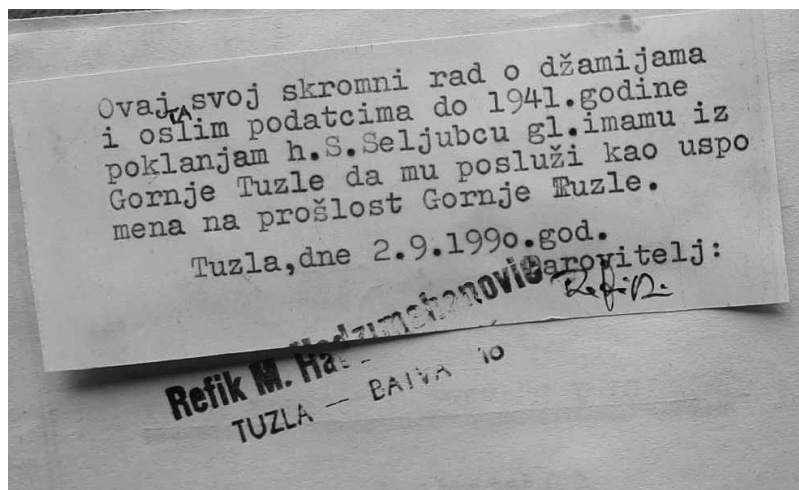
Tuzla, 2. 9. 1990. god.

Nakon navedenog pisma (koje čuvam u originalu) više se nismo vidjeli. Refik Hadžimehanović (rođen 1916) umro je u rodnom Konjicu 1995. godine.¹

Realizacija želje uvaženog Refika Hadžimehanovića dugo je čekala svoje vrijeme. Radeći na istraživačkom projektu „Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća“ vidio sam koliko je važno bilježiti sve do čega se dođe, vezano za Gornju Tuzlu i njenu dugu povijest, a posebno za vjerski život te sredine. U navedenom radu sam spomenuo jedan broj vjerskih službenika a istovremeno i jedan broj džamija i mekteba u kojima su djelovali kao imami, muallimi, mujezini i sl. sredinom XX stoljeća. Prilikom prikupljanja građe za taj rad u Arhivu Tuzlanskog kantona Tuzla izdvajao sam i materijale koji su vezani konkretno za Gornju Tuzlu. Tako je

1 Refik Hadžimehanović je rođen 30. marta 1916. godine u Donjem Polju, Konjic. Otac mu se zvao Mehmed, a majka Almasa Hadžimehanović, r. Hadžizukić. Njegov otac je nekada radio kao željeznički službenik, a majka je bila domaćica. Refik Hadžimehanović se nakon završene osnovne škole u rodnom mjestu upisao u Šerijatsku gimnaziju u Sarajevu, ali je nije završio. Kako kaže, pao je na popravnom ispitu iz arapskog jezika pa je morao preći u drugu gimnaziju na kojoj je položio treći razred. Daljnje školovanje je prekinuo radi slabijeg zdravstvenog stanja. Završni IV razred gimnazije je završio 1941. godine. Zaposlio se 1934. godine u Šumskoj upravi u Konjicu, gdje je radio na administrativnim poslovima potpuno besplatno, očekujući namještenje. Dana 31. 8. 1936. godine zaposlio se u svojstvu dnevničara kod Glavne radionice Sarajevo. Osim ovog grada, radio je još na istim ili sličnim poslovima u Doboju, ponovo u Konjicu, Brčkom, da bi kasnije radio u Tuzli na željeznici u svojstvu referenta materijalnog knjigovodstva od 15. januara 1953. do 7. februara 1973. godine, kada je penzionisan. Ovaj zadnji podatak je veoma važan zbog činjenice da je Refik Hadžimehanović imao sasvim dovoljno vremena da bolje upozna kulturno-historijsko naslijeđe dvije Tuzle, što će se jasno uočiti u njegovim radovima. Umro je u rodnom Konjicu 1995. godine. Vidi više o njemu i njegovim radovima u: Kemal Bašić, "Kulturno-historijsko naslijeđe Gornje i Donje Tuzle u djelima Refika Hadžimehanovića, *Baština sjeveroistočne Bosne*, br. 3, 2010, Tuzla, 2011, str. 132-143.

nastala osnovna dokumentacija za ovaj rad. Dodatne materijale sam crpio, najvećim dijelom, iz periodike XX stoljeća koja se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, bilo da je riječ o serijskim publikacijama ili pak o glasilima Islamske zajednice. Jedan manji broj dokumenata sam dobio i iz Arhiva Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, a poslužio sam se i dokumentacijom Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla. Tako se otvorila mogućnost da prezentujem pojedinačno svih 100 godina. Za svaku godinu sam nastojao pronaći bar jednu informaciju. I, naravno, treći izvor su usmena svjedočenja živih Gornjotuzlaka. Ograničio sam se samo na vjerski život Gornje Tuzle u navedenom periodu, a drugim podacima sam se koristio samo povremeno i u mjeri koja je bila potrebna da se razumije kontekst i određene okolnosti. Za noviji period, nakon 2000, informacije sam crpio iz *Ljetopisa* Medžlisa IZ-e Gornja Tuzla. Napominjem da ovo nije naučni rad. Informacije iz periodike sam, u najviše slučajeva, prenosio u cijelosti. Negdje sam citirao izvode. Za svaki podatak je ponuđen izvor. Cilj mi je bio da na jednom mjestu ponudim mnoštvo novih i jedan dio starih podataka o vjerskom životu u Gornjoj Tuzli u XX vijeku. To je razlog da sam odstupio od naučnog pristupa i metodologije.

Čitaocima se može, pri čitanju ovog rada, učiniti da sam u nekim dijelovima suviše ličan. Pišem ovo djelo u prvom licu. Posebno u dijelu koji tretira period nakon 1958. unosim veliki broj i ličnih podataka. Radim to svjesno, autobiografski, ali prije svega kao Gornjotuzlak. Neka moja postignuća u životu, uz Božiju pomoć, jesu postignuća jednog Gornjotuzlaka.

U nedavnom razgovoru, na pitanje sadašnjeg tuzlanskog muftije dr. Vahid-ef. Fazlovića šta mi je osnovni motiv da se odlučim na ovaj istraživački rad, odgovorio sam: „Osjećam to kao dug prema svojoj Gornjoj Tuzli.“

U Tuzli, 22. 1. 2024. godine

*

LEJLEI-KADR 2024.

GORNJOTUZLANSKI VREMEPLOV

XX STOLJEĆE

PRIJE

U jednom tekstu objavljenom u *Preporodu* 2008. godine o Gornjoj Tuzli kroz historiju, u sažetoj formi, navedeno je:

„Uzvodno od Tuzle, na samoj rijeci Jali, razvilo se naselje Gornja Tuzla, koje je u drugoj polovini XVI stoljeća bilo najrazvijeniji kulturni centar sjeveroistočne Bosne. Razvoj Gornje Tuzle završen je do kraja XVI stoljeća. Od početka XVIII stoljeća, pa sve do danas, razvoj Gornje Tuzle neprekidno zaostaje za Donjom Tuzlom, koja se danas naziva Tuzla. Samo naselje Gornja Tuzla (Yukari Tuzla) spominje se prvi put 1479. godine i predstavljalo je otvorenu varošicu. Osmanlije su je zatekle kao neznatno naselje. Gornja Tuzla na osnovu naplaćene džizije u godinama 1478. i 1479. imala je 15 kuća u odnosu na Donju Tuzlu koja je imala 74 kuće. Nakon prvog obavještenja o tom naselju, nema više nikakvih vijesti do početka XVI stoljeća. Godine 1506. spominje se

franjevački Samostan Svete Marije, koji su Turci tu sigurno zatekli.² Najstariji pisani dokument iz osmanskog perioda u kojem se spominje Gornja Tuzla potiče iz 1515. godine, a čuva se u franjevačkom samostanu u Makarskoj.³ Do 1533. godine Gornja Tuzla je već bila uveliko promijenila svoju fizionomiju. Ona se te godine spominje kao varoš Gornja Tuzla i to je prvi spomen varoši za ovo naselje.⁴ U prvo vrijeme austrougarske okupacije imala je status grada, ali je 1885. izgubila taj status. U Gornjoj Tuzli 1647. godine je otvorena medresa koja je školovala islamske vjerske službenike.⁵

Kao sažetak povijesti ove kasabe preporučujem da se pročitaju tekstovi:

Šefik Bešliagić, „Gornja Tuzla u prošlosti“, u: *Monografija: Sto godina osnovne škole u Gornjoj Tuzli*, Tuzla, 1987, str. 9-18.

Husein Bakalović, „Gornja Tuzla“, u: *Naša porodica*, Tuzla, 2010, str. 12-37.

O vjerskom životu u Gornjoj Tuzli u periodu prije XX stoljeća, osim djela Adema Handžića *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku* (Sarajevo, 1975), nije pisano mnogo. U nekim tekstovima koji su nastajali najčešće se radi o citiranju Handžićevih podataka.

U radu doktora Omera Nakićevića *Protokol (Defter) Gornjotuzlanske nahije 1873 – 1876*. (Centar za napredne studije i Centar za civilizacije na

² A. Handžić, „Tuzla i njena okolina u XVI vijeku“, Sarajevo, 1975, str. 194.

³ Sead Selimović (prikaz): Šefkija Mutevelić, „Tuzlanske historijske minijature - historijski zapisi o Tuzli i okolini od prahistorije do kraja osmanske vladavine“, Tuzla, 2005, str. 245, u: *Arhivska praksa*, God. IX, Tuzla, 2006, str. 354-358.

⁴ A. Handžić, „Tuzla i njena okolina u XVI vijeku“, str. 191.

⁵ Anonim: „Epigrafski spomenici na području Tuzle“, *Preporod*, br. 11/877, Sarajevo, 2008, str. 33. Islamske informativne novine „Preporod“ su, kao jedan od najstarijih printanih bosansko-hercegovačkih medija, zvanične novine Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Izdavač je Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini. Prvi broj je izašao 15. septembra 1970. godine, otkada izlazi u kontinuitetu i distribuirati se u domovini i diljem svijeta, sve do danas. List je izašao kao glasilo Udruženja ilmijske za SR BiH. Prvi urednik „Preporoda“ bio je Husein Đozo. Značaj „Preporoda“ posebno se ogleda u izvještavanju građana u ratnom periodu u Bosni i Hercegovini, kada će njegove reportaže o nekim džematima i džamijama ostati jedine sačuvane informacije o tim mjestima, objektima i ljudima iz tih mjesta. Podatke o periodici iz vremena Austrougarske smo preuzeli sa stranice Gazi Husrev-bege biblioteke: <https://digital.ghb.ba/ghb/users/index.xhtml>

Balkanu – BALMED, Sarajevo, 2015) sadržano je nešto malo informacija o tom segmentu.

Navedeni *Protokol*⁶, a on po svojoj prirodi ne može drugačije ni govoriti, događanja sedamdesetih godina devetnaestog stoljeća prikazuje jezikom administrativne korespodencije. Kada to kažem onda mislim da džamije koje se spominju u dopisima (bez spominjanja njihovog ukupnog broja u Gornjoj Tuzli tada), nisu spomenute samo kao mjesta za klanjanje, podučavanje, odgajanje i vjerske svečanosti. One su spomenute i kao mjesta gdje će se obezbijediti dodatni prostor za sušenje kukuruza i njegovu zaštitu od vlage. Navodi se da su u tu svrhu pripremljene tri džamije. Specifikacija potrebnog materijala „da bi se prozori, vrata i ostalo osiguralo“ precizno je prikazana, kao i dnevnicе majstorima (dunderima). To su džamije: Bijela, Žabljačka i Potočka. Da bi pregledao i provjerio žitarice smještene u magacine džamija, sakupljene kao desetine (ušur), dolazio je posebni „gospodin inspektor za ušur uzvišene Vilaje“. Pa ipak, pored svih poduzetih mjera, zbog žestoke oluje te (1876) godine, popustile su daske (šindra) krova Žabljačke džamije, kukurz je pokvašen i pobuđavilo je 100 oka kukuruza.⁷

U većini džamija imami, hatibi i vaizi imali su zamjenike (vekile) da bi se u njima održavalo klanjanje svih pet vakata namaza. U Žabljačkoj džamiji je tada (1875) imam bio hadži Jusuf-efendija, a u Zagradačkoj hafiz Muhamed-efendija. Za Čaršijsku džamiju veže se Sulejman Vehbi-efendija (do 1875. god.) a nakon njega još jedan hadži Muhamed-efendija.⁸

Hafizi, a ni njihov ukupni broj se ne spominje, u *Protokolu* predstavljaju lica koja su uključena u društvena zbivanja dok su živi, ili su osobe o čijoj se zaoštavštini vode duge sudske rasprave među nasljednicima, nakon njihove smrti.

6 *Gornjotuzlanski protokol* je dokument od neprocjenjive važnosti za povijest Tuzle i njene okoline pred kraj dominacije Osmanskog Carstva u Bosni. O istinskoj vrijednosti ovih i ovakvih izvora mnogo više i egzaktnije će svoju riječ kazati povjesničari. Slična traganja će obaviti i rahmetli Muhamed Ždralović i to iskustvo pretočiti u vrijedno djelo *Bosanskohercegovački prepisivači djela u arabičkim rukopisima*. (Iz Recenzije Seada Seljubca u: O. Nakićević, *Protokol*, str. 254-255)

7 Vidi: O. Nakićević, *Protokol*, str. 151-152, 159 i 208.

8 Vidi: O. Nakićević, *Protokol*, str. 41-43.

Protokol svjedoči o burnom i nestabilnom stanju u Bosni tog vaktā koje sili na česte mobilizacije, ali i o potrebama običnog čovjeka, koji se, žudeći za vlastitom porodicom, odvaži da učini taj „sramni čin“ bježanja iz vojske, bar na nekoliko dana. Govori on o pijanstvu i krađama, o tučama i svađama, o nekim moralnim padovima pojedinih osoba, oba spola, ali i o humanitarnim akcijama i međusobnom pomaganju, o spremnosti da se brani svoj toprak od dušmana u svako doba.⁹

Vezano za *Protokol*, ovdje skrećemo pažnju na pojavu koja sve više ugrožava zaostavštinu stare rukopisne i štampane građe u porodičnim bibliotekama. Generacije dvadestog stoljeća, naročito u doba ateizma, svjesno su, a ponekad i silom prilika, uništile ogroman knjiški fond pisan na orijentalnim jezicima. Preostala građa je sačuvana u vidu uspomena na učene djedove koja vlasnicima nije predstavljala ništa više od toga. Često se događalo da postane suvišna u prostoru polica predviđenih za neku novu literaturu i završavala zapaljena i zakopana u žile stabala starih voćaka. Time je zakopano i ono malo poštovanja prema sadržajima te literature. Nažalost, proces nestanka starih knjiga, žutih čitaba, i danas traje.

Aktivnost koju je doktor Omer Nakićević s ljubavlju pokrenuo i uspješno realizovao sedamdesetih godina spasila je od propadanja mnoštvo vrijednih knjiga, zaostavštine alima s kraja devetnaestog i početka dvadesetog vijeka.

Evo još nekih izvora iz kojih se mogu crpiti podaci o Gornjoj Tuzli:

1. Šaban Hodžić, „Stari turski dokumenti sa tuzlanskog područja“, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Knjiga I, Zavičajni muzej u Tuzli, Tuzla, 1957, str. 47-86.
2. Adem Handžić, „Bosanske solane u XVI i XVII vijeku“, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Knjiga II, Zavičajni muzej u Tuzli, Tuzla, 1959, str. 67-89.

⁹ Promocija *Protokola* u Gornjoj Tuzli je upriličena 7. 12. 2018. godine. Organizatori su bili: Inat Radio - Gornja Tuzla i Centar za napredne studije - Sarajevo.

PROMOCIJA PROTOKOLA U GORNJOJ TUZLI 2018.

3. Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik*¹⁰ VIS-a, br. 5-6, Sarajevo, 1981, str. 513-515. i 522-532.
4. Refik M. Hadžimehanović, „Hafizi u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik VIS-a*, br. 1, Sarajevo, 1982, str. 119.
5. Monografija: *Sto godina osnovne škole u Gornjoj Tuzli*, Tuzla, 1987.
6. Fadil Fazlić, *Hafizi u Bosni i Hercegovini u posljednjih 150 godina*, Sarajevo, 2006, str. 245-246.
7. Edin Kukavica, *Bajramije-melamije Hamzevijje*, Sarajevo, 2009.

¹⁰ Vrhovno starješinstvo Islamske vjerske zajednice početkom 1933. godine u Beogradu pokreće „Glasnik“ kao službeno glasilo Islamske vjerske zajednice. Nakon premještanja VIS-a u Sarajevo 1936. godine, „Glasnik“ je redovno izlazio do 1945. godine. Nakon prekida od pet godina, „Glasnik“ je počeo ponovo izlaziti 1950. godine. Prekid ponovo nastaje ratne 1993. godine. Od početka 1994. godine do danas „Glasnik“ ponovo redovno izlazi. U „Glasniku“ su objavljivane razne islamske teme iz Kur'ana, tefsira, hadisa, fikha, ahlaka, vaza i drugih naučnih disciplina. Objavljivani su i tekstovi iz opće kulturne historije, književnosti, razni prijevodi orijentalnih i evropskih jezika, osvrti, godišnji izvještaji o hadždžu, izvještaji o radi i uspjehu naših medresa, o svečanostima i manifestacijama vjerskog života, nekrolozi i mnogi drugi natpisi.

8. Husein Bakalović, *Naša porodica*, Tuzla, 2010.
9. Nedžad Omazić, *Idriz Delibegović iz Gornje Tuzle*, Tuzla, 2017.
10. Monografija: *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, Sarajevo, 2013.
11. Sead Seljubac, *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*, Tuzla, 2023.

Neke od ovih izvora ću, uz druge, koristiti i u ovom radu.

Iz perioda prije XX vijeka može se naći zanimljivih informacija vezanih za učene Gornjotuzlake. Jedna od njih je ona o Ibrahim-ef. Tuzlaku [1813-1893], jednom od naših alima iz devetnaestog stoljeća koji su rođeni u Gornjoj Tuzli, ali nisu u njoj živjeli i radili. Vijest je iz Vlasenice, od 24. maja 1893. Objavljena je u „Bošnjaku“.¹¹ U njoj se, povodom smrti tog alima, između ostalog, kaže da nije rođeni Vlaseničanin, nego da je iz Gornje Tuzle. Tu je završio mekteb, pa se onda zaputio u Carigrad i ostao tamo dvanaest godina. Odatle se spremio i otišao na hadž, te neko vrijeme u Medini kao *mudžavir*¹², ders kazivao i nije dangubio. Završivši potrebne nauke, došao je u rodno mjesto Gornju Tuzlu oko 1865, odakle su ga Vlaseničani doveli sebi kao hodžu i imama. Zavoljeli su ga kao oca. U mjesecu ramazanu te godine, jednog dana iza iftara, došao mu je *vâda*¹³, bez ranije bolesti, te je u 80. godini života preselio na onaj svijet. U Vlasenici je proveo dvadeset i osam godina, odazivajući se redovito na svaki vakat kao imam i učeći tamošnju djecu. U nastavku teksta se kaže:

11 List „Bošnjak“ pokrenula je grupa muslimanskih književnika na čelu sa Mehmed-begom Kapetanovićem Ljubaškom [1839-1902, bošnjački političar, kulturni i javni djelatnik, književnik i publicist, drugi po redu gradonačelnik Sarajeva, otac Riza-bega Kapetanovića]. List je počeo izlaziti 1891. godine u Sarajevu i izlazit će sve do 1910. godine. To je prvi nacionalni list bosanskohercegovačkih Bošnjaka.

O ovom i drugim listovima iz perioda austrougarske vlasti vidi i u: Grupa autora, *Bibliografija radova o Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini - austrougarski period*, ur. Sumeja Ljevaković-Subašić, Sarajevo, 2021.

12 *Mudžavir*: komšija Kabi. (Većinu pojašnjenja za značenja arabizama i turcizama sam preuzeo iz: Abdulah Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom-hrvatskosrpskom jeziku*, Sarajevo, 1973.

13 *Vada*: rok, termin.

„Sad nam ujedno nasta potreba za dotično mjesto hodže i imama. Pošto nemamo ni jednog našeg građanina, koji bi to mjesto zauzeti mogao, prisiljeni smo opet tražiti koga sa strane. Ali, kako čujemo da su naši pisali u Višegrad muderisu hafız Osman-ef. Mahiću¹⁴, koji je jedini naš građanin, da bi nam došao i bio hodža i imam. Ovo bi bilo vrlo *munasib*¹⁵, samo ako bi on hotio, jer je on naučen a i obljubljen čovjek, te je uz to i on svršio nauke u Carigradu.

Osim toga, trebat će nam još jedan imam u novu džamiju, koja će ovog ljeta gotova biti. I o njoj ću vam u svoje vrijeme pisati.

Našim, pak, građanima dovikujem: Gajret, braćo, da nademo vrijedna hodžu, da i naš mekteb malo preuredimo, kao što se to i po drugim mjestima naše domovine radi. Ne bi smjeli pustiti ni onu našu medresu, u kojoj je danas pošta, već je ‘podignut’, nek se uči u njoj. Pokažimo da smo sinovi starih nam otaca koji su mnogo više truda ulagali brinući se za nas, da nas iz *džehalet*¹⁶ izvade. Uvjeran sam, pak, da će nam i stariji, kao i Visoka zemaljska vlada, u svakom pogledu u pomoći biti; samo treba da se mi svojski za svoje stvari zauzmemo, pa će sve biti kako treba. U to ime ja vam još jednom dovikujem: Gajret, braćo...“¹⁷

Ovaj tekst, a tako je i s mnogim drugim, govori da ljudi vole svoje lokalne alime, da u svakom vremenu ima u ljudima želje da im vjera i vjerske institucije napreduju (džamija, mekteb, medresa), da su mjesne medrese u to vrijeme gašene, a u njihovim objektima bili smješteni neki drugi subjekti (pošta), i sl. Imat ćemo sličnu situaciju i u Gornjoj Tuzli.

Još jedna zanimljivost je iznesena u sačuvanoj Vakufnami Fatime, supruge Omer-bega¹⁸, 1871. godine. Osnivač vakufa je Fatima, supruga Omer-bega iz Bijeljine. Datum izdavanja vakufname je 17. ševval 1288/30. ili decembar 1871.

¹⁴ O njemu vidi u: Ahmed Mehmedović, *Leksikon bošnjačke uleme*, Sarajevo, 2018, str. 330.

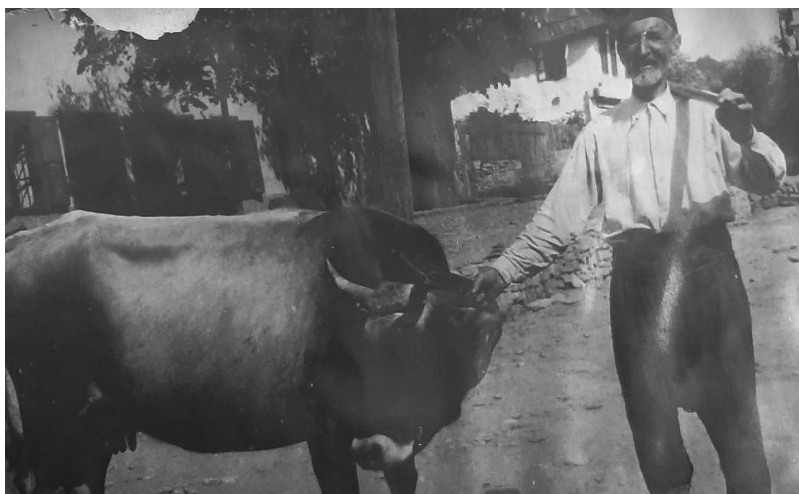
¹⁵ *Munasib*: umjesno, zgodno, shodno, povoljno.

¹⁶ *Džehalet*: neznanje, neprosvijećenost.

¹⁷ Vatan Muhibi, “Naši dopisi: U Vlasenici 24. maja 1893”, *Bošnjak: list za politiku, pouku i zabavu*, Sarajevo, god. 3, br. 22 (od 1. juna 1893), str. 2.

¹⁸ Izvori: Bosna Hersek vakfiyeleri, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 55. Arhiv Gazi Husrev-begove biblioteke, *Sidžil vakufnama* 2, br. 380, str. 47.

Predmet vakufa je novac u iznosu od 18.000 groša. Uslovi vakifa su: Na osnovu dobiti ostvarene obrtom spomenutog novčanog iznosa predviđeno je obavljanje bedeluk hadža za vakifu, učenje Kur'ana u Čaršijskoj i Amil Alijinoj džamiji u Gornjoj Tuzli, učenje po jedne hatme u toku ramazana u objema spomenutim džamijama i izgradnja turbeta u mahali Kiz Turbesi (Žensko turbe) u istoimenoj kasabi. Službenik vakufa je Abdullatif-efendi, sin Džano-age, mutevellija. Svjedoci su: suprug Omer-beg iz Bijeljine, Omer-efendija iz Gornje Tuzle, Jahja-aga iz istoimene kasabe, Ali-aga Salihagić iz Bijeljine, Omer-aga Okić iz spomenute kasabe i drugi. Vakufnama je sastavljena na osmansko-turskom jeziku i sastoji se od jednog lista i deset redaka.¹⁹

MOJ PRADJED (MAJČINE MAJKE OTAC) HUSEJNEFENDIĆ HILMO [1883-1958]

Navedena vakufnama, između ostalog, spominje i mahal u kojoj se nalazilo Žensko [Djevojačko] turbe, što ukazuje da je ono i tada već postojalo, da je po njemu nazvana ta mahala ili njen dio, te da je iz sredstava vakufa to turbe obnovljeno, ili iznova sagrađeno.

¹⁹ Izvori: Bosna Hersek vakfiyeleri, Cilt 1, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2016, str. 55. Hamza Lavić, „Bijeljinske vakufname u Gazi Husrev-begovoj biblioteci“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, Knjiga XL, Sarajevo, 2019, str. 95-96.

Periodu prije XX vijeka pripada i gornjotuzlanska *medresa*.²⁰ Ne zna se pouzdano kada je nastala ni ko joj je osnivač. Može se opravdano postaviti pitanje da li je to, možda, Bali-beg²¹, isti onaj Bali-beg po kojem nose naziv jedna ulica i jedna džamija u Gornjoj Tuzli, a koji je bio još živ 1600. godine. On je u Gornjoj Tuzli, kako tvrdi K. Bašić, „ostavio značajan vakuf koji je 1701. godine plaćao kuhara za imaret i to dva dana slane vode godišnje. Osim javne kuhinje, njegov vakuf je i medresa koja nosi njegovo ime. U njoj su 1054/1644. godine prepisana dva djela od kojih je jedno djelo, a drugo njegov komentar.“²² Prijepis oba djela dovršen je u *Bali-begovoj medresi* u Gornjoj Tuzli, 1054/1644.²³ O tome Kemal Bašić u jednom svom članku kaže:

„Ljepota rukopisa i ispravnost prijepisa pokazuju da je prepisivač bio učen i pismu vješt čovjek. Na arapskom je oznaka mjesta i godine prijepisa djela – *Temme fi seneti erbea ve hamsine ve elf, fi Milhatil Ul'ja, fi Bosna, [fi] medreseti Bali-beg* (Završeno godine 1054. u Gornjoj Tuzli, u Bosni, u medresi Bali-bega). (...) Drugo djelo, koje je prepisano u Bali-begovoj medresi

²⁰ Suljkić H. tvrdi da su „medrese bile srednje i više škole u kojima se učilo tumačenje Kur'ana, zatim vršila obuka u vjerskim i šerijatsko-pravnim znanostima. Izučavana je i gramatika arapskog jezika, a što se perzijskog i turskog jezika tiče i oni su bili predavani u manjoj mjeri.“ Vidi njegov tekst „Medresa u Gornjoj Tuzli“ objavljen u *Zemanu*, god. III, br. 17, Kalesija, (10.5) 1995, str. 14.

²¹ Prema Handžićevoj pretpostavci Bali-beg je bio u srodstvu s velikim tuzlaskim vakifom Turali-begom (umro prije 1572). On je čak sklon tvrdnji da su Mehmed-beg (nadzornik [*nazir*] vakufa svog oca) i Bali-beg (obojica izvornički sandžak-bezi) bili Turali-begov sinovi. Vidi: Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, str. 184. i 204.

Iako se Kemal Bašić s ovim stavom ne slaže, tvrdeći da se otac tog Mehmed-bega zvao Husein-paša, ipak potvrđuje da je izvjesni Bali-beg, raniji izvornički sandžak-beg (koji je bio još živ 1600. godine) vakif medrese koja nosi njegovo ime. Sklon je pretpostavci da je Bali-beg bio u srodstvu i sa Turali-begom i sa Mehmed-begom. Vidi: Kemal Bašić, „Kulturno-historijsko naslijeđe Gornje i Donje Tuzle u radovima Refika Hadžimehanovića“, *Baština sjeveroistočne Bosne*, br. 3, 2010, Tuzla, 2011, str. 132-143.

²² Kemal Bašić, „Prilog historiji sandžak-begova Zvorničkog sandžaka od osnivanja do kraja XVI stoljeća“, *Historijska traganja*, br. 19, Sarajevo, 2020, str. 86.

²³ Kasim Dobrača, *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa*, Svezak II, Sarajevo, 1979, str. 840-841. Ovaj podatak govori da je medresa bila i prije ranije navedene godine (1647). Ako je tačna tvrdnja da je osnivač medrese u Gornjoj Tuzli bio Bali-beg (Turali-begov ili Husein-pašin), onda je period njenog nastanaka kraj XVI ili početak XVII vijeka, pedesetak godina ranije.

u Gornjoj Tuzli a koje je prepisao isti prepisivač, jeste *Šerhu es-Siradžijje li Sejjid eš-Šerif el-Džurdžani*. To je komentar prethodnom djelu. Napisao ga je Ali b. Muhammed el-Džurdžani es-Sejjid eš-Šerif, koji je umro 816/1413. godine. Komentar je dovršen u Semerkandu 804/1401. i dugo vremena je bio uvažen udžbenik.²⁴

Drugi podatak o prepisivačkoj djelatnosti je vezan za prijepis jednog priručnika iz šerijatskog prava, a tamo stoji da je „prepisano u kadiluku *Memlehatejn* 1076/1665“. Treći podatak je vezan za prijepis jednog priručnika o namazu, a tvrdi se da je „prepisano u Gornjoj Tuzli 1176/1762.“²⁵ Postoji i još jedan podatak, vezan za prijepis traktata Mustafe Ediba iz Gornje Tuzle 1793. godine.²⁶ Moglo bi se pretpostaviti da su ove prepisivačke djelatnosti tekle u kontinuitetu i da su se odvijale baš u navedenoj medresi.

Raniji podaci o Bali-begovoj medresi i ovi o prepisivačkim djelatnostima pobijaju tvrdnju neimenovanog autora u članku spomenutom na početku ovog poglavlja, objavljenom u „Preporodu“, da je „u Gornjoj Tuzli 1647. godine otvorena Medresa koja je školovala islamske vjerske službenike.“²⁷

Još jedan naziv za ovu medresu nalazimo u dokumentima o vakufima iz perioda 1701-1774. gdje se među tadašnjim vakufima u Gornjoj Tuzli spominje i samostalni vakuf Ishak-begove *muallimhane*²⁸ (medrese). Ovdje se

²⁴ Kemal Bašić, „Prilog historiji prepisivačke djelatnosti u Zvorničkom sandžaku u XVII stoljeću“, *Zbornik radova: Međunarodni naučni skup: Stare i rijetke rukopisne knjige – gdje su i koliko učimo i koristimo stoljetno knjižno blago*, ur. Sead Husić, Tuzla, 2019, str. 148-149.

²⁵ Muhamed Ždralović, *Bosansko-hercegovački prepisivači djela u arabičkim rukopisima*, tom II, Sarajevo, 1988, str. 64, 79, 189.

²⁶ Alija Nametak, „Marginalije iz naše kulturne historije: prema podacima iz I sveska Kataloga Gazijine biblioteke“ *Anali Gazi Husev-begove biblioteke*, knjiga I, Sarajevo, 1972, str. 98-99.

²⁷ Anonim, „Epigrafski spomenici na području Tuzle“, *Preporod*, br. 11/877, Sarajevo, 2008, str. 33.

²⁸ *Muallimhana* je objekat koji je predstavljao posebnu vrstu višeg mekteba, odnosno niže srednje škole. U muallimhanama se obrazovao kadar za potrebe novootvorenih mekteba. O ovoj vrsti učilišta vidi više u: Enisa Gazija-Pajt, „Obrazovni sistemi i stepenovanje škola na području BiH za vrijeme osmanske uprave“, *Glasnik*, god. LXXI, br. 3-4, Sarajevo, 2009, str. 301.

ne navodi izričito da je riječ o medresi nego je takav zaključak izveden na osnovu riječi *muallimhana*.²⁹

U Arhivu Tuzlanskog kantona (AKTK/OZ – 5B) čuva se berat iz 1796. godine kojim se gornjotuzlanski muderris Ahmet, sin Osmanov, postavlja u Hadži Omerovu medresu u Gornjoj Tuzli (Carigrad 1211/1796).³⁰ U Beratu stoji da je Ćohadžić Ahmed, kadija u Gornjoj Tuzli, govorio o potrebi postavljanja muderisa u medresi. Kadija je, kao najpodobnijeg i najodličnijeg, za taj položaj predložio Ahmeta, sina Osmanova iz Gornje Tuzle, pa se navedenim beratom predloženi postavlja muderisom na toj medresi, a muteveliji dotične medrese se naređuje da mu isplaćuje predviđenu platu od 10 akči.

Tako dobijamo još jedan naziv gornjotuzlanske medrese, po nekom Hadži Omeru koji je najvjerojatnije medresu, u nekom periodu prije toga, renovirao ili ponovo sagradio.

Sačuvana je originalna, s prijevodom na naš jezik, *Naredba sultana Mahmud-hana* od 18. 11. 1833. godine³¹, kojom se za muteveliju vakufa ponovo načinjene i oživljene medrese u gradu Gornjoj Tuzli, u Bosni, čiji hair-sahibija je Osman-efendija, sin Sulejmana, nastanjen u Čarši-mahali, postavlja Mula Mehmed, sin Osmanov, a za muderrisa medrese Ahmed Ferhad, sin Mehmedov. Prema tom *beratu*, za muderrisa medrese se, prema vakufnami, mogla postaviti samo „učena i pobožna osoba koja će u navedenoj medresi širiti korisne nauke...“, a Ahmed Ferhad je ocijenjen kao takav pa je, od samog sultana, dobio namještenje u njoj. Taj Ahmed Ferhad pripada porodici Čokića i, prema nekim svjedočanstvima, prvi je ponio to prezime.³² Ovaj

²⁹ Halima Korkut, „O vakufima u sjeveroistočnoj Bosni“, *Analiz GHB*, Knjiga 09-10, 1983, str. 98. Vidi i: Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, str. 236.

³⁰ Vidi: Nermana Hodžić, *Orijentalna zbirka Arhiva Tuzlanskog kantona 1563-1936*, Tuzla, 2017, str. 12.

³¹ Godina 1833. nije godina njenog otvaranja jer se koriste riječi „ponovo načinjene i oživljene medrese“, što ukazuje na njen raniji dugogodišnji rad jer se vremenom ukazala potreba da se renovira i oživi.

³² Hifzija Suljkić, „Medresa u Gornjoj Tuzli“, *Zeman*, god. III, br. 17, Kalesija, 10.5.1995, str. 14; Mahmud Traljić, „Abdurahman Adil-ef. Čokić“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XL, br. 3, Sarajevo, 1977, str. 248.

dokument nam dokazuje da je G. Tuzla i 1833. godine, pa i dosta kasnije, spadala u veća mjesta, te bila i sjedište kadije i imala svoju medresu u koju se ovim dekretom postavlja za muderisa Ahmed Ferhad Čokić iz Kovača.³³

Iz ovog berata se vidi da je za tadašnju obnovu medrese u Gornjoj Tuzli zaslužan vakif i hair-sahibija Osman-ef., sin Sulejmana, nastanjen u Čarši-mahali. Naziv medrese se ne spominje. Pošto u dokumentima nigdje ne nalazimo podatak da su bilo kada bile dvije medrese u Gornjoj Tuzli, ostaje da tu medresu zovemo gornjotuzlanskom medresom, bez obzira kako se ona u kojem periodu svoje povijesti zvala.

Pokušajmo utvrditi do kada je ta medresa radila. Zuhdija-ef. Žunić, dugogodišnji imam Mostar-džamije, rođen je 1876. godine. Osnovnu školu je završio u Gornjoj Tuzli. Vjersku naobrazbu, kako navodi, učio je pred bivšim mjesnim muderrisom rahmetli Mehmed-ef. Mulahasanovićem iz Gornje Tuzle. To bi moglo biti iza 1889. godine.

Godine 1894. medresa u Gornjoj Tuzli je imala 100 upisanih učenika, a bila je smještena u drvenoj zgradi, s dvije sobe i kuhinjom i ukupnom površinom od 45 m². Muderris je tada bio hadži Mehmed-ef. Avdić, rodom iz Gornje Tuzle, koji je imao pedeset godina. Šesnaest godina je učio u Carigradu.³⁴

³³ Ovu naredbu je preveo rahmetli prof. Šaban Hodžić. Vidi: „Stari turski dokumenti sa tuzlanskog područja“, *Članci i grada za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Knjiga I, Zavičajni muzej u Tuzli, Tuzla, 1957, str. 82-83. Vidi i: S. Selhanović, „Magistrirao Vahid Fazlović, direktor Behram-begove medrese - Veliki doprinos Abdurahmana Čokića bh. islamsko-teološkom mišljenju“, *Preporod*, god. XLI, br. 11/973, [1.6.] 2012, str. 44.

³⁴ B. Madžar, „Osnovna škola u Gornjoj Tuzli“, (*zbornik*) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 59-60.
Postoji velika vjerovatnoća da se radi o istoj osobi, muderrisu Mehmed-ef. (iako su navedena različita prezimena) koji se spominje i u *Protokolu*. Tu ga zatičemo kao muderrisa, jednog od učesnika u humanitarnoj akciji skupljanja pomoći za gornjotuzlanske vojnike, ili u sudskim procesima, ili kao profesora medrese koji ne može da prede preko nekih nepravilnosti u moralnom ponašanju svojih sugrađana. Muderrisu Mehmed-ef. su te (1876) godine nudili mjesto naibu vekila (u funkciji nadležnosti zaduženog za šerijatska pitanja) Bijeljenske ispostave (nijabeta), ali je on to odbio prihvatiti, i ostao u Gornjoj Tuzli.
O. Nakičević, *Protokol*, str. 92, 153, 210-211.

molba
 Ljuboljki Kimica, un.
 B. Hafić i Hiji iz goru. Pude
 sa imovinskih dokteta

Uzo. Tarkis julo 1932

Ulcera molle

Lorajum

1920. Pošto uginom otkretu od spomenute dijanije
u inenovanu sam na malen datinag otkemata, te
me je ovolajiji dijematski meol'is postorio
inovanu pošto je bivši inam mura Sulijman
ef. Selimović 1918. spomenuti inam je inoo otk
ret, te pošto je mura mi je se niko jario sporu
ni, osim tog dijanija injima kodiva vel'rag
prihoda a ja sam uio ujerstu no. abrocha
vrot liasim injismim inuderisam mura meol
meol ef. Mulahorsonovicem is go. Tule.

Isto sam pohađao osnovnu školu negdje. Tuzli. Otkako smo ta negdje ušli, nismo se više potrovali kao što je bilo važno i potrebno. malim P. naslon, da mi pomagaju, otkad je to. Kao imamo spavanje otkad je. Star, sam preko 50 godina te držim, da mi nije ni potrebno ništa od vojske.

Imam koston olisuzi
Lufvija Luvij

Iste te godine (1894) u mekteb je bilo upisano 40 učenika, a bio je smješten u jednu drvenu zgradu sa 70 m² prostora (četiri male sobe s kuhinjom). „Vjeroučitelj u mektebu bio je Muhamed ef. Hadžiejubović, koji je u Travniku završio medresu i ruždiju.“³⁵

Tragovi o postojanju objekta gornjotuzlanske medrese sežu sve do zadnje decenije XIX vijeka. Njegovo rušenje se veže za gradnju zgrade osnovne škole na lokaciji koju je općina Gornja Tuzla „otkupila“ u tu svrhu.

„Na otkupljenom lokalitetu je bilo šest dućana koje je trebalo porušiti i vlasnike obešteti. Drugi dio zemljišta za lokaciju bio je u vlasništvu vakufa i na njemu se nalazila već dotrajala, od drveta građena *zgrada medrese*. Taj prostor je, prema projektu, bio predviđen za školsko dvorište i školski vrt (oko 300 m²). Vakuf je ovo zemljište ustupio općini, a kao obeštećenje dobio je po prostoru veću parcelu erarnog zemljišta... (...) Vlasnici dućana bili su: Salih Hasanović, koji je dobio odštetu za tri dućana, Alija Hajdarević za jedan, a vlasnik dva dućana Sejfo Dervišević se odrekao naknade. Vlasnik stambene zgrade Hasan Nakić³⁶ dobio je također erarno zemljište. I Uprava vakufa se također odrekla ponuđenog zemljišta, jer je bilo bez vrijednosti. (ABH,ZMF-BH br. 3088/1899)“³⁷

Ovaj podatak pokazuje na koji način je „vlast“ i tada rješavala imovinsko-pravne odnose s Upravom vakufa. Za zemljište prve klase na najvrednijoj lokaciji nudila je bezvrijedno zemljište na sporednoj lokaciji.

Rad ove obrazovne institucije nastavlja se u ranijem prostoru osnovne škole, tj. općinskoj zgradi. Tada već nalazimo navode o *mektebi ibtidaiji*, a u daljoj literaturi, samo *mektebu*. Poslije se pojam medresa više ne pojavljuje, a mekteb ostaje.

³⁵ Ovaj Muhamed-ef. bi mogao biti ista osoba koju Refik H. spominje kao Muhamed-ef. Travničanin. Refik M. Hadžimehanović, „Dopuna“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLV, br. 1, 1982, str. 118-119.

³⁶ Salihagu [Hadži] Hasanovića i Hasana Nakića nalazimo u *Protokolu* kao učesnike u akciji prikupljanja pomoći za gornjotuzlanske vojnike 1875. godine. Vidi: O. Nakičević, *Protokol*, str. 93.

³⁷ B. Madžar, „Osnovna škola u Gornjoj Tuzli“, (zbornik) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 47-49.

Gornjotuzlanska medresa, najvjerojatnije, nije dočekala XX vijek.³⁸ Mekteb je nastavio s radom. U dokumentima koji govore o tome miješaju se pojmovi medresa i mekteb. Riječ je o projektu adaptacije zgrade općinskog ureda iz 1896. godine, za potrebe medrese. Prostorija u kojoj je bila škola bi se pregradila i napravile dvije manje učionice, a još dvije manje učionice bi se obezbijedile u prizemlju. Međutim, na projektu stoji: „Projekat adaptacije zgrade općinskog ureda za potrebe *mekteba* u Gornjoj Tuzli.“ Mekteb je u adaptiranoj zgradi počeo da radi 1900. godine.³⁹ Radi rješavanja ove dileme tvrdimo da postoji velika vjerovatnoća da se tada gasi medresa i prelazi u mektebi ibtidaiju koja se tada (umjesto ranijeg sibjan mekteba) osniva i u Gornjoj Tuzli. Ovome u prilog ide podatak da su za rad u novim mektebskim prostorijama predviđeni raniji muderisi medrese hadži Mehmed Avdić i Mehmed-ef. Mulahasanović.⁴⁰

Hifzija Suljkić, po kazivanju Osman-ef. Rančića iz sprečanske doline, navodi imena nekih svršenika gornjotuzlanske medrese: Husein-ef. Avdić (bio je imam i muallim u Kalesiji 1911. godine), Husein-ef. Bećirović iz Jelova Brda (službovao je u rodnom mjestu), Sejfo-ef. Suljkanović iz Donjih Rainaca, Husein-ef. Fazlić iz Kalesije, Bekir-ef. Resić iz Repuha (Tupković), i mnogi drugi. „Veli se da su ovi vjerski službenici bili učeni ljudi, što je išlo na čast i ugled ove medrese.“⁴¹

³⁸ Hadžimehanović R. navodi da su „muderizi u Gornjoj Tuzli bili slijedeći: Mehmed-ef. Mulahasanović, Halil-ef. Bejhanić, Muhamed-ef. Travničanin (valjda rodom iz Travnika), Mustafa-ef. Mehić, koji je bio rodom iz Brijesnice (općina Doboj) i hafiz Jakub-ef. Berbić iz Tuzle.“ Vidi: Refik M. Hadžimehanović, „Dopuna“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLV, br. 1, 1982, str. 118-119.

Zanimljivo je da uz ime i prezime hfz. Bebrića u listu „Bošnjak“ iz 1904. stoji muderris, a u „Musavatu“ iz 1910. muallim.

³⁹ B. Madžar, „Osnovna škola u Gornjoj Tuzli“, (zbornik) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 61.

⁴⁰ B. Madžar, „Osnovna škola u Gornjoj Tuzli“, (zbornik) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 59.

⁴¹ Hifzija Suljkić, „Medresa u Gornjoj Tuzli“, *Zeman*, god. III, br. 17, Kalesija, (10.5) 1995, str. 14.

Tako je prestala s radom gornjotuzlanska medresa koja je nastala, najvjerovatnije, početkom XVII vijeka i trajala sve do konca XIX stoljeća.⁴² Puna tri vijeka. Svršenici osnovne škole koji su želeli nastaviti svoje vjersko obrazovanje odlaze na dalje školovanje u tuzlansku, Behram-begovu⁴³ ili sarajevsku, Gazi Husrev-begovu medresu.

U obnovljenom prostoru mekteba danas s polaznicima mektebske obuke rade dva imama u dvije smjene. Lijepo je ponovo vidjeti da se ta djeca okupljaju u istom prostoru kao nekad, s istim ciljem kao onda. Nažalost, lokacija gdje je nekad bilo dvorište medrese, a gdje bi se mektebska djeca mogla igrati, sada je u privatnim rukama, kao i mnogo vakufske zemlje u Gornjoj Tuzli, koju su ranije općinske vlasti, različitih vremena, od vakufa oduzimale i privatnim licima prodavale.

*

CENTAR GORNJE TUZLE

⁴² Mustafa Gobeljić, „Medrese na prostoru Tuzlanskog okruga u austrougarskom periodu“, *Podrinjska medresa u Zborniku (Zbornik radova)*, Tuzla/Zvornik, 2023, str. 67-68.

⁴³ Nakon ponovnog otvaranja Behram-begove medrese 1993. godine u nju se do 2023. iz Gornje Tuzle upisalo 27 učenika, a jedan je upisan u Karadoz-begovu medresu u Mostaru.

LJUDI U VREMENU

XX STOLJEĆE

Lijepo je kazao profesor Džafić: „Dvadeseto stoljeće je u historiji Bosne i Bošnjaka obilježeno društvenim previranjima. U samo ovih stotinu godina Bosna i Hercegovina je promijenila šest puta državno uređenje: posebna okupaciona jedinica unutar Austrougarske (1901-1918); dio Kraljevine SHS i Kraljevine Jugoslavije (1918-1941); okupacija NDH (1941-1945); posebna federalna republika unutar DF Jugoslavije, FN Jugoslavije i SFR Jugoslavije (1945-1992); nezavisna Republika Bosna i Hercegovina (1992-1995); dejtonska Bosna i Hercegovina (1995-2000).“⁴⁴

Govoriti o vjerskom životu muslimana Gornje Tuzle u kasnijem periodu moguće je tek nakon podrazumijevanja vremena dolaska Turaka u ove krajeve i ovo neselje, tada, kako tvrdi A. Handžić, „sićušnu varošicu okupljenu oko crkve sv. Marije, gdje su sjedili franjevci“.

⁴⁴ Jusuf Džafić, „Neknjižna i efemerna grada iz Legata Ševket-ef. Šabića u Specijalnoj biblioteci 'Behram-beg' u Tuzli“, *Arhivski pogledi*, god. II, br. 2, Tuzla, 2021, str. 206.

Prema nekim izvorima džamija u Gornjoj Tuzli je treća po redu izgrađena na području koje obuhvata teritoriju od Srebrenice preko Zvornika do Gornje Tuzle. To je džamija u centralnom dijelu naselja koju je, najvjerovatnije 1525. godine, podigao Hadži Iskender, po kome su i džamija i ta prva mahala dobili ime. Prema tim izvorima, najstarija džamija u Gornjoj Tuzli je *Hadži Iskender džamija*, kasnije nazvana Čaršijskom, a ne *Bijela džamija*, kako u narodu vlada uvjerenje.

Do 1548. godine, do koje su franjevci već napustili Gornju Tuzlu a njihove crkve nestalo, u ovom naselju podignuta su još tri mesdžida: *mesdžid Emina Hajrudina*, *mesdžid amaldara Alije* i *mesdžid Hasana, sina Alijina*. Do kraja vijeka će biti, uz razvijanje još 13 mahala, podignute i: *džamija Dragčin*, *Hadži Bajazidova* i *Hadži Huseinova džamija*. Uz ove džamije, u nekim izvorima, se spominju još: *mesdžid sandžak-bega Mustafa-bega* u istoimenoj mahali i *mesdžid Hadži Hasana* u Mostarskoj mahali, a na prijelazu vijekova podignuta je i takozvana *Bijela džamija*. Uz navedene mesdžide i džamije u Gornjoj Tuzli, u tom periodu nalazimo i *nekoliko mekteba*, kakav je bio onaj uz Hadži Bajazidovu džamiju, *imaret (kuhinju za sirotinju)* u okviru Bali-begova vakufa, a pretpostavlja se da su u okviru istog vakufa bile podignute *medresa* i jedna *tekija*.

Da se nakratko zadržimo na navedenim objektima i pokušamo ih locirati u odnosu na današnji raspored mahala u Gornjoj Tuzli.

Hadži Iskender (Čaršijska) džamija (podignuta oko 1525) bila je, a i sada je u centru naselja. Odatle će se granati druge mahale, s mesdžidima i džamijama u njima.

Mesdžid Emina Hajrudina (podignut prije 1548) prema nekim je pretpostavkama mogao biti lociran na mjestu današnje *Bijele džamije*, jer ima indicija da je Bali-beg taj mesdžid prepravio u oblik džamije negdje oko 1600. godine, nakon koje se taj mesdžid više ne spominje.

Mesdžid amaldara Alije je sadašnja *Zagradačka džamija*. Bio je podignut negdje prije 1548. godine, u istoimenoj mahali.

Za mesdžid Hasana, sina Alijina, ne zna se pouzdano gdje je bio, ali neki izvori tvrde da bi se moglo raditi o lokaciji sadašnjeg *Džamišta*, zbog naziva lokacije i zbog mezarja koje se tu nalazi.

Dragčin džamija bila je na sadašnjem *Dragčinu*, gdje se nalazila sve do 1954. godine.

Hadži Bajazidova džamija (podignuta prije 1548) sadašnja je *Potočka džamija*. Uz nju je bio i *mekteb* koji se prvi put spominje 1774. godine.

Hadži Huseinova džamija je sadašnja *Potur-mahalska džamija*. Podignuta je prije 1600. godine.

Mesdžid sandžak-bega Mustafa-bega je teško locirati u odnosu na sadašnje stanje, ali sve ukazuje na to da se nalazio negdje na području sadašnje *Potur-mahale*.

Mesdžid Hadži Hasana u Mostarskoj mahali bio je na mjestu na kojem još pamtimo *Žabljačku džamiju*, porušenu 1954. godine. Sadašnji *Žabljak* je tada nosio naziv Mostarska mahala.

Uz navedene spominje se još i *drugi mesdžid sandžak-bega Mustafa-bega*, a neki ga vežu za lokaciju gdje je do 1954. godine bila *džamija Musalla*.

Nakon 1600. godine spominje se još samo *Bešir-efendijin mesdžid* koji, također, neki vežu za lokalitet sjevernog dijela *Zvrhijale*, i blizinu *Musalle*.⁴⁵

Nužno je napomenuti da se obrazovna djelatnost u Gornjoj Tuzli, u to vrijeme, odvijala kroz *mektebe* kojih je, kako je navedeno, bilo više.

Dvadeseto stoljeće je u Gornjoj Tuzli zateklo osam džamija, dva mekteba⁴⁶ i ibtidaije, jedan sibjani mekteb⁴⁷ u Čaklovićima, koji je pripadao ovom

⁴⁵ Iz moga izlaganja na okruglom stolu o Gornjoj Tuzli, upriličenom povodom otvorenja rekonstruisane Hadži Iskender džamije, 10. 9. 2004. godine, poslije ikindije namaza, u OŠ Gornja Tuzla.

⁴⁶ „Mekteb je najraniji organizirani oblik islamskog vjerskog poučavanja.“ Vidi: Vahid Fazlović, *Akadska misao u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini dvadesetog stoljeća*, (rukopis), Sarajevo, 2021, str. 40.

⁴⁷ Sibjan-mektebi su bili početne muslimanske škole, gdje se u prvom redu učilo arapsko pismo, pravilno čitanje Kur'ana te propisi o islamskom vjerovanju. U njima se sticala

medžlisu, i jedno turbe. Ima pretpostavki da je još radila i tekija o kojoj se sasvim malo zna.

*

SOHBET U TUZLANSKOJ TEKIJI

Vezano za podatak o mogućem postojanju *tekije* u Gornjoj Tuzli, treba istaći da je istraživače na tu pretpostavku navelo nekoliko činjenica. Jedna od njih su događaji vezani za djelatnost derviša *hamzevijskog reda* koji su živjeli u Gornjoj Tuzli u tom periodu, a za koje se vežu različite vrste osuda tadašnje uleme iz Carigrada. U literaturi se one spominju kao heterodoksija - „krivovjerstvo i raskolništvo, kao i to da ne pripadaju nijednom *mezhebu*“⁴⁸. Pod tom optužbom je u Gornjoj Tuzli, 1573. godine (prema nekima 1562)⁴⁹, uhvaćen, a u Istanbulu osuđen i smaknut njihov začetnik Hamza Bali, s velikim brojem njegovih derviša. Druga činjenica koja upućuje na postojanje

osnovna pismenost i početno vjersko obrazovanje. Vidi: Sifet Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje u srezu Tuzla od 1918. do 1941.* (Sibjan-mektebi i mektebi-ibtidaiije), neobjavljeno, Sarajevo, 2013, str. 12.

⁴⁸ A. Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, str. 155.

⁴⁹ Džemal Čehajić, *Derviški redovi u jugoslovenskim zemljama*, Sarajevo, 1986, str. 191-208.

tekije, tada ili nešto kasnije, jeste derviški ćulah ili šejhovski tadž na nekim nišanima u haremima gornjotuzlanskih džamija. Treća činjenica koja upućuje na dervişe jeste podatak da se „1548. godine, kao službenici Hadži Iskenderove (Čaršijske) džamije, spominju *mevlana* Bali, hatib, i Mustafa, mujezin, dok se 1600. godine spominju Durhan *halifa* hatib i Husejn mujezin.“ Te iste godine se, kao imam Hadži Husejnove (Potrmahalske) džamije, spominje Osman-*dede*.⁵⁰ Pojmovi *mevlana*, *halifa* i *dede* su derviški termini.

O postojanju tekije u Gornjoj Tuzli iz kasnijeg perioda svjedoče podaci koji se vežu za istraživanja koja je o tome vršio prof. Adil-ef. Čokić, a o čemu je u pisanoj formi upoznao pismom dr. Muhameda Hadžijahića 8. 10. 1947. godine. Tu se navodi da je (oko 1885. godine, kada u Tuzli umire šejh halvetijskog reda Sarajlija Sejfudin Iblizović) Tuzla imala dvije, a Gornja Tuzla jednu tekiju.⁵¹ Nema podataka o tome za koji se derviški red veže spomenuta tekija.

R. Hadžimehanović navodi i mogućnost da je to „bila zavija kaderija, jer je u Zvorniku bio šejh Hasan Kaimija, koji je imao velikog uticaja na okolinu tuzlanske oblasti...“⁵² Ovu vezu Gornje Tuzle i Kaimijine tekije, a kasnije i turbeta, na Kula Gradu kod Zvornika spominje i Džemal Čehajić, iznoseći podatak da su „tekija i turbe izdržavani iz prihoda skela na Drini i Zvorniku i solana u Gornjoj i Donjoj Tuzli.“⁵³

O tome da se zikr održavao u Gornjoj Tuzli sve do 1918. godine svjedoče podaci koje navodi Izet Pajević pišući o šejhu nakšibendijskog tarikata doktoru Mehmed Sami Šerbiću⁵⁴, koji je u Gornjoj Tuzli imao udatu kćer

⁵⁰ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik VIS-a*, br. 5-6, Sarajevo, 1981, str. 510-534.

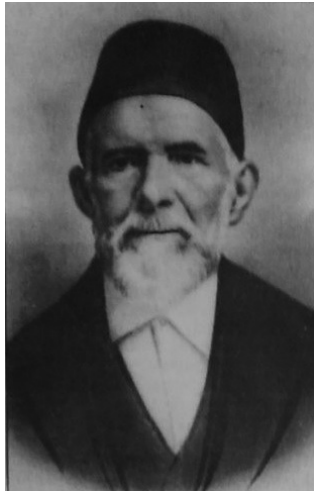
⁵¹ Izet Zikri Pajević, „Nekoliko riječi o šejhu Sejfiji“, *Hikmet*, god. 8, br. 9-10, Tuzla, 1994, str. 343-345; Vidi i: Omer Mušić, „Hadži Muhamed Sejfudin, Šejh Sejfija - pjesnik iz Sarajeva“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, Knjiga VII-VIII, Sarajevo, 1982, str. 14.

⁵² Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 532.

⁵³ Džemal Čehajić, *Derviški redovi u jugoslovenskim zemljama*, Sarajevo, 1986, str. 133.

⁵⁴ Mehmed Sami Šerbić je u *Protokolu* spomenut kao vladin ljekar, kojemu je pročitana uzvišena naredba pri povratku u Gornju Tuzlu u kojoj se navodi „potreba sakupljanja pomoći vojsci...“ Vidi: O. Nakičević, *Protokol*, str. 162.

Sahbiju. Bila je udata za veleposjednika Ahmetagu Hadžimujagića. Dva puta sedmično doktor je dolazio i dobrovoljno u njihovoj kući pregledao sirotinju. Kasnije bi se u posebnoj prostoriji sastajao sa svojim deviškim društvom i činili su zikr.⁵⁵ Tekija se ne spominje. Prema kazivanjima nekih Gornjotuzlaka, tekija u Gornjoj Tuzli postojala je sve do početka Prvog svjetskog rata.⁵⁶ Hadžimehanović, u rukopisu rada „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“⁵⁷, iznosi pretpostavku da se tekija nalazila u neposrednoj blizini Čaršijske džamije.

ŠEJH ŠERBIĆ

*

O gornjotuzlanskim džamijama i njihovom nastanku detaljno piše A. Handžić⁵⁸, a kasnije i Refik Hadžimehanović. Ni džamije ni mektebe neću

⁵⁵ Izet Zikri Pajević, „Šejh dr. hadži Mehmed Sami Šerbić, liječnik i sufijski iz Tuzle“, *Hikmet*, god. 9, br. 1, Tuzla, 1995, str. 35-39.

⁵⁶ Dževad Hodžić (ur.), *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012 - Monografija*, Sarajevo, 2013, str. 411.

⁵⁷ Ovaj podatak nije objavio u *Glasniku*. Nalazi se u njegovoj svesci na str. 38.

⁵⁸ Adem Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Sarajevo, 1975, str. 194. i dalje.

izdvajati u poseban dio, nego ću o njima govoriti iznoseći podatke o vjerskom životu u Gornjoj Tuzli u pojedinim godinama XX vijeka.

Među vjerskim objektima koji datiraju iz ranijeg perioda je i *Djevojačko turbe*, locirano i sada na mezarju *Izgon*, a njegovu gradnju, po legendi, vežu za kraj XVII stoljeća.

DECENIJA PRVA

1901.

Nakon prvog reisul-uleme Mustafa Hilmi-ef. Hadžiomerovića (period 1882-1893), XX vijek na položaju reisul-uleme zatiče Mehmed Teufik-ef. Azabagića (period 1893-1909).⁵⁹

*

Kada je Mehmed Teufik-ef. Azabagić postavljen za direktora Šerijatske sudačke škole u Sarajevu 1887. godine⁶⁰, na mjesto muftije tuzlanskog je 1888. imenovan h. Muhamed-ef. Čokić (period 1888-1908), unuk gornjotuzlanskog muderrisa Ahmeda Ferhada a praunuk Mula Mehmeda, mutevelije vakufa obnovljene medrese u Gornjoj Tuzli.⁶¹

⁵⁹ Mehmed Teufik (Osmana) Azabagić je rođen u Tuzli 1838. godine. Nakon početnog obrazovanja u Tuzli završio je darul-muallimin u Istanbulu 1861. Od 1862. do 1867. je upravnik rušdije u Sarajevu. Godine 1867. je premješten za upravnika rušdije u Tuzli. Za kadiju u Donjoj Tuzli je postavljen 1879. godine. Četiri godine kasnije, 1883, imenovan je tuzlanskim muftijom. Od 1887. godine je direktor Šerijatske sudačke škole u Sarajevu. U martu 1893. postavljen je za predsjednika Zemaljskog vakufskog povjerenstva za Bosnu i Hercegovinu. Dužnost reisul-uleme preuzeo je u novembru 1893. Penzionisan je u aprilu 1909. godine, kada se ponovo vraća u rodnu Tuzlu. Umro je 22. 5. 1918, a pokopan u haremu Jalske džamije. Vidi: Mustafa Spahić i Osman Lavić, *Reis Mehmed Teufik Azabagić*, Sarajevo, 2013, str. 97-130.

⁶⁰ Šerijatska sudačka škola u Sarajevu je osnovana 1887. godine a glavni zadatak joj je bio obrazovanje šerijatskih sudija. Na početku je nastavnim planom i programom predviđeno da se izučava petnaest predmeta, a pred zatvaranje te škole u njoj je bilo dvadeset pet predmeta. Mehmed Teufik-ef. Azabagić bio je prvi njen direktor. Prestala je s radom 1937. godine. Više vidi u: Abdulah Husić, *Izučavanje tefsira u Bosni i Hercegovini u XX stoljeću*, Tuzla, 2023, str. 39-40.

⁶¹ H. Muhamed Hakki-ef. (Mula Mehmeda) Čokić rođen je u Kovačima (Đurdevik) oko 1844. godine. Nakon završene medrese u Brčkom, gdje mu je otac bio imam Savske džamije,

„Nakon austrougarske okupacije uslijedio je prelazak iz jedne civilizacije u drugu, što je popraćeno i velikim demografskim promjenama. Iz Bosne i Hercegovine je iselio veliki broj Bošnjaka iako je, upravo iz Tuzle, upućen prvi i možda jedini apel Bošnjacima da se ne iseljavaju. Mehmed Teufik Azabagić, tuzlanski muftija, apelirao je na muslimane da se ne iseljavaju iz svoje domovine, ubjeđujući ih da je taj čin pogrešan s islamskog vjerskog i nacionalnog stanovišta.“⁶²

U tu svrhu je napisao poseban rad „Risala o hidžri“. Ovu risalu je Azabagić napisao još kao tuzlanski muftija 1302/1884. godine, najprije na arapskom jeziku, da bi je nešto kasnije, 1886. godine, u skraćenoj formi štampao na turskom jeziku u štampariji „Vatan“.⁶³

*

Dvadeseti vijek zatiče Bošnjake-muslimane u Bosni i Hercegovini kako se s novom vlašću, Austro-Ugarskom Monarhijom, bore za svoju vjersku, vakufsku i prosvjetnu autonomiju. Borba je imala dvije faze. Prva je bila 1899-1902, a druga 1905-1909.⁶⁴ Ta borba će, nakon desetak godina, rezultirati aktom nazvanim Statut za autonomnu upravu islamskih vjerskih i vakufsko-mearifskih poslova u Bosni i Hercegovini.

Nakon što je, uz saglasnost šejhul-islama, u Bosni i Hercegovini 17. 10. 1882. godine instalirano posebno vjersko starješinstvo imenovanjem prvog reisul-uleme i uspostavom Ulema-medžlisa i Zemaljske vakufske komisije, akti kojima su vlasti austrougarske države sankcionirale ovu organizaciju čine prve pisane pravne dokumente o organizaciji Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.⁶⁵

nastavlja teološke nauke u Istanbulu. Po povratku u domovinu vrši dužnost muderrisa medrese u Brčkom, a od početka 1888. prelazi u Tuzlu na položaj muftije i muderisa Behram-begove medrese. Umro je 24.11.1907. godine, a ukopan je u haremu Jalske džamije. Vidi: Halid Čokić, *Tri stoljeća porodice Čokić*, Tuzla, 1999, str. 31; R. Hadžimehanović, „Tuzlanske muftije“, *Takvim*, 1983, str. 165.

⁶² <http://www.volimtuzlu.ba/index.php/tk/o-tuzlanskom-kantonu>, pristupljeno: 2.10. 2023.

⁶³ Na bosanski jezik *Risalu* je preveo Osman Lavić. Vidi: *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, Knjiga XV-XVI, Sarajevo, 1990, str. 197-222.

⁶⁴ Mustafa Imamović, *Historija Bošnjaka*, 2. izd., Sarajevo, 1998, str. 389-409.

⁶⁵ Muhamed Salkić, *Ustavi Islamske zajednice*, Sarajevo, 2001, str. 15.

*

Prema svome statusu Gornja Tuzla je za vrijeme austrougarske uprave bila seoska općina na području gradskog kotara Donja Tuzla. U sastav ove općine, osim Gornje Tuzle, spadala su i sela Čaklovići Turski i Kovačevo Selo.⁶⁶ Udaljena 10 km od Tuzle, u 1900. godini ona je imala jednu osnovnu školu i dva mekteba. Tada je u njoj bio 1581 stanovnik (muslimana 1527, pravoslavnih 24, katolika 20). Poznata je bila po proizvodnji soli. Imala je svoje Općinsko vijeće. Načelnik je bio Salihaga H. Hasanović. Zastupnici su bili: Hamid-aga Kušljugić, Nesib H. Mehmedović, Omeraga H. Jusufović i Abdulah Hajdarović. Općinski bilježnik je bio neki Grga Prpić.⁶⁷

*

Školske 1900/01. u gornjotuzlanskoj osnovnoj školi je bilo 67 učenika (63 muslimanske i četiri pravoslavne vjere), a po razredima broj je bio I - dvadeset jedan, II - dvadeset dva, III - šesnaest i IV - osam učenika.⁶⁸

*

Gornja Tuzla tada ima svoje imame, muallime, mujezine, mutevelije... Obuhvatala je prostor između jedne musalle (Musalla) na sjeveru i jedne na jugu (Izgon) te od Tursunovače istočno do Varoši na zapadu. U 1901. godini imam *Čaršijske džamije* je bio Mehmed-ef. Mulahasanović, raniji muderris gornjotuzlanske medrese,⁶⁹ a mujezin te džamije je najvjerojatnije bio Mehmed Hodžić.⁷⁰ Prvi imam u *Bijeloj džamiji* na početku XX stoljeća

⁶⁶ Husein Bakalović (ur.), *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, Tuzla, 1987, str. 41.

⁶⁷ Anonim, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1900, str. 312.
„Bosanski glasnik“ sa podnaslovom *Opći adresni priručnik sa kalendarom svih vjeroispovijesti za Bosnu i Hercegovinu* počeo je izlaziti 1897. godine. Od 1899. godine naslov i tekstovi izlaze na njemačkom, bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku. Izlazio je jedanput godišnje. Prestao je izlaziti 1918. godine.

⁶⁸ B. Madžar, „Osnovna škola u Gornjoj Tuzli“, (*zbornik*) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 51.

⁶⁹ R. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 515; *Ljetopis Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla (MIZGT)*.

⁷⁰ Nalazimo ga na isplatnoj listi (Konsignacija) 1911. godine.

bio je Mula Mehmed (Muhameda) Alibegović (1855-1939). Zabilježeno je da je na toj dužnosti bio još od 1896. godine. Mujezin je bio Omer Alibegović. Nalazimo ga zabilježenog u dokumentima na toj dužnosti sve do 1915. I kod Hadžimehanovića i u dokumentaciji se na početku XX stoljeća kao imam *Potočke džamije* pojavljuje Ibrahim-ef. Mandžukić, dok je mujezin te džamije bio Mula Mahmut Hadžiabdić.⁷¹ Pošto je on, oko 1920. već imam te džamije, može se pretpostaviti da je bio mujezin kada je imam bio Ibrahim Mandžukić. Kao imam *Zagradačke džamije* u to vrijeme spominje se hfz. Abdulah-ef. Imamović Pejković. Umro je 1923. Bio je imam sve do svoje smrti. Mujezinsku dužnost u Zagradačkoj džamiji prve dvije decenije obavljao je Mehmed Delibegović. Kao prvi imam *Potrmahalske džamije* u to vrijeme spominje se Rasim-ef. Žunić. Nemamo podatak ko je obavljao mujezinsku dužnost u Potrmahalskoj džamiji u prvoj deceniji XX stoljeća. Kao prvi imam *Musalla džamije* (od 1900. godine) spominje se hfz. Osman-ef. Terzić (1874-1939) Bio je imam u ovoj džamiji, uz druge dužnosti koje je obavljao, sve do svoje smrti. Prvi mujezin Musalla džamije u XX stoljeću je Omer Ajdaslić. Na toj dužnosti je bio do 1908. godine. Na početku XX stoljeća kao imam *Drakčin džamije* spominje se Mula Zećerija [Zejćir] Hodžić. Mujezin te džamije je bio Abdulah Hodžić. Kao prvi imam *Žabljačke džamije* početkom XX stoljeća spominje se Sulejman-ef. Selimović. Mujezin te džamije tada je Osman Selimović.

*

Prošle (1900) godine u Gornjoj Tuzli dva su se kandidata javili za dužnost imama u Musalla džamiji. To su Mula Salih Begović i hafiz Osman Terzić.

Džamija Musalla se spominje i kod Handžića⁷² i kod Hadžimehanovića u njihovim radovima s istom godinom prvog nalaza u izvorima 1764. Iste podatke iznosi i Dušanka Bojanić, govoreći o musallama na Balkanu. Ona kaže:

⁷¹ U mnogim dokumentima ovo prezime je Hadžiabdić H.Abdić] a u nekima Hadžiavdć [ili H.Avdić]. Odatle postojeće razlike koje sam zadržao.

⁷² Adem Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, str. 206.

HAFIZ OSMAN TERZIĆ

„Nekada su na tlu musala bile izgrađivane prave džamije koje su nazivane musalla džamija. (...)Sada u Gornjoj Tuzli, na krajnjoj severnoj strani kasabe, postoji lokalitet Musala, do same Jale, a tu se sve do 1954. godine nalazila i džamija zvana Musalla. Ova Musalla džamija spominje se 1764. godine u vezi s određivanjem plate njenom hatibu, u iznosu od dva dana slane vode godišnje.⁷³ Prema Proračunu vakufa u Bosni i Hercegovini za 1889. godinu, koji je izdalo Zemaljsko vakufsko povjerenstvo, Musala džamija u G. Tuzli imala je skroman vakuf. (...)

Posebnim tipom smatramo musale čija je komplementarna funkcija bila da posluže kao groblje, musale-groblja (Musalla mezarligi). Naime, pored prostora namenjenog vernicima koji dođu na bajramske molitve, jedan deo prostora tih musala bio je ispunjen grobovima i nadgrobnim spomenicima. (...)

⁷³ H. Korkut, "O vakufima u sjeveroistočnoj Bosni", *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, Knjiga IX-X, Sarajevo, 1983, str. 98.

Nekada su se u neposrednoj blizini musale nalazili makam ili turbe s grobovima koje je trebalo posebno poštovati i obilaziti.⁷⁴

Iz ovih izdvojenih dijelova rada D. Bojanić mogu se prepoznati sadržaji obje gornjotuzlanske musalle.⁷⁵ U jednom dopisu iz 1945. godine navodi se da je Musalla džamiju u G. Tuzli, renovirao 1894. godine Hajdarović Abdulah (zastupnik u općinskom vijeću), uz pomoć Vakufskog ravnateljstva iz Sarajeva. Po veličini ta je džamija bila slična džamiji Alije-amila (Zagradač-kaj) sa drvenom niskom munarom, ali nije imala trijem nego se u džamiju ulazilo sa tla (zemlje). U njoj su se klanjali noćni namazi, a ramazanom i teravijah-namaz.⁷⁶ Hafiz Osman Terzić se, godine 1911, u jednoj molbi, spominje kao imam H. Hajdar džamije,⁷⁷ tako da je Musalla-džamija u nekim aktima i tako ubilježena.

„Kadri-efendija Hajdarović se dobro sjeća da se za vrijeme stare Jugoslavije nekoliko godina zajednički klanjao bajram-namaz na musalli na mjestu „Izgon“ kraj Djevojačkog turbeta i da je on tom prilikom držao predavanje (vazio) prisutnima“, navodi R. Hadžimehanović.⁷⁸

*

Dakle, prošle (1900) godine Mula Salih Begović, kandidat za imama Musalla džamije, zatražio je da bude imenovan na tu dužnost. Nadležna komisija mu je 25. 1. 1900. godine poslala poziv na polaganje ispita sljedeće sadržine:

⁷⁴ Dušanka Bojanić, „Musale u balkanskom gradu“, *Islamska misao*, god. XII, br. 138, Sarajevo, 1990, str. 44-45; Muhamed Hadžijahić, „Jedan nepoznati tuzlanski hagiološki katalog“, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Knjiga XIII, Tuzla, 1980, str. 309.

⁷⁵ O Musalla džamiji u Gornjoj Tuzli vidi i: A. Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, str. 206; Refik M. Hadžimehanović, „Dopuna“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLV, br. 1, Sarajevo, 1982, str. 118-119; Dževad Hodžić (ur.), *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 411.

⁷⁶ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLIV, br. 5-6, Sarajevo, 1981, str. 528.

⁷⁷ Arhiv Tuzlanskog kantona Tuzla (ATKT) / Fond Vakufsko-mearifskog povjerenstva Tuzla (VMPT), kutija 659, akt br. 25/911.

⁷⁸ Refik M. Hadžimehanović, „Dopuna“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLV, br. 1, 1982, str. 118-119.

„Da se uzmognete predložiti za imenovanje imamom Musalla džamije u Gornjoj Tuzli treba da najprije kod ove Komisije položite propisani *imtihan*⁷⁹, usljed čega Vam se određuje ročište na dan 5. 3. 1900, u ponedjeljak, u 2 sahata popodne, na koje imadete doći i *imtihan* za zamoljeni *imametluk*⁸⁰ položiti.“⁸¹

Nemamo podatak da li se Mula Salih odazvao na ovaj poziv, ali imamsku dužnost u Musalla džamiji u Gornjoj Tuzli od te godine je obavljao hafiz Osman-ef. Terzić. On to navodi u jednoj svojoj molbi od 13. 9. 1923.

Po svoj prilici je hafiz Osman u Musalla džamiji 1900. godine obavljao samo dužnost imama. Početkom 1901. on upućuje molbu da bude imenovan imamom i hatibom te džamije. Dana 30. juna 1901. Kotarsko vakufsko-me-arifsko (KVM) povjerenstvo u Donjoj Tuzli izdalo je vakufsku potvrdu kojom se potvrđuje da je molba hfz. Osman-ef. Terzića/Užičanina⁸² za imenovanje imamom i hatibom Musalla-džamije u Gornjoj Tuzli (br. 45, od 21. febru-ara 1901) „prisvojena i primljena i da isti već od početka rečenog mjeseca imamsku i hatibsku službu vrši, te će odmah ovih dana za izdanje dekreta doličniku izvješće /*mazbata*/“⁸³ predsjedništvu Reisul-uleme otpravljen biti i nema sumnje da će dekret slijediti.“⁸⁴

⁷⁹ *Imtihan*: ispit, ispitivanje.

⁸⁰ *Imametluk*: imamsko zvanje, imamska služba.

⁸¹ ATKT/VMPT, kutija 685, akt br. 155/900.

⁸² Ovaj dodatak Užičanin uz prezime Terzić govori da je ovo jedna od porodica koja je dose-lila iz Užica u XIX vijeku. Uz hfz. Osmanovo prezime ovaj dodatak ćemo u dokumentima naći i uz prezime njegovog sina Abdulah-ef.

U svom radu „Migracije muslimanskog stanovništva iz Srbije u sjeveroistočnu Bosnu između 1788-1862. godine“, Šaban Hodžić navodi da su Terzići iz Užica prvo doselili u Kozluk, pa napominje: „Mnoge od tih porodica, međutim, nakon što se naseliše u odre-de-nom im mjestu, kasnije promijeniše mjesto boravka, te se zbog toga ne nalaze u mjestima gdje se najprije naseliše, nego se sada nalaze u drugim mjestima, Janji, naprimjer, ili evo u našoj Gornjoj Tuzli.“ Hodžićev rad vidi u: *Ćlanci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Knjiga II, Tuzla, 1958, str. 88. Hifzija Suljkić, „Iseljavanje muslimana iz Užica u Bosnu 1862. godine“, u: *Sabrani tekstovi*, knjiga 2, *Islamska baština u Bosni i Hercegovini i njenoj okolini*, Tuzla, 2007, str. 143.

Suljkić navodi da je u kadiluku Gornja Tuzla, po popisu doseljenih muslimana iz 1872, bilo 25 kuća užičkih muhadžira sa 143 osobe.

⁸³ *Mazbata*: pismeno izvješće opširnog sadržaja.

⁸⁴ ATKT/VMPT, kutija 685, akt br. 204/901, Potvrda.

Zvanični dekret je dobio nešto kasnije (dekret br. 574, od 6. 4. 1904). U međuvremenu je položio imamski ispit.

1902.

Hfz. Osman Terzić je pred ispitnim povjerenstvom kod KVM (Kotarske vakufsko-mearifske) komisije u Tuzli, dana 10. 3. 1902. godine (Zapisnik br. 45/1902) položio ispit za vršenje imamsko-hatibskog zvanja s vrlo dobrim uspjehom, te je prema tome proglašen sposobnim za vršenje imamsko-hatibskog zvanja u Bosni i Hercegovini.

*

Školske 1901/02. u osnovnoj školi u Gornjoj Tuzli je bilo 87 učenika (I-44, II-23, III-14 i IV-6). Te školske godine je vladala epidemija malih boginja i difterije. Škola je bila zatvorena četiri mjeseca.⁸⁵ Nisu radili ni mektebi.

1903.

Jedna od najstarijih, ali i najljepših džamija u Gornjoj Tuzli tada bila je Ak džamija. Imam joj je još od 1896. godine bio Mula Mehmed (Muhameda⁸⁶) Alibegović [1855-1939].

Ak ili Bijela džamija je prema pisanjima Handžića⁸⁷ i Hadžimehanovića sagrađena prije 1548. godine, najvjerovatnije oko 1533. godine, prvo kao mesdžid u Mahali Emina Hajrudina, a kasnije je na tom mjestu Bali-beg sagrađio, ili dogradio, novu džamiju, s vitkom i visokom kamenom munarom, oko 1600. godine. „Zidana je od lijepo tesanog kamena i popode-na kamenim pločama. Munara joj je od kamena, a unutarnji dijelovi od drveta. Interesantni su neki detalji zgrade, kao, npr., starinski demiri na

⁸⁵ B. Madžar, „Osnovna škola u Gornjoj Tuzli“, (*zbornik*) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 54.

⁸⁶ Alibegović Muhameda nalazimo u *Protokolu* kao učesnika u akciji prikupljanja pomoći za gornjotuzlanske vojnike. Vidi: O. Nakičević, *Protokol*, str. 94.

⁸⁷ Adem Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, str. 204.

prozorima, itd.⁸⁸ Sve do 1971. godine u Gornjoj Tuzli je jedino ova džamija imala kamenu munaru.

BIJELA DŽAMIJA NEKAD

Ispred Bijele džamije, s južne strane, prema Mahali Alije Amila, pokraj Jale, navode spomenuti autori, postojao je nekada slani bunar, evidentiran u gruntovnici, a službe obojice osnivača tih mahala, amaldara⁸⁹ Alije i Emi-na Hajrudina bile su vezane za proizvodnju soli, od čega su obojica imali znatne prihode.⁹⁰

Novi podatak vezan za Bijelu džamiju seže do 1732. godine. Tada je izvjesni H. Hasan izvršio temeljitu popravku džamije pa se ona u nekim

⁸⁸ Anonim, „Kulturno-istorijski spomenici – vlasništvo Islamske vjerske zajednice“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. IV, br. 12, Sarajevo, 1953, str. 371.

⁸⁹ *Amaldari ili amili* su bili zakupnici državnih prihoda, koje su oni pobirali, a državi su plaćali dogovoreni, odnosno određeni iznos.

⁹⁰ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLIV, br. 5-6, 1981, str. 515-520. Vidi i: *Monografija Islamska zajednica*, str. 411.

dokumentima vezanim za subvenciju imamima iz slanog bunara Ak džamija spominje kao H. Hasanova.⁹¹

Iz natpisa na Bijeloj džamiji vidi se da su vakifi Hajrudin Emin i Bali-beg, da je izgrađena 1533. godine, popravljana 1990. godine⁹², a da je posljednja rekonstrukcija, kada je ovaj natpis i urađen, bila 2005. godine.⁹³

Hadžimehanoviću je pričao Kadri-efendija da bi se „po odredbi vakife (izvjesne Šefike) svake godine u sezoni trešanja priređivao teferič kod Bijele džamije na mjestu zvanom „Meraja“. Na sami dan teferiča došla bi djeca iz mekteba sa svojim muallimima, pa bi se proučila hatma dova, tu bi se iskupili mještani, kao i mnogi drugi iz okolnih sela i Donje Tuzle. Tog dana bi se u džamiji proučila hatma i poklonila, za dušu vakife, a zatim se džematile klanjao podne namaz. Prisutni gosti bi bili počašćeni jelom zvanim „popara“ i trešnjama na sofama džamije, tako da bi svaki gost bio počašćen. Poslije toga bi se omladina malo proveselila i pred sami mrak počela razilaziti svojim kućama.“

Kadri-efendija je i ovo spomenuo:

„Prema pričanju Muhamedage Hadžimehmedovića⁹⁴, koji je bio trgovac i načelnik općine, on je, prilikom opravke kamene munare Bijele džamije

⁹¹ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 28/911

⁹² Kubure i crijep Bijele džamije su, usljed velikih vjetrova u proljeće 1928, oštećeni i džamija je prokišnjavala. Radovima na popravkama se pristupilo ubrzo i završeni su prije zime. Troškovi su pokriveni iz sredstava „vanredne zaklade koja je zašparana“ u 1927. i 1928. godini. Vidi: ATKT/VMPT, kutija 672, akt Zapisnik od 15. 9. 1928.

⁹³ Anonim, „Epigrafski spomenici na području Tuzle“, *Preporod*, god. XXXVIII, br. 11, 2008, str. 33.

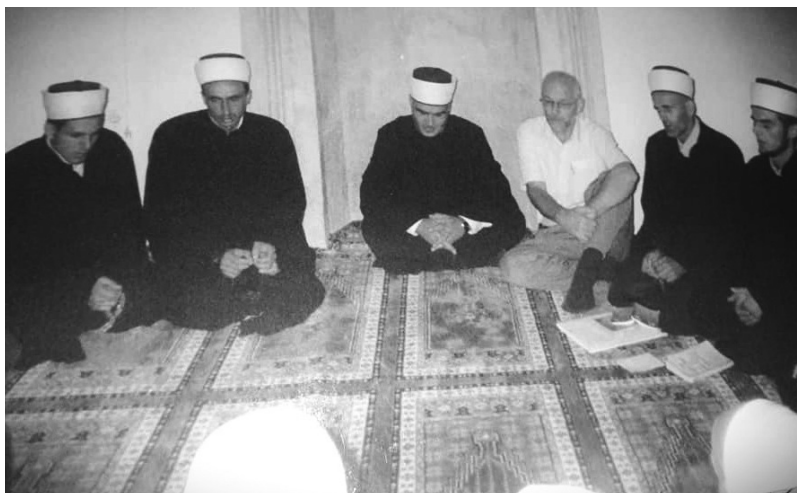
⁹⁴ Refik M. Hadžimehanović, u rukopisu svog rada „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, (neobjavljeni dio) na str. 49, navodi imena šest načelnika općine Gornja Tuzla iz tog perioda: Osmanaga Džinić, Salihaga Mulahasanović, Abdulah Hajdarević, hadži Hamidaga Kušljugić, Muhamedaga Hadžimehmedović [umro 1940] i Abdulhamid Kušljugić. Refik napominje: „Načelnici su mahom bili posjednici, trgovci, dakle birani ili postavljeni ljudi koji su kod mještana uživali povjerenje i ugled, a neki od njih su pogodovali tadašnjoj vlasti, što znači vlast je u njih imala povjerenje.“

Napomena: Salih H. Hasanović je bio načelnik 1893. godine. Možda je riječ o navedenom Salihagi, samo je prezime drugačije napisano. Vidi: „Naši dopisi. U Gor. Tuzli, 8. januara 1893.“, *Bošnjak: list za politiku, pouku i zabavu*, Sarajevo, god. III, br. 3, Sarajevo, (19. januara 1893), str. 2.

ostavio nešto od zlatnine i stavio pod alem, te kada bude ponovno vršena opravka munare to će se naći i postupiti po odredbi davaoca.⁹⁵

U periodu 2005-2008. godine izvršena je temeljitija restauracija objekta Bijele džamije. Tim povodom je pred završetak radova na restauraciji upriličen mevlud u mubarek noći Lejlei-berat (27. 8. 2007).⁹⁶ Mevlud je svojim prisustvom uvećao muftija tuzlanski Husein-ef. Kavazović.

*

S MUFTIJOM KAVAZOVIĆEM

Ovu pretpostavku potvrđuje činjenica da je Salih H.Hasanović bio načelnik i 1900. Vidi: *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1900, str. 312.

⁹⁵ Refik M. Hadžimehanović, "Dopuna", *Glasnik Islamske zajednice*, god. XIV, br. 1, 1982, str. 118-119.

⁹⁶ Inače, od ranije se, kako navodi E. Mulahalilović, uoči mubarek večeri, iza ikindije namaza, na munarama džamija postavljaju muslimanske zastave, iza akšamskog ezana se pale kandilji na munarama, pred jacijski ezan muezzini s munara uče prigodne salavate. Za sve odabrane noći u godini karakteristično je, pored onoga što je već rečeno, da se dani uoči tih večeri po običaju poste, da se u tim noćima više uči Kur'an i klanjaju nafile namazi, da se tih večeri pripremaju nešto bogatije i ljepše večere i dr. Vidi: Enver Mula-halilović, *Vjerski običaji muslimana u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1988, str. 63 i 67.

Dana 20. februara te daleke 1903. godine održana je osnivačka skupština "Gajreta". „Gajret“ je bilo društvo za potpomaganje muslimana učenika srednjih i visokih škola u Bosni i Hercegovini i Austro-Ugarskoj Monarhiji. Osnivači "Gajreta" su bili Safvet-beg Bašagić i Edhem Mulabdić, koji su bili i osnivači časopisa "Behar". Kao utemeljitelji, te 1903. godine, „Gajretu“ su pristupili i neki uglednici iz Donje i Gornje Tuzle, među kojima su bili i Gornjotuzlaci: Hadži Hasan-aga Kušljugić, posjednik i općinski vijećnik⁹⁷, i Hamid-aga Kušljugić, posjednik i općinski vijećnik.⁹⁸

1904.

Jedna od manjih mahalskih džamija koje su dočekale XX vijek jeste i ona u Žabljaku ili Mostar mahali, Mostar džamija. Ona se spominje poslije 1701.

⁹⁷ Tu vijest su zabilježili „Bošnjak“, god. XIII, br. 20, Sarajevo, 1903, str. 5. i „Behar“, god. IV, br. 2, Sarajevo, 1903/4, str. 30.

List "Behar" pokrenut je 1900. godine, s podnaslovom List za pouku i zabavu. Pokretači lista bili su Edhem Mulabdić, Safvet-beg Bašagić i Osman Nuri Hadžić. Prvi broj objavljen je 1. maja 1900. godine i bez prekida je izlazio deset godina, dva puta mjesečno. List je donosio priloge iz područja književnosti, historije, islamske nauke, prosvjete, kulturnog života muslimana, te veliki broj bošnjačkih balada kao i građu iz usmene književnosti. List je od 1927. do 1945. godine nastavio izlaziti pod nazivom „Novi Behar“.

⁹⁸ „Bošnjak“, god. XIII, br. 23, Sarajevo, 1903, str. 3. i „Behar“, god. IV, br. 3, Sarajevo, 1903/4, str. 47.

R. Hadžimehanović navodi kako mu je Kadri-ef. Hajdarović kazivao da je, pored pododbora muslimanskih društava „Gajreta“ i „Narodne uzdanice“, u Gornjoj Tuzli postojalo dobrotvorno društvo „Hajr“. Svrha ovog društva je bila, u smislu njegovih pravila, da snosi sve troškove oko opreme i ukopa umrle osobe koja je bila siromašnog stanja, opremi siromašnu djevojku prilikom njene udaje, a prihodi su se sastojali od članarine, dobrovoljnih priloga i od sakupljenih kurbanskih kožica.“ Vidi: „Dopuna“, *Glasnik Islamske zajednice*, Ggod. XLV, br. 1, 1982, str. 118-119.

Refik M. Hadžimehanović, u rukopisu svog rada "Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli", (neobjavljeni dio) na str. 47, osim navedenih podataka napominje da je „Gajret“ djelovao „do prve polovice 1941. godine kada je prestao, a „Narodna uzdanica“ je produžila svoj vijek do kraja rata 1945. godine. (...) „Gajret“ i „Narodna uzdanica“ su imali svoje domove/internate u Donjoj Tuzli, pa je tako u ovim domovima bilo učenika i iz Gornje Tuzle. [Gornjotuzlanski] pododbori oba ova društva su izdvajali materijalna sredstva za siromašne učenike, a prihodi su se sastojali od redovne članarine, dobrovoljnih priloga i čistih prihoda sa zabava i teferića. Predsjednici su mahom bili mještani trgovci i oni imućniji, a o kulturno-prosvjetnom radu mahom su brigu vodili učitelji osnovne škole, koji su za to imali duha i smisla...“

godine kao Hadži Hasanov mesdžid. Bila je, kako tvrdi Hadžimehanović, manjih dimenzija, 6x6 metara, sa drvenom niskom munarom. Dvorište joj je bilo ograđeno visokim drvenim tarabama, tako da se džamija s ulice nije ni vidjela, nego samo vrh drvene munare. Na ulazu u dvorište su bila dvo-krilna drvena vrata, i ona su zaklanjala vidik.⁹⁹ Zabilježeno je da je upravo 1904. godine Ahmed Dervišević temeljito popravio Mostar džamiju.

Dana 10. maja 1904. godine džematlije džemata Mostar džamije u Općinskom uredu Gornja Tuzla daju izjavu kojom se obraćaju Kotarskom vakufskom povjerenstvu u D. Tuzli, navodeći da oni „niti su Mula Sulejmana Selimovića za imama i hatiba izabrali, a niti su ga primili, nego umoljavaju slavno Vakufsko povjerenstvo da bi hafiz Ibrahima, sina Mehe Karića, za imama i hatiba Mostar džamije naimenovati blagoizvoljelo“. Davanju tog zahtjeva su prisustvovali „odlični ljudi džemata“. Evo njihovih imena: Ahmet Osejaković¹⁰⁰, Osman-aga Kifić, Husnija Huseinefendić, Mujo Dautović, Mehan H. Suljić, Mustafa Muhtić, Šaćir Kuranović, Bego i Huso Ikinić... Za Općinski ured se potpisao Hajdarović.¹⁰¹

Spomenuti hafiz Ibrahim-efendija, sin Mehe Karića, polagao je imamski ispit 13. juna 1904. godine pred ispitnim povjerenstvom kod vakufsko-me-arifske komisije u Tuzli. Imao je sljedeće ispите i ocjene:

1. Kur'an	vrlo dobro
2. Halebija ¹⁰²	dobro
3. Hutba	vrlo dobro

⁹⁹ Refik M. Hadžimehanović, "Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli", *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLIV, br. 5-6, 1981, str. 528.

¹⁰⁰ Za njega je navedeno da je hajr-sahibija spomenute džamije i da namjerava novu džamiju sagraditi.

¹⁰¹ ATKT/VMPT, kutija 685, akt br. 296. Prema navedenom spisku načelnika najvjerojatnije se radi o Abdulahu Hajdaroviću.

¹⁰² *Halebija* je uvriježen naziv za djelo „*Multekal-ebhur*“ („*Stjecište mora*“) iz 16. st., autora Ibrahima el-Halebija. Koristilo se kao obavezan udžbenik iz obredoslovlja, šerijatskih propisa i prava hanefijskog mezheba. Napisano je na arapskom jeziku.

Slavnom

kotarskom Vakufskom povjerenstvu

u
D. Tuzla

U proslutur cijenjenog naloga od 28/4 1904
brj. 193/902. izvješću je se slavnostim, da pro-
na slušaoci različni ljudi Džemata Mostar
Džamije, i to Ahmet Osejaković koji je Hoja
sajibija pomenute Džamije, i koji namjerava
novu Džamiju sagraditi, kao i ostali Osman-
aga Kufić, Husnija Husineffendić, Alijo Džur-
đević, Mehmed H. Suljić, Mustafa Muhlić, Lajin
Kuravović, Bejo i Huso Ykinic, kao i ostali lu-
di toga Džemata, niti su Mula Suljimana Se-
limovića za Imama i Hatiba izabrali, a niti
su ga primili, nego umohćavaju slavno Vakuf-
sko povjerenstvo da bi Hafiz Orahima sina
mehe Harisa za Imama i hatiba Mostar Dža-
mije naimenovati blagovolgelo.

općinski med

Gornja Tuzla dne 10 maja 1904

Nacelnik

u z.
Hajdarović

4. Ef'ali mukellefin ¹⁰³	dobro
5. Farzi 'ajn – farzi kifaje ¹⁰⁴	dobro
6. Dženaza	dobro
7. O nikahu ¹⁰⁵	dobro
8. O džumi i njezinim šartovima ¹⁰⁶	dobro

Zapisnik je potpisao Berbić hfz. Jakub.¹⁰⁷

*

Te, 1904. godine je u Gornjoj Tuzli zabilježen i ovaj događaj; dana 7. 3. 1904. je hair-sahibija¹⁰⁸, ovdašnji posjednik gosp. Omeraga Hadžijusufović, koji je popravio više džamija, mezara, itd. a jednu džamiju je i nanovo sagradio [Ameli Ali džamiju, 1898], svoja dva sina osunetio.

„Tom prilikom je rečeni Omeraga još više otvorio svoju darežljivu ruku te je, osim što je na jemek¹⁰⁹ pozvato bezbroj prijatelja i ahaba iz Gornje i D. Tuzle, još vrlo lijepo pogostio i ovdašnju mektebsku i školsku dječicu, a i bezbroj sjeromaka. Tim povodom je upriličeno i gađanje nišana¹¹⁰ po starinskom običaju, te je prvu, drugu i treću nagradu odnio Jusuf-hodža Poljičar iz D. Tuzle a četvrtu Imšir-aga Malkić iz Dubrava. Obdržavane su i dvije konjske trke¹¹¹ te su u prvoj (velikoj) pobijedili vranac Imšir-age Malkića iz

¹⁰³ *Ef'ali mukellefin* su Šerijatom propisana djela za odrasle i umno zdrave muslimane i muslimanke. Kategorije tih djela su: farz, važib, sunnet, mustehab, mubah, haram, mekruh, mufsid.

¹⁰⁴ *Farzi 'ajn* su strogo naređene radnje koje su muslimani i muslimanke dužni lično izvršiti, a *farzi kifaje* su radnje koje su obavezni izvršiti svi muslimani, ali ako ih izvrši jedan broj njih, s drugih je spala obaveza.

¹⁰⁵ *Nikah ili ni'cah*: brak, vjenčanje

¹⁰⁶ *Šart*: uslov, osnovna stvar, bitan elemenat ispravnosti.

¹⁰⁷ ATKT/VMPT, kutija 685, akt Zapisnik sa ispita. Prevod. U potpisu za tačnost prevoda jamči hfz. Jakub Berbić.

¹⁰⁸ *Hair-sahibija*: dobrotvor

¹⁰⁹ *Jemek*: pripravljeno jelo

¹¹⁰ *Gađanje nišana*: pucanje u metu iz vatrenog oružja

¹¹¹ Zabilježeno je da su, ne samo kod sunećenja, nego su i kod hatme i ženidbe utrke bile u običaju. Utrke su se održavale, kako tvrdi A. Hangi [1866-1909], „ponajviše u

Dubrava prvu, dorat M. Begića iz Koraja drugu i alat Mehage Beganovića iz Dubrava treću nagradu; dočim je u drugoj (maloj) pobijedio dogat Avdage Hadžiavdagića iz Teočaka.¹¹²

1905.

Dana 18. 6. 1905. godine je imam Mostar džamije u Gornjoj Tuzli, hfz. Ibrahim Karić, uputio molbu Zemljaskom vakufskom ravnateljstvu u Sarajevu za povišicu plaće.¹¹³ To nam govori da je te godine već bio imam u Mostar džamiji. Na toj dužnosti ostaje sve do 1907. godine.

*

Školske 1904/05. u osnovnoj školi u Gornjoj Tuzli je bio 61 učenik (I-39, II-13, III-6, IV-3). To je za 26 učenika manje nego školske 1901/02.

1906.

Naredbom Zemaljske vlade Bosne i Hercegovine od 1906. godine, umjesto kotarskih ureda, kao sudova (za poslove pravosuđa) i kotarskih ureda kao gruntovničkih oblasti, nastaju samostalni kotarski sudovi. Kotarskim sudom upravljao je kotarski sudac, koji je vršio sve poslove, osim šerijatskih.¹¹⁴

sjeveroistočnoj Posavini, a napose u Gornjoj i Donjoj Tuzli, Gračanici, Janji, Brezovom Polju i Gradačcu..." Antun Hangi, *Život i običaji muslimana u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1990, str. 133.

Antun Hangi je hrvatski učitelj i folklorist, rođen u Petrinji (Hrvatska) 1866. godine, a umro u Sarajevu 1909. Kao učitelj radio je u školama u Bosni (Maglaj, Livno, Bihać, Banja Luka, Sarajevo). Istraživao je kulturne tradicije muslimana. Kao rezultat toga nastala je njegova knjiga "Život i običaji muslimana u Bosni i Hercegovini". Knjiga je prvo objavljena u Mostaru 1900, zatim u Sarajevu 1906, a prevedena je na njemački jezik 1907. godine. Objavljena je u Sarajevu i 1990. godine.

Vidi: Refija Gagula, „Antun Hangi, Život i običaji muslimana u Bosni i Hercegovini”, <https://www.preporodvisoko.ba/blog/2022/01/16/antun-hangi-zivot-i-obicaji-muslimana-u-bosni-i-hercegovini/> Objavljeno: 16. 1. 2022. Pristupljeno: 28.10.2023.

¹¹² Anonim, „Proslava sunećenja u G. Tuzli“, *Bošnjak*, god. XIV, br. 12, Sarajevo, [24.3.] 1904, str. 3.

¹¹³ ATKT/VMPT, kutija 685, akt br. 789/905, Molba.

¹¹⁴ <https://pravosudje.ba/vstvfo/B/32/article/15986> Pristupljeno: 4.11.2023.

1907.

Početkom XX vijeka u Gornjoj Tuzli su bile dvije mektebi ibtidaijje, muška i ženska. Sibjan mekteb je bio u Čaklovićima, koji su u tome bili vezani za Gornju Tuzlu. Ranije su mektebi bili uz džamije. Jedan je, u ranom periodu, bio i uz Bajazid džamiju.

Sibjan mekteb je, sve do prve reforme mekteba (1894. godine), bio slobodnija forma poučavanja djece vjerskom znanju. Nastava je obično bila pojedinačna i neobavezna. Vrijeme pohađanja, niti uzrast, nisu bili propisani. Kasnije¹¹⁵ je to bolje uređeno. Muallim pravi raspored sati prema prilikama svog mjesta, a radi po tri sata dnevno. Nastava traje sedmično 18 sati kroz deset mjeseci. Ostalo vrijeme daje se muallimu na raspoloženje, da ga može upotrijebiti, kao vjeroučitelj u školi ili poslovođa u vakufskom povjerenstvu. Ovdje se dozvoljava muallimu da se bavi nekim drugim poslom ako taj posao nije na štetu nastavi ili njegovom ugledu, budući su sibjan-muallimi većinom bili težaci.¹¹⁶ U sibjan-mektebima su najčešće predavali mjesni imami, koji su obavljali i imamsko-hatibsku dužnost, za razliku od ibtidaijja, gdje su muallimi, u pravilu, radili samo u mektebi ibtidaijji.¹¹⁷ Naravno, bilo je izuzetaka, kao u Gornjoj Tuzli.

Otvaranje mektebi ibtidaijja je bilo ozakonjeno 1893. godine, a naredne je uvedena razredna nastava u trajanju od tri godine. Tek 1912. su uvedeni i udžbenici na našem jeziku pisani arabicom, tj. arapskim harfovima, uz zamjenske znakove za slova koja se nalaze u bosanskom a ne postoje u arapskom jeziku. „Obavezno pohađanje mektebi ibtidaijja za muslimansku djecu u Bosni i Hercegovini je uvedeno 1914. godine, a njihov rad prestao je u aprilu 1952. godine, odnosno 1953.“¹¹⁸ Nastavu su izvodili stručni muallimi

¹¹⁵ *Zapisnici sjednica Islamske prosvjetne ankete, decembar 1921. i januar 1922. godine*, O početnoj, srednjoj vjerskoj nastavi, te nastavi u kotarskoj i višoj medresi, Sarajevo, 1922, str. 65-66.

¹¹⁶ Sifet Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje u srezu Tuzla od 1918. do 1941. (Sibjan-mektebi i mektebi-ibtidaijje)*, Magistarski rad (rukopis), Sarajevo, 2013, str. 26.

¹¹⁷ S. Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje*, str. 40.

¹¹⁸ Safet Husejnović, „Doprinos Muhammeda Seida Serdarevića mektepskoj nastavi“, *Novi Muallim*, god. XIII, br. 49, 2012, str. 88.

koji su za to imali potrebno obrazovanje i dekret. Jedna mektebi ibtidaijja, zavisno od broja djece, imala je čak i po tri muallima.

Te 1907. godine prvi muallim Muške mektebi ibtidaijje u Gornjoj Tuzli je bio hfz. Jakub Berbić.¹¹⁹

*

Hfz. Ibrahim Karić, imam Mostar džamije, Zemaljskom vakufskom ravnateljstvu u Sarajevu ponovo je uputio molbu za povišicu plaće. Ravnateljstvo mu je 16. 9. 1907. odbilo molbu, ali mu je odobrilo jednokratnu pomoć.¹²⁰ Iz istog džemata te školske 1907/08. godine Sulejman Selimović, sin Salihov iz Gornje Tuzle, učenik je Hadži Badže Kadun medrese u Tuzli¹²¹ i redovno je pohađa.¹²² Ovo može ukazivati na njegovu potrebu da se doškoluje i dodatno osposobi za imamsko zvanje.

*

Mujezin Bajazid džamije od 1907. godine je Alija Aljo Hadžiavdzić (rođ. 1874 [na nišanu je 1876]¹²³, a umro 1948), što se može saznati iz jednog spiska vjerskih službenika iz 1939. godine.

„Muallim“ je pokrenut 1910. godine kada je izašao njegov prvi broj. Izlazio je u tri perioda: prvi 1910-1913, drugi 1990-1998 i treći od 2000, od kada nosi naziv „Novi Muallim“. Naslanjajući se na tradiciju svoga imena, list tretira pitanja odgoja i obrazovanja u islamskom učenju, u islamskoj tradiciji i savremenosti, u Islamskoj zajednici, u Bosni i Hercegovini, u savremenom svijetu.

¹¹⁹ ATKT/VMPT, kutija 685, akt br. 28/907, Paušal.

¹²⁰ ATKT/VMPT, kutija 685, akt br. 3822/907, Odbijenica.

¹²¹ Hadži Badže-kaduna velika je tuzlanska vakifa. Ona je u Tuzli nepoznate godine podigla medresu, koja je bila poznata pod njenim imenom Hadži Badže-kadun medresa. Ova medresa je, zapravo, postojala uporedo sa Behram-begovom medresom, iako se ne zna koja je od njih starija. Vidi: Ahmed Mehmedović, *Upravljanje vakufima u BiH 1847-2017*, Sarajevo, str. 74.

¹²² ATKT/VMPT, kutija 685, akt br. 318/907 i 321/907, Potvrda.

¹²³ U jednom broju lista *Preporod* iz 2008. stoji i ovaj dio dužeg teksta: „Nišan H. Avdić Alje, sina Avdinog, iz Gornje Tuzle, nalazi se uz Potočku-Hadži Bajazidovu džamiju. Nišan spada u posljednju dekadu epohe nastanka nišana, kada se na nišan stavlja fes. Najvjerovatnije mermerna ploča je naknadno stavljena, gdje su osnovni podaci umrloga. Tekst je mnogo različit po sadržaju, kvalitetu i kvantitetu od starih natpisa i nišana, gdje se sada ističe ko je podigao-stavio nišan. Ovaj natpis je iz mlađeg perioda: H. Avdić Aljo, sin Avdin, 1876-1948.

*

Te 1907. godine Gornja Tuzla ima 1580 stanovnika (muslimana 1527, grkokršćanskih 24, rimokatolika 20). Načelnik je bio h. Hamidaga Kušljagić, a zastupnici: Omeraga H. Jusufović, Ragibaga Hajdarović, Alija H. Avdić (mujezin Bajazid džamije) i Ahmetaga H. Mujagić (zet Šejha Šerbića).¹²⁴

1908.

Od kraja 1907. godine, smrću muftije h. Muhamed-ef. Čokića, pa do 1914. godine, mjesto tuzlanskog muftije bilo je upražnjeno. Kadija Jusuf-ef. Miđić je obavljao i muftijske poslove.

*

Provodeći politiku širenja na Balkan, Austro-Ugarska je 7. 10. 1908. proglasila aneksiju Bosne i Hercegovine, koju je okupirala još 1878. na osnovu odluke Berlinskoga kongresa. To je dovelo do aneksijske krize. Uzurpacije vakufa od strane austrougarske vlasti nisu imale kraja. Muslimanski predstavnici su upućivali svoje memorandume kojima su ukazivali na obespravljenosti Bošnjaka i Islamske zajednice pod austrougarskom vlašću. Jedan takav Memorandum je 15. decembra 1900. godine upućen ministru Kallayu. Među nabrojanim slučajevima uzurpacije vakufa navedeno je i ovo: „U Gornjoj Tuzli je na medresi napravljena zgrada i u nju smještena zemaljska osnovna škola.“¹²⁵ Istu tu rečenicu iznose novine „Musavat“, 1908. godine.¹²⁶

Spomen dižu sin Mehmed i ostali: Muharem, Sajma, Sajda i Muradija.“ Vidi: Anonim, „Epigrafski spomenici na području Tuzle“, *Preporod*, br. 11, Sarajevo, 2008, str. 33.

¹²⁴ Anonim, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1907, str. 298.

¹²⁵ Ahmed Mehmedović, *Upravljanje vakufima u BiH 1847-2017*, str. 98.

¹²⁶ „Musavat“, god III, br. 1, Mostar, 1908, str. 2.

Sedmičnik „Musavat“ pokrenuo je Smail-aga Ćemalović 16. oktobra 1906. godine u Mostaru. Posljednji broj izašao je 30. avgusta 1911. godine, te je ukupno izašlo šest godišta i 56 brojeva. Od broja 43 list nosi podnaslov *Organ Muslimanske narodne organizacije*. Naslov je uporedo štampan na latinici, ćirilici i turskom jeziku, dok je tekst lista štampan na latinici i ćirilici. Za vrijeme izlaženja „Musavata“ smijenio se veliki broj izdavača i urednika.

ALIJA AJDASLIĆ, NIŠAN

Nakon smrti Omera Ajdaslića, mujezina Musalla džamije, na njegovo mjesto 1908. godine dolazi njegov sin Alija [1881-1940]. Tu dužnost će obavljati do svoje smrti.

*

U periodu 1908-1918. imam Žabljačke džamije je ponovo Sulejman-ef. Selimović [umro 1918].

1909.

Dana 15. 4. 1909. godine car Franjo Josip I je sankcionirao Štatut za autonomnu upravu islamskih vjerskih i vakufsko-mearifskih poslova u Bosni i Hercegovini, „koji je izgrađen uz sudjelovanje uleme i predstavnika islamskog naroda, a sa gledišta Šerijata ispitan i odobren od Ulema-medžlisa kao vrhovne vjerske oblasti bosanskohercegovačkih muslimana.“¹²⁷ Prema Šta-

¹²⁷ M. Salkić, *Ustavi Islamske zajednice*, str. 16.

tutu, organi vakufsko-mearifске uprave su: džematske skupštine, džematski medžlisi, kotarska povjerenstva, Sabor i Saborski odbor.

Prema članu 38, „svi muslimani jednog mjesta, u kojem ima najmanje stotinu islamskih žitelja, sačinjavaju, u smislu ovog Štatuta, vakufsko-mearifski džemat.“ Gornja Tuzla je takav džemat. Predsjednik džematskog medžlisa je džematbaša, koji „ima zadatak da pred višim organom vakufsko-mearifске uprave zastupa vjerske i prosvjetne interese, a spada mu u dužnost i da vodi vijecanje i zaključivanje rada džematske skupštine“.¹²⁸

„Mektebi su definirani kao početne islamske vjerske škole. Obuka u mektebima je besplatna, a knjige i pisači pribor učenici pribavljaju sami. Zbog velike uloge mekteba posebno je naglašeno da se obuka u mektebima ima održavati po sistemu ‘novog vremena predaje’, dakle po savremenim metodama i u tu svrhu imaju se u mektebe postavljati muallimi koji su s uspjehom završili Darul-muallimin.“¹²⁹

Pohađanje mekteba je bilo obavezno. Djeca su bila dužna upisati se u mekteb najkasnije po svršenoj sedmoj, a ženska po svršenoj šestoj godini života. Na kraju mektebske godine održavani su javni ispiti na koje su pozivani roditelji i ugledni muslimani. Djeca su na kraju dobivala pismenu potvrdu o završenom razredu.¹³⁰

*

Nakon Mehmed-efendije, od 1909. godine imam Čaršijske džamije je njegov sin Mula Alija Mulahasanović.¹³¹

*

Te 1909. godine Općinsko vijeće su činili: načelnik h. Hamidaga Kušljagić, podnačelnik Ahmetaga H. Mujagić i zastupnici Omeraga H. Jusufović, Ragibaga Hajdarović, Alija H. Avdić i Mustafa Šehović.¹³²

¹²⁸ M. Salkić, *Isto*, str. 18.

¹²⁹ M. Salkić, *Isto*, str. 23.

¹³⁰ S. Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje*, str. 22.

¹³¹ Naveden je na isplatnoj listi (Konsignacija) 1909, 1911, 1913.

¹³² Anonim, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1909, str. 309.

1910.

Godine 1910. izabran je novi reisul-ulema hafiz Sulejman-ef. Šarac (period 1910-1912), „prvi bosanskohercegovački reisul-ulema izabran od naroda“.¹³³

*

Hafiz Karić se 1907-1910. godine nalazio na službi u Brodci, na području Vakufskog povjerenstva Brčko. Odatle je on te godine uputio molbu Vakufskom povjerenstvu u Tuzli da ga imenuje prvim muallimom na Ženskoj mektebi ibtidaïjji u Gornjoj Tuzli. Vidjeli smo da je od 1907. godine prvi muallim Muške mektebi ibtidaïjje u Gornjoj Tuzli bio hfz. Jakub Berbić. Povjerenstvo je Karićevu molbu razmatralo i zaključilo da se njegova molba s preporukom Povjerenstva uputi Saborskom odboru u Sarajevu „da ga isti izvoli imenovati“.¹³⁴ Vakufsko-mearifski saborski odbor u Sarajevu je 23. 11. 1910. godine Ulema medžlisu preporučilo „da ovom predlogu udovoljiti blagoizvoli“.¹³⁵

Nakon dobijanja dekreta za hafiza Karića (Ulema-medžlis, br. 1322/10, od 9. 12. 1910) Povjerenstvo je Kotarskom vakufsko-mearifskom povjerenstvu u Brčkom javilo da je hafiz Karić imenovan na dužnost u Gornju Tuzlu i da ga obavijeste kako treba da se javi ovom Povjerenstvu radi preuzimanja dekreta. Na kraju te mektebske 1910/1911. godine hafiz Karić je dostavio Godišnji mektebski zaključni iskaz, koji je potpisao kao muallim tog mekteba.

¹³³ Hafiz Sulejman-ef. Šarac rođen je u Stocu 1850. godine. Početno obrazovanje stekao je u rodnom mjestu, gdje je završio i hifz pred Ahmed-ef. Žujom. Dalje školovanje nastavio je u Carigradu i završio ga 1878. godine. U domovinu se vratio 1879. godine, jedno vrijeme bio muderris, a 1885. biva imenovan za bihačkog muftiju. Na toj dužnosti ostaje do 1887. godine, kada je postavljen za profesora Šerijatske sudačke škole u Sarajevu. Nešto kasnije postaje i direktor te škole (1893-1908). U periodu 1901-1908. bio je i vrhovni šerijatski sudija. Za reisul-ulemu je izabran 1910. godine, kao prvi bosanskohercegovački reisul-ulema izabran od naroda. Podnio je ostavku u avgustu 1912. godine. Umro je u Sarajevu 1927. godine i pokopan je na mezarju Grlića brdo kod Sarajeva.

Većina bigrafskih podataka o reisul-ulemama, uz znatna skraćivanja, preuzeta je iz: Ferhat Šeta, *Reisu-l-uleme u Bosni i Hercegovini i Jugoslaviji*, Sarajevo, 1990. Vidi i: A. Mehmedović, *Leksikon bošnjačke uleme*, str. 488.

¹³⁴ ATKT/VMPT, kutija 659, akt Zapisnik. Prijedlog je upućen aktom br. 640, od 20. 11. 1910. godine.

¹³⁵ Vidi njihov akt broj 8871/910.

*

Te 1910. godine u okviru rada društva „Gajret“, za Firdusov mearifski fond,¹³⁶ Vehid Žunić, trgovac iz Gornje Tuzle, sakupio je 12,50 K, a po 2 K darovali su: Hafiz Jakub Berbić muallim, Rasim-ef Žunić, trgovac, Hasanaga Kušljugić, pekar¹³⁷, i sakupljač Vehid Žunić, trgovac, 3,60 K. Po 1 K darovali su: Fadilaga Kušljugić, pekar, i Salihaga Tobudić, posjednik. Po 50 helera dali su: Ibraga Kušljugić, Hasan Nakić, i Idriz H. Jusufović, a 40 helera Alija Beširović.¹³⁸ Navođenje ovih imena ima za cilj ukazati na spremnost Gornjotuzlaka da se uključuju u sve pozitivne akcije namijenjene općem dobru ljudi, ali i da se spominjanjem tih imena sačuva uspomena na dobrotvore.

*

Osnovna škola u Gornjoj Tuzli je školske 1909/10. godine imala ukupno 54 učenika (38 muslimana i 16 katolika). Sedam učenika manje nego školske 1904/05. Primijetan je pad broja učenika. Po razredima stanje je bilo: I-26, II-13, III-9, IV-6. Sve su muški učenici. Još nema nijedne djevojčice. Nastava se odvijala (još od 1896) u novoj zgradi škole.¹³⁹ Prije toga (1884-1896) radila je u jednoj prostoriji zgrade Općinskog ureda Gornja Tuzla.¹⁴⁰ U novoj zgradi škola ima „učionicu za kombinovanu dvosmjensku nastavu od 100 m², zatim prostor za dnevni boravak učenika iz udaljenijih mjesta, stan za učitelja, školsku kuhinju i jednu manju učionicu za vjersku nastavu.“¹⁴¹

*

¹³⁶ „Firdusov mearifski fond“ je institucija, koja je formirana kao uspomena na Alibega Firdusa [1862–1910], narodnog prvaka i rodoljuba, namijenjena za pomaganje omladini na raznim školama, mektebima i zanatima, a time i za doprinos kulturnom uzdizanju muslimana.

¹³⁷ U rukopisu svog rada „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, (neobjavljeni dio), na strani 51, R. Hadžimehanović novodi imena nekadašnjih pekara u Gornjoj Tuzli: Zaim Albanec, Mujaga Hadžimujagić, Nuriya Nakić, Suljaga Saračević, Salihaga Kušljugić i njegov sin Fadil, Hasan Kušljugić, Osman Bečić i moj djed Husein Seljubac.

¹³⁸ Anonim, „Musavat“, god V, br. 90, Mostar, 1910, str. 2.

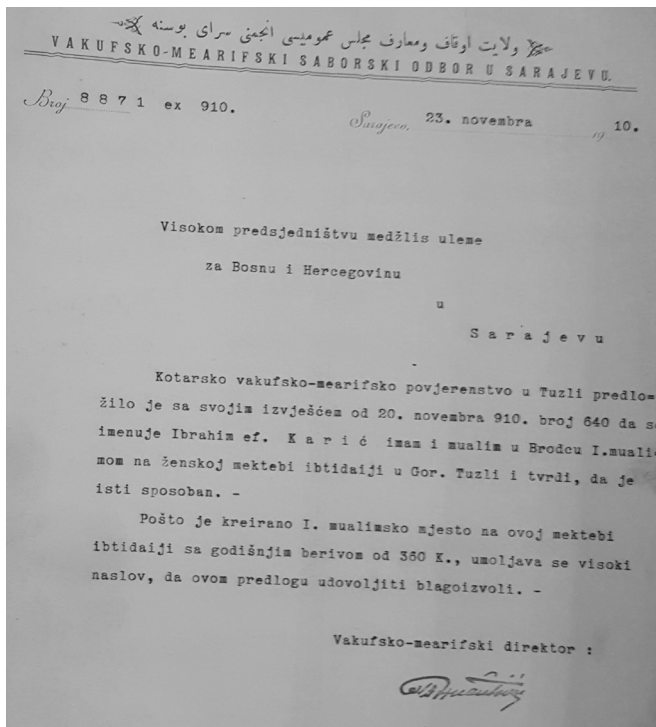
¹³⁹ B. Madžar, „Osnovna škola u Gornjoj Tuzli“, (*zbornik*) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 50.

¹⁴⁰ B. Madžar, *Isto*, str. 42.

¹⁴¹ B. Madžar, *Isto*, str. 48.

List „Musavat“ je u jednom svom broju ove godine donio tekst zanimljivog naslova „Jedan bezobrazluk“. Tu se navodi:

„Tuži nam se naš pretplatnik Rasim-ef. Žunić iz Gor. Tuzle, da nikako uredu ne dobiva našeg lista, jer mu list prime općinski bilježnik ili podvornik - čitaju ga, drže ga kod sebe 2-3 dana pa mu ga istom onda uruče. Mi bi ih savještovali, da se okane ćorava posla, a za Rasim-ef. bilo bi najbolje da ih tuži.“¹⁴²

KARIĆ U BRODCU

¹⁴² Anonim, „Musavat“, god. V, br. 9, (2. 2. 1910), str. 3.

DECENIJA DRUGA

1911.

Hadži Skender (u dokumentima se češće spominje pod imenom Hadži Skender nego Hadži Iskender džamija), odnosno Čaršijska džamija u Gornjoj Tuzli je, prema Handžiću¹⁴³ i Hadžimehanoviću, sagrađena 1525, a 1533. godine se spominje kao mesdžid Hadži Iskendera. Neki ga smatraju prvim islamskim objektom sagrađenim u Gornjoj Tuzli.

Na njoj je, u različitim vremenima, izvršeno više prepravki i intervencija. Naprimjer, usljed velikih vjetrova u proljeće 1928, kubure i crijep džamije su oštećene i džamija je prokišnjavala. Radovima na popravkama se pristupilo ubrzo i završeni su prije zime. Troškovi su pokriveni iz sredstava „vanredne zaklade koja je zašparana“ u 1927. i 1928. godini.¹⁴⁴ Temeljito je popravljena i uređena i 1962. godine.¹⁴⁵

U njenoj zadnjoj verziji, nakon više prepravki i intervencija na njoj, ona je bila (do 1971) zidana od kamena, s krovom na četiri vode, dimenzija oko 8x8. Vjerovatno je ranije bila pokrivena šindrom, s drvenom munarom.¹⁴⁶ U prostranom haremu oko džamije ima jako starih i vrlo zanimljivih nišana.¹⁴⁷ Ova činjenica nas navodi na potrebu da ukažemo na problem izgleda današnjih muslimanskih mezarja. Čini mi se da je taj problem najbolje opisao E. Mulahalilović, kazavši:

„Mora se priznati da naši mezarluci svakim danom sve više i više siromaše, otuđuju se i gube na svojoj jednostavnosti, prisnosti, skladnosti oblika, estetici i islamskim obilježjima. Naši muslimanski mezarluci sve više postaju groblja betona, čelika i mramora, u koja se bespotrebno ulažu

¹⁴³ A. Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, str. 195.

¹⁴⁴ Vidi: ATKT/VMPT, kutija 672, akt Zapisnik od 15. 9. 1928.

¹⁴⁵ Vidi: Ševket Šabić, „Vjerski život u Tuzli i okolini“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXVII, br. 11, Sarajevo, 1964, str. 530.

¹⁴⁶ Vidi: Madžida Bećirbegović, *Džamije sa drvenom munarom u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1990, str. 106-109.

¹⁴⁷ Monografija *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 412.

ogromna materijalna dobra. A da ne govorimo o sadržajima i izgledu koje nišani u njima poprimaju.”¹⁴⁸

ČARŠIJSKA DŽAMIJA SA DRVENOM MUNAROM

Nagrižena zubom vremena i granatiranjem u toku Agresije na Bosnu i Hercegovinu, Čaršijska džamija se nije više mogla koristiti. Temeljito

¹⁴⁸ Vidi: E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 123.

je rekonstruisana u nešto većim dimenzijama. Svečano otvaranje novog objekata bilo je 11. 9. 2004. godine.¹⁴⁹ Ulazni prostor je zatvoren, a urađene su nove sofe.

Te, 1911. godine, imam i hatib H. Skender džamije je bio Alija Mulahasanović, a mujezin Mehmed Hodžić.

*

Početkom 1911. godine vaiz Hadži Skender džamije u Gornjoj Tuzli je bio prvi muallim Muške mektebi ibtidaije hafiz Jakub-ef. Berbić. Vidimo to iz dopisa koji Tuzlansko povjerenstvo (10. 1. 1911) upućuje Vakufsko-mearifskom saborskom odboru sa molbom da pomogne hafizu Jakubu „da mu se po Zemaljskoj vladi obustavljena subvencija iz slanog bunara isposluje“.¹⁵⁰ Istu molbu su uputili gornjotuzlanski vjerski službenici:

- Alija Mulahasanović, imam i hatib H. Skender džamije,¹⁵¹
- Mehmed Alibegović, imam i hatib H. Hasan [Ak] džamije,¹⁵²
- Hafz Osman Terzić, imam H. Hajdar [Musalla] džamije,¹⁵³
- Hafiz Abdulah Pejковиć [Imamović], imam i hatib Ameli Ali džamije,¹⁵⁴
- Mehmed Delibegović, mujezin i feraš Ameli Ali džamije.¹⁵⁵

Naime, „za vrijeme turske uprave u Gornjoj Tuzli je bilo više slanah bunara, a u Donjoj samo tri, 'koji su bili u rukama turskih vlasti'. Turske vlasti su prodavale slanu vodu privatnim licima pod zakup po utvrđenoj taksi, prema *Tuznizamnami*, i prihod od slane vode u određene dane odredili da se ima dati u prosvjetne svrhe, za medrese, mektebe i džamije u Gornjoj i

¹⁴⁹ Anonim, „Epigrafski spomenici na području Tuzle“, *Preporod*, god. XXXVIII, br. 11, 2008, str. 33.

¹⁵⁰ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 26/911.

¹⁵¹ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 29/911.

¹⁵² ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 28/911.

¹⁵³ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 25/911.

¹⁵⁴ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 30/911.

¹⁵⁵ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 31/911.

Donjoj Tuzli. Ovaj zakon važio je sve do 1878. godine.¹⁵⁶ Prihodi od slanih bunareva koji su bili svojina pojedinih vakufa služili su i kao plate vakufskih službenika.¹⁵⁷

Konkretno govoreći o molbama imama navedenih džamija tačno se znalo koliko koja od tih džamija, za plaće imama, ima pravo dobiti iz tih prihoda. Evo tih iznosa:

„Tako isto u Gor. Tuzli od slane vode imade prvo Hadži Hajdarova [Musalla] džamija za imametluk pet dana i iznosi njezin *hasulat*¹⁵⁸ u Gor. Tuzli od slane vode 1643 groša i 32 pare ili 328 kruna i 72 helera. Hadži Bajazidova džamija imade za *imametluk* i *hitabetluk*¹⁵⁹ 11 dana, što iznosi 3616 groša i 16 para ili 723 kruna i 28 helera. Isto tako imade u Gor. Tuzli Hadži Skenderova džamija 12 dana sa dva berata¹⁶⁰, što iznosi 3945 groša i 8 para dohotka ili 789 kruna 4 helera za imetluk i hitabetluk. Ista džamija ima još jedan berat za šest dana za *vaizluk*, tj. onoga koji propovijeda ders u džamiji, u iznosu od 1972 groša i 24 pare ili 394 kruna i 52 helera. Isto tako, imade Amil Alijina džamija dva berata za imametluk i *kitabetluk*¹⁶¹ za sedam dana, tj. 2301 groš i 14 para ili 460 kruna 27 helera. Tako isto ima ona ista džamija za mujezina i *feraša*¹⁶² 1,5 dan hasulata, tj. 493 groša i 5para ili 98 kruna 62 helera. Hadži Hasanova [Ak] džamija u Gor. Tuzli ima za imametluk i hitabetluk dva berata za 12 dana, što iznosi 3945 groša ili 789 kruna 4 helera.“¹⁶³

¹⁵⁶ Jusuf Ramić, „Bošnjaci na El-Azheru - Abdurahman Hukić (1921-1990)“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. LVIII, br. 10-12, 1996, str. 707.

¹⁵⁷ Hajrudin Ćurić, „Školstvo u sjeveroistočnoj Bosni posljednjih decenija turske vladavine“, *Članci i grada za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Knjiga II, Tuzla, 1958, str. 238-239.; Vidi i: Salihspahić Muhamed, „Tuzla u prošlosti i sadašnjosti“, *Gajret – Kalednar 1940*, Sarajevo, 1939, str. 250.

¹⁵⁸ *Hasulat*: dohodak, prihod

¹⁵⁹ *Imametluk* i *hitabetluk*: imamska i hatibska služba

¹⁶⁰ *Berat*: carski dekret (ukaz, povelja) kojim se dodjeljuju zvanja, odlikovanja, privilegije ili kakva dobra

¹⁶¹ *Kitabetluk*: pisarski poslovi

¹⁶² *Feraš*: higijeničar (osoba čija je dužnost da na uobičajeni način održava čistoću unutrašnjosti same džamije, njenog dvorišta i, ako ga ima, šadrvana pred džamijom)

¹⁶³ Osman Prčić, „Musavat“, god. VI, br. 18, Mostar, 1910, str. 2. (Iz njegovog govora održanog na sjednici 14. marta 1911)

Ova praksa plaćanja službenika u danima slane vode postojala je i ranije. Evo kako je to bilo u periodu 1701-1774. u Gornjoj Tuzli. Postoji razlika u količini određenih prihoda. Navedene su dvije vrste vakufa: samostalni i nesamostalni.

Samostalnih vakufa je bilo 12:

1. Vakuf Hadži Iskenderove džamije - ukupno 18 dana slane vode,
2. Vakuf džamije Alije Amila - 7,5 dana,
3. Vakuf Dragčinove džamije - 1 dan,
4. Vakuf Hadži Huseinove džamije - 7 dana,
5. Vakuf Hadži Bajazidove džamije i mekteba - 9 dana,
6. Vakuf Hadži Hasanovog mesdžida - 12 dana,
7. Vakuf Mesdžida sandžak-bega Mustafa-bega - 2 dana,
8. Vakuf Ishak-begove muallimhane (medrese) - 11 dana,
9. Vakuf Bešir-efendijinog mesdžida - 1 dan,
10. Vakuf Hadži Hajdarovog mesdžida - 3 dana,
11. Bali-begov vakuf (imare) - 9 dana,
12. Vakuf Musalle - 2 dana.

Nesamostalnih vakufa je bilo pet:

1. Vakuf Hadži Mehmeda - 5 dana,
2. Hadži Ibrahimov vakuf - 2 akče dnevno (jedini izuzetak),
3. Hadži Ebu Bekirov vakuf - 2 dana,
4. Davud-begov vakuf - 6 dana,
5. Redžeb-agin vakuf - 1 dan.¹⁶⁴

Kako god to nekad bilo, početkom XX vijeka vjerski službenici ostaju bez te vrste izvora svojih plaća.

¹⁶⁴ Halima Korkut, „O vakufima u sjeveroistočnoj Bosni“, *Analı Gazi Husrev-begove biblioteke*, Knjiga 09-10, 1983, str. 98.

*

Hafiz Karić je dekret za dužnost prvog muallima Ženske mektebi ibtidaijje preuzeo 9. 1. 1911. godine. Povjerenstvo je uputilo dopis Zećerijau Hodžiću u Gornju Tuzlu, u kojem ga obavještava da njegovoj molbi da bude imenovan na dužnost prvog muallima Sabor nije pozitivno odgovorio jer je „to mjesto već drugom podijeljeno“. I poseban dopis je upućen Džematskom medžlisu u Gornjoj Tuzli kojim se, osim obavijesti o imenovanju hafiza Karića na novu dužnost, traži od medžlisa da iznađe „zgodne prostorije, ako se u starom mektebu ne može predavati, da novoimenovani muallim čim prije otpočne sa podučavanjem djece“.¹⁶⁵

Dana 11. januara 1911. godine hafiz Karić izvještava Kotarsko vakufsko-mearifsko (KVM) povjerenstvo u Tuzli da je taj dan „otpočeo podučavanje ženske djece na ovdašnjoj Ženskoj mektebi ibtidaijji“. Potpisao se kao prvi muallim.¹⁶⁶ Džematski medžlis je kao privremeno rješenje za nastavu pripremio jednu prostoriju u starom mektebu i o tome je obavijestio Povjerenstvo.¹⁶⁷ Džematbaša je bio Ahmedaga H. Mujagić.¹⁶⁸

Tako je hafiz Ibrahim-ef. Karić prešao s područja Brkog na službu u Gornju Tuzlu.

*

Na platnoj listi (Konsignacija) za III i IV kvartal 1911. godine nalaze se i ova imena gornjotuzlanskih vjerskih službenika:

1. Alija Mulahasanović, imam H. Skender džamije,
2. Mehmed Hodžić, mujezin H. Skender džamije,
3. Omer Alibegović, mujezin Ak džamije,
4. Mahmut Hadživdić, mujezin Bajazid džamije,

¹⁶⁵ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 759/10.

¹⁶⁶ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 1/911.

¹⁶⁷ ATKT/VMPT, kutija 659, akt Dopis Džematskog medžlisa Gornja Tuzla od 11.1.1911.

¹⁶⁸ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 41/911.

5. Mahmut [Mehmed] Delibegović, mujezin Ameli Ali džamije,
6. Sulejman Selimović, imam Mostar džamije,
7. Osman Selimović, mujezin Mostar džamije,
8. Mula Zejćir Hodžić, imam Drakčin džamije,
9. Abdulah Hodžić, mujezin Drakčin džamije,
10. Hafiz Osman Terzić, imam Musalla džamije,
11. Alija Ajdaslić, mujezin Musalla džamije.¹⁶⁹

Na spisku nedostaju, iz nekog razloga, imam Ak džamije Mula Mehmed Alibegović, imam Bajazid džamije Ibrahim Mandžukić, imam Ameli Ali džamije hfz. Abdulah Imamović, te imam i mujezin H. Husejn džamije (Rasim Žunić, a mujezin ne znamo ko je tada bio).

*

Na Iskazu o muallimima u Kotaru tuzlanskom iz 1911. nalaze se i ovi gornjotuzlanski muallimi:

1. Hfz. Jakub Berbić, prvi muallim [Muške mektebi ibtidaijje]
2. Hfz. Ibrahim Karić, prvi muallim [Ženske mektebi ibtidaijje]
3. Hfz. Salih Mujaković, treći muallim [Muške mektebi ibtidaijje]¹⁷⁰
4. Muharem Hadžihasanović, podvornik¹⁷¹

*

Imam Dragčin džamije 1911. godine je, kako je već navedeno, bio Mula Zećerija [ili Zejćir] Hodžić. Tako se i potpisao na molbi koju je (23. 12. 1911) uputio, preko Povjerenstva u Tuzli, Vakufsko-mearifskom saborskom odboru u Sarajevu, moleći za drugo muallimsko mjesto u gornjotuzlanskoj

¹⁶⁹ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 1209/911, Isplatna konsignacija za III i IV kvartal 1911. godine; i akti br. 164/911 i 851/911.

¹⁷⁰ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 164/911.

¹⁷¹ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 872/911, Iskaz.

Ženskoj mektebi ibtida'iji.¹⁷² Godinu dana ranije molio je za prvo muallimsko mjesto, ali je odbijen jer je tu primljen hafiz Ibrahim-ef. Karić. Na ovu novu molbu Povjerenstvo mu je negativno odgovorilo (8.1.1912), obrazlažući to činjenicom da za tu godinu (1912) nije predviđeno traženo drugo muallimsko mjesto.¹⁷³

Mula Zečeri'ja Hodžić, G. Tuzla dne 23/XII. 1911.
imam sa 3 priloga.

Molba za muallimsko mjesto u školi koja ibtida'iji u G. Tuzli.

Visokom vakufsko-meaurifskom saborskom odboru
u Garajevu

Na temelju priloženih dokumenata molim, visoki saborski odbor, da mi blagoizvoli podijeliti drugo muallimsko mjesto u ovdješnjoj ženskoj mektebi ibtida'iji.

Mula Zečeri'ja Hodžić
imam drakćinske
okćamije

ZEČERIJA HODŽIĆ, MOLBA

¹⁷² ATKTK/VMPT, kutija 659, akt Molba Zečeri'ja-a Hodžića od 23.12.1911.

¹⁷³ ATKTK/VMPT, kutija 659, akt br. 1206/911.

Džamija Drakčin [ili Dragčin] sagrađena je prije 1548. godine. Bila je zidana od kamena, skromne izrade, s krovom na četiri vode, pokrivena crijepom, s niskom drvenom munarom. Bila je i skromne veličine, negdje 5x5 u tlocrtu, s ukupno oko 30 m² prostora. Oko džamije je bio harem ograđen drvenom ogradom. Prema nekim izvorima obnavljana je 1878. godine. Navodi se da je džamiju nanovo sagrađila, na istom mjestu, Hilduza Hadžia-bdić, rođena Šerifović, iz Gornje Tuzle.¹⁷⁴ Porušena je 1954. godine. Mujezin džamije te 1911. godine, kako je već navedeno, bio je Abdulah Hodžić.

*

Mutevelija vakufa Musalla džamije je 1911. Mujaga Hajdarović.¹⁷⁵

Zastupnik mutevelije vakufa H.Skender i Ak džamije je Vehid Žunić [1889-1963].¹⁷⁶

Mutevelija vakufa H.Husejn džamije je Husnija Husejnefendić.¹⁷⁷

*

Na završnom mektebskom iskazu za 1910/11. školsku godinu za Mušku mektebi ibtidaiju u Gornjoj Tuzli potpisao se hfz. Jakub Berbić, prvi muallim.¹⁷⁸ Ispit je obavljen 20. 6. 1911. godine. Prisutni su bili predsjednik Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva hadži Osman-ef. Prčić sa članom hafiz Abdulvehid-ef. Smajlefendićem, članovi ovdašnjeg džematskog medžlisa i roditelji učenika. Upisano je bilo 80 učenika (I-39, II-22, III-19). „Uredno“ je pohađalo njih 59 a „neuredno“ 21. Polučen je ovaj uspjeh: vrlo dobrih 24, dobrih 21, dovoljnih 14, nedovoljnih 21 (I-13, II-5, III-3). U izvješčaju se spominju dva muallima: prvi muallim hafiz Jakub-ef. Berbić i treći muallim hafiz Salih-ef. Mujaković. Bevab (podvornik) je bio Muharem H. Hasanović. Nastava se odvijala u „novograđevnoj“ zgradi (vlasnik Visoka

¹⁷⁴ Refik M. Hadžimehanović, rukopisu rada „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, (neobjavljeni dio), str. 46.

¹⁷⁵ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 710/911, Potvrda.

¹⁷⁶ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 853/911, Potvrda.

¹⁷⁷ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 835/911, Potvrda.

¹⁷⁸ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 748/911, Iskaz.

zemaljska vlada), u dvije sobe (I razred u sobi od 25 m² a II i III razred u sobi od 36 m²).

Na završnom mektebskom iskazu za 1910/11. školsku godinu za Žensku mektebi ibtidaijju u Gornjoj Tuzli potpisao se hfz. Ibrahim Karić, prvi muallim.¹⁷⁹ Ispit je obavljen isti dan kad i u Muškom mektebu. Ukupno su bile upisane 52 učenice. „Uredno“ je pohađalo mekteb 25 učenica, a „neuredno“ njih 27. Polučen je ovaj uspjeh: vrlo dobrih 8, dobrih 12, dovoljnih 5, nedovoljnih 27. U izvještaju je navedeno da se nastava, privremeno, održavala u jednoj sobi od 17 m² u kući Muhamedage H. Mehmedovića.

1912.

Po dekretu Ulema-medžlisa br. 7598/12 od 6. 5. 1912. godine Mahmut-ef. Jusufović (1894-1974) je bio sibjan muallim u sibjan mektebu u Čaklovićima.

*

Novine „Zeman“, u jednom svom broju iz 1912. godine donijele su spisak dobrovoljnih davalaca priloga za humanitarnu organizaciju „Hilali ahmer“ (Crveni polumjesec)¹⁸⁰. Na spisku je veliki broj Gornjotuzlaka. Želimo i ovdje zabilježiti njihova imena:

Hadži Hamidaga Kušljugić, h. Osmanaga Kušljugić, Mehaga Kušljugić i Ahmetaga H. Mujagić, po 50 K. Hasibaga H. Mehmedović, Mujaga Hajdarović i Mustafa Šehić, po 25 K. Osmanaga Kušljugić, Mustafa Šehović, Rasim Žunić, Dervišaga Hajdarović, Abasbeg Hadžihusejnbegović i Ago H. Suljuć, po 20 K. Hafiz Jakub-ef. Berbić, Agan-ef. Bešlagić [učitelj], Mustafa-ef. Mehnić, Muhamedaga H. Mehmedović, Alija Jašarović¹⁸¹, Ibrahimaga Delibegović, Mehmed Saluhović, Alija Alajbegović, Husnija Husejnefendić, hadži Salih Hajdarović, Agan Hajdarović, Nezir H. Mehmedović i Mula Mehmed

¹⁷⁹ ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 747/911, Iskaz.

¹⁸⁰ Organizacija „Hilali ahmer“ (Crveni polumjesec) je osnovana 11. juna 1868. godine, a prvobitno je nosila naziv Udruženje za pomoć ranjenim i bolesnim vojnicima.

¹⁸¹ Kod nas je ovo prezime Jašarević.

Mehmedović, po 10 K. Mula Ibrahim Mandžukić, 8 K. Zahir Mehanović, Salih H. Abdić, Alija H. Abdić, Mujo Ikinić, hadži Hasan Nakić, Salih Saračević, Abdo Džinić, Abdo Berbić, Osman Šerifović, Alaga Čatibušić, Mehmed Čatibušić, Šaćir Šehić, Salih Tabudić, Ragib Hajdarović i Tahiraga H. Efendić, po 5 K. Salihaga Kušljugić, 4 K. Emin Abdić, hafiz Abdulah Imamović, hafiz Osman Terzić, Mustafa Nakičević i Mehmed H. Omeragić, po 3 K. Ramo Kahvedžija, Osman Krajnović, hafiz Salih Mujaković, Mula Mehmed Alibegović, Mula Alija Mulahasanović, Salih Smajić, Meho Tobudić, Meho Feukić, Ahmet Feukić, Abdo Feukić, Mustafa Bašić, Salih Bašić, Alija Kaletović, hafiz Ibrahim Karić, Mehaga Kifić, Uzejr Mehić, Meho Terzić, Alija Ajdaslić, Hamid Saluhović, Mujo Numanović, Huso Alajbegović i Nezira-hanuma, žena Delibegović Saliha, po 2 K. Ibro Ključić, 1,40 K. Husnija Jašarović, 1,20 K. Osman H. Jusufović, Mehmed H. Abdić, Hafa-hanuma, žena hfz. Ibrahim Karića, Mujo Mehanović, Mujo Selimović, Mujo H. Hasanović, Džemil H. Osmanović, Ibro Jašarović, Abdo Pašagić, Hasan Terzić, Juso Barjaktarević, Alija H. Abdić, Meho Durmić, Haso Alibegović, Salih Šehić, Alija H. Mehmedović, Juso Tobudić, Salkan Suljanović, Ahmet H. Selimović, Haso Mulahasanović, Osman Memišović i Ibrahim Kušljugić, po 1 K. Mustafa Dervišbegović, 0,80 K. Haso Mandžukić i Alija Dubravac, po 0,40 K. Mujo Čultarović, 0,20 K. A po jednu madžariju su priložile Gjulzara-hanuma H. Mujagić i Sahbi-hanuma, žena Ahmetage H. Mujagića.¹⁸²

Mnogo je ovdje imena.¹⁸³ Mnogo je porodica željelo da se ugradi u ovaj humanitarni poduhvat.

¹⁸² "Zeman", god. II, br. 11, Sarajevo, 1912, str. 5. "Zeman", organ Ujedinjene muslimanske organizacije, list čiji je odgovorni urednik bio Ali Raljević, izlazio je u periodu od 1911. do 1914. godine u Sarajevu. List je izlazio tri puta sedmično, utorkom, četvrtkom i subotom na bosanskom jeziku i pretežno je tretirao teme vezane za politiku. Štampan je u Sarajevu, u izdanju Ujedinjene muslimanske organizacije.

¹⁸³ U *Protokolu*, kao učesnike u akciji prikupljanja pomoći za gornjotuzlanske vojnike, nalazimo neka od navedenih imena: H. Osmanaga Kušljugić, Mujaga Hajdarević (rezervist, major /binbaša/), Mustafa Šehić, Mustafa Šehović, Mustafa-ef. Mehić, Muhamedaga H. Mehmedović, Mehmed Saluhović, Hadži Salih Hajdarović, hadži Hasan Nakić, Salih Saračević, Abdo Berbić, Mehmed Čatibušić, Ragib Hajdarović... Vidi: O. Nakičević, *Protokol*, str. 94.

Dana 14. marta 1912. godine KVM povjerenstvo u Tuzli je Visokom vakufsko-mearifskom saborskom odboru u Sarajevu uputilo prijedlog sljedećeg sadržaja:

„Sulejman-ef. Selimović iz Gor. Tuzle obavlja imamsko i hatibsko zvanje u Mostar džamiji u Gor. Tuzli, i imade već četiri godine bez da na ovo zvanje dekret imade. Usljed toga zamolio je isti da se prepusti ispitu i da mu se nakon položenog ispita dekret isposluje. Zbog toga je Povjerenstvo molitelja na ispit pozvalo koji se je ispitu odnosno pozivu odazvao i zatraženi ispit na dan nedelju, dne 18. februara 1912. sa dobrim uspjehom položio. Nakon položenog ispita zaključilo je Povjerenstvo predložiti da visoki naslov Sulejman-ef. Selimoviću od rijaseti ilmije dekret Mostar džamije u Gor. Tuzli isposlovati blagoizvoli.“ (U potpisu: predsjednik Ibrišimović hfz. Zekerijja)¹⁸⁴

Dana 23. marta iste godine Vakufsko-mearifski saborski odbor je Ulema-medžlisu dostavio akt u kojem mu se daje „na nadležno uređivanje s preporukom da se prijedlogu Povjerenstva udovolji.“¹⁸⁵

Ulema-medžlis je nakon toga izvršio provjeru stanja s bivšim imamom Mostar džamije a na taj upit je Džematski medžlis u G. Tuzli 16. decembra dao ovakvo obrazloženje:

„Od 30 godina imami i hatibi u gornjoj džamiji obavljaju to zvanje bez dekreta i berata, sve do godine 1905. A od ove godine bio je imenovan s dekretom od Ulema-medžlisa hafiz Ibrahim Karić, te je isti obavljao gornje zvanje do god. 1907.

Pošto je ove džamije mala plaća te se nije mogao isti uzdržavati, zato je zamolio imamet i mektebi sibjan muallimluk sa višom plaćom u Brodci, kotar Brčko, što mu se je udovoljilo, a od imamske službe ove džamije ostavku predao, te je nastupio od toga dana sadašnji imam te obavlja imamsko zvanje i čeka dekreta.“ (U potpisu: predsjednik /džematbaša/ Tahiraga H. Efendić)

¹⁸⁴ ARIZBH, UM-1-23/1913, poziv na akt br. 448/909.

¹⁸⁵ ARIZBH, UM-1-23/1913, akt br. 2416/912.

Sulejman-ef. je ubrzo dobio dekret br. 23/913.

Premaatski medilis u G. Turli dne 16.
Decembra 1912.

15169

Slavnom

hot. vakuf. mezarifskom pozijerenstvu
u
Turli.

Ka temelju pitanja Ulema medilisa
za lirosc imam u Mostar džamiji
G. Turli iznjescu je se tomu pozijere
istnu slijedeći:

Od 30 godina imami i katihini
gornjoj džamiji obavljaју to xvanje
bez dekreta i berata sve do godine 1905.
a od ove godine bio je imenovan s dek
retom od Ulema medilisa, Halife
rahim Karic, te je isti obavljaо gor.
xvanje do god. 1907.

Košto je ove džamije mala plaća,
te se nije mogao isto udržavati, ka
to je xamolio imamet i mektehi sib.
jav muallimluk sa nišom plaćom
u Brodu kot. Brčko, što mu se je
udovoljilo, a od imamske službe ove
džamije ostanku predao, te je nastupio
od toga dana sadašnjim imam te obavlja
imamsko xvanje i čeka dekreta.

Rez jednik (Premaatski)
Fahriaga H. Efendi

DOPIS O SULEJMANU SELIMOVIĆU IZ 1912.

*

Sastav Općinskog vijeća Gornje Tuzle je i te godine isti kao i 1909, ali se evidentira promjena u broju stanovnika. Broj stanovnika je 1590 (muslimana 1532, grkopравoslavnih 29, rimokatolika 35).¹⁸⁶

*

Školske 1911/12. u osnovnoj školi je bilo upisano 65, a nastavu pohađalo 50 učenika. Broj upisanih je, u odnosu na školsku 1909/10, povećan za 11 učenika.

1913.

Nakon što je hafiz Sulejman-ef. Šarac podnio ostavku na mjesto reisul-uleme, na tu dužnost je 1913. godine izabran Mehmed Džemaludin-ef. Čaušević (period: 1913-1930).¹⁸⁷

Reisul-ulema Mehmed Džemaludin-ef. Čaušević u listu „Misbah“ (1913) napisao je jedan članak, na turskom jeziku, o potrebi pomaganja Hilal-ahmera (Crvenog polumjeseca). List „Biser“ ga je prenio u cijelosti. U jednom dijelu članka reis Čaušević kaže:

„I bosanskohercegovački muslimani, da koliko je moguće budu u pomoć hilafetu, i ove su - kao i prošle godine - zaključili skupljati dobrovoljne priloge za „Hilali-ahmer“, pa je zato sastavljen naročiti odbor u Sarajevu, u kojem se nalaze H. Salihaga Bičakčić, Kumašin H. Muhamedaga, Demirdžija

¹⁸⁶ Anonim, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1912, str. 443.

¹⁸⁷ Mehmed Džemaludin-ef. (Alije) Čaušević je rođen u Arapuši kod Bosanske Krpe 1870. godine. Otac mu je bio i prvi učitelj, zatim uči u Bihačkoj medresi, a 1887. odlazi na dalje školovanje u Carigrad, gdje ostaje do 1903. godine. Te godine vraća se u Sarajevo gdje biva imenovan nastavnikom arapskog jezika na Velikoj sarajevskoj gimnaziji. Godine 1905. postavljen je za člana Ulema-medžlisa u Sarajevu. U mjesecu februaru 1910. godine je postavljen za profesora na Šerijatskoj sudačkoj školi u Sarajevu, gdje radi do jula 1912. godine, kada na vlastiti zahtjev biva razriješen te dužnosti. Naredne dvije godine Čaušević je bio bez posla. Carskim rješenjem od 27. 10. 1913. godine Džemaludin Čaušević imenovan je reisul-ulemom za Bosnu i Hercegovinu. Penzionisan je u maju mjesecu 1930. godine. Svoju plemenitu dušu ispuštio je i na ahiret preselio u Državnoj bolnici u Sarajevu 28. marta 1938. godine i ukopan u haremu Begove džamije. Vidi: A. Mehmedović, *Leksikon*, str. 106-107.

H. Abdaga i dr., i već do sada je pokupljeno oko četdeset hiljada kruna u tu svrhu. Nadamo se da će se ovakovi odbori i po drugim mjestima naše domovine osnovati i kupiti *ijanu*¹⁸⁸ za „Hilali-ahmer“. (...)“

Tako je naš uvaženi reisul-ulema h. Mehmed Džemaludin-ef. Čaušević u „Misbahu“ pisao o važnosti skupljanja dobrovoljnih priloga za osmanlijski „Hilali-ahmer“. Bosanskohercegovački muslimani su shvatili važnost ove pomoći pa su prikupili znatnu sumu novca i preko glavnog odbora „Hilali-ahmerova“ dostavili je u Carigrad.¹⁸⁹

*

U smislu ranije navedenog pitanja plaće u prihodima od prodaje slane vode izdvajamo jedan stari citat, naveden 1913. u „Sarajevskom listu“:

„U Tuzli Gornjoj i Donjoj i na drugim također mjestima ima vrela, iz kojih izvire u obilju slana voda, koja se sja u plavkastoj boji. Ova se na umjetan način prekuhava, pa se onda iz nje dobiva izvrsna so tako bijela, da je ne bi nikad mogao razlikovati od bijeloga sladora [šećera], da je ne okusiš, a takove soli ima na više mjesta. Isto tako ima mjesta, u kojima se nalazi kame-
na so i sumpor i kovine različite, ali o tom šuti državna uredba onih, koji gospoduju. U kratko da rečem: Bosni ne manjka ništa, čime bi se udobno moglo živjeti, nego obiluje svim, što bi moglo blagajnu carevu obogatiti.“¹⁹⁰

*

Na iskazu iz 1913. hفز. Karić se potpisao kao prvi muallim Ženske mektebi ibtidaijje.¹⁹¹ Te 1913. on je i imam Hadži Husejn džamije. Na toj dužnosti će ostati do 1919, kada prelazi u Zagradačku za zamjenika imama te džamije hafiza Abdulah-ef.

¹⁸⁸ *Ijana*: pomoć

¹⁸⁹ Anonim, „Iz islamskog svijeta: Hilali ahmer“, *Biser: list za širenje prosvjete megju muslimanima u Bosni i Hercegovini*, Mostar, god. I, br. 9, (februar 1913), str. 187-188.

¹⁹⁰ Jozo Dujmušić, „Jedan bosanski književnik iz srednjega vijeka. (Fra Filip Lastrić 1700.-1783.)“, *Sarajevski list*, god. XXXVI, br. 179, Sarajevo, 1913, str. 2.

¹⁹¹ ATK/VMPT, kutija Razno, akt br. 38.

Hadži Husejin (Potur) džamija je izgrađena prije 1600. godine [najvjero-
vatnije 1548]. Bila je zidana od kamena sa dosta visokim krovom i pokri-
vena crijepom-čeremitom. Krov je bio na četiri vode. Ranije je vjerovatno
bio pokriven šindrom, o čemu svjedoči visina krovne konstrukcije. Ispred
džamije je bio natkriven trijem (sofe) čiji je krov bio sastavni dio krova
džamije s prednje strane. Oslanjao se na četiri visoka drvena stuba. Sofe
su bile ograđene visokom ogradom s letvama. Bila je veličine 7x7 metara
i skromne izrade. Imala je ukupno 16 prozora, a gornji prozori su bili sve-
deni na ćemer. Imala je drvenu munaru. Unutrašnja izrada je bila prilično
jednostavna, bez dekora, s mihrabom u prednjem dijelu, dok su minber i
ćurs bili drveni. Oko džamije je prostran, ograđen harem s priličnim brojem
starih nišana.¹⁹² Pred XX vijek (1895) renovirana je o trošku Vakufske uprave
i džemata. Džamija je temeljito obnovljena 1985-1987. godine.¹⁹³ Uz džamiju
je tada podignuta lijepa vitka munara od betonskih blokova. Intervencije
su rađene i u godini 1997. Kasnije, 2005. godine bit će urađene još neke po-
pravke u unutrašnjosti džamije, a 2012-2013. i zid oko harema.¹⁹⁴

Te 1913. godine mujezin je bio Rasim Žunić, raniji imam Potrmahal-
ske džamije.

*

Imam i hatib Hadži Skender džamije 1913. godine još je Mula Alija Mu-
lahasanović. Obrazlažući njegovu molbu za imama i hatiba Hadži Skender
džamije, iz 1913. godine, vezanu za ukidanje subvencije, KVM povjerenstvo
iz Tuzle Vakufsko-mearifskom saboru u Sarajevu pojašnjava da je ovom
imamu subvencija obustavljena još 1909. godine, te da su mu isplaćivana
određena sredstva iz vakufa ove džamije. Ovo ukazuje na činjenicu da je
Mula Alija bio imam te džamije i prije 1909. godine.¹⁹⁵ Vakufski sabor nije
pozitivno odgovorio na ovu molbu.¹⁹⁶

¹⁹² R. Hadžimehanović, "Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli", str. 524.

¹⁹³ Monografija: *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 412.

¹⁹⁴ *Ljetopis Medžlisa IZ Gornja Tuzla*.

¹⁹⁵ ATKT/VMPT, kutija 662, akt br. 550.

¹⁹⁶ ATKT/VMPT, kutija 662, akt br. 8345.

NEKADAŠNJI IZGLED POTRMAHALSKE DŽAMIJE

Mujezin Čaršijske džamije tada je Ibrahim Hodžić.

*

Dana 5. 10. 1913. godine Mula Mustafa Nakić je uputio molbu da bude imenovan trećim muallimom na Ženskoj ibtidaiji u Gornjoj Tuzli. Molba je proslijeđena na Saborski odbor u Sarajevu.¹⁹⁷

¹⁹⁷ ATKT/VMPT, kutija Razno, akt br, 916/13, Molba.

*

Te, 1913. godine, bila je kolera u Bosni. U Gornjoj Tuzli je, prema pisanju „Obzora“, 13. augusta,¹⁹⁸ bilo šest slučajeva oboljenja. U jednom izvještaju o tome, od 23. augusta, kaže se da se broj smanjio na dva i ne povećava se. Tamo stoji:

„Stanje kolere 23. augusta 1913: U Tuzli (grad), Bukinju, Slavinovićima i Siminhanu nema prirasta, ne ostaje nijedan bolesnik. U Gor. Tuzli nema prirasta, ostaju 2 bolesnika. (...) U okružju tuzlanskom sve su škole i mejtefi zatvoreni. Sanitetskom nadzorniku u Tuzli preporučeno je, da bolesnike od kolere liječi eventualno sa dotičnim serumom, a osobe koje su još zdrave u zaraženim kućama zaostale, profilaktično protiv kolere po metodi profesora dra Krausa.“¹⁹⁹

*

Školske 1912/13. u osnovnu školu upisana su 72 učenika. Broj se ponovo povećao.

1914.

Za tuzlanskog muftiju, nakon što je to mjesto u periodu 1908-1914. bilo upražnjeno, postavljen je h. hfz. Ibrahim-ef. Maglajlić (period: 1914-1925).²⁰⁰

¹⁹⁸ „Obzor“, godina LIII, broj 220, Zagreb, 1913, str. 2.

¹⁹⁹ „Sarajevski list“, god. XXXVI, br. 179, Sarajevo, 1913, str. 2.

²⁰⁰ Hadži hafiz Ibrahim-ef. (Smailov) Maglajlić rođen je u Banjoj Luci 1861. godine. Osnovno školovanje završio je u rodnom gradu, a srednje u banjalučkoj medresi. Prilikom austro-ugarske okupacije Bosne 1878. godine priključio se snagama otpora, zbog čega je bio okarakterisan nepoćudnim od strane Monarhije i interniran u Čehoslovačku u mjesto Olomouc. Odatle je 1878. otišao u Carigrad na dalje školovanje, gdje se upisuje na islamsko teološke i šerijatsko-pravne studije. Vraća se u domovinu 1887. godine, i biva postavljen za upravitelja Fejzije medrese u Banjoj Luci, a godine 1898. i za upravitelja ruždije u istom mjestu. U aprilu 1914. godine je postavljen za okružnog muftiju u Tuzli. Godine 1925. premješten je u svojstvu muftije u Banju Luku, a godine 1929. je i penzionisan. Kurija sastavljena od osam članova Ulema-medžlisa, devet muftija, šest vrhovnih šerijatskih sudija, tri direktora islamskih srednjih škola i dva predstavnika Ministarstva vojske i mornarice, izabrala ga je 11. 6. 1930. za reisul-ulemu Islamske zajednice Kraljevine Jugoslavije. Svečano ustoličenje obavljeno je u Bajrakli džamiji u Beogradu 31.10. 1930. godine. Penzionisan

*

Mahmut Hadžiavdzić iz G. Tuzle je, prema potvrdi KVM povjerenstva u Tuzli iz 1914, od 1909. godine bio sibjan muallim u D. Kikačima.²⁰¹ Potvrđuje to i Muftinski ured za okružje tuzlansko iz iste godine.²⁰² I naredne godine je na toj dužnosti.²⁰³ Zvanični dekret na tu dužnost je dobio od Ulema-medžli-sa 2. jula 1916. (br. 2439). U tom dekretu stoji da tu dužnost obavlja od 1912, te da je to godina „od kada uopće obnaša zvanje vjerskog službenika“.²⁰⁴ Ovi podaci će nam biti važni kada Mahmut-ef. pređe na službu u Gornju Tuzlu.

*

Dana 28. 7. 1914. godine vlada Austro-Ugarske objavila je Srbiji rat, u koji su se ubrzo umiješale tadašnje velike sile, Njemačka, Francuska i Rusija, a vremenom i druge zemlje, uključujući od 1917. godine i Sjedinjene Američke Države.²⁰⁵

Pred izbijanje rata, prišlo se provođenju odredbi čl. 144. Štatuta iz 1909, kojim je bilo predviđeno imenovanje šest muftija. Imenovani su: hadži Abdulah-ef. Ridžanović za muftiju mostarskog okruga, Salim-ef. Muftić - sarajevski okrug, Muhamed Ševket-ef. Kurt, travnički, hadži hafiz Jusuf Zia-ef. Jahić, banjalučki, dok je za muftiju tuzlanskog okruga, kako je već navedeno, imenovan hadži hafiz Ibrahim-ef. Maglajlić.²⁰⁶

je 14. 3. 1936. godine. Povukao se u rodno mjesto Banju Luku, gdje ga je smrt zatekla 16. 9. 1936. godine. Pokopan je kod Kazanferije džamije. Vidi: A. Mehmedović, *Leksikon*, str. 329; R. Hadžimehanović, „Tuzlanske muftije“, str. 166.

²⁰¹ ATKT/VMPT, kutija 663 akt br. 1253/14.

²⁰² ATKT/VMPT, kutija 663, akt br. 200/14. U potpisu je tuzlanski okružni muftija Maglajlić.

²⁰³ ATKT/VMPT, kutija 663, akt br. 711/15.

²⁰⁴ ATKT/VMPT, kutija 663, akt br. 218, Prijevod deketa napravljen 2.2.1917.

²⁰⁵ M. Imamović, *Historija Bošnjaka*, str. 464.

²⁰⁶ Zijad Šehić, „Vojni imami u bosanskohercegovačkim vojnim jedinicama u okviru austro-ugarske armije 1878-1918“, *Godišnjak BZK „Preporod“*, god. VI, Sarajevo 2006, str. 314.

Do Prvog svjetskog rata status grada su stekla 23 naselja, a tri ga izgubila: Izačić-grad, Počitelj i naša Gornja Tuzla.²⁰⁷ Preciznije, Austro-Ugarska je uspjela (krajem oktobra 1878) okupirati cijelu Bosnu i Hercegovinu. Područje sjeveroistočne Bosne je u Austro-Ugarskoj državi organizirano kao okrug. Središte okruga bila je Tuzla, po kojoj je ova oblast i nazvana. U njegov sastav su ulazili gradovi: Tuzla, Bijeljina, Brčko, Gračanica, Gradačac, Modriča, Bosanski Šamac, Kladanj, Maglaj, Orašje, Srebrenica, Vlasenica i Zvornik. U prvo vrijeme okupacije i Gornja Tuzla je imala status grada, ali je 1885. izgubila taj status. Status općine ona zadržava do 1958. godine.²⁰⁸

*

Obavezno pohađanje ibtidaijja nije zvanično provedeno sve do 1914. godine. Trebalo je da se završi autonomni pokret muslimana, zatim dvije islamske prosvjetne ankete²⁰⁹ i da prođu dvije godine od svršetka druge ankete pa da Vakufsko-mearifski sabor u sporazumu sa Ulema-medžlisom, u smislu odredaba „Štatuta za autonomnu upravu“ donese 28. januara 1914. godine „Propise o obaveznom pohađanju mektebi ibtidaijja za muslimansku djecu u Bosni i Hercegovini“ i da ih nešto kasnije odobri Zemaljska vlada.²¹⁰

*

Na osnovu zaključka sa Skupštine članova „Udruženja bh. ilmije“, održane 7. februara 1914. u Tuzli, sastavljena je jedna „Rezolucija“, u kojoj je prikazano nesnosno stanje islamskih vjerskih zvaničnika: imama, muallima i vjeroučitelja na narodnim osnovnim školama u Bosni i Hercegovini. Ovoj je Skupštini prisustvovalo preko 70 redovitih članova ilmijskog staleža

²⁰⁷ <https://rogatica-bih.blogspot.com/2011/08/rogatica-na-razmeu-19-i-20-stoljeca.html>, Objavljeno: 2.8.2011.; Pristupljeno: 29.11.2023.

²⁰⁸ <https://volimtuzlu.ba/index.php/tk/o-tuzlanskom-kantonu>, Pristupljeno: 29.11.2023.

²⁰⁹ „U pogledu reforme i vjerske nastave provedene su dvije ankete (Islamske vjerske ankete 1910. i 1912. godine), kojima su doneseni programi nastave u mektebi ibtidaijjama, medresama i nastave vjeronauke u osnovnim i srednjim školama. Dorada ovih programa je izvršena anketom, koncem 1921. i početkom 1922. godine.“ Vidi: Muhamed Hadžijahić, Mahmud Traljić i Nijaz Šukrić, *Islam i muslimani u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1977, str. 150.

²¹⁰ Hajrudin Čurić, *Muslimansko školstvo u Bosni i Hercegovini do 1918*, Veselin Masleša, 1983, str. 212; S. Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje*, str. 16-17.

iz Tuzlanskog kotara. „Rezoluciju“ je sastavio izabrani odbor od pet lica. Među njima je bio i gornjotuzlanski prvi muallim Muške mektebi ibtidaijje hafiz Jakub-ef. Berbić.²¹¹

*

Godine 1914. još je isti sastav Općinskog vijeća Gornja Tuzla, s tim da je općinski bilježnik bio Nezir H. Mehmedović. Broj stanovnika je 1850 (muslimana 1670, grko-pravoslavni 45, rimo-katolici 135). Stočna pijaca je bila svakog petka.²¹²

*

U osnovnu školu je školske 1913/14. upisan 81 učenik. Još nema učenica. Od njih je 55 muslimana, 2 pravoslavna i 24 katolika (I-33, II-31, III-9 i IV-8).

1915.

Prema potvrdi KVM povjerenstva iz 1915. godine hafiz Salih-ef. Mujaković je dekretirani drugi muallim Ženske mektebi ibtidaijje u Gornjoj Tuzli.²¹³ Do tada je bio treći muallim. Ovo je unapređenje.

*

Na platnoj listi (konsignacija) za III i IV kvartal 1914. godine (isplaćeno u Tuzli, 8. 3. 1915) nalaze se i ime gornjotuzlanskog vjerskog službenika (muallima) Mula Mahmuda Jusufovića, koji je sibjan muallim u Čaklovićima.

*

Od 1915. godine mujezin Bijele džamije je Šećo (Mula Abdija) Begović [1892-1944]. Na toj dužnosti ostaje do svoje smrti.

*

²¹¹ Tih pet članova su: Adem Hifzi-ef. Kurbegović, hafiz Jakub-ef. Berbić, Adem-ef. Žabić, Muhammed-ef. Mulahalilović i Ibrahim-ef. Imamović. Vidi: Jeni Misbah, god. III, br. 5 i 6, Sarajevo, (17. aprila i 24. aprila) 1914 ; Novi Muallim, god. XIII, br. 51, jesen 2012, str. 32.

²¹² Anonim, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1914, str. 469.

²¹³ ATKT/VMPT, kutija 663, akt br. 143/15, Potvrda izdata na njegov zahtjev od 9. 2. 1915.

Školske 1914/15. u Narodnoj osnovnoj školi u Gornjoj Tuzli je bilo 103 učenika (I-54, II-24, III-18 i IV-7). Svi muški. Bilo ih je 22 učenika više nego u 1913/14. Uspjeh je bio skroman: samo jedan je završio s odličnim uspjehom, 39 dobrim, 22 dovoljnim dok je 41 učenik imao negativne ocjene.²¹⁴

1916.

U ratnim uslovima širom Bosne i Hercegovine vođene su akcije za opskrbu ratnih invalida. U jednom izvještaju, pored velikog broja drugih učesnika, spominje se i Gornjotuzlak Husein Seljubac²¹⁵, moj djed, koji je priložio 6 K. Tada je iz općina Crijevčić, Ljubače, G. Tuzla, Vukovije i Živinice prikupljeno ukupno 73 K.²¹⁶

FOTOGRAFIJA DJEDA HUSEINA

²¹⁴ Izet Šabotić, *Život, ljudi i događaji: Tuzla na razmeđu 19. i 20. stoljeća*, Tuzla, 2019, str. 202.

²¹⁵ Te godine mu se rodilo prvo dijete – kći Hatidža.

²¹⁶ Anonim, "Sarajevski list", br. 86, 1916, str. 2.

1917.

Svojim dopisom od 20. 11. 1917. džematski medžlis Gornja Tuzla upućuje molbu da se Hamid Mulaosmanović imenuje imamom. Ne navodi se džamija za koju se imenuje. Primitljeno je na znanje i predloženo je da se imenuje.²¹⁷ Nemamo podatak o tome kako je odlučio Ulema-medžlis.

*

Ekonomsko stanje u ratnim uslovima je bilo veoma teško. Svijet je osiromašio. Kako bi se te poteškoće siromaštva bar ublažile, ako se ne mogu otkloniti, naloženo je osnovnim školama da se svojim mogućim aktivnostima uključe i budu od koristi lokalnoj zajednici. Takve aktivnosti su zabilježene i u Gornjoj Tuzli u mjesecu julu 1917. godine. Škola je organizirala niz dobrotvornih aktivnosti, a učenici su uključivani i u poljske radove kako bi pomogli skupljanju poljoprivrednih proizvoda. Osim toga prikupljana je pomoć za ranjenike a organizirane su i druge korisne akcije kao: popis hrane i namirnica, akcija pletenja, skupljanje darova za vojnike koji su dostavljani vojničkoj bolnici u Tuzli. Posebno je zanimljiva aktivnost pisanja preko 650 pisama za vojnike na frontu, te prikupljanje podataka o ranjenicima, zarobljenicima i poginulim vojnicima. Sve su to bile aktivnosti kojima je rukovodio vrijedni učitelj Agan Bešlagić.²¹⁸ Zahvaljujući takvom pristupu nastavi u surovoy ratnoj realnosti u dobroj mjeri su ublažene posljedice ratnih nedaća u ovoj sredini.²¹⁹

*

Te 1917. godine je umro imam Potočke džamije Ibrahim-ef. Mandžukić. Nakon njega je ovu dužnost jedno vrijeme obavljao Mula Mahmut Hadžiavić.

Imam Drakčin džamije bio je Ibrahim Ćorhodžić.

²¹⁷ ATKT/VMPT, kutija Razno, akt Molba od 21.11.1917.

²¹⁸ Agan Bešlagić je bio učitelj u Gornjoj Tuzli u periodu 1905-1918. Vidi: *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, Tuzla, 1987, str. 213.

²¹⁹ Izet Šabotić, *Život, ljudi i događaji: Tuzla na razmeđu 19. i 20. stoljeća*, Tuzla, 2019, str. 271.

1918.

U novembru 1918. godine završio se Prvi svjetski rat. Materijalno stanje muallima mektebi ibtidaijja sve vrijeme rata je bilo veoma loše. Mjesečni lični dohodak je iznosio samo trećinu ličnog dohotka učitelja osnovnih narodnih škola, što nije bilo dovoljno za preživljavanje ni samo jednog člana porodice.²²⁰

*

Za imama Žabljačke džamije, nakon smrti Sulejman-ef. Selimovića, dolazi Zuhdija-ef. (Alija) Žunić i na toj dužnosti ostaje sve do rušenja džamije 1954. godine.

*

Općinsko vijeće Gornje Tuzle činili su načelnik h. Hamidaga Kušljugić, podnačelnik Husein-aga H. Mehmedović te zastupnici Omeraga H. Jusufović, Ragibaga Hajdarović, Alija H. Abdić, h. Mujaga Šehović, Osmanaga Kušljugić, Omer Haračić, Risto Trakilović, h. Mustafa Saračević, h. Alija Jašarević, Meho Mehanović, Alija Kaletović i h. Salih Hajdarević.²²¹

Predsjednik Narodnog vijeća u Gornjoj Tuzli bio je hafiz Jakub-ef. Berbić.

1919.

Rješenjem Vakufskog povjerenstva iz Tuzle od 21. 9. 1919, hafiz Ibrahim Karić, prvi muallim Ženske mektebi ibtidaijje, imenovan je imamom Ameli Ali džamije, a Rješenjem istog povjerenstva, od 21. 9. 1919. hafiz Salih Mujaković, drugi muallim, imenovan je imamom Hadži Skender (Čaršijske) džamije.²²² U dokumentima se navode različite godine njegovog rođenja (1870, 1873, 1875). Na nišanu stoji da je rođen 1875, a umro 1947.

²²⁰ Adnan Jahić, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme monarhističke Jugoslavije (1918-1941)*, Zagreb, 2010, str. 35.

²²¹ Anonim, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1918, str. 241-242.

²²² ATKT/VMPT, kutija Razno, Zapisnik sjednički 1918-1923, sa sjednice od 21.9.1919.

Pošto je imam Zagradačke džamije hfz. Abdulah-ef. Imamović umro 1923. godine, a bio je imam sve do svoje smrti, u periodu 1919-1923. hafiz Ibrahim-ef. Karić je bio njegov zamjenik.

Džamija Alije Amaldara (Amil Alije, iako se u dokumentima kojima smo se služili najviše spominje pod nazivom Ameli Ali džamija), a zbog mjesta za brdom Grad nosi i naziv Zagradačka, sagrađena je, prema Handžiću²²³ i Hadžimehanoviću, oko 1533, a prije 1548. Mahalska je to džamija, zidana od kamena, dimenzija 7x7, s visokim krovom pokrivenim crijepom, i drvenom munarom. Ispred džamije se nalazio trijem (sofa) s krovom na jednu vodu, naslonjen na prednji zid džamije i drvene stubove. Sofa je bila ogradena niskim drvenim parmacima. Ima dvanaest prozora srednjih dimenzija. Drvena munara je jednostavna, sa bočno završenim otvorima srednje veličine na galeriji.²²⁴ Džamija ima harem s priličnim brojem starih nišana. Jedno vrijeme se u njoj klanjao samo teravih-namaz ramazanom. Ispred džamije, na slobodnom prostoru koji se veže za ulicu je kamen mejtaš i tu se često obavljaju dženaze umrlima.²²⁵ U jednom dokumentu stoji da je temeljitu opravku džamije, prije XX vijeka (1898) finansirao vakif H. Jusufović Omeraga.²²⁶ Natpis na ulazu džamije je iz 1316. godine po Hidžri. Natpis se nalazi na ploči od metala zelene boje, uzidanoj nad ulazom u džamiju. Pismo je lijep talik. Slova natpisa na zelenoj podlozi su žuta pa izgledaju kao pozlaćena. Fasada džamije je skoro renovirana, natpis se nalazi ispod nastrešnice. Dobro je očuvan. Na njemu je podatak da je opravku džamije uradio hair-sahibija Omeraga Hadžijusufović, 10. muharrema 1316. godine [1898]²²⁷ Na postojećoj tabli s podacima o džamiji stoji da je renovirana i 1908. godine. Kubure i crijep Zagradačke džamije su, kao i kod Čaršijske, usljed velikih vjetrova u proljeće 1928. godine oštećene i džamija je prokiš-

²²³ Adem Handžić, *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, str. 195.

²²⁴ Madžida Bećirbegović, *Džamije sa drvenom munarom u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1990, str. 106-109.

²²⁵ R. Hadžimehanović, "Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli", str. 521-522.

²²⁶ ATKT/VMPT, kutija 688, akt od 23.12.1945. Spisak džamija i turbeta.

²²⁷ Anonim, "Epigrafski spomenici na području Tuzle", *Preporod*, god. XXXVIII, br. 11, 2008, str. 33.

njavala. Radovima na popravkama se pristupilo ubrzo i završeni su prije zime. Troškovi su pokriveni iz sredstava „vanredne zaklade koja je zašparana“ u 1927. i 1928. godini.²²⁸

Džamija je temeljito obnovljena 1987. godine. Ostala je jedina džamija u Gornjoj Tuzli s drvenom munarom.²²⁹

ZAGRAĐAČKA DŽAMIJA NEKAD

²²⁸ Vidi: ATKT/VMPT, kutija 672, akt Zapisnik od 15.9.1928.

²²⁹ Monografija: *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 413.

Opravke i novi radovi na džamiji će biti organizirani 2008-2009. godine. Krov je pokriven šindrom, obnovljena drvena munara, unutrašnja i vanjska fasada kao i stolarija su izmijenjeni. Zbog lošeg iskustva sa šindrom na džamiji kasnije je postavljen novi, ravni, crijep vrlo lijepog izgleda.

*

Godine 1919. u Gornjoj Tuzli su bili ovi vakufi i njihove mutevelije:

H. Skender džamija	Mehmedalija H. Mehmedović
Ak džamija	Rasim Žunić
Ameli Ali džamija	Mehmed H. Hasanović
Bajazid džamija	Mehmed H. Hasanović
Drakčin džamija	Mehaga Kušljugić
H. Husejn džamija	Rasim Žunić
Mostar džamija	Rasim Žunić
Musalla džamija	Mehmedalija H. Mehmedović
Bašić h. Mehmeda ²³⁰	Mujaga Hajdarović
Bašić h. Abdulaha	Rasim Žunić
Čaršijski mekteb	Mehaga Kušljugić
Ćustić h. Mustafe	Rasim Žunić
H. Hasanagić h. Fatima	Mehmedalija H. Mehmedović
H. Hasanagić h. Mujaga	Mehmedalija H. Mehmedović
H. Mehmedović h. Huseinaga ²³¹	Hasanaga H. Mehmedović
Dervišević Ahmet	Mula Mehmed Mehanović ²³²

²³⁰ Spominje se, kao član Esnafa soli, u *Protokolu* među učesnicima u akciji prikupljanja pomoći za gornjotuzlanske vojnike. Vidi: O. Nakičević, *Protokol*, str. 93.

²³¹ Spominje se u *Protokolu* kao učesnik u akciji prikupljanja pomoći za gornjotuzlanske vojnike. Vidi: O. Nakičević, *Isto*.

²³² ATKT/VMPT, kutija 685, akt br. 924/19, Vakufi.

*

Te, 1919. godine, u našim je krajevima, pa i u Gornjoj Tuzli, harala epidemija tzv. španjolske groznice.²³³ Nastava u mektebima i u školi je bila opterećena velikim brojem izostanaka.

1920.

Asif-ef. Mujaković [1901-1971] imenovan je mujezinom H. Skender džamije u Gornjoj Tuzli.²³⁴ Na potvrdi od 2. 7. 1921. godine stoji da je Asif-ef. za tu dužnost imao dekret od Ulema-medžlisa br. 1095/20, od 21. maja 1920. godine.

*

Negdje iza 1920. godine mujezin Zagradačke džamije je hfz. Alosman Smajić.²³⁵ U nekim izvorima se navodi da je hafiz Alosman bio slijep, „a hifz je izučio na taj način, što bi mu neki učenik iz mekteba naglas učio Kur'an a on bi to pamtio i pojedinu stranicu ponavljao.“²³⁶

DECENIJA TREĆA

1921.

Džematski medžlis u Gornjoj Tuzli je 28. 12. 1921. godine Vakufsko-mearifskom saborskom odboru u Sarajevu uputio molbu kojom moli odobrenje za razmjenu vakufskog zemljišta s općinskim. U obrazloženju je navedeno kako vakufske parcele vakuf Stara medresa, gradilište od 18 m2 površine, gruntovni uložak 668, i gradilište vakufa Turbe od 10 m2, gruntovni uložak

²³³ Stanislav Kovačević, „Škola u međuratnom periodu (1918-1941), *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 67.

Španska gripa ubila je između 50 i 100 miliona ljudi širom svijeta. Uzročnik te gripe bio je podtip ptičjeg gripa H1N1. Pandemija španske gripe počela je u martu 1918. i trajala je do juna 1920. godine. Obuhvatila je cijeli svijet.

²³⁴ ATKT/VMPT, kutija Razno, akt br. 214/21, Potvrda od 2.7.1921. godine.

²³⁵ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 437/22, Molba. Vidi i: F. Fazlić, *Hafizi u Bosni i Hercegovini u posljednjih 150 godina*, str. 246.

²³⁶ R. Hadžimehanović, „Dopuna“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLV, br. 1, 1982, str. 118-119.

338, koje se nalaze na čaršiji stoje „gole“ od 1906. godine, ne koriste se i od njih vakuf nema koristi godišnje „nijednog helera“. Na tim parcelama su se ranije nalazili objekti – „jedna kafana riglovana i dva ćefenka dućana, drvena, sa drvenim pokrovom.“ Pošto su bile stare a vakuf nije imao računa popravljati ih, srušene su i parcele su ostale „gole“. Medžlis procjenjuje da se na tim parcelama ni ubuduće neće moći podići neki novi objekti, jer su kirije sasvim male i ima već drugih objekata koji su zadnjih godina prazni. Osim toga, općina je na tim parcelama proširila put tako da su u to već upotrijebljene i mogle bi biti potpuno uzurpirane. Općina za te parcele nudi vakufu zemljište od 20 dunuma općinskih ispasišta na slobodnom mjestu. Medžlis predlaže da se odobri isknjiženje tih parcela sa vakufa a uknjiženje novih zamjenskih na vakuf. Procjenjuje se da bi prihod od ispasišta bio godišnja zakupnina od 2000-3000 K. Prihodi bi uveliko pomogli budžetu „a mogli bi biti oštećeni posve, ako se podijele općinska ispasišta na siromašne zemljoradnike, kako je ova djelidba već otpočela“. Molbu je potpisao predsjednik (džematbaša) hafz. Jakub Berbić.²³⁷

*

Seosko sresko načelništvo Tuzla²³⁸ hafiz Karića, preko KVM povjerenstva, obavještava da mu se dodjeljuje dodatak na skupoću (45 kruna na mjesec) za novorođeno dijete (5. 4. 1921) Mulku.

*

Svojim sjedničkim zaključkom od 24. maja 1920. godine VM povjerenstvo iz Tuzle je Ulema-medžlisu predložilo premještaj Mahmut-ef. [H.Avdica] iz Kikača za sibjan muallima u Slavinoviće. Tu je ranije, bez dekreta, bio Muhamed Spahić, „ali se je dragovoljno zahvalio“.²³⁹ Međutim, 15. augusta 1921. godine Mahmut-ef. daje sljedeću izjavu:

²³⁷ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 76/21.

²³⁸ ATKT/VMPT, kutija Razno, akt br. 7513/21, Obavijest; i akt br. 181/21, Informacija za Ulema-medžlis.

²³⁹ ATKT/VMPT, kutija Razno, akt br. 1088/19

„Očitujem osobno da sam služio, s dekretom, kao sibjan muallim na sibjan mektebu u selu (mahala) Kundakovići, džemat Kikači, općina Lipovice, kotar Tuzla, nekoliko godina. Prije dvije godine [1919] ostavio sam gornji mekteb i pogodio sam se sa ehalijom sela Slavinovići, kot. Tuzla, da predajem u ovom sibjan mektebu. Te sam predložio dekret gornjeg mekteba, da se imenujem od Ulema-medžlisa na ovom sibjan mektebu kao sibjan muallim. I služio sam ovdje, bez dekreta, od 1. okrobra 1919. do 1. maja 1921, pa sam od 1. maja ove godine ostavio i ovaj sibjan mekteb a došao u rodno mjesto Gornju Tuzlu i pogodio se s mahaljanima da obavljam službu imamsku u Bajazid džamiji u G. Tuzli, te se odričem imenovanja sibjan muallimom u gornjem mektebu i ne tražim da mi se dekret isposluje na gornji mekteb.“²⁴⁰

KVM povjerenstvo ga je pozvalo na ispit 23. 11. 1921. godine.²⁴¹

Hadži Bajazidova (Potočka) džamija (podignuta prije 1548), prije posljednjeg renoviranja bila je zidana od kamena, s krovom na četiri vode, pokrivena crijepom i imala je jednostavnu drvenu munaru.²⁴² Dimezije su joj bile 7x7 metara. Imala je 14 prozora srednje veličine. Ispred džamije bio je dodatni zidani trijem, s povećim otvorima, na tri vode i pokriven crijepom. Harem joj je prostran i lijepo ograđen. Ima priličan broj starih nišana.²⁴³ Temeljito je opravljana, uz finansiranje od strane Vakufske uprave iz Sarajeva 1892. godine.²⁴⁴ O tome je svjedočio i natpis iznad ulaza na kojem je stojao natpis na arapskom jeziku s hidžretskom 1310. godinom. Renovirana je, kako stoji na postojećoj ploči, i 1905. godine. Temeljito je ponovo renovirana 1998. godine.²⁴⁵

²⁴⁰ ATKT/VMPT, kutija Razno, akt Zapisnik od 15.8.1921. U potpisu ispod izjave je Mahmut H. Avdić, a perovođa Berbić hfz. Jakub.

²⁴¹ ATKT/VMPT, kutija Razno, akt br. 298/21, Poziv.

²⁴² M. Bećirbegović, *Džamije sa drvenom munarom*, str. 107.

²⁴³ R. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli”, str. 524.

²⁴⁴ Dopunsku pomoć u renoviranju džamije je pružila i Visoka vlada (ukupno 800 forinti). Načelnik općine Gornja Tuzla Salih-ef. H. Hasanović se srdačno zahvalio. Vidi: Anonim, „Naši dopisi. U Gor. Tuzli, 8. januara 1893.“, *Bošnjak : list za politiku, pouku i zabavu*, Sarajevo, god. III, br. 3, Sarajevo, (19. januara 1893.), str. 2.

²⁴⁵ Monografija: *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 413.

Tada je drvena munara zamijenjena betonskom.²⁴⁶ Još jedna opravka će biti urađena 2009-2011. godine. Uz ovu džamiju je nekada postojao i mekteb koji se spominje 1774. godine.²⁴⁷

POTOČKA DŽAMIJA NEKAD

²⁴⁶ *Ljetopis Medžlisa IZ-e Gornja Tuzla.*

²⁴⁷ Anonim, „Epigrafski spomenici na području Tuzle“, *Preporod*, god. XXXVIII, br. 11, 2008, str. 33.

Zbog zanimljivosti sadržaja i jezika kojim je pisana donosimo u cijelosti informaciju objavljenu u listu „Bošnjak“ 1893. godine:

„U Gor. Tuzli, 8. januara 1893.

Veleštovani gospodine uredniče! Često imam prilike čitati u Vašem cijenjenom listu, da se ovdje ili ondje podiže ili se popravlja džamija, uz znatnu potporu visoke naše vlade. Isto je tako bilo i sa džamijom ovdje u Gor. Tuzli. Ova je (Sultan Bajazidova) džamija oharabila, te je uz narodnu pripomoć i visoka vlada lanjske godine dala 100 for. Džamiji je trebalo još mnogo troška, da se opravi kako treba. Za to se već izvjesni organi pobrinuše u svoje vrijeme, te evo pred dva dana bijaše sazvano općinsko vijeće, u kom naš poglaviti gospodin, privremeni kotar. upravitelj Straus iznese veselu vijest za svo muhamedansko stanovništvo Gor. Tuzle - vijest da je visoka vlada podijelila za popravak pomenute džamije još svotu od sedam stotina for. Ogromna je to svota, kojom je visoka vlada ukazala svoju milost ovdašnjem stanovništvu, te će je i ono bez sumnje duboko upisati u srcima svojim. Pošto je spomenuti gosp. upravitelj iznio ovu veselu vijest i saopćio gradskom vijeću, tad je naš načelnik Salih-ef. H. Hasanović ustao i uručio gospodinu upravitelju kao zastupniku visoke vlade u kratkom govoru najsrdačniju zahvalnost ispred svoje općine, te na svršetku ushićeno i oduševljeno uskliknuo: ‘Da svemogući Bog poživi Njegovo Veličanstvo, našeg premilostivog cara i kralja Franju Josipa I, kao i sve njegove organe, koji ga zastupaju u ovim krajevima Njegove prostrane države i koji se vazda brinu za ovaj, osobito muhamedanski narod’, na što je i cijelo gradsko vijeće uskliknulo: ‘Živio, živio, živio!!!’ A sad primite moj iskreni selam.“²⁴⁸

*

Godine 1921. u Gornjim Petrovicama rodio se Nurudin Gutić. To je osoba koja je u dokumentima legalno zabilježena s pet različita imena (Nurudin, Nuraga²⁴⁹,

²⁴⁸ Anonim, „Naši dopisi. U Gor. Tuzli, 8. januara 1893.“, *Bošnjak : list za politiku, pouku i zabavu*, Sarajevo, god. III, br. 3, Sarajevo, (19. januara 1893), str. 2.

²⁴⁹ Ovo ime se pojavljuje na jednoj potvrdi o vjenčanju koju je izdao Sredski sud u Tuzli (br. R.224/60), dana 30. 3. 1960. godine. Zanimljivo je da se istim imenom i on sam potpisao na molbi Behram-begovoj medresi da ga primi, kao vanjskog đaka, u tu školu, koju je

Nurija²⁵⁰, Nuri, Nuradin), s dva mjesta rođenja (Petrovice Gornje i Gornja Tuzla²⁵¹) i dvije različite godine rođenja (1921. i 1923). Za to vrijeme ovo nije rijedak slučaj. Gornjotuzlaci ga pamte pod imenom Nurudin i to se ime u kasnijem periodu najviše koristi.

1922.

Proračun vakufa za 1921. za vakufe H. Skender, Ak i Drakčin džamije dostavio je njihov mutevelija Rasim Žunić.²⁵²

*

Sulejman-ef. Mujaković je završio mektebi ibtidaijju u Gornjoj Tuzli.²⁵³ Uprava Ženske mektebi ibtidaijje u Gornjoj Tuzli se 1. 12. 1922. godine obratila Kotarskom vakufsko-mearifskom povjerenstvu u Tuzli s prijedlogom da Sulejman-ef. bude podvornik na oba mekteba (muškom i ženskom), pošto je raniji podvornik Muške ibtidaijje Muharem Hadžihasanović umro, a podvornik Ženske ibtidaijje Mula Mustafa Nakić se zahvalio na dužnosti. Zahtjev je proslijeđen Vakufsko-mearifskom saborskom odboru u Sarajevu. Prijedlog je vraćen na realizaciju Povjerenstvu i ono je dalo saglasnost.²⁵⁴

*

Dana 12. aprila 1922. godine hafiz Jakub Berbić napušta Gornju Tuzlu i prelazi na službu u Tuzlu. Dužnost prvog muallima je predao hafizu

predao 15. 9. 1937. godine. (Prijemni je položio s odličnim upjehom i primljen je 19. 9. 1937. godine.) Primljen je sa godištem 1923 (sa 14 godina).

²⁵⁰ Ovo ime se nalazi na dokumentima iz Behram-begove medrese, na svjedodžbi i drugim dokumentima. U aktu koji Medresa šalje Vakufskoj direkciji u Sarajevo (br. 6/41 od 13. 1. 1941. godine) dostavljajući spisak učenika koji uživaju stipendiju te Direkcije u toj školskoj godini je ime Gutić *Nurija*. Nurija mu je mlađi brat. Nije pohađao medresu.

²⁵¹ Ovo mjesto rođenja se nalazi na jednom uvjerenju o državljanstvu (br. 5884/51) od 6. 10. 1951, a na njemu je ime Nuradin.

²⁵² ATKT/VMPT, kutija 667, akti br. 66/22, 67/22. i 68/22, Proračuni.

²⁵³ ATKT/VMPT, kutija 686, akt br. 128/48.

²⁵⁴ ATKT/VMPT, kutija 667, akti br. 123/22. i 127/22.

Osmanu Terziću.²⁵⁵ Hafiz Jakub je imenovan imamom Sagrdžijan džamije u Tuzli.²⁵⁶ Predložen je i za prvog muallima Ženske mektebi ibtidaije u Tuzli.²⁵⁷ Tako je hfz. Osman postao prvi muallim Muške mektebi ibtidaije u Gornjoj Tuzli. Nakon nekoliko godina njegov sin Abdurahman će obavljati dužnost drugog muallima u istoj mektebi ibtidaiji. Osim toga, Ulema-medžlis u Sarajevu je KVM povjerenstvu u Tuzli (6. jula 1922) dostavio rješenje kojim je „za islamskog vjeroučitelja u osnovnoj školi Gornja Tuzla određen hfz. Osman-ef. Užićanin.“ U potpisu je Reisul-elema (Dž. Č.)²⁵⁸

Hafz. Osman je, tada imam Musalla džamije, muallim u mektebi ibtidaiji i vjeroučitelj u školi.

*

Početkom 1922. godine (26. 2) hafiz Osman je tražio da mu se, kao imamu, ustupi na kompletno korištenje harem Musalla džamije.²⁵⁹

*

Vakufsko-mearifski saborski odbor u Sarajevu je 1. augusta 1922. dostavio potrebna sredstva za isplatu vjerskim službenicima na ime dodataka na skupoću. Na listi se nalaze i gornjotuzlanski službenici:

- Hfz. Ibrahim Karić
- Hfz. Osman Terzić
- Hfz. Salih Mujaković²⁶⁰

Ista imena se nalaze i na isplatnoj konsignaciji muallimskih plaća za mjesec decembar te godine.

²⁵⁵ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 296/22. i kutija Razno, Sjednički zapisnik, sjednica od 7. 5. 1922. godine, zaključak br. 2.

²⁵⁶ ATKT/VMPT, kutija Razno, Sjednički zapisnik, sjednica od 7. 5. 1922. godine, zaključak br. 3. i molba br. 14/22. od 6.1.1922.

²⁵⁷ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 15/22, Prijedlog.

²⁵⁸ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 1003/22, Dekret.

²⁵⁹ ATKT/VMPT, kutija Razno, Sjednički zapisnik, sjednica od 26.2.1922. godine, zaključak br. 8.

²⁶⁰ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 2650/922. i br. 484/922.

*

U mektebi ibtidaijama u Gornjoj Tuzli školske 1921/22. godine bilo je upisano ukupno 99 učenika (muških 34 i ženskih 63).

Zaključni iskaz za školsku 1921/22. za upravu Muške mektebi ibtidaijje u Gornjoj Tuzli potpisuje prvi muallim hfz. Osman Terzić.²⁶¹

Zaključni iskaz za školsku 1921/22. za upravu Ženske mektebi ibtidaijje u Gornjoj Tuzli potpisuje prvi muallim hfz. Ibrahim Karić.²⁶²

*

Na Svjedočanstvu Imamović Mehmedalije iz Gornje Tuzle, izdatom od Dječачke narodne osnovne škole u Gornjoj Tuzli 1922. godine, kao razredni učitelj se potpisao Omer Baralić, a kao vjeroučitelj se, arebicom, potpisao hafiz Osman Terzić.²⁶³

*

Nakon osam mjeseci (30. 8. 1922) došao je odgovor od Vakufsko-meari-fskog saborskog odbora koji Općinskom poglavarstvu u Gornjoj Tuzli dozvoljava da se izvrši predložena zamjena vakufskih parcela za općinske.²⁶⁴

*

Dana 7. 11. 1922. godine mutevelija Rasim Žunić je Vakufskom džemat-skom medžlisu u Gornjoj Tuzli dao ostavku na mutevelijske dužnosti svih vakufa o kojima se brinuo. Imenovan je novi mutevelija za te vakufe Meh-medalijaga H. Mehmedović.²⁶⁵

*

²⁶¹ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 12/22, Iskaz.

²⁶² ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 92/22. i 1005/22, Iskaz.

²⁶³ Stanislav Kovačević, „škola u međuratnom periodu (1918-1941), *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 71.

²⁶⁴ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 8/22.

²⁶⁵ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 1004/22, Ostavka.

Te 1922. godine je, u XXX genearciji, Šerijatsku sudačku školu završio Gornjotuzlak Hajdarović Kadrija.²⁶⁶

*

Pohađanje meketeba je bilo obavezno, pa su roditelji djece koja su izostajala s pouke novčano kažnjavani. Vakufsko-mearefiski sabor je na sjednici 11. 1. 1922. godine donio zaključak, da globa za izostajanje učenika u mektebi ibtidaïjama iznosi 20 helera i 20 para.²⁶⁷

*

Neki od prijedloga *Prosvjetne ankete iz 1922. godine* su:

- Gdje ima osnovna škola, pretvaraju se trogodišnji mektebi u dvogodišnje. Takvi dvogodišnji mektebi ostaju sve dotle, dok se ne dođe do potrebnog broja sposobnih vjeroučitelja. Kad se vidi da je podgojen, priučen i školovan potreban broj sposobnih vjeroučitelja, onda će Ulema-medžlis moći nesmetano pretvarati postojeće dvogodišnje mektebe u jednogodišnje.
- Djeci, čiji roditelji žele da već s navršenim prvim godištem meketeba pređu u osnovnu školu, prelaz se dozvoljava.
- Za djecu, čiji roditelji čine i tako, da bez vjeronaučne prednaobrazbe prelaze u osnovnu školu, radit će se na tome, da im se taki prelaz ne dozvoli, ako takova djeca ne mognu prije iz propisane prednaobrazbe položiti prijemni ispit.²⁶⁸
- Djeca koja nisu pohađala mekteb, a imaju dovoljno predznanja iz vjeronauke, kao i ona koja su pohađala mekteb, mogu se primiti u osnovnu školu, uz odgovornost vjeroučitelja.

²⁶⁶ Kasim Hadžić, „Šerijatska sudačka škola (Mektebi-nuvvab) u Sarajevu (U povodu 90-godišnjice od osnutka i 40-godišnjice od prestanka rada)“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXXIX, br. 6, 1976, str. 618.

²⁶⁷ ATKT/VMPT, kutija 664, akt br. 14, 26.21917; S. Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje*, str. 17.

²⁶⁸ *Prosvjetna anketa 1922*, str. 65-66.

- Gdje ima mekteb, mora svako dijete ići u mekteb jednu godinu, pa onda preći u osnovnu školu. Ali ako se neko dijete spremi iz vjeronauke može se i bez mekteba primiti u osnovnu školu, ako udovolji ispitu iz vjeronauke pred vjeroučiteljem dotične osnovne škole.²⁶⁹

O stanju muallima i razumijevanju tog njihovog stanja tadašnji reis-ul-ulema Džemaluddin Čaušević je rekao:

„Na muallime se ne može bacati krivnja, jer niko ih ne pomaže i s njima je dosad sasvim naopako postupano. Ima ih kojima ehalija duguje vječitu zahvalu. Teško stanje prosvjete ogledalo se kroz teško materijalno stanje, a zatim i nedovoljno teološki i pedagoški spremnih muallima. Još jedan razlog jeste što se ne sprovode odredbe o obavezности pohađanja mekteba, jer djeca dolaze u škole s različitom spremom iz vjeronauke i time otežavaju uspješan i jednoličan rad. I najagilnije muallime ubilo je najviše vikanje na njih, šikaniranje, i zatvaranje mekteba.“²⁷⁰

*

Tih godina su bila aktuelna politička neslaganja unutar JMO na relaciji I. Maglajlić – M. Spaho.²⁷¹ Gornjotuzlaci su imali jasan stav i opredjeljenje u tom pogledu. Bili su na Spahinoj strani. U mjesecu augustu održana je sjednica mjesnog odbora JMO. Na sjednici je bilo više od 80 ljudi. Izabran je novi odbor. Među članovima je i jedan broj imama. U Mjesni odbor su izabrani: Husejnaga H. Mehmedović, trgovac i veleposjednik (predsjednik), Hasan Imamović (potpredsjednik), Vehidaga Žunić, trgovac i posjednik (blagajnik). Za odbornike bez funkcije su izabrani: Mehmedalija H. Mehmedović - trgovac i posjednik, hafiz Osman Terzić - imam, hafiz Ibrahim Karić - mu-

²⁶⁹ *Prosvjetna anketa* 1922, str. 68.

²⁷⁰ *Prosvjetna anketa* 1922, str. 20 i 39-40.

²⁷¹ A. Purivatra smatra da se rascjep pojavio u pogledu nastavka saradnje sa vladom Nikole Pašića. Dvije strane je podijelio na „desničare“ (Ibrahim Maglajlić) i „ljevičare“ (Mehmed Spaho) unutar JMO. Spahina grupa je htjela prekid koalicije, jer se položaj Bošnjaka nije mijenjao nabolje, te je u prilog tome Spaho podnio ostavku na mjesto ministra, dok je s druge strane grupa oko Maglajlića težila da se saradnja s vladom nastavi. Vidi: Atif Purivatra, *Jugoslavenska muslimanska organizacija u političkom životu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, Sarajevo, 1977, str. 99.

allim, hafiz Ruved Nakić - imam, Mujaga Hajdarović - posjednik, te Nezir Saluhović, posjednik-težak i Ago H. Suljić, posjednik-težak. Nakon izbora je g. hafiz I. Karić pozvao izabrane da prime svoju čast kao znak priznanja za dotadašnji rad i zamolio ih da svojom agilnošću porade da se okupi veći broj muslimana oko JMO. Odmah se upisalo nekoliko novih članova. Odbornik Mehmedalija H. Mehmedović, trgovac i posjednik, zamolio je za riječ i kazao: „Braćo moja! Najsretniji bih bio kad bi nam sadi došao g. dr. Spaho, da vidi našu slogu, da vidi, što smo sretni, što nas on vodi.“ Do tog dana Organizacija je upisala 320 članova.²⁷²

*

Kao mujezin Čaršijske džamije od te 1922. godine spominje se Abdulah Ćorhodžić [1892-1943]. Na toj dužnosti ostaje sve do svoje smrti 1943. godine.

*

Iza 1922. godine imam Potočke džamije je bio Omer Alibegović. Mahmut-ef. Hadživdović je tada imam Drakčin džamije.

1923.

Hafiz Salih Mujaković je 13. 9. 1923. godine uputio molbu Vakufsko-mearifskom saboru u Sarajevu [putem KVM povjerenstva u Tuzli] da mu dodijeli određenu vakufsku njivu na korištenje, umjesto plaće u gotovu novcu. U obrazloženju on navodi kako je prije 40 godina [oko 1883] H. Suljo Rogić iz Gornje Tuzle za H. Skender džamiju u Gornjoj Tuzli uvakufio njivu zvanu H.

²⁷² Anonimus, *Pravda*, god. IV, br. 222, Sarajevo, [22.8] 1922, str. 1.

„Pravda“ je glasilo Jugoslavenske muslimanske organizacije (JMO). Dana 22. februara 1919. godine izašao je iz štampe 1. broj tog lista kao novog stranačkog glasila stranke pod nazivom Jugoslavenska muslimanska organizacija. Izdavači su bili Radni odbor Jugoslavenske muslimanske organizacije u periodu od 1919. do 1929. godine i Islamska dionička štamparija u periodu od 1936. do 1941. godine. Neki od urednika lista su bili: Ibrahim Muhić, Fehim Spaho, Alija Hadžić, Mahmud Behmen, Mehmed Muhar i drugi. U periodu od 25. maja 1925. do 26. januara 1926. list je izlazio pod nazivom Glasnik Jugoslavenske muslimanske organizacije, koji je imao jedan broj, te kao Novi glasnik Jugoslavenske muslimanske organizacije od br. 1 (14. juli 1925) do god. 2, br. 3 (19. januar 1926). Od br. 4 (26. januar 1926) ponovo ima naziv „Pravda“.

Suljino Brdo, i „merbut učinio“²⁷³ da bude plaća za imama te džamije. Raniji imami te džamije su je koristili u tu svrhu sve do njegovog dolaska na tu službu 1899. On je nastavio koristiti tu zemlju sve do vakufsko-mearifске autonomije 1909, kada mu je oduzeta. Plaća mu je od tada isplaćivana u gotovu novcu. Veli:

„Pošto su danas životne namirnice u skupoći pretjerale, a obskrbljujem četvero djece, te bi mogao ovu njivu obrađivati i svoj život poboljšati. Stoga molim visoki naslov da mi blagoizvoli podijeliti gore navedenu njivu na ime imamske plaće.“

Potpisao se kao imam i hatib H. Skender džamije.²⁷⁴

*

Hafiz Osman Terzić je istog dana, 13. 9. 1923. istom naslovu uputio istu molbu. On obrazlaže da je imenovan imamom i hatibom Musalla džamije u Gornjoj Tuzli 1900. godine, te da je po „*teamuli-kadimu*“²⁷⁵ uživao i obrađivao njivu te džamije zvanu Musalla Harem, sve do 1914. godine, na ime njegove imamske plaće. Od 1915. godine mu je oduzeta i izdavana pod zakup licitacijom. Zakupoprимci su zapustili njivu, nisu je „gnojili“, nisu voćke pazili a ni ogradu oko nje. Molbu završava riječima: „Stoga molim visoki naslov da mi blagoizvoli podijeliti ovu njivu na ime moje imamske plaće, jer hranim šestero djece, te mi je moguće ovu zemlju obrađivati i tako svoj život poboljšati.“ Potpisao se kao imam i hatib.²⁷⁶

*

Molbe dvojice imama, hafiza Saliha Mujakovića i hafiza Osmana Terzića, da im se umjesto plaće dodijeli na korištenje vakufska zemlja Džemat-ski medžlis je razmatrao na svojoj sjednici održanoj 20. 9. 1923. Molbe je

²⁷³ *Merbut učinio*: vakif je vezao vakuf za konkretnu svrhu.

²⁷⁴ ATKT/VMPT, kutija 667, akt Molba hafz. Saliha od 13.9.1923.

²⁷⁵ *Teamuli-kadim*: postojeći običaj koji važi za određene vakufe koji su bez vakufnama.

²⁷⁶ ATKT/VMPT, kutija 667, Molba hfz. Osmana od 13.9.1923.

podržao i Tuzlanskom povjerenstvu preporučio na uvažavanje i prosljeđivanje nadležnom VM saboru, uz slijedeći uslov:

„da im se molbi udovolji, ali da imadu molitelji na udovoljene im zemlje sami plaćati porez, a ne vakuf, radi čega se umoljava slavni naslov da blagoizvoli Visokom Vakufsko-mearifskom saboru u Sarajevu gornje molbe radi udovoljenja preporučiti.“

(Predsjednik: Hadžimehmedović)²⁷⁷

*

Kao odgovor na molbe Kot. vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Tuzli je 2. 10. 1923. obavijestilo gosp. Rasimagu Žunića, muteveliju samostalnih vakufa u Gornjoj Tuzli, da se molbama obojice imama udovoljava uz postavljene uslove. U napomeni je navedeno:

„Radi vođenja zaključnih računa imate svake godine pomenute zemlje procijeniti sa Džematskim medžlisom i na njihova imena upisati, kako u primitku tako i u izdatku, na koju će Vam svotu dati potvrdu da su to primili na ime imamske plaće.“

Istovremeno su o tome obaviještena oba molitelja.²⁷⁸

*

Gornje molbe su razumljivije ako se zna da su muallimi koji su dobijali plaće od zadužbina, tj. vakufa imali redovnija primanja, a ujedno i veća, dok su oni muallimi koje je plaćao narod u mjestu, često i kasnili s minimalnim primanjima koja su im bila određena. Tako je, naprimjer, muallimska plaća za mjesec juli 1922. godine bila 92 dinara 85 para,²⁷⁹ a juna 1922. godine od 100 do 105 dinara.²⁸⁰ Muallimska plaća za mjesec maj 1923. godine bila je 103 dinara 75 para, a za mjesec juni 1923. godine 103 dinara ili 98 dinara 75 para.²⁸¹

²⁷⁷ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 8.

²⁷⁸ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 335/23.

²⁷⁹ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 387.

²⁸⁰ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 389.

²⁸¹ ATKT/VMPT, kutija 668, akt br. 112.

J. Turka, dne 13. septembra 1923.

Molba
kojom se moli, da se Visokom
podijeli vakufska njiva
mjesto plaće vakuf.-mezariskom saboru
u gotovu novcu.

Sarajevu

Imenovan sam imamom i hatibom Mu-
salla džamije u J. Turli 1900. te sam po teamulu
kadimu ušivao i obrativao njivu ove džamije
khanu Musalla Glarem sve do god 1919. na
ime moje imamske plaće.

Kako sam je ja obrativao tako je njezino
stanje poboljšavalo, jer sam je dobro gnojio,
stijev radio i druge voške prekalenčivao.

Od god. 1915. odureda mi je i prodavala javnom
držbom, a meni plaća ugotovu novcu ispla-
ćivana koliko je vakufski prihod mogao
ispunjavati rashode. Ova njiva se iz godine
ugodine oštećava jer isti vakupnici gledaju
da mi se na ono vrijeme, koje su vakupili,
vakupnina isplati, pa makar sa stetan kum-
fista jer tla ne gnoje, stjivica ne prisadjuju
drugoga voća ne odgajaju i ograde ne čuva-
ju, koje sam ja na njoj mogao obrativanja to sve
umina.

Stoga molim visoki naslov, da mi blagaisvo-
li podijeliti ovu njivu naime moje imamske
plaće, jer khanu šestoro djece, te mi je mogu-
te ovu penziju obrativati i tako svoj život
poboljšati.

U nadi da će se mojaj molbi udovoljiti
blizeti se najzahvalniji

Imam i hatib:
Hafiz Osman Ferić

MOLBA HAFIZA OSMANA IZ 1923.

Da bi se lakše dobila predstava o visini tadašnje plaće muallima, evo
cijena osnovnih životnih potrepština na dan 5. jula 1920. godine: grah 7

kruna (1 dinar = 4 krune), grašak 5 kruna, crveni patlidžan 14 kruna, crveni luk 4 krune, trešnje 3 krune, višnje 6 kruna itd. Cijene odijevnih artikala na dan 23. juli 1920. godine: kompletno odijelo 2.250 kruna, zimski kaput 2.125 kruna, hlače 443 krune itd.²⁸²

*

U mektebi ibtidaijama u Gornjoj Tuzli školske 1922/23. godine bilo je upisano ukupno 90 učenika (muških 29 i ženskih 61).

*

Džematski medžlis u Gornjoj Tuzli je 23. 10. 1923. godine Tuzlanskom povjerenstvu dostavio *Iskaz nalazećih se imama kao vjerskih službenika u Gornjoj Tuzli*. Iskaz je urađen u vidu tabele sljedećeg sadržaja:

1. Hafiz Salih Mujaković, imam H. Skender džamije, od 1919, sa dekretom br. 86/919. od 16. 12. 1919;
2. Hafiz Osman Terzić, imam Musalla džamije, od 1904, sa dekretom br. 574/904. od 6. 4. 1904;
3. Hafiz Ibrahim Karić, imam [zamjenik] Ameli Ali džamije, od 1919, sa dekretom br. 86/919. od 16. 12. 1919;
4. Zuhdija Žunić, imam Mostar džamije, od 1918, nije dekretiran;
5. Omer Alibegović, imam Bajazid džamije, od 1922, nije dekretiran;
6. Ibrahim Ćorhodžić, imam Dragčin džamije, od 1917, nije dekretiran;
7. Rasim Žunić, imam H. Husejn džamije, od 1901, nije dekretiran;
8. Mula Meho Alibegović, imam Ak džamije, od 1914, sa dekretom br. 11.583.

U napomeni ispod tabele je navedeno da se Iskaz šalje „s primjedbom da se na nadležnom mjestu isposluje kako bi se isti od *kuluk*a²⁸³ oprostili. Pošto

²⁸² Sead Selimović, „Organizacija i djelatnost nastavničkog društva 'Samopomoć' u Tuzli između dva svjetska rata“, *Saznanja* 2, Društvo historičara Tuzle, god. 2, 2008, str. 139.; S. Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje*, str. 47.

²⁸³ *Kuluk*: besplatan lični fizički rad za državu na izgradnji puteva, cesti, utvrđenja itd.

se od gornjih imama neki već gone da rade kuluk, to je od hitne potrebe da se što prije poradi na tome da se oprostite od kuluka.“²⁸⁴ U potpisu je predsjednik Hadžimehmedović.

Dana 28. 11. 1923. od Povjerenstva je došao odgovor da je svaki imam koji je dekretiran oslobođen od kuluka.²⁸⁵

*

Džematski medžlis je na svojoj sjednici održanoj 20. 10. 1923. godine donio zaključak da se KVM povjerenstvu u Tuzli, na usmenu molbu hafiza Ibrahima Karića, predloži da se on, od dotadašnjeg zamjenika imama Ameli Ali džamije, definitivno imenuje imamom, pošto je raniji imam te džamije hafiz Abdulah Imamović (Pejković) 10. 10. te godine umro.²⁸⁶ U obrazloženju se navodi da je primijećeno kako je „Karić u spomenutoj džamiji, kao zamjenik od godine 1919, na sveopće zadovoljstvo džemata imamsku dužnost vršio“. Dopis Povjerenstvu je potpisao predsjednik [Neziraga] Hadžimehmedović.²⁸⁷

Tuzlansko povjerenstvo je pozvalo džematbašu Neziragu Hadžimehmedovića 23. 10. 1923. i on je dao izjavu „da nije niko ostao iza umrlog Abdulah-ef. Pejkovića od nasljednika ko bi ga mogao zamjenjivati u njegovom imametluku“.

Već 12. 11. 1923. Povjerenstvo je Ulema-medžlisu predložilo da se hafiz Karić [1882-1946] imenuje stalnim imamom Ameli Ali džamije u Gornjoj Tuzli. Napominje se da je zamjenikom imama imenovan 1919. dekretom br. 1740/19.²⁸⁸

²⁸⁴ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 11.

²⁸⁵ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 427.

²⁸⁶ *Protokol* ga [1875-1876] spominje kao jednog od učesnika u davanju pomoći gornjotuzlanskim vojnicima, ali i kao člana Komisije za pružanje pomoći porodicama šehida. U toj Komisiji uz njegovo ime stoji – imam. Nismo iz *Protokola* mogli saznati za koju je džamiju bio vezan ali postoji vjerovatnoća da je bio vekil (zamjenik) imamu Zagradačke džamije hfizu Muhamed-ef. Vidi: O. Nakičević, *Protokol*, str. 94 i 155.

²⁸⁷ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 12/23, Preporuka.

²⁸⁸ ATKT/VMPT, kutija 667, akt br. 426/23, Preporuka.

426
13

Državotški mestnik u Gor. Tuzli
Broj 12.

odluč 3/XI. 1923.
sa prilogom ponovni
odluč.

Defenctivno imenovanje
imamom Hafize Ibrahim
Karića sa Anli ali
Obranići u Gor. Tuzli

Kotarskom Vrhov. mearif. pozvanostu
u Tuzli.

Državotški mestnik u svojij zjed.
obštini odluč 20/XI. 1923. na
nomen malte Hafize Ibrahim
Karića kao karmenika imama Anli
ali Obranića razlikuje se, da se isti
defenctivno primi sa imama spo-
menute obraniće, pošto je starost
niji imam Hafiz Ibrahim Karić
(Imamović) puje 10. starije umro.

Primjećuje se da je Karić u
spomenutoj obranići kao karmen-
nik od godine 1919. na mjestu pa-
rovske obraniće imamsku služ-
nost u spomenutoj vrši te se
preporučuje kako bi se isti def-
enctivno sa imama goruže obraniće
potvrdio i na nadležnom mjestu
odluč isposlova. Predsjednik
H. Karić

IMENOVANJE HFZ. IBRAHIMA KARIĆA IZ 1923.

1924.

Vakufsko-mearifski saborski odbor u Sarajevu je KVM povjerenstvu u Tuzli za hfz. Ibrahima Karića 23. 1. 1924. godine dostavio dekret za imama Ameli Ali džamije. Hafiz je dekret primio 7. 3. 1924.²⁸⁹

*

U mektebi ibtidaijjama u Gornjoj Tuzli školske 1923/24. godine bilo je upisano ukupno 69 učenika (muških 30 i ženskih 39).

*

Na svojoj sjednici od 10. 6. 1924. godine Vakufsko-mearifski saborski odbor je usvojio Pravilnik o naplaćivanju upisnine u mektebi ibtidaijjama za svako bogatije dijete. Dijete koje se upiše u mektebi ibtidaijjuu uplaćuje svakog semestra po 25 dinara unaprijed. Za siromašne treba obezbijediti uvjerenje o siromaštvu.²⁹⁰

Na traženje Vakufsko-mearifskog saborskog odbora u Sarajevu (akt br. 2594/24. od 23. 8. 1924), mektebi ibtidaijje su sačinile iskaze (spiskove) upisanih učenika s podacima o upisnini. Spisak za Mušku mektebi ibtidaijjuu u Gornjoj Tuzli je napravio prvi muallim hfz. Osman Terzić, kako slijedi:

1. Sadik Seljubac, Husin
2. Mehmed Mehanović, Mehin
3. Ismet Muharemagić, Husejnov
4. Ibrahim Terzić, Neziragin
5. Pašaga Žunić, Vehidov
6. Ibrahim Alibegović, Muhin
7. Ibrahim Ključić, Hasin
8. Mustafa Dervišagić, Avdin

²⁸⁹ ATKT/VMPT, kutija 669, akt br. 5121/23, Dostava dekreta, prateći akt i Dostavnica.

²⁹⁰ ATKT/VMPT, kutija 669, akt br. 346/24, Pravilnik; Vidi i: S. Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje*, str. 18.

9. Galib Berbić, Halidov
10. Muharem Pekarić, Avdin
11. Osman H. Osmanović, Džemilov
12. Jusuf Šljivić, Salihov
13. Jusuf Ajdaslić, Muharemov
14. Ohran Alibegović, Hasin
15. Alija Saluhović, Osmanov
16. Nezir Mehanović, Salkin
17. Adem Požegić, Agin
18. Salih Humčaković, Aljin
19. Aliosman Čatibušić, Avdin
20. Esad Šehić, Mustafin
21. Omer Dedić, Sadijin

*

Za Žensku mektebi ibtidaijju u Gornjoj Tuzli spisak je sačinio prvi mu-
allim hfz. Ibrahim Karić, kako slijedi:

1. Hatidža Seljubac, Husina
2. Šuhreta Terzić, Suljagina
3. Ajka Kaletović, Alijina
4. Derva Kaletović, Alijina
5. Zada H. Suljić, Agina
6. Fadila H. Mehmedović, Neziragina
7. Filda H. Mehmedović, Neziragina
8. Sadeta H. Mehmedović, Husejnagina
9. Fikreta H. Mehmedović, Husejnagina
10. Aziza H. Mehmedović, Hasanagina

11. Hatidža H. Mehmedović, Salkina
12. Munira H. Mehmedović, Mehmedalijina
13. Umija H. Avdić, Alijina
14. Almasa H. Avdić, Alijina
15. Almasa Dervišagić, Avdina
16. Almasa Kifić, Suljina
17. Almasa Morić, Salihova
18. Almasa Terzić, Salihova
19. Izeta Terzić, Salihova
20. Sahbija Činić, Avdina
21. Emina Činić, Avdina
22. Emina Čatibušić, Begina
23. Emina Ćorhodžić, Aljina
24. Mula Jašarović, Avdina
25. Mula Saluhović, Osmanova
26. Nejra Saluhović, Hamidova
27. Zumra Sulejmanović, Avdina
28. Zilha Žunić, Zuhdijina
29. Zejneba Kušljugić, Osmanagina
30. Gjulafera Kušljugić, Mustafina
31. Zefa Selimović, Abdurahmanova
32. Fahra Mešanović, Avdina
33. Ferida Guberović, Hašimova
34. Julduza Dedajić, Bajrina
35. Hajra Hajdarović, Agina
36. Sahbija Ajdaslić, Muhareмова

37. Hašima Memišević, Salihova
38. Sadeta Kabadajić, Mujina
39. Rasema H. Jusufović, Idrizova
40. Safija Žunić, Muratova
41. Fatima Ćorhodžić, Ibrina
42. Nesiba Imamović, Mehina
43. Zlatka Ahmetović, Omerova
44. Rukija Ahmetović, Mehmedova
45. Kada Mehanović, Ibrina
46. Halida Nakić, Ruvejdova
47. Munira Smajić, Smajlova²⁹¹

*

Od 1924. godine imam Drakčin džamije je Mahmut-ef. Hadživadić [1885-1944]. Na toj dužnosti ostaje do svoje smrti.

1925.

Odlaskom ranijeg muftije h. hfz. Ibrahim-ef. Maglajlića za muftiju u Banju Luku 1925. godine, na njegovo mjesto je iz Banje Luke za muftiju u Tuzlu došao Muhamed Šefket-ef. Kurt (period 1925-1933).²⁹²

²⁹¹ ATKT/VMPT, kutija 669, akt Iskazi učenika mektebi ibtidaijja.

²⁹² Muhamed Šefket-ef. (Fadil) Kurt je rođen u Travniku 1879. Godine 1888. završava mekteb i polazi na dersove kod oca u medresu. Otac mu umire 1893, kada je završio i osnovnu školu, te prelazi u Mostar i upisuje se u treći razred ruždije. Po završetku ruždije 1895. dolazi u Sarajevo u Gazi Husrev-begovu (Kuršumlju) medresu a nakon godinu dana odlazi u Istanbul. Sa idžazetom iz Istanbula odlazi u Damask i uči arapski jezik te i za to dobija idžazet. U Travnik se vraća 1908. i biva postavljen za imama i hatiba Ali-begove džamije i muderrisa istoimene medrese. Godine 1914. imenovan je za banjalučkog muftiju. Za tuzlanskog muftiju je došao 1925. i na toj dužnosti ostao sve do 1933. godine, kada je imenovan za člana Ulema-medžlisa u Sarajevu. Penzionisan je 1. 3. 1936. i vratio se u Tuzlu. Umro je 21. 6. 1963. i ukopan u Kalabića mezarju. Vidi: A. Mehmedović, *Leksikon*, str. 320; R. Hadžimehanović, „Tuzlanske muftije“, *Takvim*, 1983, str. 167.

Mada je Mehmed Teufik Azabagić djelo *Risala o hidžri* napisao još kao tuzlanski muftija 1884. godine i njime odvratio jedan broj Bošnjaka od odlaska u Tursku, odlasci su se nastavili i decenijama poslije toga.²⁹³ Te 1925. godine moj djed Husein Seljubac²⁹⁴ odlazi za Tursku da provjeri uslove života radi potencijalnog odlaska s porodicom. Pasoš (putna isprava) mu je data 3. 2. 1925. godine, s važenjem od jednu godinu. Ovlaštena osoba koja ga je izdala je bio veliki župan Tuzlanske oblasti. U pasoš je uvedena planirana relacija: Turska, Ada Pazar i natrag. Na put je krenuo početkom septembra. Putovao je iz Beograda, preko Caribroda²⁹⁵ i Svilengrada²⁹⁶ za Istanbul. U Tursku je ušao 5. 9. a tursku granicu u povratku je prešao 17. 9. 1925. Nije poznato koliko je vremena proveo u Istanbulu a koliko u Ada Pazaru i šta je tamo zatekao, ali je odustao od namjere da se seli u Tursku.

Husein Seljubac [1892-1931], po zanimanju pekar, rođen je u Gornjoj Tuzli 1892. godine. Bio je oženjen Šahzom [rođ. Hajdarević – 1896-1969] i imali su šestero djece: Hatidža [1916-2000], Sadik [1919-1970], moj otac Alija [1921-2006], Fatima [1924-2014], Abdulah [1927-1999] i Emina [1930-]. Pošto je najstarije dijete Hatidža rođena 1916. godine, može se pretpostaviti da se tih godina oženio. R. Hadžimehanović ga spominje među zanatlijama Gornje Tuzle iz tog perioda kao pekara. Bio je srednjeg rasta, oblog lica, crne kose i

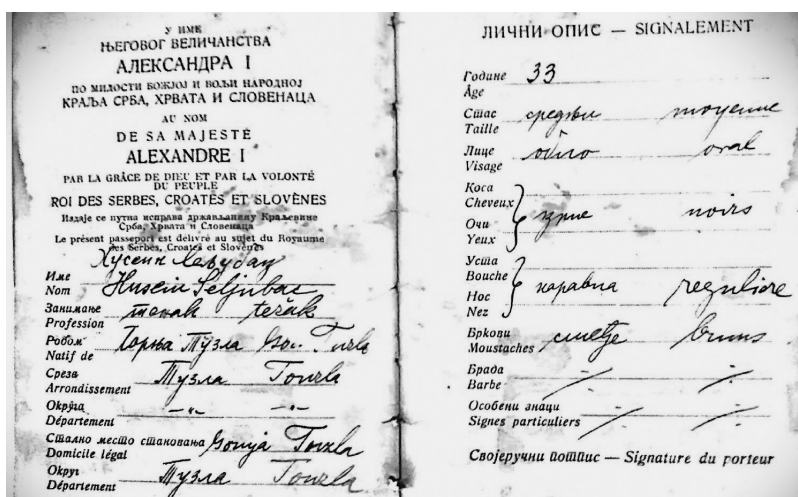
²⁹³ Zanimljiv dio svoje *Nove bosanske elifnice* Ibrahim Smajić Seljubac [oko 1850-1920] naslovio je sa „Hidžret mes'elesi“ (Pitanje Hidžre), gdje se otvoreno protivi iseljavanju, nudeći vlastitu argumentaciju kojom opravdava takav stav, nazivajući Bosnu „zemljom mira“ (*darul-islam*) i tvrdeći: „Sad- zasad iz Bosne se ne seli, već treba u Bosnu još da se doseli“. Vidi: Sumeja Bičević i Amir Sakić, *Bosanske elifnice*, Sarajevo, 2023, str. 690.

²⁹⁴ Prema popisu iz 1850/51. ili 1266 h. g. (BOA, Istanbul NFS_d 05942, str. 7 [Prijevod iz originalnog dokumenta uradio Kemal Nurkić]) djed mog djeda Huseina se zvao Seljubac Husejn, sin Abdulaha. Bio je poljoprivrednik, srednjeg rasta i žutih brkova. Rođen 1816. godine. Živjeli su u Gornjoj Tuzli, u Čarši mahali, kućni br. 32. Nije nam poznato kako se zvao otac djeda Huseina.

²⁹⁵ Službeno ime grada Caribrod na srpskom jeziku je Dimitrovgrad (Димитровград), ali se koristi i naziv Caribrod (Цариброд). Na bugarskom jeziku se većinom koristi ovaj drugi naziv. Grad je nazvan po bugarskom komunističkom vođi Georgiju Dimitrovu.

²⁹⁶ Svilengrad je grad u pokrajini Haskovo, južno-centralna Bugarska, koji se nalazi na granici Bugarske, Turske i Grčke. Administrativno je središte istoimene općine Svilengrad.

očiju, prirodnog izgleda usana i nosa, smeđih brkova. Nije puštao bradu. Nakon povratka iz Turske ubrzo se razbolio. Preselio je na Ahiret 1931. godine u svojoj 39. godini. Iza sebe je ostavio ženu i šestero djece koji su se za život borili prilično teško, jer je djed, obolivši od tuberkuloze, dobio preporuku da se iz čaršije izdvoji na čišći zrak. U njivi „Huseinbegovac“ je, podigavši kredit od banke, napravio kuću i umro. Ostali su teški uslovi za život njegove porodice. Ipak su uspjeli da se dostojanstveno izbore za osnovna materijalna sredstva (zemljoradnjom i pčelarstvom), te da se muški članovi porodice školuju, a ženski udaju. (Moj otac Alija je ostao da se brine o svima i završio je mekteb i osnovnu školu, Sadik je završio sarajevsku medresu a Abdulah je postao učitelj.²⁹⁷) Djedov mezar je na mezarju „Džamište“, uz mezar nene Šahze.²⁹⁸ Otac Alija nije podizao nišane ni jednom ni drugom. Imao je takav stav. Neni Šahzi smo nišane podigli naknadno.

DJEDOV PASOŠ IZ 1925.

²⁹⁷ U Gornjoj Tuzli je prvo bio učitelj: 1945-1946, 1950-1952, 1954-1956, a nakon toga je predavao njemački jezik. Na dužnosti direktora škole je bio 1951-1952. Vidi: *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 213. i 218. Abdulah je do kraja života ostao predan prosvjetiteljskom pozivu. Umro je 1999. godine i ukopan na mezarju „Džamište“.

²⁹⁸ Na uzglavnom nišanu na mezaru nene Šahze je greškom urezana godina rođenja 1886. Treba 1896.

*

U mektebi ibtidaijama u Gornjoj Tuzli školske 1924/25. godine bilo je upisano ukupno 62 učenika (muških 22 i ženskih 40).

*

Pošto je hfz. Karić imamski ispit položio još 1904. godine a nije za to uzeo uvjerenje, tražio ga je 4. 9. 1925. godine, radi imamskih dodataka, i kasnije ga je i dobio. U Uvjerenju, između ostalog, stoji da je „polagao ispit za vršenje imamsko-hatibskog zvanja te je, prema tome, položio ispit sa dobrim uspjehom i proglašen sposobnim za vršenje imamsko-hatibskog zvanja u Bosni i Hercegovini...”²⁹⁹

*

Isto uvjerenje, iz istih razloga, iste godine (11. 9) traži i hfz. Osman Terzić. On je ispit polagao 1902. godine. U Uvjerenju se navodi da je „položio ispit za vršenje imamsko-hatibskog zvanja sa vrlo dobrim uspjehom, te je, prema tome, proglašen sposobnim za vršenje imamsko-hatibskog zvanja u Bosni i Hercegovini.”³⁰⁰

*

Dana 26. 9. 1925. godine hfz. Salih Mujaković, treći muallim Muške mektebi ibtidaijje, KVM povjerenstvu u Tuzli podnio je ostavku. To je obrazložio na sljedeći način:

„Predavao sam na ovdašnjem sibjan mektebu od 1890. do 1900, a od tada otvorena je ovdje mektebi ibtidaijja te sam kao treći muallim na spomenutoj ibtidaijji sve do danas predavao. Rođen sam godine 1870, te sam proveo svoj život u predavanju, te sam tjelesno oslabio. Kako sam tjelesno klonuo, to mi nije moguće dalje predavati na ovdašnjoj Muškoj mektebi ibtidaijji. Stoga predlažem naslovu svoju ostavku na dosadašnjem zvanju, moleći da mi se primi. Zahvalu biljegujem sa 5 din. jer tražim pismenu rješidbu.“

²⁹⁹ ATKT/VMPT, kutija 670, akt br. 287/25, Uvjerenje.

³⁰⁰ ATKT/VMPT, kutija 670, akt br. 299/25, Uvjerenje.

KVM povjerenstvo je, svojim sjedničkim zaključkom od 15. 10. 1925, zatražilo od Džematskog medžlisa u Gornjoj Tuzli „da se odmah pobrine i provede izvidaj da li je potreban drugi muallim na njegovo mjesto, a ako bude potreban, da ga potraži i predloži na imenovanje, ako je osposobljen za muallima.“³⁰¹

*

Dana 12. 11. 1925. godine uprava Muške ibtidaijje u Gornjoj Tuzli je KVM povjerenstvu u Tuzli dostavila dopis u kome stoji:

„Potpisana uprava izvješćuje slavnom naslovu o poništenju Muške mektebi ibtidaijje uzrokom ostavke trećeg muallima, koja je došla ovdašnjem džematskom medžlisu, te je pokušano da se zatraži treći muallim i nije se moglo naći. Ušljed toga se govorilo o sibjan mektebu, jerbo je ovisila ibtidaijja do jako sa trećim muallimom. To je prouzrokovalo ostavku i prvog muallima, koju je predložio džematskom medžlisu sa sljedećeg razloga: godine 1920. hfz. Jakub-ef. Berbić i učitelj narodne osnovne škole g. Ćamil-ef. Midžić³⁰² spojili su ibtidaijju sa školom u jedno razredno predavanje vjeronauke i tako je trajalo do 1923. godine. Dolaskom učitelja Puzića³⁰³ to je ukinuto. Usvojeno je na školskom odboru da se predaje vjeronauka do pola dana i tako je trajalo do 1924. Dolaskom Hasandedića³⁰⁴ i ta je vjeronauka pokraćena samo do 10 sati i tako je trajalo do 1925. Dolaskom Omer-ef. Baralića³⁰⁵ pokraćena je vjeronauka na sat i po dnevno. Otpada po *Talimatu*³⁰⁶ ibtidaijja.“ (U potpisu: muallim Muške ibtidaijje hfz. Osman Terzić).³⁰⁷

*

³⁰¹ ATKT/VMPT, kutija 670, akt br. 324/25.

³⁰² Midžić Ćamil je bio učitelj u Gornjoj Tuzli 1919-1921. Vidi: *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 213.

³⁰³ Puzić Muhamed je bio učitelj u Gornjoj Tuzli 1922-1923. Vidi: *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli*, str. 213.

³⁰⁴ Hasandedić Ahmet je bio učitelj u Gornjoj Tuzli 1923-1924. Vidi: *Isto*, str. 213.

³⁰⁵ Baralić Omer je bio učitelj u Gornjoj Tuzli 1921-1922, 1924-1925. Vidi: *Isto*, str. 213.

³⁰⁶ *Talimat*: uputa, smjernica ili naredba

³⁰⁷ ATKT/VMPT, kutija 670, akt br. 59/25, Dopis.

Dana 13. 11. 1925. godine u KVM povjerenstvu u Tuzli hfz. Osman je, kao prvi muallim Muške mektebi ibtidaijje u Gornjoj Tuzli, izjavio da je on dao pismenu ostavku Džematskom medžlisu da prestaje raditi na spomenutoj mektebi ibtidaijji i da je s radom prestao 7. tog mjeseca, iz razloga što nema gdje da radi jer ibtidaijja nema svoje zgrade, nego je bila smještena zajedno sa školom. Upis u mekteb nije ni proveden.³⁰⁸

*

Hifzija Suljkić u jednom svom tekstu navodi kako je spomenuti učitelj Omer Baralić bio i društveno aktivan. Tvrdi kako je O. Baralić sastavio jedan tamburaški orkestar³⁰⁹ od mještana koji su do tada pomalo svirali i neki od njih ponegdje nastupali. Taj „Tamburaški zbor“, tvrdi Suljkić, kako su ga nazivali i vodili u općini i mahali, bio je tada u Gornjoj Tuzli rado slušan. Priložena je i fotografija napravljena 26. aprila 1925. godine, kao uspomena sa zabave održane tog dana u Gornjoj Tuzli. Na njoj su: Hajrudin H. Mehmedović - bugarija, Adem Mehičić - brač, Abdurahman Mehičić - berde, Nurija Nakić - bugarija, Huso Huseinefendić - def, Raif Hadžimehmedović - kontrašica, Omer Baralić - zborovođa, Avdo Baralić - bisernica, Fehim H. Mehmedović - bisernica i Rifat Husejnefendić - triangl.³¹⁰

1926.

Gornja Tuzla je uvijek bila zanimljiva političarima. Tako list „Pravda“, od 5. 10. 1926. izvještava da su dr. Spaho i njegova pratnja „oko 10 i po sati stigli u Gornju Tuzlu, gdje su ih dočekali predstavnici kotarskog odbora tuzlanskog s uvažanim starinom Ahmedbegom Sijerčićem na čelu. Tu je

³⁰⁸ ATKT/VMPT, kutija 670, akt br. 463/25, Izjava.

³⁰⁹ Kulturno umjetničko društvo Gornja Tuzla će 21. 10. 2023. godine obilježiti 100 godina svog postojanja Smotrom folkloru u Društvenom domu Gornja Tuzla uz učešće i predstavljanje 14 različitih kulturnih društava iz cijele Bosne i Hercegovine, jedan iz Zagreba i jedan iz Salzburga.

³¹⁰ Hifzija Suljkić, „Muslimanska društva u Tuzli“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. LIII, br. 5, 1990, str. 66.

bio također i narodni poslanik dr. Atif Hadžikadić.“ U Gornjoj Tuzli je održan uspješan sastanak, na kojem je dr. Spaho govorio i opširno obrazložio tadašnju političku situaciju.³¹¹

*

U mektebi ibtidašnjama u Gornjoj Tuzli školske 1925/26. godine bilo je upisano ukupno 63 učenika (muških 22 i ženskih 41).

1927.

I 1927. godine [26. 8] dr. Spaho je ponovo u Gornjoj Tuzli. Kako piše „Pravda“, „u Gornjoj Tuzli čekala je ogromna masa svijeta. Bili su tu seljaci i iz bliže okolice tuzlanske, s mnogobrojnim konjanicima. S brda pucale su prangije, kada su dolazili automobili sa g. drom Spahom i njegovom pratnjom, a od svih strana zaorili su poklici. Tu je bila i ukusno okićena tribina, ali kako je padala kiša, odustalo se od održavanja zbora, te je bio samo sastanak u Muslimanskoj čitaonici. G. dra Spahu pozdravio je biranim riječima g. Kadrija Hajdarović, zamjenik sreskog kandidata na tuzlanskoj listi, istaknuvši da je g. dr. Spaho borac za narodna prava i slobodu, koji uživa neograničeno povjerenje svojih pristaša i koji će to povjerenje u punoj mjeri i dalje uživati. G. Hajdarović je zatim govorio o zapostavljenosti Bosne i njenoj zapuštenosti, pa o radu Demokratske zajednice na uređenju države. G. dr. Mehmed Spaho zahvalio se na srdačnom dočeku i, pošto je vrijeme bilo poodmaklo, držao je samo kraći govor, u kojem je u glavnim linijama izložio svoja politička nastojanja. Po završenom sastanku krenula je povorka od dvadeset automobila, mnoštva kola i konjanika za Tuzlu.“³¹²

*

³¹¹ Anonim, „Pravda“, god. VIII, br. 40, Sarajevo, [5.10] 1926, str. 1.

³¹² Anonim, „Pravda“, god. VII, br. 65, Sarajevo, [27.8] 1927, str. 1.

Refik M. Hadžimehanović, u rukopisu svog rada "Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli"³¹³, navodi da je u Gornjoj Tuzli postojala „Muslimanska čitaonica“, gdje su se održavali sastanci, okupljali se stariji i omladina, održavala predavanja i razne priredbe. Ovdje se mogla popiti kahva, čaj i ostala bezalkoholna pića. Za vrijeme ramazana i preko zime Čitaonica je bila uvijek puna do kasno u noć. Sva tri muslimanska društva koja su postojala u Gornjoj Tuzli [„Gajret“, „Narodna uzdanica“ i „Hajr“] tu su se sastajala i održavala svoje sjednice, tako da je ona bila i jedino mjesto gdje su se mogli sastati i voditi korisne razgovore.

*

Godine 1927. Šerijatsku sudačku školu u Sarajevu je završilo pet studenata: Abdulah Azabagić (Tuzla), Hamdija Azabagić (Tuzla), Bešir Pintul (Svinarina/Podveležje, Mostar), Fuad Zukić (Vitez, Travnik) i Gornjotuzlak Asif Mujaković.

*

U nastavnom planu za osnovnu školu školske 1926/27. predmet Nauka o vjeri i moralu je imala u sva četiri razreda po dva časa sedmično.³¹⁴

1928.

Hfz. Ibrahim Karić je, 23. 8. 1928, putem Muftijskog ureda u Tuzli, Ulema-medžlisu za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu predložen za bašimama³¹⁵ u Gornjoj Tuzli.³¹⁶

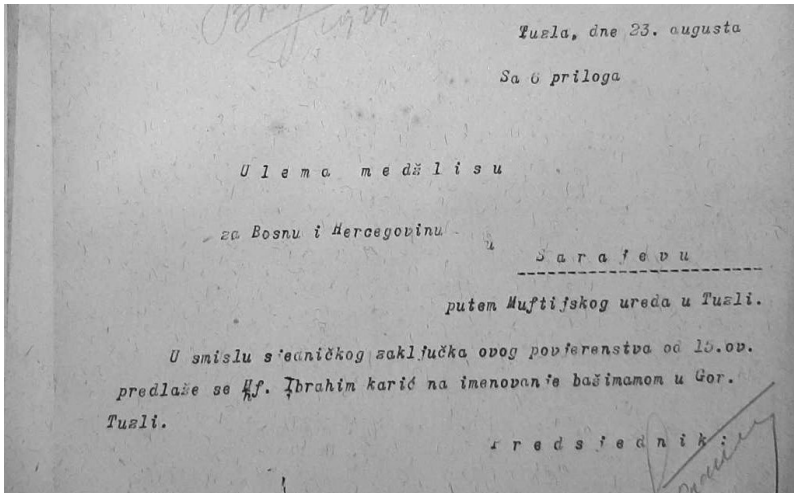
*

³¹³ R. M. Hadžimehanović, rukopis rada "Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli", (neobjavljeni dio), str. 47a.

³¹⁴ S. Kovačević, „Škola u međuratnom periodu (1918-19 41), *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 75.

³¹⁵ *Bašimam*: glavni imam.

³¹⁶ ATKT/VMPT, kutija 672, akt br. 531/28, Prijedlog.

HAFIZ KARIĆ – BAŠIMAM, 1928.

Hadžimehanović navodi da mu je Kadri-ef. kazivao:

„Za vrijeme ljeta, kada bi vladala velika suša u Gornjoj Tuzli, redovno bi se dva puta mještani iskupljali i činili „kišnu dovu“. Obično bi [glavni] imam poslije klanjanja sabaha s ostalim imamima i mektebskom djecom krenuo na određeno mjesto „Izgon“ ili na groblje „Tursenovaču“.³¹⁷ Zatim bi se imamima i prisutnim podijelili džuzovi i učinila hatma dova. Kišnu dovu bi obično učio hafiz Ibrahim-ef. Karić, kao i ostali imami Hadži Iskenderove (Čaršijske džamije)...“³¹⁸

Mulahalilović navodi tekst *lutfi-dove* (dove za kišu) koju je sastavio Ali-ef. Sadiković (1871-1936), muderris iz Janje, a preveo prof. Ahmed O. Mešić. Tu dovu bi najčešće učila dvojica dječaka „zajedno, u isti glas, a poslije svakog proučenog bejta, svi u povorci su izgovarali gromkim glasom ‘Amin’!“³¹⁹

³¹⁷ Refik M. Hadžimehanović, u svom radu „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 531, navodi da je na mezarju Tursenovača „navodno ukopano sedam šehita, koji su izginuli pri zauzimanju Gornje Tuzle kao turski askeri.“

³¹⁸ Refik M. Hadžimehanović, „Dopuna“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLV, br. 1, 1982, str. 118-119.

³¹⁹ Vidi: E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 104.

*

Godine 1928. Kotarsko VMP u Tuzli nalaže da se Zuhdiji Ž.[uniću] dadne vakufska njiva Alibegovina „koja se ima procijeniti i prema procjeni da on spravi namiru u ime svoje plaće“.³²⁰

*

Dana 8. 9. 1928. godine Džematskom medžlisu u Gornjoj Tuzli ostavke su dali hfz. Osman Terzić i njegov sin Abdurahman na prvo i drugo muallimsko mjesto u mektebi ibtidaijji. Hafiz Osman je to obrazložio na sljedeći način:

„Čast mi je saopćiti vam da više ne mogu udovoljavati svojoj dužnosti koju sam vršio pri ovdašnjoj Muškoj mektebi ibtidaijji iz sljedećih razloga: 1) Što imam velik broj djece, preko 50, koja se ne mogu smjestiti u razrednu sobu usljed tjeskobe i pomanjkanja klupa, kojih mnogo fali. 2) Što je moj sin Abdurahman zapriječen bolešću usljed koje mora, po liječničkom savjetu, da nakon što izvrši 25 banja, iza toga nastupiti u bolnicu. Pošto mi je moj sin Abdurahman pomagao u prošloj školskoj godini pri obdržavanju vjeronauke u školi od 7 do 9 sati izjutra, koje mu nije bilo propisno da predaje, to sada ja nisam sam u stanju da predajem školskoj djeci usljed ogromnog broja.“

Ostavka je zajedno sa Zapisnikom sa sjednice Džematskog medžlisa dostavljena KVM povjerenstvu u Tuzli.³²¹

*

Prema Zapisniku Vakufskog džematskog medžlisa u Gornjoj Tuzli sa sjednice održane 15. 9. 1928. godine, podnijeli su ostavku na dužnost prvog i drugog muallima Muške ibtidaijje hfz. Osman Terzić i Abdurahman Terzić, prvi „zbog prevelikog broja djece“ a drugi „zbog bolesti“. Medžlis je primio obje ostavke.

Na toj sjednici se razmatrao i prijedlog mutevelije Nezira H. Mehmedovića da se pristupi popravci krovova tri džamije: H. Skender, Ameli Ali i Ak džamije. Kubure i crijep su, usljed velikih vjetrova tog proljeća, oštećene i

³²⁰ ATKT/VMPT, kutija 672, akt br. 602/28.

³²¹ ATKT/VMPT, kutija 672, akt br. 6/28, Ostavka.

džamije prokišnjavaju. Prijedlog je prihvaćen. Radovima će se pristupiti što prije, a obavezno prije zime. Troškovi će se pokriti iz sredstava „vanredne zaklade koja je zašparana“ u 1927. i 1928. godini.

Kao potpisnici su navedena imena odbornika: Zuhdija Žunić, Mehmed Alibegović, Nezir Saluhović, H. Hamidaga Kušljugić, Husejnaga H. Mehmedović, Omer Alibegović, Derviš Hajdarović i mutevelija Nezir H. Mehmedović. Predsjednik je hfz. Ibrahim Karić.³²²

*

Dana 1. novembra 1928. godine muftija Tuzlanske oblasti u Tuzli je Vakufsko-mearifskom medžlisu u Gornjoj Tuzli, službenim putem, dostavio dopis u kojem stoji da je od Narodne osnovne škole u Gornjoj Tuzli obaviješten (dopis br 184/28, od 30. 9. 1928) da je hfz. Osman napustio vjeroučiteljsku dužnost te naređuje hfz. Ibrahimu Kariću da preuzme nastavu na rečenoj školi. Muftija je o tome obavijestio Ulema-medžlis i zamolio je Prosvjetno odjeljenje u Tuzli da gosp. Karića unese u spisak islamskih vjeroučitelja. U tom smislu je zatražio da se o tome obavijesti gosp. Karić.³²³

*

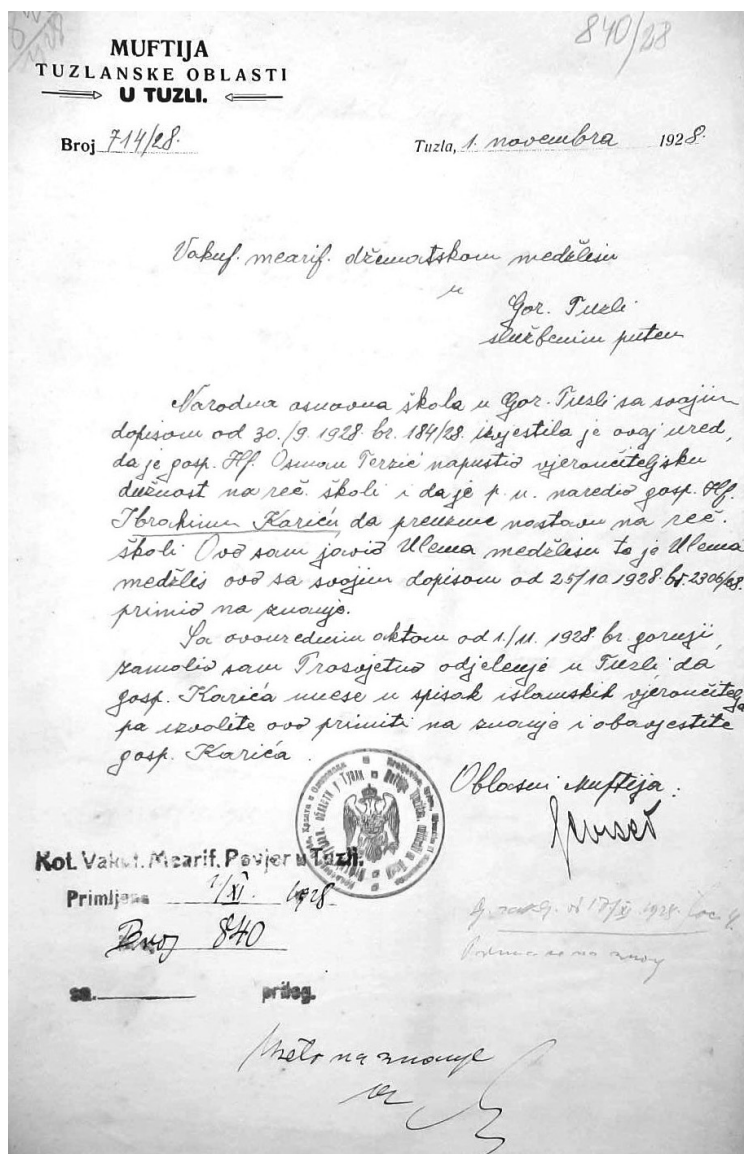
Vakufsko-mearifski saborski odbor je na sjednici od 15. 8. 1928. donio sljedeći zaključak: „Dok se novi udžbenici ne izrade, zvanično potpisani udžbenici za mektebi ibtidaijske ostaju ove knjige: *I Ilmihal*, *II Ilmihal*, *Tarihi-islam* i *Tedžvid*, koje knjige vakufsko-mearifski sabor štampa u svojoj režiji. Za učenike osnovnih škola koji su završili mektebi ibtidaijju, propisuju se sljedeće knjige: *Uputa u Tarihi-islam*, *Fikhul-ibadat*, *Risalei-ahlak* na našem jeziku. Jedan dio knjiga je besplatno dijeljen siromašnoj djeci.“³²⁴

*

³²² ATKT/VMPT, kutija 672, akt Zapisnik od 15.9.1928.

³²³ ATKT/VMPT, kutija 672, akt br. 714/28, Muftijin dopis.

³²⁴ ATKT/VMPT, kutija 672, akt br. 4836/928; Sifet Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje u srezu Tuzla od 1918. do 1941. (Sibjan-mektebi i mektebi-ibtidaije)*, Magistarski rad (rukopis), Sarajevo, 2013, sr. 15.

DOPIS MUFTIJSTVA IZ 1928.

Godine 1928. Općinsko vijeće Gornje Tuzle činili su načelnik g. Muhammed H. Mehmedović, podnačelnik g. Vehid Žunić, te vijećnici g. Nezir H.

Mehmedović, Hamidaga Kušljugić, Haris H. Mehmedović, Ago Suljić, Avdija Mujkanović, Nezir Salihović, Hasan Imamović i Alija Kaletović.³²⁵

1929.

Džematski medžlis u Gornjoj Tuzli je 3. 1. 1929. godine zatražio od KVM povjerenstva u Tuzli da ustupi rashodovane fenjere iz Džindijske džamije (ta džamija ima „električno svjetlo“) na korištenje Ameli Ali džamiji u Gornjoj Tuzli „pošto je siromašna, a nema kakva prihoda da može nabaviti iz svoga vlastitog vakufa.“ U potpisu je džematbaša hfz. Ibrahim Karić.³²⁶

*

Od te 1929. godine mujezinsku dužnost u Zagradačkoj džamiji (pa sve do 1932) obavlja Mehmed (Osman) Džinić.

*

Kotarsko vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Tuzli je 31. jula 1929. godine poslalo prijedlog o formiranju imamskih džemata. U tom prijedlogu stoji da Imamski džemat Gornja Tuzla čine Gornja Tuzla i Čaklovići.³²⁷

*

Tada, 1929, Nakić hfz. Ruvejd-ef. [1886-1939] iz G. Petrovica, bio je sibjan muallim u G. Petrovicama, ali će te godine doći za imama u Potrmahalsku džamiju u G. Tuzli. Ostat će imam u toj džamiji do svoje smrti 1939. godine. Nemamo podatke ko je bio imam potrmahalske džamije između 1919. i 1929, a najvjerovatnije je to bio mujezin (Rasim-ef. Žunić).

*

Hadžiabdić Mahmud-ef. iz Gornje Tuzle spominje se kao sibjan muallim u mektebu Slavinovići, a bio je imam Drakčin džamije u G. Tuzli.³²⁸

³²⁵ Anonim, „Pravda“, god. VIII, br. 50, (21. novembra 1928), str. 2.

³²⁶ ATKT/VMPT, kutija 673, akt br. 8/29, Zahtjev.

³²⁷ ATKT/VMPT, kutija 673, akt br. 476/29.

³²⁸ ARIZBH, akt br. ZI-2-267/1937, Popis vjerskih službenika u području kot. vak. mearif. povjerenstva Tuzla 1929-1937.

1930.

Za reisul-ulemu je izabran raniji tuzlanski muftija hafiz Ibrahim-ef. Maglajlić (period: 1930-1936).³²⁹

*

Nova jugoslavenska državna uprava organizirana na centralizmu tražila je unifikaciju zakonodavstva uopće, pa i zakona kojim će se jedinstveno na cijeloj teritoriji Kraljevine regulisati vjerski i vakufsko-mearifski odnosi svih muslimana. To je rezultiralo donošenjem Zakona o Islamskoj vjerskoj zajednici Kraljevine Jugoslavije, 31. 1. 1930. godine. Na osnovu tog zakona, a po propisanim procedurama, donesen je Ustav Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije, obнародovan u Službenim novinama od 25. 7. 1930. godine.

Po novoj organizacionoj šemi Gornja Tuzla ostaje vakufsko-mearifski džemat, čiji je organ džematski medžlis, sa džematskim imamom na čelu. Predsjednik Džematskog medžlisa je nadležni imam matičar. Tada je to bio dotadašnji džematbaša hfz. Ibrahim Karić.

U daljoj hijerarhiji su Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo sa šerijskim sudijom na čelu (za nas tuzlansko), i muftijstvo s muftijom na čelu (tada je to bio muftija Kurt). U Sarajevu su bili Vakufsko-mearifsko vijeće, sa svojim upravnim odborom i Ulema-medžlis, a Vrhovno vjersko starješinstvo sa reisul-ulemom na čelu (tada je to bio hafiz Ibrahim-ef. Maglajlić), iz Sarajeva je premješteno u Beograd.

U vjersko-prosvjetnim aktivnostima novi državni režim je proglasio Naku o vjeri obaveznim predmetom i njeno pohađanje je bilo obavezno, a dati su ustupci bošnjačkoj djeci u školi kada su u pitanju vjerski praznici.³³⁰

Dužnost da se stara o potrebnim sredstvima za izdržavanje mekteba pripala je Džematskom medžlisu. Ulema-medžlis će i dalje propisivati nastavni

³²⁹ Vidi ranije datu biografiju uz njegovo imenovanje tuzlanskim muftijom 1914. godine.

³³⁰ O vjerskim praznicima i ustupcima koji su se odnosili na muslimansku školsku mladež vidi: *Organizacija narodnih škola u Bosni i Hercegovini I*, Zemaljska vlada, Sarajevo, 1909, str. LV; Vidi i: S. Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje u srezu Tuzla* str. 25.

plan. U paragrafu 98. stoji: „Za sve organe, činovnike i ostale službenike Islamske vjerske zajednice, za imame matičare, muallime sibjan i mektebi ibtidaijja, muderise i nastavnike medresa, kao i za nastavnike drugih vjerskih škola, bilo da su aktivni ili penzionisani, Vakufsko-mearifsko vijeće u Sarajevu i Skoplju, svako za svoje područje, izdaće službenu pragmatiku, s odredbama i prinalležnostima, uslovima za službu i o penzijskom fondu ...“³³¹

*

Općinski ured u Gornjoj Tuzli, prema riječima džematbaše hfz. Karića, u decembru 1930. godine zaposleo je odjeljenje (sobu) I razreda *ihitjati-sunufa*³³², u svrhu organiziranja tečaja s predavanjima o poljoprivredi, koji bi trajao šest sedmica. To bi moglo pokvariti uspjeh učenika i onemogućiti realizaciju predviđenog gradiva. Krivicu za to ne bi snosio ni Džematski medžlis ni vjeroučitelj, ali je šteta. Prilikom provjere kod načelnika da li je naređenje od Sreza da se tečaj odvija u prostoru gdje je nastava, odgovoreno je da nije. Bilježnik je reagovao riječima: „Nama treba poljoprivreda!“ Džematbaša hfz. Karić je o ovome obavijestio Muftijski ured.³³³

*

Među učenicima koji su upisani ove školske 1930/31. godine u Behram-begovu medresu u Tuzli i koji pohađaju tu školu su i Gornjotuzlaci: Dervišagić Mustafa³³⁴ (I r.), Žunić Munib (II r.) i Mujaković Husein (IV r.).³³⁵ (U dokumentima se često njegovo ime navodi sa Husejn pa sam tako i prenio. Odatle razlika na različitim mjestima).

³³¹ S. Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje u srezu Tuzla* str. 54.

³³² *Ihitjati-sunuf*: jednorazredni pripralni tečaj iz islamske vjeronauke gdje djeca prije nego stupe u osnovnu školu nauče arapsko pismo koliko im je potrebno za učenje Kur'ana. Vidi: Adnan Jahić, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme monarhističke Jugoslavije (1918-1941)*, Zagreb, 2010, str. 140.

³³³ ATKT/VMPT, kutija 674, akt br. 8/930, Obavijest o tečaju.

³³⁴ *Monografija Behram-begove medrese*, (grupa autora), Tuzla, 2016, str. 50. (Na Iskazu / Spisku/ učenika od 17.10.1930. godine on je među učenicima prvog razreda).

³³⁵ ABBMT (Arhiva Behram-begove medrese u Tuzli), godina 1930, akt br. 41/30, Iskaz (Spisak učenika).

Proj 8/1930.

Gorjov Guelat 23. /XII. 1930.

Mufti'skom uredu

"

Pisli

Glav. put. uak. merif. porij iz m...

Čuvajući obitinski uređi rogovio je volje
nje (sah) i rogovio ihtijot su mta u r...
Gorjov paji pri uruagi predlozivanja taj tvoj
će se obdržavati 6 sedmice svoje sedmice
3 dana u to vrijeme je umalim abanijes...
ob. urolalaci odmasno da ne drži uostane,
a dionot ski medilis nje a ovom abanijes...
ten. Kao taj tvoj Guole surio i oje to ce
izgubiti uspjeha to umalim ne odgovara
isto ne odgovara ni dionot ski medilis.

jo som upitao obitinski ualalika, da li
je urolenje vol rogov, da se preda je gdje se
preda je dje i o uostanova strji ne uspjeh
on nje vol gavarin da nje a Biharišk
srok to noma treha paji pri uredu
jo som rekao joen pisi i tje i ferskim vlastim

Kol. Vahut Merif. Pevjeru...

Primljena 25. 1930.

1177

Presjednik dionot...

St. Ibrahim Korij

6. Tuzil

1930

POLJOPRIVREDNI TEČAJ U MEKTEBU 1930.

*

„Jugoslovenski list“ je u Beogradu, 25.jula 1930, pod naslovom „Prenešena općina“ objavio ovu informaciju:

„Na osnovu čl. I. Zakona od 12. februara o izmjenama i dopunama u zakonu o općinama, predsjednik vlade i ministar unutrašnjih djela general Petar Živković potpisao je uredbu o promjeni sjedišta općine Gornja Tuzla - Požarnica.

Čl. 1. te uredbe glasi: Sjedište općine Gornja Tuzla - Požarnica u srezu Tuzla, Banovina drinska, uredbom od 20. j. 1928. određeno na raskršću puta Zvornik – Brčko, od dana stupanja na snagu ove uredbe prenosi se u Gornju Tuzlu.

Čl. 2. Ova uredba stupa na snagu danom obnarodovanja u 'Službenim novinama'.³³⁶

DECENIJA ČETVRTA

1931.

Prema popisu stanovništva od 31. marta 1931. godine Kraljevina Jugoslavija je podijeljena na banovine, a Tuzla je pripala Drinskoj banovini. U srezu Tuzla je bilo 15 općina: Banovići, Bokavić, Breške, Bukinje, Dobošnica, Gornja Tuzla - Požarnica, Lisovići, Lukavac-Fabrika, Priboj, Puračić, Turški Lukavac, Tuzla, Vasiljevci, Vukovije, Živinice. Srez Tuzla je imao 17.891 kuću u kojima je živjelo 18.600 domaćinstava, sa 100.341 stanovnikom. Uz naziv općine Gornja Tuzla još ima i Požarnica. Prema vjeroispovijesti u općini Gornja Tuzla – Požarnica bilo je pravoslavnih 2.932, rimokatolika 1.310, evangelista 7, ostalih hrišćana 12, muslimana 3.471, bez konfesije i nepoznato bio je 1, a ukupno stanovnika 7.733.³³⁷

*

U *Pragmatici* vjerskih službenika³³⁸ je navedeno kako Mehmed-ef. Ali-begović nema, a Mahmut-ef. H. Avdić ima dekret na imamsku dužnost. U

³³⁶ Anonim, „Jugoslovenski list“, god. XIII, br. 171, Sarajevo, 1930, str. 2.

³³⁷ *Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1931. godine*, Knjiga II – prisutno stanovništvo po veroispovesti, Kraljevina Jugoslavija - Opšta državna statistika, Državna štamparija, Beograd, 1938, str. 42.; Vidi i: S. Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje u srezu Tuzla* str. 54.

³³⁸ *Pragmatika* je akt koji je, kao odgovor na nezadovoljstvo svojim položajem u Islamskoj vjerskoj zajednici niže uleme, uglavnom džematskih imama, muderisa [nastavnika u

tom smislu je Mehmed-ef. uputio molbu (4. 2. 1931) SVM povjerenstvu da se to ispravi. U molbi je, između ostalog, naveo:

„Ja sam imenovan za imama Ak džamije u Gornjoj Tuzli godine 1896. te služim u spomenutoj džamiji kao imam tri noćna vakta, džumu i bajram-namaze.“

Navodeći da je greškom u Pragmatici na to mjesto navedeno drugo lice, on nastavlja:

„Na temelju dekreta Ulema-medžlisa u Sarajevu od 5. 6. 1916. broj 10.528 postavljen sam imamom spomenute džamije stalnim. Oženjen sam, imam dva sina od kojih je jedan odijeljen od mene te ne živi sa mnom u zajednici. Sin sam umrlog Muhameda Alibegovića iz Gornje Tuzle.“³³⁹

Iz istog razloga je (6. 2. 1931) Mahmut H. Avdić dao izjavu kojom, kao imam Dragčin džamije u Gornjoj Tuzli, na poziv džematbaše tvrdi sljedeće:

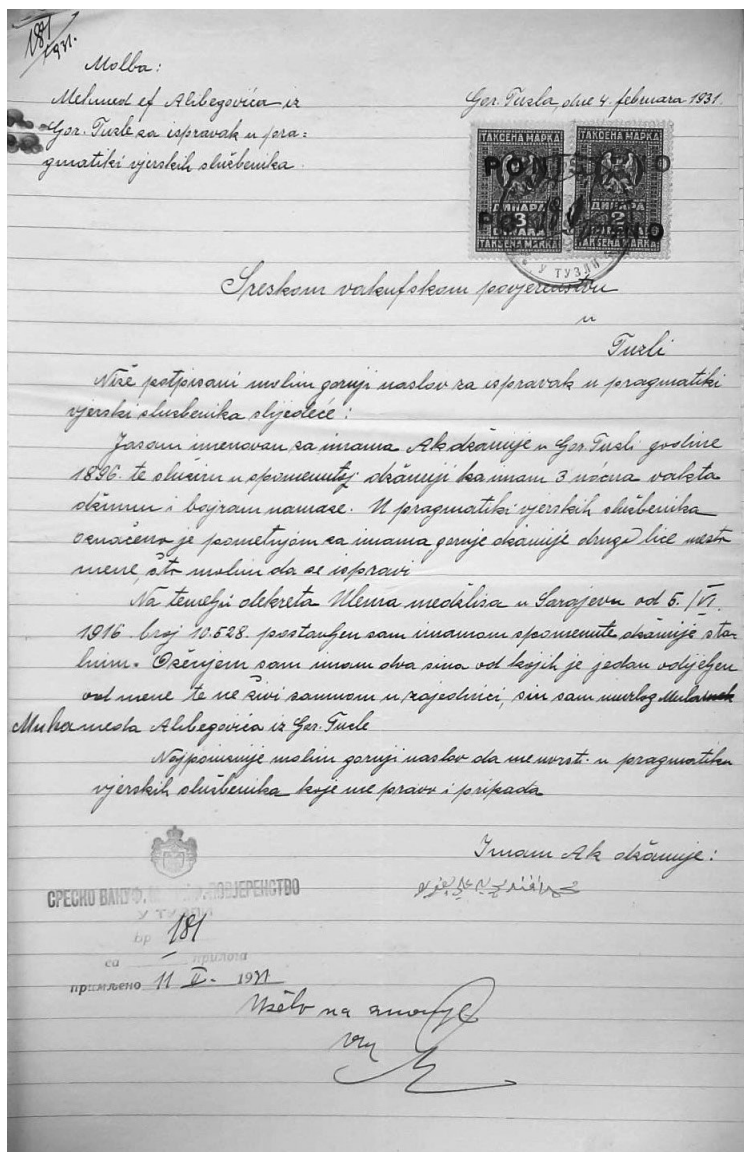
„Nisam nikada posjedovao dekreta imamskog od Ulema-medžlisa ni za kakvu džamiju u Gornjoj Tuzli. Samo sam posjedovao dekret Ulema-medžlisa za sibjan mekteb u Kikačima, danim za vrijeme rata od god. 1915, te sam dao ostavku na taj mekteb pošto mi nije selo ispunjavalo moga honorara.“³⁴⁰

medresama] i muallima [vjeroučitelja], u maju 1934. u nacrtu usvojilo Vakufsko-mearifsko vijeće u Sarajevu. Ona je trebala, u smislu paragrafa 98. Ustava Islamske vjerske zajednice, da uredi „uvjete namještanja, prava, dužnosti, penzije, ukratko sve odnose službenika Islamske vjerske zajednice na području Vakufsko-mearifskog vijeća u Sarajevu, i to kako onih službenika koji primaju svoje prinadležnosti iz sredstava Centralne vakufsko-mearifске zaklade, tako i onih koji primaju svoje prinadležnosti iz sredstava drugih ustanova i organa Islamske vjerske zajednice, ukoliko ti odnosi za neke službenike nisu već uređeni čl. 19. Zakona o izboru reisul-uleme, članova Ulema-medžlisa i muftija Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije od 4. juna 1930. godine, paragrafom 51, 98. i dr. paragrafima Ustava Islamske vjerske zajednice.“

Vidi: „Pragmatika službenika Islamske vjerske zajednice na području Vakufsko-mearifskog vijeća u Sarajevu“, *Glasnik Vrhovnog starješinstva Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije*, god. III, br. 5, 1935, str. 239-267.; Adnan Jahić, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme monarhističke Jugoslavije (1918-1941)*, Zagreb, 2010, str. 482.

³³⁹ ATKT/VMPT, kutija 675, akt br. 181/31, Molba.

³⁴⁰ ATKT/VMPT, kutija 675, akt br. 181/31, Izjava.

MOLBA ALIBEGOVIĆ MEHMEDA IZ 1931.

Na lični zahtjev Mehmed-ef. Alibegovića Vakufski džematski medžlis u Gornjoj Tuzli potvrđuje Sreskom VM povjerenstvu u Tuzli da je Mehmed-ef.

Alibegović imenovan sa dekretom od Ulema-medžlisa. Istovremeno se šalje izjava Mahmuta H. Abdića da nema imamski dekret od Ulema-medžlisa.³⁴¹

*

U mektebi ibtidaijjama u Gornjoj Tuzli školske 1930/31. godine bilo je upisano ukupno 113 učenika (muških 44 i ženskih 69).

*

Početkom tridesetih godina izvještaji iz osnovnih škola govore da nivo znanja djece na vjeronauci nije zadovoljavajući.

„Ulema-medžlis je kategorično insistirao da vjeroučitelji moraju biti rigorozniji pri ocjenjivanju đaka u osnovnim školama, ističući da svršenic osnovne škole mora dobro znati svo gradivo *Malog ilmihala* i da zna učiti u Mushafu.“³⁴²

*

Dana 28. augusta 1931. godine nekoliko vakufa iz Gornje Tuzle je Ministarstvu građevina u Beogradu poslalo molbu da ih oslobodi „plaćanja otkupnine ličnog rada za putnu obavezu, pošto je njihov cjelokupni prihod upotrebljen isključivo u kulturne i humane svrhe...“³⁴³ U potpisu molbi je mutevelija Nezir H. Mehmedović. Ministarstvo je Starješinstvu islamske vjerske zajednice u Beogradu 15. septembra odgovorilo navodom da je tom Ministarstvu „čast vratiti predmet, s molbom na dalju nadležnost.“ Nadamo se da je to značilo pozitivan odgovor.

Upućeni su zahtjevi za vakufe sljedećih gornjotuzlanskih džamija: H. Skender, Bajazid, Ak, Drakčin i Ameli Ali. Ovdje su zanimljivi popisi vakufskih parcela koje pripadaju pojedinim džamijama, dostavljeni uz molbe:

1. H. Skender džamiji pripadale su vakufske parcele: Roginac, Kalinovac, Baštine, Mukata, Izgon, Gradina, Dolovi, H. Suljino Brdo,

³⁴¹ ATKT/VMPT, kutija 675, akt br. 1/931, Dopis.

³⁴² Adnan Jahić, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme monarhističke Jugoslavije (1918-1941)*, Zagreb, 2010, str. 462.

³⁴³ ARIZBH, akti br. VD-40-14072/1931; br. VD-40-14066/1931; br. VD-40-14068/1931; br. VD-40-14069/1931; VD-40-14070/1931.

Svinjak i Varoš. Godišnj prihod je bio 4.457 din. Osnovni porez je iznosio 800 din.

2. Bajazid džamiji su pripadale sljedeće vakufske parcele: Grad mezari-
stan i Vakufac. Godišnji prihod je bio 150 din. a osnovni porez 50 din.
3. Za Ak džamiju vezana je vakufska parcela Brčanuša, s godišnjim
prihodom 25 din. i osnovnim porezom 12 din.
4. Uz Drakčin džamiju navedena je vakufska parcela Berbuša, s go-
dišnjim prihodom od 200 din. i osnovnim porezom 40 din.
5. Uz Ameli Ali džamiju je navedena vakufska parcela Tursenovača,
s godišnjim prihodom od 250 din. i osnovnim porezom od 50 din.

Za sve džamije i njihove nekretnine je stavljena napomena da se prihod od njih troši za vjerske svrhe i to za isplatu imamaskih plaća.³⁴⁴

1932.

Hfz. Ibrahim Karić je i imam-matičar u Gornjoj Tuzli.³⁴⁵ Kao imam-matičar je, po Ustavu (paragraf 17), predsjednik džematskog medžlisa i džematskog zbora, zastupa džematski medžlis, saziva sjednice džematskog medžlisa i zbor džemata i upravlja tim sastancima.³⁴⁶

„Prema pravilniku o postavljenju, radu i honorisanju islamskih vjeroučitelja na narodnim osnovnim školama, džematski imam je predavač vjeronauke u matičnoj osnovnoj školi, a može ga, po odobrenju Ulema-medžlisa, zamijeniti njegov pomoćnik. Džematskom imamu je nastavnička dužnost glavna djelatnost; ustanovi li se da je džematski imam napustio ili grubo zanemario svoju nastavničku obavezu, protiv istog se odmah pokreće disciplinski postupak, a u dokazanim težim slučajevima razrješava se i imamsko-hatibske dužnosti. Pored vođenja matica, džematski imam obavlja i

³⁴⁴ ARIZBH, akt br. VD-40-14072/1931, VD-40-14066/1931, VD-40-14068/1931, VD-40-14069/1931, VD-40-14070/1931.

³⁴⁵ ATKT/VMPT, kutija 660, akt br. 147/33, Spisak muslimanskih društava u Gornjoj Tuzli.

³⁴⁶ M. Salkić, *Ustavi Islamske zajednice*, Sarajevo, 2001, str. 96.

druge dužnosti u džematu – izdaje ilmi-habere, drži vazove u džamiji, poučava djecu u mektebu. Opremanje mejita i klanjanje dženaze ostala je obaveza seoskog, odnosno mahalskog imama.³⁴⁷

*

Dana 19. 6. 1932. SVM povjerenstvu je Alija Ajdaslić, sin umrlog Mula Omera iz Gornje Tuzle, uputio molbu za mujezinski dekret u Musalla džamiji. Naveo je da on u toj džamiji mujezinsku dužnost vrši još od 1908. godine, ali bez dekreta, i napominje da „njegova familija od starine vrši spomenutu dužnost u toj džamiji“, pa je i on istu naslijedio od umrlog mu oca Mula Omera Ajdaslića.³⁴⁸

*

U srijedu, 29. juna 1932. godine obavljen je godišnji zaključni istit u Muškoj i Ženskoj mektebi ibtidaijji u Gornjoj Tuzli od 10:00 do podne.³⁴⁹

U mektebi ibtidaijjama u Gornjoj Tuzli školske 1931/32. godine bilo je upisano ukupno 111 učenika (muških 45 i ženskih 66). Godišnji mektebski zaključni iskaz za Mušku mektebi ibtidaijju u Gornjoj Tuzli za školsku godinu 1931/32. dostavio je prvi muallim hfz. Salih Mujaković.³⁵⁰ Godišnji mektebski zaključni iskaz za Žensku mektebi ibtidaijju u Gornjoj Tuzli za školsku godinu 1931/32. dostavio je prvi muallim hfz. Ibrahim Karić.³⁵¹

*

U mjesecu junu 1932. godine Mehmed (Osmana) Džinić je SVM povjerenstvu uputio molbu za mujezinsku dužnost u Ameli Ali džamiji, u kojoj tvrdi da tu dužnost obavlja od godine 1929. godine, bez dekreta. Moli da mu se na tu dužnost dekret isposluje.³⁵²

³⁴⁷ Adnan Jahić, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme monarhističke Jugoslavije (1918-1941)*, Zagreb, 2010, str. 479.

³⁴⁸ ATKT/VMPT, kutija 660, akt br. 775/32, Molba.

³⁴⁹ ABBMT, godina 1932, akt br. 655/32.

³⁵⁰ ATKT/VMPT, kutija 660, akt br. 4/32, Iskaz.

³⁵¹ ATKT/VMPT, kutija 660, akt br. 3/32, Iskaz.

³⁵² ATKT/VMPT, kutija 660, akt br. 773/32, Molba.

Istog dana (31. 6. 1932) Šećo Begović (umr. Mula Abdije) je SVM povjerenstvu uputio molbu za mujezinski dekret u Ak džamiji. U molbi navodi da je u toj džamiji mujezin od 1915. godine, ali bez dekreta.³⁵³

*

Ulema-medžlis u Sarajevu je Sreskom vakufsko-mearifskom povjerenstvu u Tuzli 17. juna 1932. godine dostavilo dopis u vezi s reduciranjem vjeronauke u osnovnim školama, u kojem traži da se od određenog broja vjeroučitelja, među kojima je i hfz. Karić Ibrahim, vjeroučitelj u osnovnoj školi u Gornjoj Tuzli, zahtijeva da sedmični broj sati vjeronauke do punog broja (osam) nadopune predavanjem u najbližem mektebu, pod nadzorom toga naslova i uprave dotične škole.³⁵⁴

*

U mjesecu julu 1932. godine Zuhdija Žunić traži od Ulema-medžlisa dekret za imamsku dužnost u Mostar džamiji. U toj džamiji, tvrdi on, imamsku dužnost već obavlja od 1920. Ovdašnji Džematski medžlis ga je te godine, na molbu džematlija te džamije, postavio za imama nakon što je umro raniji imam Sulejman H. Selimović 1918.³⁵⁵ Taj imam je imao dekret, a niko se nije javio sposoban za tu dužnost. Zuhdija je vjersku naobrazbu, kako navodi, učio pred bivšim mjesnim muderrisom umr. Mehmed-ef. Mulahasanovićem iz Gornje Tuzle. I osnovnu školu je završio u Gornjoj Tuzli. Napominje da je star preko 50 godina te „drži“ da mu nije ni potrebno uvjerenje od vojske.³⁵⁶

Objašnjenje za kašnjenje dekreta bi se moglo naći u napomeni Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva ispod prijemnog pečata njegove molbe, gdje stoji da je „po Uredbi od 2. 3. 1932. godine Ulema-medžlisa u Sarajevu, broj 400/32, potrebno zatražiti odobrenje za polaganje ispita.“³⁵⁷ To se događalo u međuvremenu.

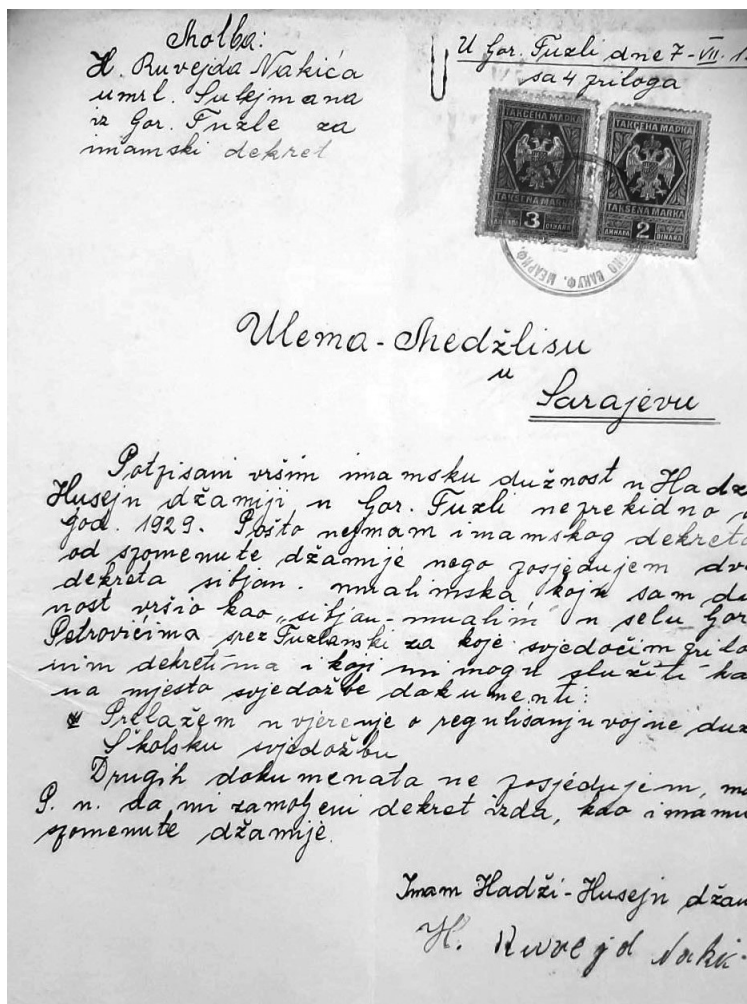
³⁵³ ATKT/VMPT, kutija 660, akt br. 774/32, Molba.

³⁵⁴ ATKT/VMPT, kutija 675, akt br. 1548/32.

³⁵⁵ ATKT/VMPT, kutija 668, akt br. 11/23.

³⁵⁶ ATKT/VMPT, kutija 675, akt Molba od 5.7.1932.

³⁵⁷ ATKT/VMPT, kutija 660, akt br. 778/32.

MOLBA HFZ. RUVEJDA NAKIĆA IZ 1932.

*

Dana 7. jula 1932. godine je hfz. Ruvejd Nakić, umr. Sulejmana, Ulema-medžlisu uputio molbu da mu dadne dekret na imamsku dužnost. U molbi navodi:

„Vršim imamsku dužnost u Hadži-Husejna džamiji neprekidno od 1929. Pošto nemam imamskog dekreta od spomenute džamije, nego posjedujem dva dekreta sibjan muallimska koju sam dužnost vršio kao sibjan-muallim u selu Gor. Petrovicama, srez Tuzlanski, za koje svjedočim priloženim dekretima i koji mi mogu služiti kao namjesto svjedodžbe dokumenti.“

Priložio je uvjerenje o regulisanju vojne dužnosti i školsku svjedodžbu.³⁵⁸

*

Dana 22. 7. 1932. godine Abdulah Ćorhodžić (umr. Mula Zejćira) je Ulema-medžlisu uputio molbu za mujezinski dekret za Hadži-Skender džamiju, u kojoj se, između ostalog, kaže:

„U navedenoj džamiji služim od 10 do 12 godina a nisam imao dekreta, niti sam ga do danas tražio. Što se tiče moje sposobnosti, svršio sam mektebi ibtidaiiju. Ujedno sam svršio narodnu osnovnu školu. Svjedodžbu sam zagubio za vrijeme rata, te pošto sam bio zarobljen u Rusiji, nisam je mogao u svome domu naći, zato nikakvih dokumenata ne mogu ni priložiti usljed navedenih uzroka.“³⁵⁹

*

Jedno vrijeme (oko 1932. god.) Potočka džamija je bila bez imama. Imami su učenije džematlije ili mujezini.

*

Od 1932. godine pa do njenog rušenja mujezin Žabljačke džamije je bio Đulaga Hadživadić [1911-2001].

*

U mjesecu julu 1932. je bilo „veliko nevrijeme nad Gornjom Tuzlom“. Pod tim naslovom je list „Obzor“ objavio informaciju slijedećeg sadržaja:

„Tuzla, 6. srpnja [jula]

³⁵⁸ ATKT/VMPT, kutija 660, akt br. 842/32, Molba.

³⁵⁹ ATKT/VMPT, kutija 660, akt br. 939/32, Molba.

Prekjučer je nad Gornjom Tuzlom vladao velik prolom oblaka, koji je uništio cijelu ljetinu i voćnjake. Tuča je pala u tolikoj množini, da su je seljaci morali lopatama zgrtati iz dvorišta i cesta. Zbog velikog proloma oblaka nadošle su sve vode, a najviše potok Jala, koji teče kroz Tuzlu. Zbog nado-laska voda prijetila je opasnost poplave, najviše u donjim dijelovima grada i oko Kreke, gdje se nalaze radničke naseobine. Zbog toga je ispražnjeno nekoliko radničkih stanova.³⁶⁰

*

Godine 1932. Medresu je završio Husein-ef. Mujaković (svjedodžba od 29. 7. 1932).

*

U ovoj godini prihodi od vakufa nekoliko gornjotuzlanskih džamija su bili tako slabi da su doveli u pitanje mogućnost rada tih džamija. Čak se razmišljalo i o njihovom privremenom zatvaranju i usmjeravanju džematlija u najbliže džamije. Riječ je o Mostar džamiji (vakuf Ahmeda Derviševića), Drakčin džamiji (vakuf Jildize Šerifović), Bajazid džamiji i Musalla džamiji (vakuf Abdulaha Hajdarevića). Zbog slabog stanja vakufa tih džamija one su već bile došle u ruševno stanje. Gornja Tuzla je tada imala oko 1.900 stanovnika. Drakčin i Bajazid džamija te godine nemaju svog imama. Bilo je prijedloga da se džemat Mostar džamije pripoji H. Husejn džamiji, džemat Drakčin i Bajazid džamija pripoji Ameli Ali džamiji, a džemat Musalle džamije pripoji Ak džamiji. O tim mogućnostima Imamat džemata u Gornjoj Tuzli je SVM povjerenstvu uputilo dopis (br. 82/32, od 10. 7. 1932). Povjerenstvo je predložilo da se situacija iznese pred Gornjotuzlake i vidi njihov stav (br. 1722/32, od 29. 8. 1932). Razgovor sa džematlijama navedenih džamija je obavljen u petak 2. 9. 1932. godine, u 2 h. popodne. Prijedlozi nisu prihvaćeni a džematlije su se obavezale da će na sebe preuzeti troškove održavanja i rada tih džamija. O tome je obaviješten i Muftijski ured (br. 114/32, od 14. 9. 1932).

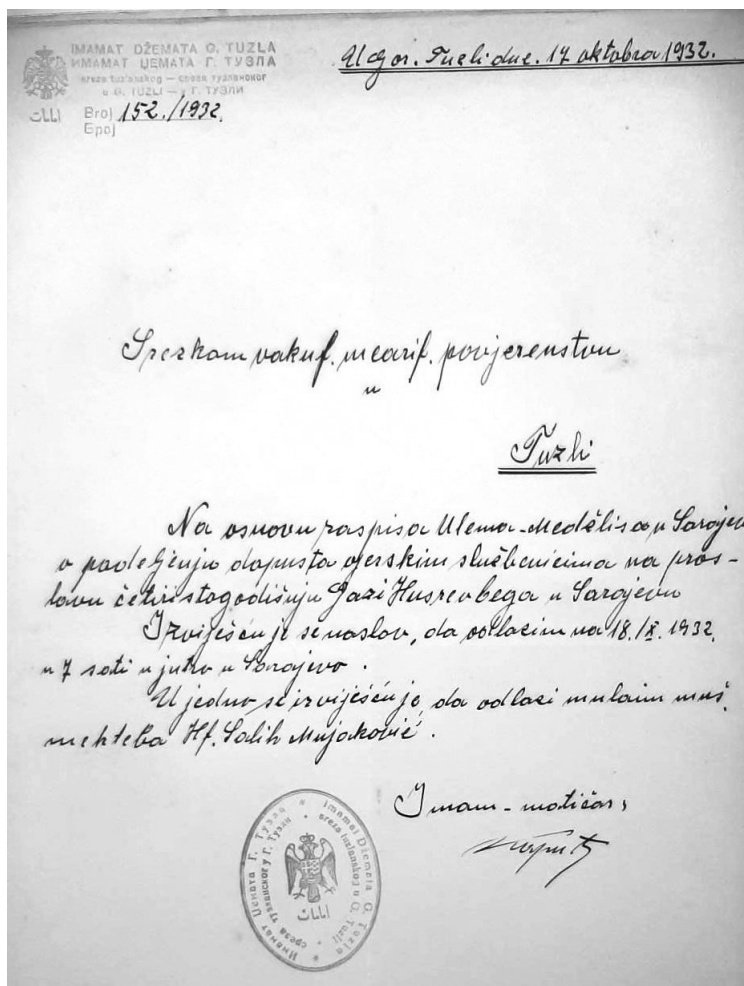
³⁶⁰ Anonim, „Obzor“, god. LXXIII, broj 153, Zagreb, 1932, str. 5.

Te 1932. godine Bosnu je posjetio čuveni Emirul-bejan Šekjib Arslan.³⁶¹ Tuzlanski list „Hikmet“ je o njegovoj posjeti tuzlanskom području zabilježio sljedeće:

„(...) Poslije ručka, oko 11/5 s. po podne došli su [u Brčko] u susret visokom gostu iz Tuzle još H. Hf. Zekjerija-ef. Ibrišimović, imam čarš. džamije, Hf. Salih-ef. Sivčević, muderis i H. Hasanaga Pašić, veletrgovac. Nešto malo kasnije iza 3 sata visoki gost srdačno se oprostio sa Brčanima, te u pratnji Tuzlana krenuo u Čelić, gdje ga je pred radnjom trgovca i posjednika H. Rašidage Ibrahimovića dočekalo preko 100 Čelićana. Tude se je u razgovoru zadržao oko pola sata. Počašćen je cigaretama, slatkim, kahvom, bostanom i dobrim kruškama, a onda je nastavljen put preko Majevice u Gornju Tuzlu, gdje ga je sa srdačnim „Živio!“ dočekalo preko 300 oduševljenih muslimana. Dotle mu je u autima izašla u susret islamska elita iz Tuzle s muftijom M. Šefkjet-ef. Kurtom i gradonačelnikom Muratbegom Zaimovićem na čelu. Nakon kraćeg sijela i razgovora od 10-15 minuta krenula je imponantna kolona auta u Tuzlu. (...)“³⁶²

³⁶¹ Šekib Arslan je bio politički aktivista, historičar, pisac i pjesnik iz libanskih planina. Rođen je 1869. godine u aristokratskoj družskoj porodici u Šuwayfatu (Liban). Stekao je izvanredno obrazovanje, posebno u arapskom jeziku, zbog čega je nazvan „princ elokventnosti“ (amir al-bayan). U ranim godinama bio je osmanski službenik. U svom stasavanju došao je pod uticaj panislamizma i islamskog reformizma koji su zagovarali Džemaludin al-Afgani i Muhammed Abduhu. U tadašnjoj Osmanskoj Carevini došao je u dodir s Društvom za jedinstvo i napredak i razvio blisku saradnju s trojicom paša: Enverom, Džemalom i Talatom. Borio se u Libiji 1911. godine s osmanskom vojskom protiv italijanskih kolonizatora. U vrijeme Balkanskih ratova zauzeo se da egipatski Crveni polumjesec dostavi hranu muslimanskim izbjeglicama koje su se našle okružene u lukama Solun i Kavala. Bio je izabran u osmanski parlament 1914. godine. Naredne godine je učestvovao u osmanskom pohodu na Sueski kanal. Nakon uspostavljanja republike u Turskoj 1923. godine napustio je proosmansku aktivnost i s porodicom došao u Ženevu. Tu se zauzimao za pitanje arapskih zemalja pod mandatima evropskih sila. U periodu 1930-1938. uređivao je list La Nation Arabe (Arapska nacija). Umro je 1946. godine. Fikret Karčić, „Nepoznata prošlost: Princ elokventnosti iz Libana“, <https://www.oslobodjenje.ba/dosjei teme/nepoznata-proslost-princ-elokventnosti-iz-libana-370769>, objavljeno: 17. 06. 2018; pristupljeno: 10. 3. 2023.

³⁶² Anonim, „Emirul-bejan Šekjib Arslan među nama“, *Hikmet*, god. IV, br. 39, Tuzla, [15.9] 1932, str. 92. Vidi i: Adnan Jahić, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme monarhističke Jugoslavije (1918-1941)*, Zagreb, 2010, str. 410-413.

KARIĆ I MUJAKOVIĆ U SARAJEVU 1932.

*

U Sarajevu se 18. 10. 1932. godine obilježavala četiristota godišnjica Gazi Husrev-bega. Na proslavu su iz Gornje Tuzle išli imam-matičar hfz. Ibrahim Karić i muallim Muškog mekteba hfz Salih Mujaković.³⁶³

³⁶³ ATKT/VMPT, kutija 675, akt br. 152/32, Obavijest.

*

Dana 5. 11. 1932. upućen je poziv za muteveliju vakufa u Gornjoj Tuzle Neziragu H. Mehmedovića radi predaje zaključnog računa.³⁶⁴

1933.

Na upražnjeno mjesto muftije tuzlanskog, nakon Muhamed Šefket-ef. Kurta dolazi h. Ibrahim-ef. Čokić (period 1933-1936).³⁶⁵

*

U čevrtak, 29. juna 1933. obavljen je zaključni ispit u Muškoj i Ženskoj mektebi ibtidaijji, od 10:00 do podne.³⁶⁶ U mektebi ibtidaijjama u Gornjoj Tuzli školske 1932/33. godine bilo je upisano ukupno 106 učenika (muških 54 i ženskih 52).

*

Na osnovu člana 18. Zakona o Islamskoj vjerskoj zajednici ministar prosvjete Kraljevine Jugoslavije je odobrio nastavni plan za mektebe. Djeca su, osim vjerskih predmeta, učili o svojoj okolini, o svom zdravlju. Uključeni su, osim kur'anskoga pisma, predmeti: Akaid, Ibadat i Ahlak. Muallimi su

³⁶⁴ ATKT/VMPT, kutija 660, akt br. 1341, Poziv.

³⁶⁵ Hadži Ibrahim-ef. (Muhamed) Čokić rođen je u Brčkom 1871. godine. Osnovnu školu pohađao je u Brčkom a medresu je završio u Brčkom i Tuzli, potom Šerijatsku sudačku školu u Sarajevu 1897. Proforsorski ispit iz grupe arapski jezik i književnost u Beču je položio 1904. godine. Od 1900. do 1904. je radio u Gimnaziji u Tuzli kao profesor vjeronauke, a od 1904. do 1910. kao profesor arapskog jezika i književnosti. U periodu 1911. do 1929. je u istoj gimnaziji predavao, s prekidima, arapski i turski jezik a školske 1917/18. i islamsku vjeronauku. U Behram-begovoj medresi je nekoliko godina predavao više predmeta. Između 1933. pa do ukidanja muftijstva 1936. godine bio je tuzlanski muftija. Javni rad mu je bio izuzetno bogat. Mogao bi se podijeliti na grupe: društveni rad, književno-naučni rad, publicistika i izdavačko-urednička djelatnost. Izdvajamo posebno da je bio pokretač, vlasnik, izdavač, glavni i odgovorni urednik i glavni saradnik islamskog mjesečnika „Hikjmet“ sa sjedištem u Tuzli. Umro je 27. 2. 1948. godine. Halid Čokić, *Tri stoljeća porodice Čokić*, Tuzla, 1999, str. 33-35; R. Hadžimehanović, „Tuzlanske muftije“, str. 169.; A. Mehmedović, *Leksikon*, str. 116.

³⁶⁶ ATKT/VMPT, kutija 678, akt br. 457/33, Odluka.

se mogli osloniti na ponuđeni plan i program i prenositi ih na polaznike mekteba. Djeca su tako dobivala potrebna saznanja o svojoj vjeri.

Ako se u prvom razredu ograničavao na čitanje Amme džuza i Jasina, u drugom razredu djeca su se trebala pripremati da završe hatmu. U prvom razredu iz Ibadeta su rađeni namazi, u drugom razredu se proširuje program i na ostale imanske šarte. Iz Ahlaka se u prvoj godini rade pretežno vjerske teme, da bi se u drugoj godini proširivalo na dužnosti prema Islamskoj zajednici, nauci, čuvanju zdravlja i života, domovini, kralju i drugim ljudima. Planirano vrijeme realizacije programa se određivalo mjesečno. Tačno se i precizno znalo koji dio programa se mora realizirati i kada dolazi vrijeme za ponavljanje.³⁶⁷

Jedino će se arapsko pismo obrađivati po odobrenoj početnici Saliha Abdića.³⁶⁸ Udžbenik za Kiraeti-Kur'an je Mushafi-šerif. Udžbenik za ostali dio nastavnog gradiva je *Mali ilmihal* za mektebe Sulejmana Mursela, štampan arebicom, s uvodom u arebicu i dodatkom prikladnog štiva.³⁶⁹ Ovaj *Mali ilmihal* je prihvaćen kao metodički uzorno urađen. Između 1930. i 1958. godine je imao deset izdanja (arebicom 1939. i 1944, ćirilicom 1932. i 1957, dok je na latiničnom pismu izašao šest puta – 1930. dva, zatim po jedno izdanje 1939, 1943, 1944, i 1958).³⁷⁰

Ima Gornjotuzlaka koji spominju da su učili i *Bergiviju*. Riječ je o djelu *Risale-i Bergivi* Muhameda ibn Pir Ali el-Bergivija, izvorno napisanom na osmanskoturskom jeziku. Bio je to poznati udžbenik širom osmanske države, u upotrebi od 1580. godine. Kod nas se u nekim mektebima po njemu

³⁶⁷ Anonim, *Glasnik Vrhovnog starješinstva Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije*, Beograd, oktobar 1933, br. 6, str. 41-45.; S. Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje*, str. 55.

³⁶⁸ Arapska početnica Saliha Abdića je prerađena Salih Eminova sufara, koju je izdala Vakufovska direkcija u Sarajevu 1933. godine.

³⁶⁹ S. Suljić, *Muslimansko osnovno obrazovanje*, str. 59.

³⁷⁰ V. Fazlović, *Akaidiska misao u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini dvadesetog stoljeća*, (rukopis), str. 46.

nastava izvodila sve do pedesetih godina XX stoljeća.³⁷¹ Na bosanski jezik je preveden više puta, a u tri izdanja je štampan arebičkim pismom.³⁷²

*

Te, 1933. godine na hadž je iz Gornje Tuzle išao Aliaga Hodžić. „Islamski svijet“ je zabilježio informaciju da su se „na željezničkoj stanici [Sarajevo] dvojici sarajevskih hadžija [hadži Ismet-ef. Varatanović, novinar, dopisnik dnevnika „Jugoslovenske pošte“ i hadži Ibrahimaga Kemura] priključili i hadži Asim-ef. Rezaković iz Fojnice, hadži Edhemaga Delić iz Visokog i hadži Aliaga Hodžić iz Gornje Tuzle.“³⁷³

*

Polovinom 1933. godine dogodilo se nešto što očividno govori o potrebi Gornjotuzlaka da iskoriste svaki, pa i onaj odbačeni, artikal. Ovdje je riječ o zagoreloj soli solane u Simin Hanu.³⁷⁴ Naime, kako piše „Islamski svijet“:

³⁷¹ Hangi [1866-1909] piše: „Đak koji je Kur'an, tedžvid i šuruti salat proučio, svršio je nauke u mejtefu, ali ako hoće, može sada da i druge predmete, kao što su ilmi hal i bergivija, uči. Ilmi hal je nauka koja govori o glavnim peygamberima, to jest Božijim poslanicima i ljubimcima, počam od Adema, Adama, pa do Muhamed peygambera. Osim toga sadržano je tu i obredoslovlje, to jest nauka kako se abdest uzima i Bogu moli, kako se posti i zećat daje, kako se za rahmetlije, pokojnike, moli itd. Bergivija je nauka o Bogu i Božjim svojstvima, a osim toga govori i o obredoslovlju, naime zašto se abdest uzima i Bogu moli, zašto se zećat daje i tako dalje, jednom riječju, to je prošireni šuruti salat i ilmi hal. (...) Ko je u prijašnja vremena proučio bergiviju, to jest kitab u kome su sadržane glavne istine i dogme muslimanskog vjerzakona i koji je naučio obredoslovlje, to jest kako se abdest uzima, kako se pred narodom u džamiji klanja, kako se meiti, pokojnici kupaju i kopaju, kako se vjenča itd., mogao je još do pred koju godinu i hodža postati.“ A. Hangi, *Život i običaji*, str. 127.

³⁷² Vahid Fazlović, *Akaidiska misao u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini dvadesetog stoljeća*, (rukopis), str. 45.

³⁷³ „Svećani odlazak hadžija iz Sarajeva“, *Islamski svijet*, god. II, br. 27, Sarajevo [3.3] 1933, str. 5. Sedmičnik *Islamski svijet*: glasilo muslimana u Kraljevini Jugoslaviji pokrenut je 1932. godine u Sarajevu. List je imao ukupno četiri godišta i 161 broj. Izdavanje lista prestalo je 30. avgusta 1935. godine. List su neizmjenično uređivali Omer Šehić, Asim H. Karić, Ahmed Mahinić, Muhamed Pandža i Asim Šabanović.

³⁷⁴ Prema nekim istraživačima „razlozi Austro-Ugarske da se u Simin Hanu gradi prva industrijska solana bili su: blizina istraženog ležišta u Gornjoj Tuzli, postojanje saobraćajnih veza s okolnim mjestima, jeftina radna snaga iz Simin Hana i okolnih sela i blizina rudnika uglja u Kreki.“ Mirsad Omerčić, „Privredno naslijeđe Tuzlanskog okruga iz vremena Austro-Ugarske uprave (1878-1918. godine).“ *Baština sjeveroistočne Bosne*, br. 6, 2013, Tuzla, 2014, str. 179.

„Zagorjelu i nepotrebnu sol Solara u Simin Hanu baca na dubrište, te je postavila i čuvare, koji preko noći čuvaju, da siromašni svijet ne bi ovu sol odnio. Oduvijek je bio običaj da siromašni svijet iz obližnjih mjesta dolazi i tu zagorjelu sol, koju je Solara bacila, nosi i prodaje među narod, za jeftine novce, a seljak je upotrebljava za solenje svoje marve. Tako se je siromašnom seljaku pružila prilika da dođe jeftino do soli, a opet nezaposlenom svijetu da sebi zaradi koji dinar i da prehrani svoju dječicu. Noću između 26. i 27. maja t. g. došao je seljak H. T.³⁷⁵ iz Gornje Tuzle kod ove zagorjele soli i tu zatekao još nekoliko ljudi s kojima je u zajednici počeo da kupi zagorjelu sol u vreću. Kad su već bili gotovo nakupili i spremali se kući, naišao je tuda radnik solare M. Dž. koji pozove prisutne da s njime idu na saslušanje. Oni su pošli, osim H., koji, bojeći se da ga ovaj ne zapiše, počne bježati. M. Dž. koji tu večer nije bio određen od upravnika solare da čuva sol, uzeo je svoj privatni revolver i pucao za H. te ga ranio u lijevu plećku. Nesretnik je odmah pao uz vrisak i kuknjavu, a radnik M. Dž. je, i ne osvrćući se na ranjenog, poveo ostale u Solaru da ih sasluša. Ranjeni H. ostao je na mjestu više od jednog sata i možda bi ležao još i dalje da nije tuda slučajno naišao radnik P. G., koji je čuo hroptanje ranjenog čovjeka, otišao do njega te ga prenio u ambulantu Solare, odakle je prenešen u Državnu bolnicu u Tuzlu. Ljekarska je pomoć ukazana, revolverski metak nije izvađen, a ranjenik leži u agoniji i sumnja se da će ostati na životu. Tako će za kilogram zagorjele soli izgubiti život čovjek od 20 godina, samo zato što ima nesvjesnih ljudi, koji bez potrebe upotrebljuju vatreno oružje. Vlasti, kao i uprava Solare su o ovome slučaju obaviještene i provedena je istraga, te se je nadati da će krivac po zasluži biti kažnjen.“³⁷⁶

Tada ranjeni Gornjotuzlak H. T. je preživio. Oženio se i sa svojom suprugom H. T. (rođena S.) dobio četvero djece: tri kćeri i jednog sina.

*

³⁷⁵ U cjelovitom tekstu je puno ime i prezime.

³⁷⁶ B. K., „Glavom platio za kilogram zagorjele soli“, *Islamski svijet*, god. II, br. 39, Sarajevo [2.6] 1933, str. 6.

Vakufska direkcija u Sarajevu je pooštrila mjere praćenja rada mutevelija i stanja vakufa. Tako je ona dana 3. 4. 1933. „zatražila od Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Tuzli detaljno obrazloženje proračunskog utroška od 30 dinara, predviđenog za učenje i poklanjanje hatme, u strukturi rashoda Fatime-hanume Hasanagić u Gornjoj Tuzli. U odgovoru tuzlanskog sreskog povjerenstva, nakon saslušanja nadležnog mutevelije Nezir-age H. Mehmedovića, istaknuto je da se plaćanje hatme (rahmetli duši vakifinjoj) bazira na *teamuli-kadimu*, dugotrajnoj praksi (vakuf nema vakufname), da hatmu uči redovni imam Hadži Skender džamije u Gornjoj Tuzli, te da dotični kredit nikad nije trošen u neke druge svrhe.“³⁷⁷

*

Od te 1933. pa do 1955. godine mujezinsku dužnost u Zagradačkoj džamiji obavljao je Šećo Pirić [1902-1970]. Iza 1955. bio je mujezin u Čaršijskoj džamiji. Napominjem da je mujezin u Zagradačkoj džamiji, u periodu iza Drugog svjetskog rata, obavljao i imamsku dužnost.

*

Od 1933. mujezin Drakčin džamije je Alija Saluhović [1918-2006]. U dokumentima se on spominje kao mujezin sve do 1945. godine. Pošto je vakuf te (i još nekih džamija) bio slab, najvjerovatnije su mujezini nakon 1947. do njenog rušenja bili pojedinci iz džemata, koji su istovremeno bili i imami.

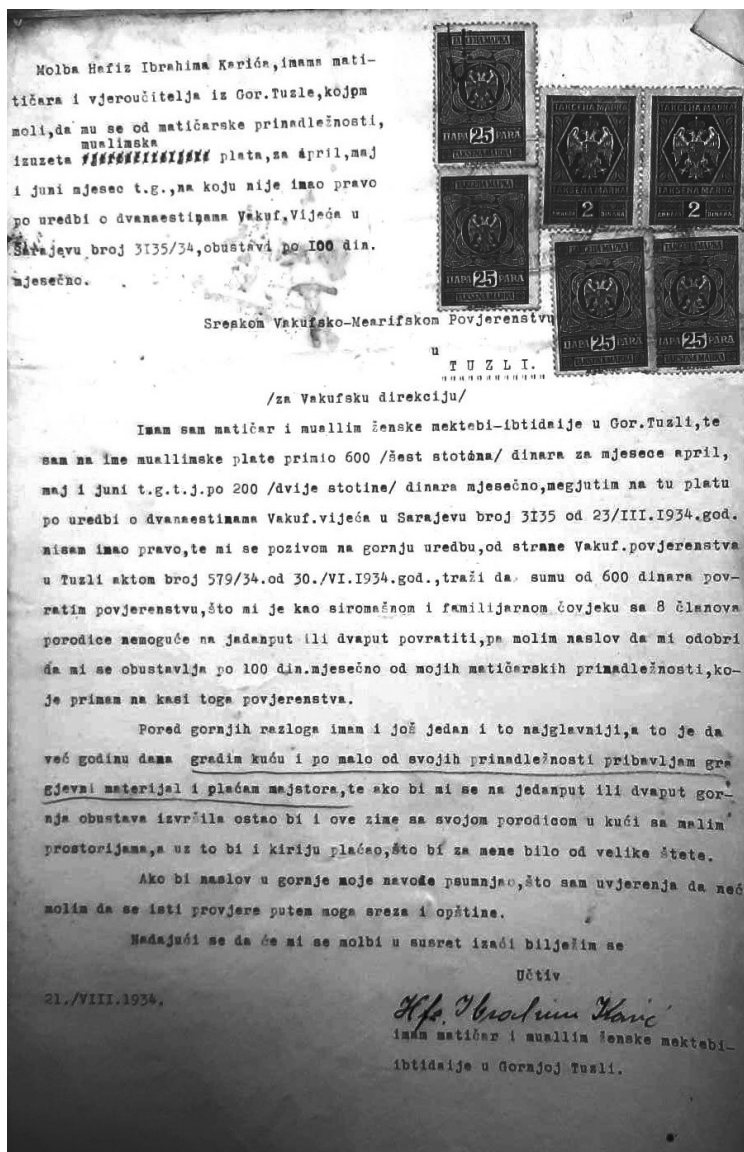
1934.

Dana 21. 8. 1934. godine hfz. Ibrahim Karić, imam matičar i vjeroučitelj, u jednoj molbi vezanoj za muallimsku platu i neke nepravilnosti u vezi s njom, naveo je i podatak da on te godine ima porodicu s osam članova, da te godine gradi kuću i od svojih „prinadležnosti“ pribavlja građevni materijal.³⁷⁸

*

³⁷⁷ Adnan Jahić, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme monarhističke Jugoslavije (1918-1941)*, Zagreb, 2010, str. 478.

³⁷⁸ ATKT/VMPT, kutija 684, akt Molba od 21.8.1924.

MOLBA HFZ. IBRAHIMA KARIĆA IZ 1934.

Gornja Tuzla je imala jako dobrog, sposobnog i vrsnog berbu Osmana-gu H. Jusufovića. Osim obavljanja sunećenja djece u Gornjoj Tuzli, često

je pozivan na sunećenja i izvan mjesta. Jedan veoma zanimljiv događaj je opisan u „Islamskom svijetu“ br. 96 iz 1934. godine. Radi se o tome da je Muslimansko društvo za suzbijanje prosjačenja „Dobrotvor“ 9. 7. 1934. godine, u prostorijama „Gajretovog“ konvikta u Tuzli, organiziralo sunećenje siromašne muslimanske djece. Na svečanost je pozvan veliki broj uglednih građana Tuzle, među kojima i predsjednik g. Muradbeg Zaimović. Navodi se da je gornjotuzlanski berbo Osmanaga H. Jusufović sunećenje započeo u 9:00 prije podne, te da je, kao kvalificiran i službeno ovlašten za taj posao, na vrlo vješt i specijalistima s dugogodišnjom praksom osoben način, u relativno kratkom vremenu osunetio 138 dječaka različitog doba, od dojenčeta do 18-godišnjih dječaka, bolje rečeno momaka, s naročitom pažnjom, držeći se strogo higijenskih propisa. Svako dijete je, čim bi bilo osunećeno, položeno u krevet, uz kojeg bi sjela njegova majka ili sestra i ponudila ga mlijekom i zemičkom, s kojim se društvo na vrijeme snabdijelo, da bi učinilo prvu počast svojim malim „bolesnicima“. Pored toga, članovi odbora odmah su dijelili gotove bijele košulje u koje su djeca preobučena. Radost majki bila je neopisiva, a kod nekih od njih se odražavala kroz suze radosnice. Poneki mališani su procvilili, dok su se neki smijali i neustrašivo gledali mnoštvo i šarenilo svijeta poslije izdržane male operacije.

„Poslije podne, u dva sata, pred mnoštvom okupljenog građanstva, u prisutstvu uprave društva, aranžera ove priredbe, osunećene djece i njihovih majki hafiz Sulejman Damadžić, imam matičar proučio je dovu za blagoslov ovoga svečanog čina, koja je propraćena sa „amin“. Zatim je predsjednik društva g. Muradbeg Zaimović održao prikladan govor u kome je, između ostalog, iznio historijat i djelovanje društva „Dobrotvor“.³⁷⁹

*

Krajem 1934. godine dovršena je nova zgrada Muške mektebi ibtidaiije. U njoj se cijeli dan predaje od 3. 12. 1934. godine. To je rasteretilo i Žensku mektebi ibtidaiiju i više nije postojala nikakva smetnja za njen redovan rad.³⁸⁰

³⁷⁹ Anonim, „Svečan čin sunećenja siromašne djece u Tuzli“, *Islamski svijet*, god. III, br. 96, Sarajevo [20.7] 1934, str. 8.

³⁸⁰ ATKT/VMPT, kutija 684, akt br. 168/34, Obavijest.

O ovom važnom događaju pisale su novine „Islamski svijet“ u dva svoja broja. U broju 115. vijest je naslovljena sa „Nova mektebska zgrada u Gornjoj Tuzli“. Tu se govori o dovršetku izgradnje objekta. Tvrdi se da je velika, moderna i higijenski uređena zgrada mektebi ibtidaïje podignuta na podstrek vrijednog vaiza hafiza Osman-ef. Terzića i drugih uglednijih građana. Najviše zasluge za izgradnju objekta ima građevinski odbor na čelu sa hafizom Ibrahim-ef. Karićem, te Vehidagom Žunićem i drugim uglednim kasablijama. „Osim prostranog razreda te muallimove sobe i ostalih nuzprostorija, određena je jedna veća soba u prizemlju za musafirhanu. Mala Gor. Tuzla može se ponositi, kad ima tako složne i požrtvovane ljude za veliku islamsku stvar.“³⁸¹ Autor teksta je potpisan inicijalima I. Ž. Najvjerovatnije se radi o Ismetu Žuniću, koji je tada bio učenik Gazi Husrev-begove medrese.

U broju 123. već se govori o svečanom otvorenju mekteba. Tu se navodi da je inicijativom uglednih ljudi, a i dobrom voljom svih, zgrada podignuta na dva sprata i košta, uračunavši i narodnu snagu, 40.000 dinara. Zemlju za smještaj zgrade dao je Abdurahman Kušljugić, posjednik, a oni koji nisu mogli svoj doprinos dati u naturi, dali su u novcu. Građevinski odbor su, osim hfz. Ibrahim-ef. Karića na čelu, činili još i Neziraga Hadžimehmedović, Emin Šehić, Vehidaga Žunić i učitelj Safet Pašić. Otvorenje mekteba izvršeno je 2. 12. 1934. godine. Pored mnogo gostiju iz okolnih sela, iz Tuzle je došao Mustafa-ef. Berbić, predsjednik Vakufskog povjerenstva i šerijatski sudija hafiz Jakub-ef. Berbić, nekadašnji muallim u tom mektebu. Poslije jednog lijepog govora predsjednik građevinskog odbora hfz. Karić je predao ključ Mustafa-ef. Berbiću, koji je uz prikladan govor izvršio otvorenje mekteba. U novoj zgradi djeca su proučila ašere, zatim je bila dova, kojom je završena svečanost. Na kraju teksta autor učitelj Safet Pašić kaže: „Ovo nekoliko riječi donio sam zato da pokažem da se sve može svršiti zajedničkim, nesebičnim i poštenim radom. Stanovnici Gor. Tuzle, iako su većinom siromašni radnici, nisu nigdje zaiskali ni dinara za podignuće tog velikog

³⁸¹ I. Ž., „Nova mektebska zgrada u Gornjoj Tuzli“, *Islamski svijet*, god. III, br. 115, Sarajevo [2.11] 1934, str. 8.

hajra, nego su to sve sami između se skuckali i sabrali. Gornjotuzlani, hvala vam u ime svjesnih i naprednih muslimana, živili!“³⁸²

*

ZGRADA MEKTEBA NEKAD

U mektebi ibtidaijjama u Gornjoj Tuzli školske 1933/34. godine bilo je upisano ukupno 87 učenika (muških 46 i ženskih 41).

*

Ove godine je tragično završio svoj život jedan od honorarnih profesora tuzlanske medrese Gornjotuzlak Mehmedalija Džinić. Povodom njegove smrti list „Gajret“ je objavio duži tekst. Na kraju teksta se navodi da je rahmetli Mehmedalija Džinić rođen „krajem prošlog vijeka u Gornjoj Tuzli u odličnoj porodici. Tu je završio mekteb i osnovnu školu, da bi gimnaziju nastavio i završio u Tuzli, a filozofiju u Zagrebu. Služio je kao profesor u Livnu i Tuzli, aktivno učestvujući u radu za „Gajret“ i druga humana društva

³⁸² Safet Pašić, „Otvorenje mekteba u Gornjoj Tuzli“, *Islamski svijet*, god. III, br. 123, Sarajevo [28.12] 1934, str. 8. Safet pašić je bio učitelj u osnovnoj školi u Gornjoj Tuzli u periodu 1934-1939.

koja su imala cilj općeg napretka naroda. Tragično je završio svoj život u Savi, želeći da spasi svog desetogodišnjeg sina koji se topio. Ostavlja iza sebe ženu i dvoje nejake djece.³⁸³

O detaljima ovog slučaja tih dana piše i „Novi Behar“, navodeći da je on „toga dana odveo svoje troje djece na Savu u selu Koraće da se kupaju, a sam je, potpuno obučen, pecao ribu iz jednog čamca, koji je bio tu privezan. Bio je okrenut djeci leđima pa nije vidio kada je voda ponijela njegovo dijete Fadila, nego ga je na to upozorila vikanjem njegova curica. Videći da mu se dijete tuši, skočio je u haljinama, da ga spase, ali i njega su zanijeli brzi valovi Save pa je zajedno sa svojim djetetom našao smrt. Mrtva tijela oca i sina prenesena su sutradan u Derventu i obavljena je dženaza.“³⁸⁴

Profesor Džinić je na tuzlanskoj gimnaziji predavao Zemljopis, Botaničku i Zoologiju, a na tuzlanskoj medresi je honorarno predavao od školske 1927/28. do 1933/34, kada tragično gubi život.³⁸⁵

1935.

Prema Spisku mektebi ibtidaijja i njihovih službenika iz 1935. godine, u Gornjoj Tuzli su još postojale dvije mektebi ibtidaijje: Muška, s prvim muallimom hfz. Salihom Mujakovićem i podvornikom Memišević Ćerimom [1912-1986], i Ženska, s prvim muallimom hfz. Ibrahimom Karićem i podvornikom Kušljugić Atifom.³⁸⁶ U mektebi ibtidaijjama u Gornjoj Tuzli školske 1934/35. godine bilo je upisano ukupno 140 učenika (muških 73 i ženskih 67).

*

Novim nastavnim planom za osnovne škole od školske 1934/35. predmet Nauka o vjeri i moralu je u prva dva razreda sveden na jedan čas sedmično a

³⁸³ Anonim, „Gajret list“, god. XVIII, br. 10, Sarajevo (1.9), 1934, str. 231-232.

³⁸⁴ Anonim, „Prof. Mehmedalija Džinić“, *Novi Behar*, god. VIII, br. 3-4, Sarajevo, (15.8) 1934, str. 67.

³⁸⁵ *Monografija Behram-begove medrese*, (grupa autora), Tuzla, 2016, str. 94. U *Monografiji* stoji rijeka Ukrina a ne Sava.

³⁸⁶ ATK/VMPT, kutija 677, akt Spisak mektebi ibtidaijja i njihovih službenika iz 1935.

u trećem i četvrtom razredu ostaje po dva časa. Ovaj prijedlog je nakon dva mjeseca Ministarstvo prosvjete izmijenilo vrativši po dva časa sedmično i za prvi i drugi razred.³⁸⁷

*

Među pitomcima „Gajretova“ konvikta u Tuzli 1935. godine bila su i dvojica srednjoškolaca iz Gornje Tuzle:

R.b. 32; Ime i prezime: Šehović Mustafa; Škola: Gimnazija; Razred: IV; Ime oca: Bećir; Mjesto boravišta: Gornja Tuzla.

R.b. 41; Ime i prezime: H. Mehmedović Enver; Škola: Građanska škola trgov. smjera; Razred: III; Ime oca: Neziraga; Mjesto boravišta: Gornja Tuzla.³⁸⁸

*

Godine 1935. načelnik Općine Gornja Tuzla još je Muhamed H. Mehmedović.³⁸⁹

1936.

U periodu 1936-1938. poslove reisul-uleme je obavljao prvi naib Salih Safvet Bašić.³⁹⁰

³⁸⁷ S. Kovačević, „Škola u međuratnom periodu (1918-1941), *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 77.

³⁸⁸ Anonim, „Gajret list“, god. XIX, br. 7-9, Sarajevo (juli), 1935, str. 145.

³⁸⁹ Anonim, „Obzor“, god. LXXVI, br. 41, (Zagreb, 18. veljače 1935), str. 3.

³⁹⁰ Salih Safvet (Alije) Bašić rođen je u Duvnu 1873. godine u uglednoj trgovačkoj porodici. Osnovnu školu i mekteb završio je u rodnom mjestu, a srednju školu i Filozofski fakultet u Istanbulu. Po završetku studija jedno vrijeme je radio kao profesor u srednjim školama u Turskoj, a 1910. godine se vratio u zavičaj. S obzirom na stavove koje je imao prema Austro-Ugarskoj, on nije ni tražio nikakvu službu, nego je živio kod svoje kuće u Duvnu baveći se trgovinom. Nastupom prvog svjetskog rata 1914. godine, bio je prisiljen da se primi profesionalnog mjesta na Šerijatskoj školi u Sarajevu, jer bi inače bio mobilisan u austrijsku vojsku. Salih Safvet Bašić zvanično nikada nije bio reisul-ulema, ali je u dva navrata stajao na čelu Islamske zajednice, i to prvi put 1936. godine nakon donošenja novog Ustava za Islamsku zajednicu i njegovog postavljanja za Prvog naiba Vjerskog starješinstva sa sjedištem u Beogradu. Na toj dužnosti je ostao sve do 1938. godine tj. do izbora Fehim-ef. Spahe za reisul-ulemu. Smrću reisul-uleme 1942. godine postavljen je za vršioca dužnosti reisa i ostao na tom položaju sve do ustoličenja reisul-uleme hadži Ibrahim-ef. Fejića 1947. godine. Nakon toga povukao se u mirovinu i vratio u svoje rodno

*

Nadležno tijelo Islamske zajednice je 25. 3. 1936. godine donijelo novi Ustav Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije. Kralj ga je potpisao 24. 10, a obnarodovan je u Službenim novinama 5. 11. 1936. godine.

Po novom Ustavu Gornja Tuzla ostaje vakufsko-mearifski džemat (imamat³⁹¹) čije poslove vodi Džematski medžlis. Džematski medžlis ima svog predsjednika koji ga predstavlja pred sudom i vlastima i ima džematskog imama koji predstavlja medžlis u vjerskom i vjersko-prosvjetnom pogledu. U Gornjoj Tuzli je to bio hfz. Ibrahim Karić. Za više džematskih imama Ulema-medžlis određuje glavnog imama i dodjeljuje mu nadležno područje. Viši organ je Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Tuzli, zatim Ulema-medžlis u Sarajevu, pa Vakufsko-mearifski sabor u Sarajevu i reisul-ulema u Sarajevu, a ne u Beogradu.

Muftijstvo je potpuno ukinuto.

*

Propisi o mektebima se nisu izmijenili. Nastava u mektebima je besplatna i traje dok ne nastupi redovna školska obaveza po Zakonu o narodnim školama. Učenici narodnih škola mogu u slobodnom vremenu dobivati u mektebima obuku u vjeri i arapskom pismu.³⁹² Muallimi u meketbi-ibtidaijjama u Gornjoj Tuzli tada su bili hfz. Salih Mujaković i hfz. Ibrahim Karić.

U osnovnoj školi (kao i građanskoj, stručnoj srednjoj i srednjoj, javnoj i privatnoj) vjeronauka je za islamsku mladež obavezan nastavni predmet, pod nadzorom nadležne vjerske vlasti. Nastave mora biti najmanje dva časa nedjeljno.³⁹³ Vjeroučitelj u osnovnoj školi u Gornjoj Tuzli tada je bio hfz. Ibrahim Karić.

mjesto Duvno gdje je ubrzo, 1948. godine, preselio na ahiret. Pokopan je na mezarju pored mahale Kovači. Vidi: A. Mehmedović, *Leksikon*, str. 75.

³⁹¹ Imamat je svaki džemat u kome postoji imam matičar. Na pečatu je stajalo: Imamat džemata u Gornjoj Tuzli.

³⁹² M. Salkić, *Ustavi Islamske zajednice*, Sarajevo, 2001, str. 189.

³⁹³ M. Salkić, *Ustavi Islamske zajednice*, Sarajevo, 2001, str. 191.

*

U subotu, 27. juna 1936. godine obavljeni su godišnji zaključni ispiti na obje mektebi ibtidaïje u Gornjoj Tuzli: za Mušku u 9:00 a za Žensku u 11:00, do podne.³⁹⁴ U mektebi ibtidaïjama u Gornjoj Tuzli školske 1935/36. godine bilo je upisano ukupno 79 učenika (muških 39 i ženskih 40).

*

Ove godine Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu (IV generacija) su završila dva Gornjotuzlaka, Karić Seid (1. 9. 1916 - 13. 3. 1985) i Žunić Ismet (27. 12. 1914 - 1945).³⁹⁵

*

KADIJA SEID KARIĆ

Kadija Seid-ef. Karić je rođen u Gornjoj Tuzli 1. 9. 1916. godine. Sin je hfz. Ibrahima-ef. i Hafe-hanume. Nakon mekteba i osnovne škole završio

³⁹⁴ ABBM, godina 1936, akt br. 594/36, Odluka.

³⁹⁵ *Monografija 450 godina Gazi Husrev-begove medrese*, ur. Senahid Bistrić, Sarajevo, 1988, str. 139.

je Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu. Nakon medrese ostaje u Sarajevu i završava Višu islamsku teološku školu (današnji Fakultet islamskih nauka u Sarajevu).

Tokom Drugog svjetskog rata Karić je zarobljen je u Ukrajini, gdje je proveo pet godina u zarobljeništvu. Nakon puštanja na slobodu preselio se u Mađarsku, a zatim u Austriju gdje se upisao na Univerzitet u Beču i studirao filozofiju, jezik, i teologiju. Imigrirao je u Sjedinjene Američke Države 1951. godine.

Služio je kao pomoćni imam u Muslimanskom vjerskom i kulturnom domu od samog otvaranja 1963. godine. Tokom službovanja magistrirao je na Northwestern univerzitetu 1956. godine iz biznis menadžmenta, a 1963. godine je magistrirao bibliotekarstvo na Univerzitetu Indiane. Karić je bio član B.A.C.A (Bosnian American Cultural Association), Američkog orijentalnog udruženja, te Islamskog kulturnog udruženja, čiji je predsjednik bio od oktobra 1980. do aprila 1981.godine. Imao je veliki ugled među muslimanskom omladinom.

Iza sebe kadija Seid-ef. Karić je ostavio nekoliko vrlo značajnih naučnih radova. Većina njegovih radova objavljena je u hrvatsko-američkim novinama te Glasniku Vjerskog i kulturnog doma koji je uređivao, prativši događaje male bosansko-američke zajednice. Radovi koje je objavio van žurnalističkog žanra su: brošura o otvorenju bosanske džamije i škole 1955. godine na 12 stranica, brošura o sevdalinci (bosanskoj narodnoj pjesmi) te njegova teza o bosančici.

Nakon što je magistrirao bibliotekarstvo radio je kao bibliotekar u obradi, tj. katalogizaciji i klasifikaciji dokumenata na odjelu za slavenske jezike na Univerzitetu Indiane, sve do svoje smrti u martu 1985. godine.

Kao ljubitelji pisane riječi, kadija Seid-ef. Karić i prof. Ćamil-ef. Avdić, pomno su bilježili sve aktivnosti Muslimanskog vjerskog i kulturnog doma i objavljivali ih u svom Glasniku. S obzirom da je Seid-ef. Karić obavljao i sekretarske poslove u pomenutom Domu, zahvaljujući njegovom pomnom bilježenju svih donacija i aktivnosti, mi danas imamo sačuvane zapise o

dogadajima i aktivnostima tog prvog Muslimanskog vjerskog i kulturnog doma u Chicagu. Kadija Seid-ef. Karić našao se već 1955. godine na listi utemeljitelja Doma, što nam kazuje da su njegove riječi pratila njegova djela.

Karić se oženio Hajrom u augustu 1964. godine i s njom je imao dvoje djece, sina Ismeta i kćerku Esmu. Hajra je sačuvala njegovu privatnu biblioteku i njegovu tezu o bosančici. Umro je 13. 3. 1985. godine. Mezar mu je, kao i prof. Ćamil-ef. Avdiću, u Chicagu.³⁹⁶

*

Ismet Žunić rođen je u Gornjoj Tuzli 27. 12. 1914. godine. Nakon završetka Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu 1936. godine, polazi u Višu islamsku šerijatsku teološku školu u Sarajevu. Diplomirao je 1940. godine. Nakon toga odlazi u Zagreb i upisuje se na Pravni fakultet. Bio je vrstan pjesnik.³⁹⁷ Svoje prve pjesme objavljuje u „Islamskom svijetu“. U početku se u svojim pjesmama zanosio prvenstveno manirom Ćazima Ćatića. Kasnije se razvija u pjesnika osebujna izraza u maniru i klasi koja dolično ispunjava prazninu nastalu Ćazimovom smrću. Pisao je i pripovijesti, manje uspjele od pjesama. Njegova je saradnja počela u „Islamskom svijetu“, kasnije u „Novom Beharu“, „Kalendaru Narodne uzdanice“, zagrebačkom „Svijetu“, „Muslimanskoj svijesti“, sarajevskom časopisu „Svijet“ i još nekim publikacijama. Neke radove je objavio pod pseudonimom Bešir Babić. U vrijeme rata, od 1941. do 1945. godine, angažirao se u Zagrebu u humanitarnom radu u okrilju Islamske zajednice i zagrebačkog „Merhameta“, ponajviše pri prihvatu izbjeglica iz Bosne i Hercegovine. Ismet Žunić³⁹⁸ je nestao 1945. godine, a po jednoj

³⁹⁶ Ovo je nešto skraćena i prilagođena biografija iz teksta: Muriz Mešić, „Naša ulema u Čikagu - mr. Ćamil-ef. Avdić i kadija Seid-ef. Karić“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. LXXXV, br. 11-12, Sarajevo, 2018, str. 969-974. I sa stranice: <https://izbsa.com/bosanski-imami-u-sjedinjenim-americkim-drzavama-prije-1990-godine/> Objavljeno: 6. 9. 2019. Pristupljeno: 4. 4. 2024.

³⁹⁷ Vedad Spahić, „Ismet Žunić – pjesnik za bh. antologije“, *Hikmet*, god. 9, br. 6/90 (juni 1995), Tuzla, str. 272-273.

³⁹⁸ O njemu vidi i u: Nazif Veledar, *Leksikon znamenitih Bošnjaka*, Sarajevo, 2017, str. 634.

verziji strijeljan je na Bleiburgu³⁹⁹, navodno zbog prohrvatske orijentacije.⁴⁰⁰
Evo jedne njegove izvrsne pjesme s naslovom „Otac mi piše“:

Otac mi piše, da je morao zatvoriti dućan,
i ništa sada ne radi;
(uz ramazan se to desilo,
imat će kad Bogu se moliti).
Maćeha se pomaterinila, pa mi piše
turskim slovima, zamršenim od klinova pisma više:
- Ismete, sine nerođeni kano i rođeni...
Jablan se nad munarom kao derđef njiše,
a u meni uspomena kao u ženi dijete diše:
očeva kuća pred iftar:
sofra čeka, još šezdeset
kuckućaja i top će puknuti.
Otac razlama tanku prohu,
istom s vatre čorba se puši;
kotao zamro, ubila ga glad.
Pomaterinjena maćeha pali lampu.
Očev se kaput suši.

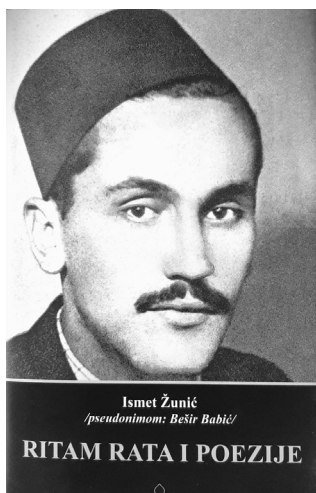
³⁹⁹ Anonim, „Muslimanska svijest“, god. III, br. 42, Sarajevo, 1938, str. 7; Ismet Žunić /pseudonimom: Bešir Babić/ - *Ritam rata i poezije*, (zbirka pjesama) ur. Dževad Jogunčić, Zagreb, 2009, str. 89-90.

Neki izvori govore da je „u vrijeme rata mobiliziran u vojsku, gdje je ubrzo postao vojni imam. U tome svojstvu sudjelovao je i na otvaranju džamije u Zagrebu, poznate kao "Pavelićeva" džamija. Prilikom izručenja bleiburških zarobljenika od strane Engleza, crnogorski su ga partizani žicom vezali i bez suda i suđenja odmah strijeljali.“ Vidi: A. K. [Aziz Kadribegović], „Jablan se nad munarom kao derđef njiše“, *Preporod*, god. XXVI, br. 7, 1995, str. 20.

⁴⁰⁰ Redžo Butković, „Zaboravljeni pjesnik Ismet Žunić“, *Preporod*, god. XLI, br. 24/962, [15.12] 2011, str 38.

Cocan prede, al' ne veselo ko kad bijaše mlad.
Vonj oskudnih jestiva podsjeća na vareno zelje.
Maćeha me se sjeća:
- Će li je Ismet, da kahvu melje?⁴⁰¹

*

ISMET ŽUNIĆ

U Bijeloj džamiji bolesnog brata imama Mula Mehmeda, u periodu 1936-1939, mijenja Šaban Alibegović [rođen 1882].

*

Dužnost imama Potočke džamije od 1936. godine preuzima Sulejman-ef. Mujaković [1903-1957]. Obavljat će je do 1942. godine.

⁴⁰¹ Novela „Vedrina u očaju“, objavljena u „Kalendaru Narodne uzdanice“ za 1944. godinu (str. 27-31) jedan je od njegovih posljednjih objavljenih radova. Ova njegova pjesma i opaska Fatime Hadžialić o Ismetu Žuniću može se naći u: Vedad Spahić, „Ismet Žunić – pjesnik za bh. antologije“, *Hikmet*, god. 9, br. 6/90 (juni 1995), Tuzla, str. 272-273.

1937.

U mektebi ibtidaijjama u Gornjoj Tuzli školske 1936/37. godine bilo je upisano ukupno 129 učenika (muških 66 i ženskih 63).

*

U prvi razred Behram-begove medrese upisao se Muhamed Saluhović⁴⁰², kao interni učenik. Uz molbu je priložio: rodni list, svjedodžbu IV razreda osnovne škole i ljekarsko uvjerenje. Prijemni ispit je položio s odličnim uspjehom (5) i primljen je 19. 9. 1937. godine.⁴⁰³

*

U prvi razred Behram-begove medrese se upisao Gutić Nuraga [Nurudin] iz Petrovica, općina Vukovije, kao vanjski učenik. Prijemni ispit je položio s odličnim (5) uspjehom i primljen 19. 9. 1937.⁴⁰⁴

1938.

Reis Maglajlić je penzionisan 1936. godine, a vrhovni vjerski poslovi su povjereni Naibskom vijeću s profesorom Salih-ef. Bašićem na čelu. Godine 1938. za reisa je izabran Fehim-ef. Spaho (period 1938-1942).⁴⁰⁵

⁴⁰² U *Protokolu* se spominje izvjesni Muhamed Saluhović. Vjerovatno je to djed ovog Muhameda. Vidi: O. Nakičević, *Protokol*, str. 184.

⁴⁰³ ABBMT, akt br. 65/37, Molba Saluhović.

⁴⁰⁴ ABBM, godina 1937, akt br. 88/37, Molba Gutić.

⁴⁰⁵ Fehim-ef. (Hasana) Spaho je rođen u Sarajevu 4. 2. 1877. godine. Osnovno obrazovanje završio je u svom rodnom gradu, a zatim se upisuje u gimnaziju, koju napušta i prelazi u Šerijatsku sudačku školu. Po završetku Šerijatske sudačke škole 1895. godine stupa u državnu službu na mjesto vilajetskog arhivara u upravnom odjeljenju Zemaljske vlade u Sarajevu. U mjesecu decembru 1896. godine imenovan je u Šerijatski sud u Sarajevu, a u septembru 1897. godine položio je kadijski ispit i postavljen za službenog tumača za turski jezik. Od 1901. do 1908. godine službovao je kao kadija u Sarajevu i bio je dodijeljen na rad Zemaljskoj vladi. Godine 1908. postao je vladin perovođa, a 1911. vladin podtajnik, 1915. vladin tajnik, a od februara 1919. do oktobra 1920. načelnik Ministarstva vjera u Beogradu. Na vlastiti zahtjev vraćen je u Sarajevo gdje je bio viši vladin savjetnik i predsjednik odsjeka za vjere. Vjerovatno iz političkih razloga rano je penzionisan već 1923. godine, zatim ponovo aktiviran da bi konačno iz sličnih razloga ponovo bio penzionisan. Poslije toga se bavio prevodilačkim i naučnim radom. Polovinom marta 1936. postavljen je naibom

U zbirci Fehima-ef. Spahe u Istorijskom arhivu Sarajevo ima podatak da je Fehim-ef. kao reisul-ulema te 1938. godine pozitivno odgovorio na brojne pojedinačne zahtjeve za novčanu pomoć. Među njima je zabilježena i pomoć Gornjoj Tuzli u iznosu od 300 dinara. (Ne navodi se čiji je zahtjev).⁴⁰⁶ Međutim, zabilježeno je da je odbor za gradnju džamije u Gornjoj Tuzli (u potpisu predsjednik odbora Muhamed Hadžimehmedović) 19. 12. 1938. godine „gospodinu pretsedniku Kraljevske vlade dr. Milanu Stojadinoviću u Beogradu“ uputio zahtjev za pomoć u kojem ga obavještava „kako je prije godinu dana pokrenuo akciju za gradnju džamije u siromašnoj varošici Gornjoj Tuzli iz samih ‘mesnih’ priloga.“ Od predsjednika je zatraženo da se zauzme kod beogradskog cementnog kartela „Cement“ da ustupi odboru potrebnu količinu cementa za džamiju (40-50 t) „uz popust što je njima moguće veći.“⁴⁰⁷ Nije poznato kako je i da li je Stojadinović odgovorio na ovaj zahtjev, ali se navedeni prilog reisul-uleme Spahe može dovesti u vezu s gradnjom ove džamije.

*

U mektebi ibtidaijjama u Gornjoj Tuzli školske 1937/38. godine bilo je upisano ukupno 116 učenika (muških 54 i ženskih 62).

*

Islamske zajednice u Sarajevu, a koncem aprila iste godine imenovan je predsjednikom Vrhovnog šerijatskog suda u Sarajevu. Na izborima za Vakufski sabor u Sarajevu 1937. godine izabran je za člana, a zatim za člana užeg savjeta reisul-uleme i za člana Izbornog tijela za izbor reisul-uleme. Na sjednici Izbornog tijela 20. aprila 1938. godine izabran je za reisul-ulemu. Na osnovu ovoga prijedloga ukazom od 26. aprila 1938. godine kraljevski namjesnici su imenovali Fehim-ef. Spahu za reisul-ulemu Kraljevine Jugoslavije. Dužnost je primio 6. maja od prvog naiba Salih-ef. Bašića, a svečano ustoličenje, predaja menšure je obavljena 9. juna 1938. godine u Carevoj džamiji u Sarajevu. Umro je u doba II svjetskog rata 13. februara 1942. godine u Sarajevu, a pokopan je u haremu Begove džamije. Vidi: A. Mehmedović, *Leksikon*, str. 474.

⁴⁰⁶ Adnan Jahić, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme monarhističke Jugoslavije (1918-1941)*, Zagreb, 2010, str. 565.

⁴⁰⁷ Adnan Jahić, *Isto*, str. 582.

Ove godine su Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu završila (u V generaciji) još dva Gornjotuzlaka, Žunić Pašaga (rođ. 1919) i moj amidža Seljubac Sadik (rođ. 1919).⁴⁰⁸

*

Sadik Seljubac je rođen u Gornjoj Tuzli 1919. godine. Kao svršeni Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu, Rješenjem Ulema-medžlisa u Sarajevu, broj 8349/38 od 24. decembra 1938. godine, postavljen je za v. d. džematskog imama u Gacku⁴⁰⁹; a kao džematski imam iz Gacka Rješenjem Kraljevske banske uprave na Cetinju, IV broj 10576 od 4 aprila 1939. godine, postavljen je za islamskog vjeroučitelja u državnim narodnim školama u Ravnom, Vrbi i Nadinićima.⁴¹⁰

Evo jedne slike iz njegovog službovanja u Gacku. Grupa građana je Ulema-medžlisu u Sarajevu u martu 1940. godine uputila dopis⁴¹¹ sljedeće sadržine:

„Dana 1. marta 1940. godine pozvali smo sve uglednije muslimane sreza gatačkog na sastanak za izbor odbora i delegata Muslimanskog pokreta za autonomiju BiH. Ovome pozivu odazvali su se svi pozvani, a došli su i nepozvani, jer je narod znao o čemu se radi.

Kako ovdašnji sreski načelnik M.B.⁴¹² nije ovu blagovremeno najavljenju konferenciju dozvolio, mi baš na to nismo reagirali.

Konferencija je bila zakazana za petak, pa su svi prisutni došli u džamiju radi klanjanja džume-namaza. Ovdašnji imam matičar Sadik-ef. Seljubac zamolio je šer. suca g. Bakovića H.⁴¹³ da održi vaz, što je g. Baković i učinio time što je poslije namaza proučio sure Ikre', u cijelosti preveo i počeo go-

⁴⁰⁸ *Monografija 450 godina Gazi Husrev-begove medrese*, ur. Senahid Bristrić, Sarajevo, 1988, str. 139.

⁴⁰⁹ Anonim, *Glasnik*, god. VII, br. 3, Sarajevo, 1939, str. 108.

⁴¹⁰ Anonim, *Glasnik*, god. VII, br. 7, Sarajevo, 1939, str. 302.

⁴¹¹ Arhiv IZ-e Sarajevo, akt UM-11-5100/1940.

⁴¹² U dopisu je puno ime i prezime. Pošto je dopis negativnog sadržaja stavili smo samo inicijale ovdje i u drugim slučajevima gdje se osoba u ovom tekstu spominje u negativnom kontekstu. Za pune podatke pogledati dati dopis.

⁴¹³ Baković Halil-ef. je od januara te godine bio šerijatski sudija u Livnu. A. Mehmedović, *Leksikon*, str. 70.

voriti o potrebi otvaranja mekteba u našem srezu i kako je u tom pogledu potrebno organizirati odbore za podizanje mekteba itd., jer da je na prvom mjestu potrebna vjeronauka pa onda pohađanje škola.

Predsjednik ovd. vakuf. povjerenstva silom nametnut R. H., i ne saslušavši dersi, povukao se u povjerenstvo i kada smo izašli iz džamije pozvao je džematskog imama Sadik-ef. Seljubca i pitao ga: „Kako smiješ dozvoliti da kadija govori ders u džamiji bez moje dozvole?“, rekavši Seljubcu da će ga tužiti sreskom načelstvu po Zakonu o zaštiti države, što je, kako smo saznali, i učinio.

Ako Vaša preuzvišenost bude i dalje držala predsjednikom vakufskog povjerenstva u Gacku ličnost koja u svakom pogledu ometa uspješan rad muslimana sreza gatačkog, onda će se i u našim selima dogoditi ono što se sa muslimanima u Nišu dogodilo.

Možda Vam je poznato da u selu u kojem stanuje predsjednik vakuf. povjerenstva gatačkog R. H. već godinama stoji zatvorena džamija, a osim toga, iako to selo broji preko 50 muslimanskih domova, nema mekteba niti je kada postojao. O drugim selima nije potrebno ni govoriti.

Iznoseći Vam prednje mi Vas molimo, u interesu opstanka ovdašnjih muslimana, da ovdašnje povjerenstvo odmah rasturite postavljanjem novog ili uvođenjem komesarijata, a osim toga da izašaljete stručno lice za pregled njihovog poslovanja o čijem neredu treba da se osvjedočite.

Mahsus selam.“

Dopis su svojeručno potpisali: Adem Šaković, Fehrat Zvizdić, Alija Zvizdić, Smajo Kurtović, Halid Krvavac, Džemal Tanović, Hamid Vilić, Zećo Pezić i Nezir Fazlagić.

Sadikova generacija je V generacija svršenika Gazi Husrev-begove medrese školske 1937/38. godine.⁴¹⁴ U šk. 1935/36. i 1936/37. u Gazi Husrev-begovoj medresi je izlazio list „Mladi polumjesec“. Jedan od urednika toga

⁴¹⁴ Zejnil Fajić, „Gazi Husrev-begova medresa, V generacija školske 1937/38. godine“, *Glasnik*, god. XLII, br. 6, Sarajevo, 1979, str. 634.

lista bio je Sadik Seljubac. List je bio velikog formata, poput nekadašnjeg „Oslobođenja“.⁴¹⁵ Danas se u Gazi Husrev-begovoj biblioteci nalazi 18 brojeva ovog lista, izdavanih u periodu od 23. januara 1936. (broj 1. godina izdavanja I) do 30. aprila 1937. (broj 20, godina izdavanja II), a urednici su bili: naš Gornjotuzlak Žunić Ismet, Trebinjac Hamid, opet Gornjotuzlak moj amidža Seljubac Sadik i Čengić Ejub.⁴¹⁶ Amidža Sadik je poslije rata radio u društvenom sektoru. Zadnje aktivne i penzijske godine kao željezničar je proveo u Doboju. Umro je 1970. godine.

SADIK SELJUBAC

⁴¹⁵ Kasim Hadžić, „Dvadeset godina Zemzema“, *Glasnik*, god. I, br. 6, Sarajevo, 1987, str. 826. i „Zemzem nije ni prvi ni jedini“, *Zemzem*, br. 2-3, 1981, str. 27.; Emir Mehmedović, „Povodom 30 godina našeg lista“, *Zemzem*, br. 108, 1998, str. 5.; Mahmud Traljić, „Gazi Hurev-begova medresa između dva rata (1912-1941)“, *Spomenica „450 godina Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu“*, Sarajevo, 1988, str. 95.

⁴¹⁶ Haris Magrdžija „Vremeplov Zemzema i drugih listova učenika Gazi Husrev-begove medrese“, *Zemzem*, br. 3/175, 2012, str. 7.

1939.

Na spisku vjerskih službenika iz 1939. godine podaci o Sulejmanu Mujakoviću potvrđuju da je tada imam Bajazid (Potočke) džamije, a da je u službi od 1936. godine.⁴¹⁷

*

Ulema-medžlis u Sarajevu je, svojim aktom od 24. 4. 1939. godine (br. 404/39), dostavio svim imamatima (džematskim medžlisima) i sreskim vakufsko-mearifskim povjerenstvima sa područja tog Ulema-medžlisa informaciju o novom usvojenom Pravilniku o nošenju ahmedija i drugih znakova vjerskih službenika (objavljen u januarskom broju Glasnika IVZ-e te godine).⁴¹⁸ U tu svrhu je džematski imam Imamata džemata Gornja Tuzla Povjerenstvu u Tuzli 22. jula 1939. dostavio Spisak službenika IVZ-e na području tog Imamata. Spisak je dostavljen u vidu tabele koja sadrži jako mnogo podataka iz te godine. Evo tih podataka:

1. Hafiz Salih Mujaković, imam H. Skender džamije i muallim Muške mektebi ibtidaije. Rođen je 1873. godine. U imamskoj službi je od 1900, a u muallimskoj od 1919. godine. Prima muallimsku plaću od 4.200 dinara iz Vakuf. direkcije, a imamsku 1.010 dinara od samostalnog vakufa – ukupno 5.210 dinara.
2. Hafiz Ibrahim Karić, imam Ameli Ali džamije i muallim Ženske ibtidaije, vjeroučitelj i džematski imam. Džematski je imam 18 godina, muallim 30 i vjeroučitelj 10 godina. Rođen je 1882. godine. Prima ukupnu plaću od 12.474 dinara i vjeroučiteljski honorar od Vakufske direkcije u Sarajevu. Od državne subvencije vjeroučiteljski honorar za god. 1938/39. iznosio je 1.280 dinara.
3. Mula Mehmed Alibegović, imam Ak džamije. Rođen je 1855. godine. U službi po dekretu je od 1916. Prima plaću iz samostalnog

⁴¹⁷ ATKT/VMPT, kutija 681, akt Spisak od 22.7.1939. godine.

⁴¹⁸ ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 841/39.

vakufa 200 dinara, iz proračuna Bašić h. Mehe 170 dinara a iz proračuna Bašić h. Avde 19 dinara - svega 389 dinara.

4. Abdulah Terzić Užičanin, imam Musalla džamije. Rođen je 29. 5. 1899. godine. U službi je od marta 1939, s plaćom od 250 dinara iz proračuna samostalnog vakufa. Hfz. Osman Terzić umro je 15. marta 1939. godine, a na njegovo mjesto predložen je Abdulah Terzić.
5. Sulejman Mujaković, imam Bajazid džamije. Rođen je 18. 5. 1903. godine. U službi je od 1936, s plaćom od 100 dinara iz proračuna samostalnog vakufa.
6. Mahmud Hadžiabdić, imam Drakčin džamije. Rođen je 1885. godine. U službi je od 1924, s plaćom od 200 dinara iz proračuna samostalnog vakufa.
7. Zuhdija Žunić, imam Mostar džamije i turbedar. Rođen je 1876. godine. U službi je od 5. marta 1939, s plaćom od 400 dinara iz proračuna samostalnog vakufa. Stupio je u službu godine 1925, a postavljen je sa dekretom navedenog datuma.
8. Mustafa Dervišagić, imam H. Husejn džamije. Rođen je 13. 4. 1919. godine. U službi je od 20. aprila 1939, s plaćom od 384 dinara iz proračuna samostalnog vakufa. Predložen je nakon smrti imama hfz. Ruvejda Nakića, koji je umro 20. aprila ove godine.
9. Mehmed zv. Mahmud Jusufović, sibjan muallim u Čaklovićima. Rođen je 1894. godine. U službi je od 1912. Postavljen je od Ulema-medžlisa rješenjem br. 449/913. od 10. 5. 1913. Radio je bez plaće. Od Vakufske centrale primio je kao nagradu 500 dinara 1938. godine.
10. Abdulah Ćorhodžić, mujezin H. Skender džamije. Rođen je 8. 1. 1892. godine. U službi je od 1923, s plaćom od 850 dinara iz proračuna samostalnog vakufa.

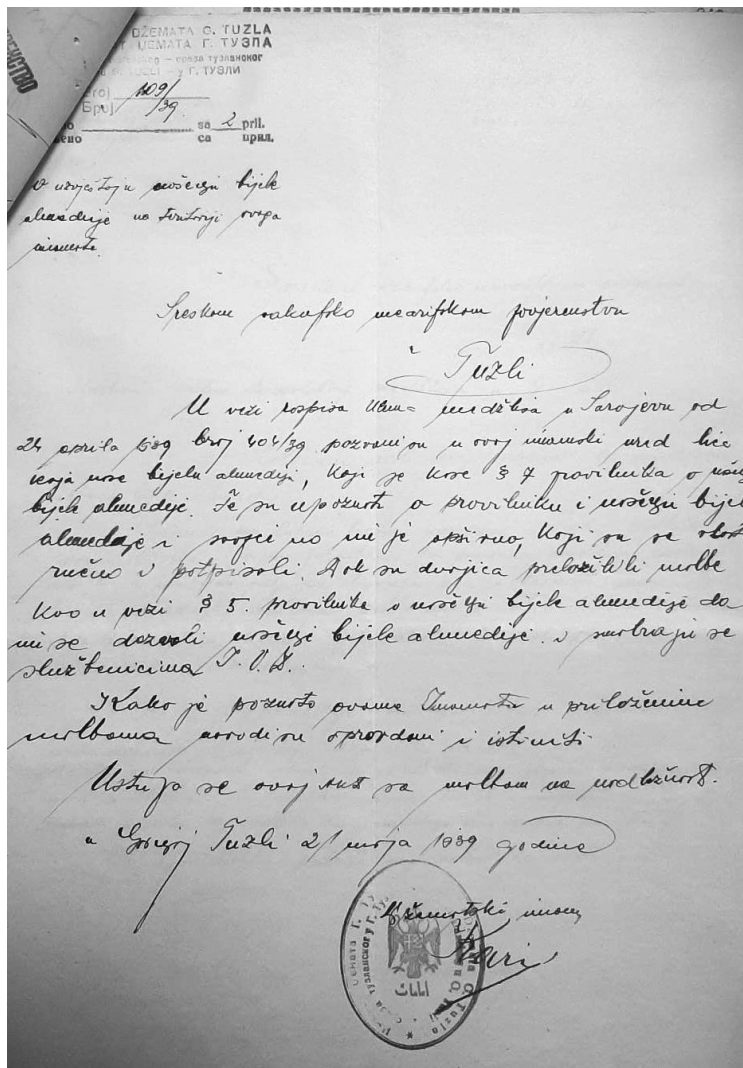
11. Šećo Pirić, mujezin Ameli Ali džamije. Rođen je 19. 5. 1902. godine. U službi je od 1933, plaćom od 300 dinara iz proračuna samostalnog vakufa.
12. Šećo Begović, mujezin Ak džamije. Rođen je 1892. godine. U službi je od 1924, s plaćom od 91 dinar iz proračuna samostalnog vakufa.
13. Alija Ajdaslić, mujezin Musalla džamije. Rođen je 1884. godine. U službi je od 1908, s plaćom od 70 dinara iz proračuna samostalnog vakufa.
14. Alija Hadžiabdić, mujezin Bajazid džamije. Rođen 1874. U službi od 1907. S plaćom od 80 dinara iz proračuna samostalnog vakufa.
15. Alija Saluhović, mujezin Drakčin džamije. Rođen je 2. 5. 1918. godine. U službi je od 1933, s plaćom od 50 dinara iz proračuna samostalnog vakufa.
16. Đulaga Hadžiabdić, mujezin Mostar džamije. Rođen je 6. 11. 1911. godine. U službi je od 1932, s plaćom od 50 dinara iz proračuna samostalnog vakufa.
17. Ćerim Memišević, poslužitelj Muške mektebi ibtidaije. Rođen je 5. 5. 1912. godine. U službi je od 1937, s plaćom od 300 dinara od Vakufske direkcije u Sarajevu.
18. Atif Kušljugić, poslužitelj Ženske mektebi ibtidaije. Rođen je 2. 5. 1915. godine. U službi je od 1937, s plaćom od 300 dinara od Vakufske direkcije u Sarajevu.

Tabelu je popunio, potpisao i dostavio džematski imam Karić.⁴¹⁹

U svrhu poštivanja Pravilnika o nošenju ahmedija obavljen je i razgovor sa svima koji po tom pravilniku nemaju pravo na nošenje bijele ahmedije u Gornjoj Tuzli. Dvojica službenika su podnijeli posebnu molbu da im se,

⁴¹⁹ ATKT/VMPT, kutija 657, akt Spisak.

iz opravdanih razloga, omogući nošenje bijele ahmedije. Njihove molbe su proslijeđene nadležnim organima.⁴²⁰

DOPIS O BIJELOJ AHMEDIJJI IZ 1939.

420 ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 109/39, Izvještaj.

Molbu za nošenje bijele ahmedije je SVM povjerenstvu uputio Šaban Alibegović (12. 5. 1939). Potrebu je obrazložio činjenicom da mijenja svog ostarjelog i oboljeg brata na dužnosti imama u Ak džamiji i da mu, kao imamu, treba bijela ahmedija.⁴²¹

*

Drugu molbu je uputio Husein-ef. Mujaković, koji je obavljao i dužnost pomoćnog muallima u Muškoj mektebi ibtidaijji u Gornjoj Tuzli. On je tada, osim muallimske dužnosti, a po njegovom navodu u molbi, povremeno mijenjao svog oca hafiz Salih-ef. Mujakovića u Hadži Skender džamiji. Stoga je zamolio da mu se odobri nošenje bijele ahmedije, a istovremeno je zamolio i da bude imenovan drugim muallimom Muške ibtidaijje.⁴²²

*

Na spisku od 1939. godine uz ime Hadžiabdić Đulage je potvrđen podatak da je na toj dužnosti od 1932. godine.⁴²³ Đulaga je rođen 6. 11. 1911. godine, od oca Mehmeda i majke Šeme (rođeno Čaklovićanin).⁴²⁴ Dužnost mujezina obavljao je po osnovu dekreta IVZ-e u Žabljačkoj (Mostar) džamiji⁴²⁵ u Gornjoj Tuzli, do njenog rušenja 1954. godine.⁴²⁶

⁴²¹ ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 894/39, Molba od 12.5.1939, Šaban.

⁴²² ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 894/39.

⁴²³ ATKT/VMPT, kutija 681, akt Spisak od 22.7.1939. godine.

⁴²⁴ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 216/42 (Rodni list).

⁴²⁵ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 528.

⁴²⁶ Tri su džamije u Gornjoj Tuzli porušene 1954. godine: Drakčin džamija, Žabljačka (Mostar) džamija i Musalla džamija. Ovaj podatak spominje i Adem Handžić u svojoj knjizi *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Sarajevo, 1975, str. 195-205, obrađujući mahale i džamije u Gornjoj Tuzli iz perioda njihovog nastanka. Kako i zašto su porušene pokušava „pojasniti“ Hadžaga Hadžiavdici u svom tekstu „Tako smo gradili novu školu“, gdje kaže da je, kada je pri gradnji škole, ponestalo kamena, navodno „sugerisano“, a sugestija u to vrijeme je bila ravna strogoj naredbi, Vakufskom odboru u Gornjoj Tuzli da na zboru predloži rušenje džamija koje su bile van upotrebe, a ozidane su od kamena. Sigurno je da nisu bile van upotrebe. Zbor građana je to, navodno, prihvatio uz napomenu i „zahtjev“ da se poprave postojeće džamije. Tada su istovremeno srušene navedene tri džamije, da bi se tako dobijenim kamenom gradila škola. Vidi: *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 191.

*

Prema tvrdnji Refika M. Hadžimehanovića Šećo Pirić je bio mujezin u Čaršijskoj džamiji.⁴²⁷ Međutim, na spisku vjerskih službenika iz 1939. godine uz njegovo ime stoji podatak da je mujezin Ameli Ali (Zagradačke) džamije, a da je u službi još od 1933. godine.⁴²⁸ Kasnije će preći na istu dužnost u Čaršijsku džamiju.

*

Mustafa Dervišagić [1919-1993] je te godine imam u Potrmahalskoj (Hadži Husejn) džamiji,⁴²⁹ rješenjem Ulema-medžlisa u Sarajevu br. 10535/39, od 7. 12. 1939.⁴³⁰ Mustafa-ef. će na toj dužnosti ostati do 1952. godine. Za to vrijeme mujezin u džamiji je njegov brat Mehmed-ef.

*

Dana 14. 6. 1939. Muharem Hadžiselimović, sin Hadžin, iz Gornje Tuzle, srez Tuzla, rođen 15. 8. 1923. je, kao vanjski učenik, završio 3. razred Behram-begove medrese u Tuzli s vrlo dobrim uspjehom. Imao je ove ocjene:

Kiraeti Kur'ani-kerim	vrlo dobar (4)
Akaid	odličan (5)
Fikh	odličan (5)
Arapski jezik	vrlo dobar (4)
Srpskohrvatski jezik	dobar (3)
Nacionalna i opća povijest	vrlo dobar (4)
Fizika	vrlo dobar (4)
Higijena	vrlo dobar (4)
Husni-hat	vrlo dobar (4)

⁴²⁷ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 515.

⁴²⁸ ATKT/VMPT, kutija 681, akt Spisak od 22.7.1939. godine.

⁴²⁹ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 526.

⁴³⁰ Anonim, *Glasnik*, god. VIII, br. 2, Sarajevo, 1940, str. 94.

Imao je vladanje odličan (5) i nije imao nijedan izostanak.⁴³¹

*

Rješenjem Ulema-medžlisa u Sarajevu, broj 862/39. od 12 jula 1939. godine, a u saglasnosti s Vakufsko-mearifskim saborskim odborom u aktu broj 13582/39. od 17. jula 1939. godine, odobrena je gradnja nove džamije u Gornjoj Tuzli.⁴³²

*

Dana 29. 10. 1939. godine Imamat džemata Gornja Tuzla obavještava SVM povjerenstvo da na upražnjenom mjestu u Ak džamiji u Gornjoj Tuzli vrši dužnost imama Alibegović Šaban (rođ. 1882), brat bivšeg umrlog imama Mula Mehe Alibegovića, koji ga je zastupao prije smrti dvije godine. Ima četvero djece. U opisu kvalifikacija navodi se da ima *Bergiviju*⁴³³, *Durijeku*⁴³⁴, a od arapskog jezika *Sarf*⁴³⁵. Prije 30 godina je radio kao sibjan muallim u Čaklovićima. Behram-begovu medresu (četiri razreda) pohađao je prije 35 godina. Šabanu Alibegoviću je javljeno da uputi molbu za imenovanje na to mjesto. U ovom dopisu je spomenuto i pitanje Mujaković Husejna i navedeno da on ne može stupiti na to mjesto jer zamjenjuje u više slučajeva svoga roditelja hfz. Saliha Mujakovića u glavnoj džamiji H. Skender.⁴³⁶

*

Molbu za imamsko mjesto u Ak džamiji, 29. 10. 1939. godine Ulema-medžlisu je, preko SVM povjerenstva, predao Alibegović Šaban (umr. Muhameda) iz Gornje Tuzle. U molbi je dao obrazloženje:

⁴³¹ Iz kućne dokumentacije porodice Hadžiselimović, Svjedodžba br. 384-10, od 14. 6. 1939.

⁴³² Anonim, *Glasnik*, god. VII, br. 9, Sarajevo, 1939, str. 368.

⁴³³ *Bergivija* (*Risalei-Bergivi*): medresanski udžbenik iz dogmatike obredoslovlja, na turskom jeziku.

⁴³⁴ *Durijekta*: medresanski udžbenik iz akaida (dogmatika) i obredoslovlja na turskom jeziku.

⁴³⁵ *Sarf*: osnove gramatike arapskog jezika, oblikoslovlje, morfologija (temeljni dio gramatike u kojem se proučavaju najmanje jezične jedinice)

⁴³⁶ ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 333/39, Obavijest.

Naplaćena taksa J. V. Z. po tarifi br. 13.

Molba: Gorjaja Tuzla 29-X-1939 god.

Šabana Alibegovića, sina umrl.
Muhameda, iz Gor. Tuzle, sestra
Tuzlanskog ka muamurske nijeste

Uključujući
Greskom Vataupskom Mevriškome Džamijama
u Tuzli

Potpisani molim gorjaj naslov ka muamurske nijeste u
Ak džamiji u Gorjaji Tuzli, a iz dole navedenih razloga:

U spomenutoj Ak džamiji bio je imam moj rahmetli otac
Alibegović Muhamed dugo godina, te iza njegove smrti naslijedio
ga je moj rahmetli brat Mula Mehmed Alibegović, sin bivšeg imama te je
istu dužnost redovito obavljao do svojeg oboljenja. Prilikom njegove
bolesti ja sam ga zastupao kao imam u istoj džamiji preko dvije
godine sve do njegove smrti, a iza njegove smrti obavljam imamsku
dužnost ka razlozima dženata.

Učio sam i pohadao Behram-begovu medresu u Tuzli 4 godine
i usljed bolesti prekinuo te nijesam dovršio. Vojnu obavezu sam obavio
i regulisao.

Učio sam naslobova ika muamurske sestra Muhamed, brate Mula Mehmed
kao imama u Ak džamiji, toga se sjećam i ja primam ka ja sam
da je plaća muamurske primam.

U nadi da će mi molba udovoljiti, unapred se pozdravljam.

Šabana Alibegović

ALIBEGOVIĆ ŠABAN, MOLBA IZ 1939.

„U spomenutoj Ak džamiji dugo godina bio je imam moj rahmetli otac Alibegović Muhamed, te iza njegove smrti naslijedio ga je moj rahmetli brat Mula Mehmed Alibegović, sin bivšeg imama, te je istu dužnost redovito obavljao do svojeg oboljenja. Prilikom njegove bolesti ja sam ga zastupao kao imam u istoj džamiji preko dvije godine, sve do njegove smrti, a iza njegove smrti obavljam imamsku dužnost sa zadovoljstvom džemata. Učio sam i pohadao Behram-begovu medresu u Tuzli četiri godine i usljed bolesti prekinuo te nijesam dovršio. Vojnu obavezu sam obavio i regulisao. Usljed nasljedstva iza

umrlog mi oca Muhameda i brata Mula Mehmeda kao imama u Ak džamiji toga se zvanja i ja primam, pa premda je plaća mizerna i preniska.⁴³⁷

*

Godine 1939. Husein-ef. Mujaković (rođ. 11. 2. 1915) po dekretu Ulema-medžlisa br. 8193/39⁴³⁸, počinje raditi kao drugi muallim u Gornjoj Tuzli. Neki izvori⁴³⁹ tvrde da je od 1939. do 1954. bio i imam u Bijeloj džamiji.⁴⁴⁰ Nakon smrti Alibegović Mula Mehmed-efendije, koji je umro 30. 7. 1939. godine, u Bijelu (Ak) džamiju se za imama kandidirao Mula Mehmed-efendijin brat Šaban-efendija. To je razlog zašto Salih-efendija, otac Husein-efendije, nije bio zadovoljan da se Husein-ef. kandidira na to mjesto. Zato ga je Imamat džemata Gornja Tuzla bio predložio kao imama Bajazid (Potočke) džamije, u kojoj nakon smrti ranijeg imama Mula Ibrahima Mandžukića, koji je umro 3. 4. 1917. godine, nije postavljen dekretirani imam.⁴⁴¹ Taj je prijedlog odbijen jer je Husein-ef. često na njegovim dužnostima mijenjao svoga oca Salih-ef.⁴⁴²

*

U jednom dokumentu *Kartoteka* je zabilježeno da je Zuhdija Žunić rođen u Gornjoj Tuzli 1876. godine, da je završio medresu u Gornjoj Tuzli, te da je bio imam u Gornjoj Tuzli od 1939. godine, a po dekretu Ulema-medžlisa br. 120/39. Zuhdija-ef. je bio imam u Žabljak (Mostar) džamiji. Tačno je da je on na toj dužnosti bio i prije 1939. godine. Te godine (18. 2. 1939) on je dobio još jedan dekret, kojim mu je ponovo odobreno vršenje dužnosti imama Mostar-džamije u Gornjoj Tuzli, srez Tuzla.⁴⁴³ Na Spisku vjerskih službenika

⁴³⁷ ATKT/VMPT, kutija 657, akt Molba od 29.10.1939.

⁴³⁸ „Rješenjem Ulema-medžlisa u Sarajevu, broj 8193/39. od 9/IX 1939. godine, odobreno je Husein-ef. Mujakoviću privremeno vršenje dužnosti drugog muallima na mektebu u Gor. Tuzli, srez Tuzla.“ Vidi: *Glasnik*, god. VII, br. 11, Sarajevo, 1939, str. 426.

⁴³⁹ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 515.

⁴⁴⁰ *Isto*, str. 520.

⁴⁴¹ ATKT/VMPT, pridodate kutije, F33, akt br. 333/39.

⁴⁴² ATKT/VMPT, pridodate kutije, F33, akt br. 333/39 i 1961/39.

⁴⁴³ *Glasnik*, god. VII, br. 4, Sarajevo, 1939, str. 145.

Imamata džemata G. Tuzla od 22. 7. 1939. uz podatak da je imam Mostar džamije stoji i da je turbedar.

*

Prema Spisku službenika IVZ-e na području Imamata džemata Gornja Tuzla iz 1939. Terzić (Užičanin) Abdulah, rođen 29. 5. 1899. godine, imam je Musalla džamije. U službi je od mjeseca marta 1939. U napomeni stoji: hfz. Osman Terzić (njegov otac) umro je 15. marta 1939. godine, a navedeni je predložen na njegovo mjesto.⁴⁴⁴ „Rješenjem Ulema-medžlisa u Sarajevu, broj 10534/39, od 7. decembra 1939, odobreno je Abdulah-ef. Terziću Užičaninu vršenje dužnosti imama Musala džamije u Gor. Tuzli, srez Tuzla.“⁴⁴⁵ Na toj dužnosti ostaje sve do rušenja džamije 1954. godine.⁴⁴⁶ Umro je 1984. godine. Mezar mu je u mezarju „Musalla“.⁴⁴⁷

*

O smrti hfz. Osmana Terzića [1874-1939] s poštovanjem i uvažavanjem je pisao „Jugoslovenski list“:

„U 65-oj godini života zaklopio je ovdje zana vijek svoje dobre oči ugledni starina i rijetko sposobni alim hfz. Osman Terzić. Gor. Tuzla, ta bosanska Medina, u rahmetliji je izgubila svoga najsposobnijeg i najdarovitijeg alima. Rahmetlija je završio tuzlansku medresu pred merhum reisul-ulemom h. hfz. Ibrahim-ef. Maglajlićem i važio kao njegov najtalentiraniji učenik. Ovdašnja fukara je najviše pogođena smrću ovog plemenitog hodže. On je znao čitavu svoju skromnu plaću pokloniti tim bijednicima. Porodici sabri džemil. Rahmetullahi alejh.“⁴⁴⁸

⁴⁴⁴ ATKT/VMPT, ATKT/VMPT, kutija 681, akt Spisak od 22. 7. 1939. godine.

⁴⁴⁵ Anonim, *Glasnik*, god. VIII, br. 2, Sarajevo, 1940, str. 94.

⁴⁴⁶ Neki spominju da je bilo povremene zamjene od strane njegovog brata Abdurahima Terzića.

⁴⁴⁷ Sead Seljubac, *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*, Tuzla, 2023, str. 90-92.

⁴⁴⁸ Anonim, „Smrt hfz. Osmana Terzića“, *Jugoslovenski list*, god. XXII, br. 72, Sarajevo, 1939, str. 4.

1940.

Pošto je u julu mjesecu prošle (1939) godine dato odobrenje za gradnju nove džamije u Gornjoj Tuzli, odbor za gradnju je (aktom br. 7/40) od Vakufske direkcije u Sarajevu zatražio „spisak cijelog materijala potrebnog za gradnju pomenute džamije“. Direkcija je odgovorila da oni nemaju tehničke mogućnosti za to, te da građevinski odbor, zajedno s majstorima koji bi gradili džamiju, procijene tačne potrebe.⁴⁴⁹

*

Dana 23. maja 1940. godine reisul-ulema Islamske vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije Fehim Spaho uputio je Pov. dopis⁴⁵⁰ za oba ulema-medžliša, obje vakufske direkcije, sva sreska vakufsko-mearifska povjerenstva, sve džematske imame i uprave medresa. Dobio ga je i džematski imam u Gornjoj Tuzli hfz. Ibrahim Karić. U njemu se govori o trenutnoj situaciji i ratu u svijetu; o vjernosti i lojalnosti nas jugoslovenskih muslimana prema svojoj državi; o tri nimeta (dobra) koja imamo u svojoj državi i to: 1) sredstva za udoban život u vlastitoj domovini, 2) mogućnost slobodnog iskorišćavanja tih sredstava i 3) mnogobrojnost i obilnost sredstava i načina za udoban život; a pri završetku dopisa stoji:

„Ja ponovo pozivam sve moje vjernike da uvijek i na svakom mjestu budu na visini svoga zadatka kao sinovi i građani ove zemlje, da se čuvaju svega onoga što je štetno po njihov ugled i građanske vrline i da prema svakom štetnom utjecaju nepoželjne propagande, bilo s koje strane ona dolazila, budu odlučni, a da u ovim momentima njima gospodari zdravi razum i duh otpornosti prema svemu što se od njih kao od građana traži.

Molim sve svoje organe da u ovome budu tumač mojih iskrenih želja kod širokih slojeva jugoslovenskih muslimana i da oni, kao vjerski službenici, učine sve što su po svojoj dužnosti i glasu svoje savjesti dužni učiniti.

Reisul-ulema F. Spaho, v.r.“

⁴⁴⁹ ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 1.550/40, Odgovor.

⁴⁵⁰ ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 54/40, Dopis Reisul-uleme.

*

U mjesecu junu 1940. godine izvršena je inspekcija rada muallima. U Gornju Tuzlu su došli 6. juna. Tada je rad muallima hfz. Saliha Mujakovića (I razred, prisutno 36 djece) u Muškoj mektebi ibtidaijji ocijenjen sa vrlo dobar. Istom ocjenom su ocijenjeni i Husein Mujaković (II razred, prisutno 31 dijete) i hfz. Ibrahim Karić, matiçar (I i II razred, prisutno 49 djece).⁴⁵¹

U mektebi ibtidaijjama u Gornjoj Tuzli školske 1939/40. godine bilo je upisano ukupno 115 učenika (muških 65 i ženskih 50).

*

U periodu 1-20. 7. 1940. godine u Nižoj okružnoj medresi u Tuzli [Behram-begova medresa] organiziran je praktični pedagoški tečaj. Prisustvovalo je 78 muallima iz devet srezova tuzlanskog okruga. Iz Gornje Tuzle tečaju je prisustvovao Husein-ef. Mujaković. Iz pedagoško-metodičkog rada na vjeronauci je dobio ocjenu odličan, kao i iz vođenja analfabetskog tečaja.⁴⁵²

„Tečaj je organizirao Ulema-medžlis iz Sarajeva, a bio je pod upravom upravitelja Niže okružne (Behram-begove) medrese u Tuzli. Vođenje tečaja bilo je povjereno sekretaru muftijskog ureda u penziji, Ahmedu Redžebašiću iz Tuzle, a predavanja su održavana u prostorijama Niže okružne medrese. Muallimi, polaznici tečaja, stanovali su u internatu medrese, a izdržavani su iz sredstava Islamske vjerske zajednice. Sedamdeset i osam polaznika tečaja imalo je besplatnu hranu i stan. Polaznici (muallimi) osposobljavani su za samostalno održavanje analfabetskih tečajeva. Krajnji cilj ovakvog oblika obrazovanja bio je stvaranje kadrova koji bi radili na širenju pismenosti u Bosni i Hercegovini.“⁴⁵³

*

⁴⁵¹ ATKT/VMPT, kutija 657, akt Izvještaj o nalazu inspektionog organa od 25. juna 1940. godine.

⁴⁵² ATKT/VMPT, kutija 657, akt Izvještaj Niže okružne medrese od 22.7.1940. godine.

⁴⁵³ Sead Selimović, „O praktičnom pedagoško-metodskom tečaju za muallime (nastavnike mekteba) u Tuzli 1940. godine“, *Gračanički glasnik*, br. 19, 2005, str. 41-48.

Leškom pakufskom, avarufskom pojerenem
u Tuzli

U vezi Vašega naređenja od 5. avgusta broj 1156/40
iz vijesti koje sam dobio u skladu sa:
Da dan 9. avgusta u petak u 11.15 pristiglo pismo u
Tuzli sa porukom iz Tuzle u kojoj se pominje da je
u Gornjoj Tuzli te sam kao ujedinišću. Pismo u
pismu to u mnogo brojnih dokumenta kao i dokumenta drugi h
malihala kao i specijalno preuzeti novo i imenovano
imama. U pravu redu sam kao Šofa Kurau učio
rije ezava mukablu da pola 12 k. Vozom toga sam
dobio Kurau te sam ustao na uze u počast naređenja
i pota uko dokumenta razložio bivši imama dogotije
i njegov predložio i imenovanja. Te sam zaključio da je visoki
Ulema predložio u Gornjoj imenovanje da se izvrši
Huseina i postavio ga i imenovanje navedene da uije po
medbi u mektebima, što on dokumentije sa radovima
sa fakultetima primili kao i potpunom radom. Isti bi se
i imam Husein Saban bio prisutan u džamiji. Vozom toga sam
mijezima naredom džamije upozorio da obilježiti potpuni red kao i propa
na istru i na pavaio redoviti vakate, te da se ponaša u ime
imama i imam i džamijama. U potpuni pravac očigledno i bilo se je
jako pduševije onih džamijama koje mijedre da je jedan džamij
poslao i serčigah u mihrab u kome vakate te džamije
Ja dalje se izvijestio da je bilo potpuno 1/2 i 1/5 minuta nared
sam novo imenovanom imamom da riješ pred mihrab i da
primi dužnost a bivšem imam pklaz sam mu razvijetije oči
imamske dužnosti. Bilo sam prvi to cijelo naređenje gov
nalo sa u cijelosti
u Gornjoj Tuzli

1940 godine
Husein ef. Mujaković

IZVJEŠTAJ O POSTAVLJENJU HUSEIN-EF. MUJAKOVIĆA IZ 1940.

Dana 2. juna 1940. godine Ulema-medžlis u Sarajevu je svojim aktom br. 3713/40.⁴⁵⁴ predložio Reisul-ulemi da Husein-ef. Mujakoviću, nakon rješenja o

⁴⁵⁴ ARIZBH, akt br. 3713/40, Prijedlog za davanje ovlaštenja za hatibsku dužnost Husein-ef. Mujakoviću.

imamskoj dužnosti, izda i ovlaštenje za hatibsku dužnost u Ak džamiji u Gornjoj Tuzli. Napominje se da je „ovo mjesto ostalo upražnjeno smrću Alibegović Mula Mehmeda.“ Reisul-ulema je to učinio nakon devet dana (11. 6. 1940).⁴⁵⁵

*

U mjesecu julu 1940. godine Imamat džemata G. Tuzla SVM povjerenstvu šalje izvještaj vezan za molbu Šabana Alibegovića da ga se imenuje imamom Ak džamije. U izvještaju je navedeno da je Husein-ef. Mujaković ove godine dobio dekret za imama Ak džamije ali nije stupio na dužnost odmah, jer je bio na muallimskom tečaju u Tuzli. Nakon tečaja je izrazio volju da počne s vršenjem dužnosti. O tome je obaviješten dotadašnji imam Ak džamije Šaban Alibegović, ali on nije bio spreman predati dužnost, navodeći neke neosnovane tvrdnje. Povjerenstvo je pozvano da reaguje spram svoje nadležnosti kako bi se ovaj slučaj riješio.⁴⁵⁶

*

Dana 29. 7. 1940. godine SVM povjerenstvo je naložilo Imamatu u Gornjoj Tuzli da odmah pokuša iznova uvesti Husein-ef. Mujakovića za imama Ak džamije. Ukoliko bude otpora od Šabana Alibegovića, skrenut će mu se pažnja da bi mogao biti pozvan na odgovornost zbog nepoštivanja naredbi pretpostavljenih.⁴⁵⁷

U dopisu Imamata džemata Gornja Tuzla, od 12. 8. 1940. godine džematski imam hafiz Karić opisuje proceduru Husein-efendijinog prijema u službu imama u Bijeloj džamiji. Pred džumu je on, kao hafiz, učio Kur'an, a onda je neposredno pred džumu namaz obrazložio odluke Ulema-medžlisa o postavljenju novog imama Husein-ef. Mujakovića u Ak džamiji,⁴⁵⁸ i naredbu Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva (od 5. 8.)⁴⁵⁹ o tome. Predao mu je dužnost postavivši ga u mihrab. Time je razriješio privremenog imama

⁴⁵⁵ ARIZBH, akt br. 1067/40, Ovlašćenje za hatibsku dužnost Husein-ef. Mujakoviću.

⁴⁵⁶ ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 177/40.

⁴⁵⁷ ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 1196/40.

⁴⁵⁸ Anonim, *Glasnik*, god. VIII, br. 8, Sarajevo, 1940, str. 311.

⁴⁵⁹ ATKT/VMPT, ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 1196/40.

Alibegović Šabana, koji je bio prisutan i nije negativno reagovao. Napomenuo je da su sve džematlije iz tog i drugih džemata koji su prisustvovali toj prilici pokazali svoje zadovoljstvo i oduševljenje.⁴⁶⁰ Za Husein-ef. je Ulema-medžlisu poslan referatni list.⁴⁶¹ On će na dužnosti imama Bijele džamije ostati sve do 1954. godine.

*

Na prijemnim ispitima u Nižoj okružnoj medresi, održanim 4. septembra 1940. godine, bio je i Ćorhodžić Mustafa, sin Muharema (težak), iz Gornje Tuzle. Imao je ove rezultate:

Uspjeh iz osnovne škole	vrlo dobar (4)
Kur'an	vrlo dobar (4)
Srpsko-hrvatski	vrlo dobar (4) i
Matematika	odličan (5) ⁴⁶²

*

U mjesecu aprilu 1940. godine umro je predsjednik općine Gornja Tuzla Muhamedaga Hadžimehmedović. O tome je „Jugoslovenski list“ izvijestio ovako:

„Ovih dana [20. 4. 1940] umro je u Gornjoj Tuzli u 55. godini života ugledni trgovac i kroz 16 godina predsjednik općine Muhamedaga Hadžimehmedović. Bio je na čelu svih mjesnih kulturno-nacionalnih društava, a kao predsjednik općine učinio je mnogo usluga našem mjestu. U čitavom ovom kraju radi svoga poštenja i čestitosti bio je mnogo cijenjen i poštovan. Velika dženaza u kojoj su uzeli učešća i mnogi iz susjednih općina, naročito građani iz Tuzle, najbolji je dokaz njegove popularnosti u svom mjestu i okolini. Oproštajne govore su održali g. hafiz Ibrahim-ef. Karić, Bećir Šehović i Safet

⁴⁶⁰ ATKT/VMPT, ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 190/40.

⁴⁶¹ ATKT/VMPT, pridodate kutije, F33, akti br. 1536/39, 8379/39, 3049/40, 280/40 i 594/40.

⁴⁶² ABBMT, godina 1940, akt br. 180/40, Izvještaj.

Pašić. — Neka Svemogući dušu rahmetli Muhamedage nagradi rajem, a porodici naše saučešće.⁴⁶³

*

Krajem 1940. godine dodijeljena je određena pomoć sibjan muallima u srezu. Na spisku sibjan-muallima se nalazi i Jusufović Mehmed, sibjan-muallim u Čaklovićima.⁴⁶⁴

*

Na Višoj islamskoj teološko-šerijatskoj školi⁴⁶⁵ je 1940. godine diplomiralo devet kandidata. Opći uspjeh je bio vrlo dobar. Apsolventi su bili slijedeći: Halid Buljina iz Fojnice, Busuladžić Mustafa iz Trebinja, Mehić Mustafa iz Travnika, Hajdarević Rašid iz Rogatice, Mehmedović Ejub iz Kotor-Varoši, dvojica Gornjotuzlaka Žunić Ismet i Karić Seid, te Kabil Ejub iz Trebinja i Šabanović Hazim iz Visokog.⁴⁶⁶

*

Školske 1939/40. prvi razred Behram-begove medrese je završio i Kušljugić Bešlaga.⁴⁶⁷

*

Te školske godine je u osnovnu školu u Gornjoj Tuzli upisana prva učenica Enisa (Emina) Šehić.⁴⁶⁸

*

⁴⁶³ Anonim, „Merhum Muhamedaga Hadžimehmedović“, *Jugoslovenski list*, god. XXIII (20. aprila 1940), br. 93, Sarajevo, 1940, str. 4.

⁴⁶⁴ ATKT/VMPT, kutija 657, akt br. 1386/40.

⁴⁶⁵ Viša islamska šerijatsko-teološka škola je osnovana 1935. godine. Bila je u rangju fakulteta. Zatvorena je 1945. godine. Više vidi u: A. Husić, *Izučavanje tefsira*, str. 41-42.

⁴⁶⁶ Anonim, „Uspjeh na muslimanskim zavodima - na Šerijatskoj gimnaziji i Višoj teološkoj školi“, *Jugoslovenski list*, god. XXIII, br. 148, Sarajevo, 1940, str. 5.

⁴⁶⁷ *Monografija Behram-begove medrese*, (grupa autora), Tuzla, 2016, str. 55.

⁴⁶⁸ Stanislav Kovačević, „Škola u međuratnom periodu (1918-1941), *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 78.

Rješenjem Ulema-medžlisa u Sarajevu, broj 5664/40. od 2/V 1940. odobreno je [Gornjotuzlaku] Munib-ef. Žuniću vršenje dužnosti honorarnog džematskog imama u Vel. Duboviku, srez Bosanska Krupa.⁴⁶⁹

*

Nakon smrti Alije Ajdaslića [1881-1940], mujezina Musalla džamije, na njegovo mjesto dolazi njegov sin Omer [1913-1975]. Mujezinio je sve do rušenja džamije 1954. godine.

DECENIJA PETA

1941.

Odmah na početku 1941. godine (13. 1) Vakufska direkcija je od SVM povjerenstva u Tuzli zatražila izvještaj o pitanju gradnje džamije u Gornjoj Tuzli.⁴⁷⁰

O gradnji nove džamije u Gornjoj Tuzli Imamat džemata je dostavio svoj izvještaj u kojem stoji da je Odbor za gradnju, zbog stanja u svijetu, gotovo obustavio aktivnosti. Nabavljen je kreč i jedna količina kamena. Prikupljeno je i nešto gotovine (preko 50.000 dinara). Negdje oko 30.000 je obećano ali nije ukupljeno zbog ratnih događanja. Gotovina je kod blagajnika Abdulhamida Kušljugića. Bila je položena u Zemaljskoj banci, ali je podignuta iz bojazni da se banka neće zatvoriti. Planirano je da se u nju ponovo položi nakon donošenja nove odluke.⁴⁷¹

*

U mektebi ibtidaijjama u Gornjoj Tuzli školske 1940/41. godine bio je upisan 151 učenik (muških 76 i ženskih 75).

*

⁴⁶⁹ Anonim, *Glasnik*, god VIII, br. 8, Sarajevo, 1940, str. 311.

⁴⁷⁰ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 1.550/40 (obnovljeno).

⁴⁷¹ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 23/41

Sreskom nakupskom muarijskom
povjerenstvu

u Tuzli

Posivom na Vaš pakt broj 63/40 od 17
januara 1941. godine. Imajući čest je odgovoriti, pi-
jedec:

Ukraj odbora da gradnju odobrio sakupljanje
restara, je u skoro potpunom zastaji, ali samo
iz razloga ove današnje vrsne i vojne situacije. -
Odbor za gradnju je dopisao nabavio krovni materijal
i neki količinu kamena pribavio a prim toga
poslova se priključivao gotovinom nešto preko
50.000 dinara i oko 30.000 dinara nemogućnost upisa
što je posla ova nesgodna situacija.

Gore spomenuta gotovina je bila uložena
kod Zemaljske Banke te je prije jedne godine odbor
donio odluku da se podigne zbog bojazni ratova-
nja šteta, a da se novac digne kod blagajnika
ili uložiti u materijal, te se ta gotovina sada na-
lazi kod blagajnika gospodina Abdulhamida Kari-
gija.

Odbor je na svojoj posljednjoj sjednici
donio jednoglasnu odluku da se novac pover-
no uložiti kod Banke, ali da se radi toga odlu-
ka sa svoje skupštine i odobri ovo ulaganje.

Ova skupština se je održala u nedelju 2. febru-
ara ove godine.

u Tuzli dani 27. januara iste godine
Džam. imam,
H. Skender

ČARŠIJSKA DŽAMIJA, ODGOVOR IZ 1941.

U Tuzli je u januaru 1941. godine umro nekadašnji muallim gornjotu-
zanske mektebi ibtidaije i vaiz H. Skender džamije hfz. Jakub Berbić.⁴⁷²

⁴⁷² ATKT/VMPT, kutija 687, akt Molba Aiša-hanume, udovice hfz. Jakuba od 22.1.1941.; ATKT/
VMPT, kutija 689, akt br. 338/46, spisak službenika koji su preminuli od 1940. do 1946.

Hafz. Jakub-ef. Berbić, sin Mula Osmanov, rođen je u Tuzli (godina rođenja nije poznata).⁴⁷³ Nakon mekteba završio je Behram-begovu medresu, a hifz pred hfz. Šahbaz-ef. Husićem.⁴⁷⁴ Službovao je u Gornjoj Tuzli i Tuzli. Bio je i vjeroučitelj Gajretovog konvikta u Tuzli (1924). Bavio se i prepisivačkom djelatnošću. U Gazi Husrev-begovoj biblioteci se čuvaju tri djela koja je on prepisao.⁴⁷⁵

Jedno od njih je *Muhtesar fl usulil-fikh*, kratko djelo iz teorije islamskog prava (usulul-fikh) od nama nepoznatog autora. Gornji naslov je dat na početku rukopisa. Na kraju (v. str. 102) stoji bilješka da je djelo završio Hafiz Ya'qub b. Munla 'Utman Berbić iz Donje Tuzle, 25. šabana 1320/1902. godine.⁴⁷⁶

*

Na osnovu raspisa Ulema-medžlisa u Sarajevu od 6. 3. 1941. godine (br. 883/41) imamati SVM povjerenstva u Tuzli su dostavili spiskove hadžija za tu godinu. Na spisku su i trojica hadžija iz Gornje Tuzle: h. Memiš Memišević (težak), h. Derviš Memišević (trgovac) i h. Mujaga Terzić Saračević.⁴⁷⁷

*

Na Iskazu vjerskih službenika koji su imenovani u toku protekle godine dana na području KVM povjerenstva u Tuzli nalaze se i ovi imami iz Gornje Tuzle:

- Mujaković Husejn, rješenje br. 8193/39, od 12. 9. 1939.
- Dervišagić Mustafa, rješenje br. 10535/39, od 9. 12. 1939.
- Žunić Zuhdija, rješenje br. 120/39, od 18. 2. 1939.
- Terzić Abdulah, rješenje br. 10534/39, od 9. 12. 1939.⁴⁷⁸

⁴⁷³ Postoji velika vjerovatnoća da su njegovi doselili iz Srbije i prije 1862. godine. Vidi: Šaban Hodžić, „Migracije muslimanskog stanovništva iz Srbije u sjeveroistočnu Bosnu između 1788-1862 godine“, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Knjiga II, Tuzla, 1958, str. 80.

⁴⁷⁴ Enver Alić, *Naš medžlis Kalesija - monografija*, Kalesija, 2016, str. 28.

⁴⁷⁵ A. Mehmedović, *Leksikon*, str. 84.; Fadil Fazlić, *Hafizi u Bosni i Hercegovini u posljednjih 150 godina*, Sarajevo, 2006, str. 241. (U nekim izvorima stoji da je umro oko 1955. godine. Ovdje taj podatak ispravljamo.)

⁴⁷⁶ Haso Popara, *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa*, Svezak IX, Sarajevo, 2001, str. 39.

⁴⁷⁷ ATKT/VMPT, kutija 687, akt Spisak hadžija za 1941.

⁴⁷⁸ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 737/41, Iskaz (spisak) vjerskih službenika od 10.11.1941. godine.

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

(Škola) NIŽA OKRUŽNA MEDRESA U TUZLI

Broj: 9

SVJEDODŽBA
U SPOMEN
PRVE ŠKOLSKJE GODINE

NEZAVISNOJ DRŽAVI HRVATSKOJ

G. *Hadžiselimović Muharem* sin *ket. Hadžićin*
rođen *15. decembra* 1903 u *Gornjoj Tuzli*
vjere *islamske*, vrši 0 je školske godine 1940/41.
pete (V) razred Niže okružne medrese
u Tuzli, te mu je izdato potvrda
na prava završetka ispita.

Ova se svjedodžba izdaje na osnovi zakonske odredbe
br. LXXV/123 — Z. p. — 1941. od 8. svibnja 1941.

Br. poslov. *66/44*

U *Tuzli*, dne *15. aprila* 1941.

Ravnatelj *J. Gusić*

Ravnatelj *J. Gusić*

HADŽISELIMOVIĆ M., SVJEDODŽBA

*

U školskoj 1940/41. u tuzlanskoj Medresi je organiziran tečaj njemačkog jezika. Tečaj je trajao od 10. novembra 1940. do 15. februara 1941. godine. Završio ga je i učenik V razreda Niže okružne medrese Gornjotuzlak H.

Selimović Muharem. Uvjerenje su potpisali predmetni profesor O. Džudža i ravnatelj S. Sivčević.⁴⁷⁹

Hadžiselimović Muharem je te 1941. godine završio Nižu okružnu [Behram-begovu] medresu. Na Svjedodžbi, br. 9, stoji da je izdata u Nižoj okružnoj medresi u Tuzli, a u spomen prve školske godine u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Svjedodžbom se tvrdi: G. Hadžiselimović Muharem, sin Hadžin, rođen 15. oktobra 1923. u Gornjoj Tuzli, vjere islamske, svršio je školske godine 1940/41. peti razred Niže okružne medrese u Tuzli, te mu se ujedno priznaju sva prava završnog ispita. Ova svjedodžba je izdata na osnovu Zakonske odredbe br. LXXV/123 – Z.p. –1941. od 8. svibnja 1941. Broj poslovnici je 66/41. Izdata je u Tuzli, dana 15. lipnja 1941. Kao razrednik se potpisao Redžebašić, v.r., a kao ravnatelj S. Sivčević, v.r.⁴⁸⁰

*

Među učenicima [Niže okružne] Behram-begove medrese u Tuzli koji su u školskoj 1940/41. godini „uživali vakufsku stipendiju“ je i Gutić Nurija [Nurudin],⁴⁸¹ sin Gutić Avde (umr. Osmana) i Emine, iz Gornjih Petrovica.⁴⁸²

*

Kao jedan od dokumenata potrebnih učenicima Medrese za potraživanje stipendije bilo je i uvjerenje od Poreske uprave. Dana 11. 6. 1941. takvo uvjerenje je podigao Kušljugić Husejn, umr. Mehage, iz Gornje Tuzle, da njegova supruga Begzada i njegov sin Bešlaga nisu zaduženi porezom.⁴⁸³ Isti slučaj je bio i sa Gutić Nurudinom. Nurudina nalazimo, pod imenom Nurija, na spiskovima stipendiranih učenika, ali Bešlagu ne. Ne nalazimo ga ni na spiskovima učenika iz kasnijih godina. Možemo pretpostaviti da nije nastavio školovanje u Medresi. Vakufsko ravnateljstvo u Sarajevu, pozivajući se na akt br. 12556/41 (uz dva priloga), vraća mu dokumente (dvije godine

⁴⁷⁹ Kućna arhiva porodice Hadžiselimović, akt Uvjerenje od 15. 6. 1941.

⁴⁸⁰ ATKT/VMPT, kutija 687, akt Svjedodžba br. 66/41.

⁴⁸¹ ABBMT, godina 1941, akt br. 42/41, Spisak od 13.3.1941.

⁴⁸² ABBMT, godina 1941, akt br. 1003/41, Poreska potvrda.

⁴⁸³ ABBMT, godina 1941, akt br. 774/41, Poreska potvrda.

kasnije), uz obrazloženje: „Ovi dokumenti bili su priloženi njegovoj molbi za podjelu vakufske stipendije u 1941. godini, kada medresa nije radila⁴⁸⁴, pa mu se ista nije mogla ni dodijeliti.“⁴⁸⁵

Bešlaga Kušljugić je umro u Boru 2008. godine, u 82. godini, kao istaknuti privrednik i društveno-politički radnik. Rođen je 1927. godine u Gornjoj Tuzli, u Bosni i Hercegovini. Kao dvadesetogodišnjak dolazi u Bor i zapošljava se 1947. u radionici površinskog kopa Rudnika Bakra Bor. Radio je kao inženjer organizacije rada u Termoelektrani i Fabrici opreme i dijelova, gdje je bio i direktor. Kao dugogodišnji društveno-politički radnik bio je i sekretar Općinskog komiteta Saveza komunista Srbije u Boru. Radni vijek je završio u Generalnoj direkciji Rudarsko-topioničarskog bazena Bor, odakle 1987. godine, odlazi u penziju. Sahranjen je na Novom groblju u Boru.⁴⁸⁶

*

Te, 1941. godine u prizemlju školskog objekta u Gornjoj Tuzli, „bio je ustaški tabor, jedno vrijeme i zatvor, a krajem 1941. godine u školi su bile smještene jedinice 18. domobranske bojne. U prostorijama škole jedno su vrijeme bile smještene i jedinice legije i zelenog kadra⁴⁸⁷.

⁴⁸⁴ Školske 1941/42. Medresa nije radila jer je njenu zgradu zaposjela njemačka vojska. Nije izvršen ni upis učenika. Vidi: Grupa autora, *Monografija Behram-begove medrese*, Tuzla, 2016, str. 80-81.

⁴⁸⁵ ABBMT, godina 1943, akt br. 12556/41, Povrat dokumenata.

⁴⁸⁶ <https://bor-grad.com/umro-beslaga-kusljugic/> Objavljeno: 8. 12. 2008, Pristupljeno: 7. 2. 2023.

⁴⁸⁷ Dana 11. 12. 1941. godine došlo je do realizacije bošnjačkog koncepta samoodbrane na području šire tuzlanske regije kroz stvaranje Muslimanske legije bojnika Muhamedage Hadžiefendića, trgovca i uglednika iz Tuzle. Desetak dana kasnije (22. 12.) u Tuzli je, uz saglasnost viših instanci, i zvanično osnovan Dobrovoljački odjel narodnog ustanka bojnika Hadžiefendića (DOMDO pukovnija, popularno zvana Muslimanska legija). Zeleni kadar je ustrojen kasnije, u julu mjesecu 1943, nakon raspada Hadžiefendićeve legije. Zeleni kadar (u početku nazvan „bosanski planinci“) bio je vojni i politički produžetak DOMDO pukovnije, a značio je nastavak muslimanske borbe za svoj opstanak te vojne, nacionalno-političke i duhovne interese.

O jednom sasvim drugačijem, sveobuhvatnijem i realnijem, neopterećenom pogledu na muslimanske formacije u Drugom svjetskom ratu preporučuje se pogledati radove: Adnan Jahić, *Muslimanske formacije tuzlanskog kraja u Drugom svjetskom ratu*, Tuzla, 1995; i Adnan Jahić, *Između čekića i nakovnja – Muslimani u Drugom svjetskom ratu*, Zagreb, 2023. Među lokalnim zapovjednicima Zelenog kadra A. Jahić spominje i Sulejmana

Istu sudbinu imale su i susjedne prostorije mekteba.⁴⁸⁸

*

Pošto već govorimo o vremenu Nezavisne Države Hrvatske, spomenut ću događaj vezan za nastojanje radničkog dijela mještana Gornje Tuzle da popravi svoj status i materijalno stanje. Naime, 1941. godine, na inicijativu Hrvatskog radničkog saveza, podružnice 'Majevica', osnovano je društvo Hrvatski radnički dom u Gornjoj Tuzli, na čelu sa predsjednikom g. Alijom Faićem. Osnivačku skupštinu je otvorio g. Alija Faić, zahvalio se prisutnima na pažnji, a na kraju pozdravio delegate (naročito g. Aleksandra Preku, nar. zastupnika, te delegata HRS-a iz Zagreba g. Matu Čubelu, kao i delegata HRSA-a podružnice 'Majevica' iz Tuzle g. Idriza Delibegovića). Od tri predložene liste na novi odbor na kraju je primljena lista koju je predložio g. Idriz Delibegović, a koja je primljena aklamacijom.

U novi odbor ušla su sljedeća gospoda: Alija Fajić [1897-1966], predsjednik; Sulejman Žunić, potpredsjednik; Mujo H. Mujagić [1912-1979], tajnik; Nezir Kušljugić [1899-1975], drugi tajnik; Abdurahman Terzić, blagajnik; Avdo H. Avdić, drugi blagajnik; odbornici: Idriz Delibegović, Salih H. Beganović, Jakub H. Avdić, Ibro Požegić, Halil Tobudić, Adem Mehičić, a kao zamjenici: Husein Muharemagić, Ratko Mosković, Muharem H. Avdić, Rašid Užičanin, Avdo Imamović i Hasan Selimović. U nadzorni odbor ušla su sljedeća gospoda: Mehmed Ramić, Osman Ćatibušić, Rizvan Kušljugić, Muho Žunić, Husein Kušljugić, a kao zamjenici: Derviš Šehić, Mujo Hukić i Rašid Dervišagić. Nadzornik kuće je g. Galib Žunić a njegov zamjenik g. Husein H. Avdić.

Žunića [1909-1975], kao zapovjednika u Gornjoj Tuzli i mještanina Abdurešida Terzića. Vidi str. 115. prvog navedenog Jahićevog djela i str. 598. drugog navedenog Jahićevog djela. U djelu *Između čekića i nakovnja* se, osim Žunića i Terzića, kao predvodnici Zelenog kadra u Gornjoj Tuzli spominju još i Osman Mehanović i Ibrahim Ključić. Napominje se, u općem smislu, da pripadnici Zelenog kadra, braneći svoj toprak „nisu zazirali od okršaja sa, uglavnom brojnijim i bolje naoružanim, četnicima, partizanima i ustašama, a uspjeli su odoljeti pritiscima da se priključe u SS trupe“, i tako „čuvajući živote i imovinu muslimanskog življa sjeveroistočne Bosne 'od svih napadača'“ (Vidi str. 599-600).

⁴⁸⁸ S. Kovačević, „Škola pod okupacijom (1941-1944)“, *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 82.

U nastavku skupštine bilo je riječi o značaju zadrugarstva kod naših radnika, osnivanju filijale Nabavljačke zadruge Kreka, radničko-socijalnim pitanjima, teškom stanju u kome se nalaze tadašnji radnici, a naročito teškom stanju radnika zaposlenih u rudniku 'Montanika' d.d. Majeveca, kome je postavljeni komesar iz Ministarstva šuma i ruda iz Beograda.

O ovom događaju je objavljen članak u „Jugoslovenskom listu“ i „Obzoru“.⁴⁸⁹

*

Rješenjem Ulema-medžlisa u Sarajevu (broj 10460/40 od 12/VIII 1940) Gornjotuzlak Munib-ef. Žunić, vršilac dužnosti džematskog imama u Velikom Duboviku, srez krupski, premješten je u istom svojstvu u Bosansku Otoku, isti srez.⁴⁹⁰

1942.

Nakon smrti reisul-uleme Fehim-ef. Spahe 1942. godine, za vršioca dužnosti reisul-uleme postavljen je nekadašnji naib Salih Safvet Bašić (period 1942-1947)⁴⁹¹

*

Dana 8. jula 1942. godine Nurudin-ef. Gutić oženio se Suljagić (Ago) Ajšom iz Gornje Tuzle.

*

Među vjerskim službenicima koji su se zatekli u službi u Gornjoj Tuzli, u mjesecu julu 1942. godine, bilo je i onih koji još nisu imali dekret. Na spisku takvih vjerskih službenika koji je KVM povjerenstvo u Tuzli dostavilo Ulema-medžlisu su i:

⁴⁸⁹ Anonim, „Otvorenje Hrvatskog radničkog doma u Gornjoj Tuzli“, *Jugoslovenski list*, god. XXIV, br. 59, Sarajevo, 1941, str. 4.; Anonim, „Osnovano Društvo 'Hrvatski radnički dom' u [G.] Tuzli“, *Obzor*, god. LXXXI, broj 60, Zagreb, 1941, str. 3.

⁴⁹⁰ Anonim, *Glasnik*, god. IX, br. 1, Sarajevo, 1941, str. 31.

⁴⁹¹ Vidi njegovu biografiju iz vremena kada je postavljen za naiba (1936).

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

IMAMAT DŽEMATA u Gornjoj Tuzli
kotar Tuzla župa Usora i Sal.

Broj protokola: 212 / 42 Oslobodjeno od takse J. V. Z. H. R. 4 u suri službenika 4 V. 2

Rodni list

U matici rođenih ovog imamata knjiga K. l. strana 68 redni broj 4
ubilježeno je ovo:

Novorođenog djeteta	Datum rođenja		dan <u>osmog</u> mjesec <u>svibnja</u>	
	godina		<u>1892.</u>	
	dan, mjesec i godina		<u>8 - 5 - 1892.</u>	
	I m e		<u>Abdulah Ćorhodžić</u>	
	s p o l		<u>muško</u>	
	Je li zakonito		<u>da - nezakonito</u>	
	o c a	Ime i prezime		<u>Murol Ćejin ef. Ćorhodžića</u>
		zanimanje		<u>muslim</u>
		vjera		<u>Muslim</u>
	m a j k e	Ime i rođeno prezime		<u>Fortuna Ćorhodžić - Takalić</u>
		zanimanje		<u>domaćica</u>
		vjera		<u>Muslim</u>
	Roditelji njegovih	mjesto		<u>Gornja Tuzla, R. l. b. 127</u>
		kotar		<u>Tuzla</u>
		župa		<u>Usora i Sal.</u>
Broj i datum njihova vjenčanog lista		<u>1.</u>		
		Kod stranaca zavičajnost		<u>1.</u>
Ime i prezime imama koji je obavio davanje imena (akika)				<u>1.</u>
Napomene				<u>Ovaj je list islopi u crkvenom registru i shraniti</u>

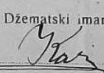
Da se ovaj izvadak iz gore spomenute matice rođenih muslimana posve
slaže s originalom, potpisani svjedoči svojim potpisom i imamskim pečatom.

U G. Tuzli, dana 27 mjeseca listopada godine 1942.

Tiskara Omer Schić, Sarajevo.

Džematski imam:

1. Ćorhodžić Abdulah, mujezin Čaršijske (H. Skender) džamije,
2. Begović Šećo, mujezin Ak džamije,
3. H. Abdić Mahmud, imam Drakčin džamije,
4. Saluhović Alija, mujezin Drakčin džamije,
5. Mujaković Sulejman, imam Bajazid džamije,
6. H. Avdić Alija, mujezin Bajazid džamije,
7. Dervišagić Mehmed, mujezin H. Husejn džamije,
8. Pirić Šećo, mujezin Ameli Ali džamije,
9. H. Avdić Đulaga, mujezin Mostar džamije.⁴⁹²

*

Nakon tog dopisa uslijedilo je dostavljanje potrebnih dekreta.

Tako je (1) Abdulahu Ćorhodžiću 24. 8. 1942. urađen dekret (broj 2636/42) kojim mu je odobreno vršenje službe mujezina Čaršijske džamije u Gornjoj Tuzli.⁴⁹³

Ćorhodžić Abdulah je, po rodnom listu, rođen 8. 1. 1892. godine u Gornjoj Tuzli, kotar Tuzla, župa Usora Soli, kućni broj 124. Otac mu je bio Zejćir-ef. Ćorhodžić (imam) a mati Fatima Jašarbašić-Tokalić (domaćica). Rodni list je izdao Imamat džemata u Gornjoj Tuzli. Lice se nalazi u matici rođenih ovog imamata knjiga Kuć. list., strana 68, redni broj 4. Rodni list je izdat 28. 10. 1942. U potpisu je džematski imam Karić.⁴⁹⁴

Tada je imam Čaršijske džamije bio hfz. Salih-ef. Mujaković.

(2) Šeći Begoviću je dekretom (broj 2637/42) od 24. 8. 1942. odobreno vršenje službe mujezina Ak-džamije.⁴⁹⁵ Imam je bio Husein-ef. Mujaković.

⁴⁹² ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 545/42.

⁴⁹³ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2636/42, Dekret; *Glasnik*, god. X, br. 10, Sarajevo, 1942, str. 279.

⁴⁹⁴ ATKT/VMPT, kutija 687, akt Rodni list br. 212/42.

⁴⁹⁵ Anonim, *Glasnik*, god. X, br. 10, Sarajevo, 1942, str. 279.

(3) Mahmutu-ef. Hadžiavdiju je dekret (broj 2635/42) izdat 24. 8. 1942. Njime mu je odobreno vršenje službe imama i hatiba džamije Drakčin.⁴⁹⁶

Hadžiavdic Mahmut je, kako stoji u rodnom listu, rođen 1885. godine, u Gornjoj Tuzli, kotar Tuzla, župa Usora Soli, kućni broj 226, od oca Avdage (posjednik) i majke Sajme Tobudić (domaćica). Lice se nalazi u matici rođenih ovog imamata knjiga Kuć. list., strana 131, redni broj 2. Rodni list je izdao Imamat džemata u Gornjoj Tuzli 27. 10. 1942. U potpisu je džematski imam Karić.⁴⁹⁷

(4) Aliji-ef. Saluhoviću je dekretom (broj 2641/42) od 24. 8. 1942. odobreno vršenje službe mujezina Drakčin džamije.⁴⁹⁸

Prema rodnom listu priloženom u svrhu imenovanja mujezinom Alija Saluhović je rođen 2. 5. 1918. godine u Gornjoj Tuzli, kotar Tuzla, župa Usora Soli, kućni broj 177. Otac mu je Osman Saluhović (zemljoradnik) a majka Musija Mehačević (domaćica).⁴⁹⁹ Rodni list je izdao Imamat džemata u Gornjoj Tuzli. Lice se nalazi u matici rođenih ovog imamata knjiga Kuć. list., strana 100, redni broj 5. Rodni list je izdat 28. 12. 1942. godine. U potpisu je džematski imam Karić.⁵⁰⁰

Osman Saluhović, otac Ali-ef. Saluhovića, mujezina Drakčin džamije u G. Tuzli, darovao je te godine 20 kuna dobrovoljnog priloga za fond lista „El-Hidaje”.⁵⁰¹ U mjesecu decembru 1942. godine Ulema-medžlis postavlja

⁴⁹⁶ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2635/42, Dekret; Anonim, *Glasnik*, god. X, br. 10, Sarajevo, 1942, str. 279.

⁴⁹⁷ ATKT/VMPT, kutija 687, akt Rodni list br. 215/42.

⁴⁹⁸ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2641/42; Anonim, *Glasnik*, god. X, br. 11-12, Sarajevo, 1942, str. 324.

⁴⁹⁹ Koliko sam bio u stanju očitati podatke o Osmanu i Musiji na nišanima donjeg (malog) mezarja na Drakčinu Osman je rođen 1877. a umro 1946. (živio 69 godina), dok je Musija rođena 1879. a umrla 1957 (živjela 78 godina).

⁵⁰⁰ ATKT/VMPT, kutija 687, akt Rodni list br. 288/42

⁵⁰¹ Anonim, „Dobrovoljni prilozi za fond lista“, *El-Hidaje*, god. VI, br. 3, Sarajevo, [11.10] 1942, str. 72.

List „El-Hidaje“ pokrenula je Organizacija ilmije sa zadatkom vjerskog, moralnog, prosvjetnog i socijalnog uzdizanja muslimana. Prvi broj lista je izašao u decembru-januaru 1936/1937. godine. List je izlazio sve do februara 1945. godine (s kraćim prekidom

pitanje da li je i kada Alija Saluhović nastupio na dužnost mujezina Drakčin džamije.⁵⁰² Podaci će biti dostavljeni tek iduće godine.

(5) Prema gornjem spisku službenika u Potočkoj džamiji je imam Sulejman-ef. Mujaković. Krajem te godine je došlo do smjene. Prema dekretu (br. 3439/42) od 5. 12. 1942. u svojstvu imama Bajazid džamije je postavljen Muharem-ef. Hadžiselimović, svršenic Niže okružne medrese u Tuzli.⁵⁰³

Muharem H. Selimović je, po rodnom listu, rođen 15. 8. 1923. godine u Gornjoj Tuzli, kotar Tuzla, župa Usora Soli, kućni broj 187. Otac mu je bio Hadžo H. Selimović (zemljoradnik) a majka Paša Jahić (domaćica). Rodni list je izdao Imamat džemata u Gornjoj Tuzli. Lice se nalazi u matici rođenih ovog imamata knjiga Kuć. list., strana 108, redni broj 7. Rodni list je izdat 28. 12. 1942. U potpisu je džematski imam Karić.⁵⁰⁴

Muharem-ef. [1923-1996] nije dugo ostao na ovoj dužnosti. Nakon nepune dvije godine ponovo se vraća Sulejman-ef.

(6) Aliji-ef. Hadžiavdiju je vršenje službe mujezina Bajazid-džamije odobreno dekretom (broj 2645/42) od 24. 8. 1942.⁵⁰⁵

Hadžiavdij Alija [Mahmutov brat] je, po rodnom listu, rođen 1877. godine, od oca Avdage (posjednik)⁵⁰⁶ i majke Sajme Tobudić (domaćica), u Gornjoj Tuzli, kotar Tuzla, župa Usora Soli, kućni broj 226. Rodni list je izdao Imamat džemata u Gornjoj Tuzli, 29. 10. 1942. U potpisu je džematski imam Karić.⁵⁰⁷

novembar 1938 – april 1939). Od 1941. godine list izlazi pod nazivom El-Hidaje, organ „El-Hidaje“ Organizacije ilmiye Nezavisne Države Hrvatske. List je izlazio mjesečno.

⁵⁰² ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2641/42, Upit.

⁵⁰³ Anonim, *Glasnik*, god. XI, br. 1-2, Sarajevo, 1943, str. 45.

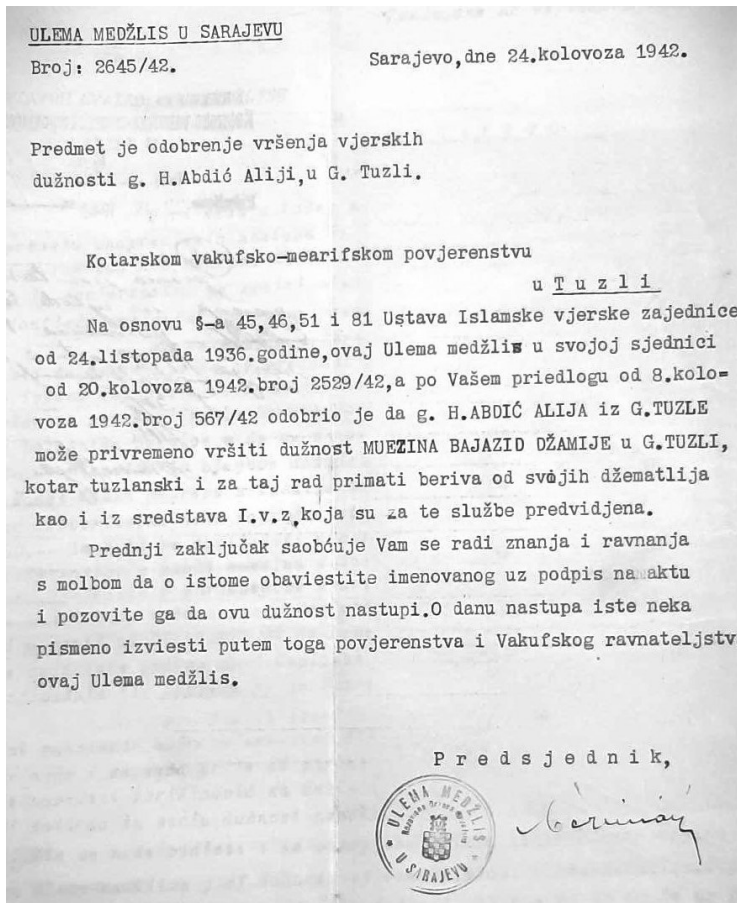
⁵⁰⁴ ATKT/VMPT, kutija 687, akt Rodni list br. 289/42.

⁵⁰⁵ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2645/42, Dekret; Anonim, *Glasnik*, god. X, br. 10, Sarajevo, 1942, str. 278.

⁵⁰⁶ U *Protokolu* je spomenut vezano za neke svoje vojne dužnosti na lokaciji Stolica, kao i određene obaveze u Konaku (centar Vlade, „Hukume“) u Gornjoj Tuzli, kao člana Medžlisa (upravnog tijela). Učestvovao je i u akciji prikupljanja pomoći za vojsku. Tu uz njegovo ime stoji uglednik (*hanedan*). Vidi: O. Nakičević, *Protokol*, str. 64, 82 i 92.

⁵⁰⁷ ATKT/VMPT, kutija 687, akt Rodni list, Alija.

MOJA GORNJA TUZLA

HADŽIAVDIĆ ALIJA, DEKRET IZ 1942.

(7) Mehmed Dervišagić je 24. 8. 1942. godine dobio dekret (broj 2642/42) kojim mu je odobreno da može vršiti dužnost mujezina H. Husejn (Potrmahalske) džamije.⁵⁰⁸

Dervišagić Mehmed, mujezin H. Husejn džamije je, po rodnom listu, rođen 14. 8. 1901. godine u Gornjoj Tuzli, kotar Tuzla, župa Usora Soli, kućni

⁵⁰⁸ ATKT/VMPT, ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2642/42. Vidi i *Glasnik*, god. X, br. 10, Sarajevo, 1942, str. 279.

broj 21, od oca Abde (težak) i majke Fatime Ramić (domaćica). Lice se nalazi u matici rođenih ovog imamata knjiga Kuć. list., strana 17, redni broj 1. Rodni list je izdao Imamat džemata u Gornoj Tuzli. 27. 10. 1942. U potpisu je džematski imam Karić.⁵⁰⁹

Bavio se zemljoradnjom. U Potrmahalskoj džamiji⁵¹⁰ je obavljao dužnost mujezina, a po potrebi i imama.⁵¹¹ Imam Potrmahalske džamije tada je bio njegov brat Mustafa-ef. Dervišagić. Te godine je Mustafa-ef. Dervišagić od Kotarskog VMP u Tuzli zatražio uvjerenje da još obavlja svoju dužnost u svrhu „dokaza kod vojnih vlasti“. Potvrđeno je da je imam Hadži Husein džamije u Gornjoj Tuzli.⁵¹² U tom uvjerenju je naveden broj dekreta, 10535/39, od 9. 12. 1939. godine.

(8) Šeći Piriću je dekretom (br. 2529/42) od 20. 7. 1942. godine odobreno da može vršiti dužnost mujezina Ameli Ali džamije.⁵¹³ To je potvrđeno i dekretom (br. 2644/42) od 24. 8. 1942. godine.⁵¹⁴

U rodnom listu od 27. 10. 1942. godine (br. 2018/42) navedeno je da je Šećo Pirić rođen 19. 5. 1902. godine (kućni br. 341), a da mu je puno ime Šaćir, zvani Šećo. Majka mu je bila Pemba Abidović-Čorbić. Rodni list mu je izdat u Imamatu džemata Gornja Tuzla, Nezavisna Država Hrvatska, kotar Tuzla, a u potpisu je džematski imam Karić.⁵¹⁵

Imam Zagradačke džamije tada je bio hفز. Ibrahim-ef. Karić. On je Rješenjem Ulema-medžlisa, broj 1936/42. od 16. 7. 1942, kao džematski imam u G. Tuzli, Kotar tuzlanski, preveden u 9. stepen osnovne plaće 1. grupe zvaničnika.⁵¹⁶

⁵⁰⁹ ATKT/VMPT, kutija 687, akt Rodni list br. 214/42.

⁵¹⁰ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 526.

⁵¹¹ Monografija *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 412.

⁵¹² ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 456/42.

⁵¹³ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2519/42, Dekret.

⁵¹⁴ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2644/42; i *Glasnik*, god X, br. 10, Sarajevo, 1942, str. 279. Očito je da se radi o ponovnom davanju istog dekreta, s vremenskom razlikom od četiri dana i različitim brojem.

⁵¹⁵ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 218/42.

⁵¹⁶ Anonim, *Glasnik*, god. X, br. 9, Sarajevo, 1942, str. 255.

(9) Đulagi H. Avdiću je dekret (br. 2634/42) na vršenje službe mujezina Mostar džamije izdat 24. 8. 1942. godine.⁵¹⁷ Dužnost imama u toj džamiji je tada obavljao Zuhdija-ef. Žunić.

*

U G. Tuzli tih godina još postoji Muslimansko dobrotvorno društvo.⁵¹⁸

1943.

Mustafa Dervišagić, imam i hatib džamije u Gornjoj Tuzli, sa brojem dekreta (br. 10335/39), i ove godine traži potvrdu o svom radu u H. Husejn džamiji.⁵¹⁹ Očito je da su te potvrde mnogo značile u ratnim uslovima rada.

SALUHOVIĆ ALIJA, NIŠAN

⁵¹⁷ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2634/42; i Anonim, *Glasnik*, god. X, br. 10, Sarajevo, 1942, str. 279.

⁵¹⁸ Muhamed Hodžić, „Brojdbeni podaci Islamske vjerske zajednice u NDH”, *Preporod*, god. XLI, br. 20/958, [15.10] 2011, str. 51.

⁵¹⁹ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 31/43.

*

Ulema-medžlis je ponovo postavio pitanje da li je i kada Alija Saluhović nastupio na dužnost mujezina Drakčin džamije (1. 3. 1943. i 13. 7. 1943). Končno je KVM povjerenstvo odgovorilo da je, po datom dekretu, Saluhović Alija nastupio na tu dužnost, ali da on nju obavlja već šest godina.⁵²⁰

*

Na spisku vjerskih službenika od 10. 2. 1943, u službi na teritoriji ovog Povjerenstva radi legitimacije o povlaštenoj vožnji od 50% u smislu *Pravilnika o besplatnoj i povlaštenoj vožnji na državnim željeznicama i parobrodima u državnoj eksploataciji* od 22. 1. 1930. godine, nalaze se i ovi vjerski službenici iz Gornje Tuzle:

- Muharem H. Selimović, dekretom Ulema-medžlisa broj 3439/42 od 5. 12. 1942. imenovan imamom Bajazid džamije u Gornjoj Tuzli,⁵²¹
- Husein Mujaković, imam i muallim, imenovan po Ulema-medžlisu broj 8193/39 i 3713/39.⁵²²

*

U mjesecu februaru 1943. godine Ulema-medžlis je od KVM povjerenstva zatražio da Gornjotuzlaku Munibu Žuniću [1913-1991], v.d. džematskog imama u Vel. Duboviku, kotar Bos. Krupa, koji se nalazi kao izbjeglica u G. Tuzli, iznađe neko uposlenje „bar kao pomoćnu silu, kako bi mu Vakufsko ravnateljstvo do povratka u mjesto njegovog službovanja i nadalje isplaćivalo plaću.⁵²³ Imamata džemata Gornja Tuzla je odgovorio da je Munib-ef. „primio privremeno dodijeljenu dužnost muallima u mektebu Gornje Tuzle i pomagača džematskog imama istog imamata“.⁵²⁴ Već u mjesecu martu

⁵²⁰ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 722/42.

⁵²¹ ATKT/VMPT, kutija 678, akt br. 3430 i br. 3439/42, Dekret.

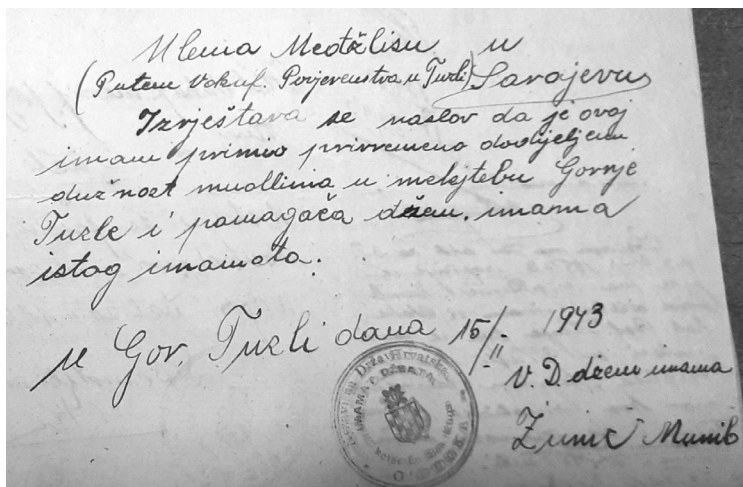
⁵²² ATKT/VMPT, kutija 691, akt Spisak vjerskih službenika od 10. 2. 1943.

⁵²³ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 589/43.

⁵²⁴ ATKT/VMPT, kutija 691, akt od 15. 2. 1943. Odgovor.

Ulema-medžlis je tražio da se Munib-ef. odmah vrati u mjesto službovanja, pošto su se tamo prilike sredile, „te da otpočne s vršenjem svoje dužnosti“.⁵²⁵

*

ŽUNIĆ MUNIB, ANGAŽMAN 1943.

Kotarska oblast u Tuzli je Nižoj okružnoj medresi u Tuzli uputila upit vezan za đaka Muhameda Saluhovića, i pitanje „uredovanja“ medrese u školskoj 1941/42, a zbog odgode nastupa tog učenika na „djelatni stališ“.⁵²⁶ Medresa je odgovorila da te školske godine nije radila „zbog toga što je medresanska zgrada bila zaposjednuta od njemačke vojske, a nije mogla da nađe druge zgrade“. U odgovoru Medresa moli da se uvaži molba navedenog đaka, jer on nije za to kriv.⁵²⁷

*

⁵²⁵ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 946/43.

⁵²⁶ ABBMT, godina 1943, akt br 11452/43, Upit.

⁵²⁷ ABBMT, godina 1943, akt br. 72/43, Odgovor.

Niža okružna medresa je, 11. marta 1943. godine, na molbu Gutić Nurije [Nurudina], sina Avdinog iz Petrovica, kotar Tuzla, ovom učeniku izdala potvrdu da je redovno završio IV (četvrti) razred u školskoj 1940/41, te da je redovni učenik V (petog) razreda školske 1942/43. (Medresa nije radila školske 1941/42. godine). Potvrda mu je data u svrhu „odgađanja stupanja u domobranstvo do završetka školovanja na ovoj medresi,“ tj. do konca juna 1943. godine.⁵²⁸

*

U Glavnom katalogu (imenik učenika) Behram-begove medrese u Tuzli za V (peti) razred školske 1942/43. godine nalaze se:

(1) Gutić Nurija [Nurudin] (br. gl. imenika 422, br. gl. kataloga 8), sin Avdin, rođen 2. 6. 1923, u G. Petrovicama, srez Tuzla, nadzire ga otac Avdo, težak u Petrovicama. Te godine Gutić Nurudin je i završio Behram-begovu medresu. Završna „svjedočba“ izdata mu je 11. 6. 1943. godine, br. 79/43.

(2) Saluhović Muhamed (br. gl. imenika 436, br. gl. kataloga 23), sin Osmanov, rođen 26. 2. 1924, u Gornjoj Tuzli, nadzire ga otac Osman, težak u Gornjoj Tuzli.

*

Pošto je Muharem H. Selimović dekretom Ulema-medžlisa (iz decembra 1942) postavljen za imama Bajazid džamije u Gornjoj Tuzli, KVM povjerenstvo u Tuzli je od Imamata džemata u Gornjoj Tuzli zatražilo da ga uvede u službu.⁵²⁹ O blagovremenom nastupu na službu trebalo je dostaviti izvještaj. U Izvještaju džematskog imama Karića o uvođenju novog imama u službu se navodi kako je H. Selimović preuzeo dužnost, te da se bivši imam Muja-ković Sulejman povukao i nije prisustvovao preuzimanju. Nakon učenja Kur'ana hfz. Karić je, 1. 1. 1943,⁵³⁰ u 11:30, pred džumu, ustao i džematlijama pročitao sadržaj dekreta o imenovanju novog imama. Nakon džume hfz.

⁵²⁸ ABBMT, godina 1943, akt Potvrda od 11. 3. 1943.

⁵²⁹ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 932/42, Dopis.

⁵³⁰ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 832/42-II.

Karić je ustao i čestitao novom imamu H. Selimoviću a džemat, kao i njega, pozvao da „solidno“ sarađuju.⁵³¹

Muharem H. Selimović je, radi regulisanja pitanja kod vojnih vlasti, zatražio 10. 3. 1943. godine potvrdu da se nalazi u službi IVZ u svojstvu imama.⁵³²

*

I u potvrdi iz 1943. godine stoji da je Husein-efendija imam [Ak] džamije i muallim mekteba u Gornjoj Tuzli, po dekretima Ulema-medžlisa br. 8193/39. i 3713/40.⁵³³

*

Ćorhodžić (Zejčira) Abdulah, mujezin Hadži Skender džamije u Gornjoj Tuzli, umro je 29. 11. 1943.⁵³⁴ Na mjesto mujezina H. Skender džamije postavljen je Ćorhodžić Hamid, sin Zejčirov [1896⁵³⁵-1954] od decembra 1943.⁵³⁶

*

„S obzirom da je u trećoj godini rata nastavljeno s rušenjem objekata u vlasništvu Islamske zajednice, novi predsjednik Ulema-medžlisa u Sarajevu hfz. Ibrahim Ridžanović, u martu 1943. godine, upozorava sve službenike ove zajednice da su dužni ‘nastojati da se u krajevima gdje su porušeni vjerski objekti isti (...) poprave, izgrade i dovedu u ispravno stanje’“.⁵³⁷

U tom smislu u decembru 1943. godine džematski imam Karić KVM povjerenstvu šalje podatke o uništenom namještaju i materijalima u obje

⁵³¹ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 297/42, Izvještaj.

⁵³² ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 190/43.

⁵³³ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 32/43, „Rješenjem Ulema-medžlisa u Sarajevu, broj 3710/40 od 30. maja 1940. godine, odobreno je Husein-ef. Mujakoviću vršenje dužnosti imama Ak-džamije u Gor. Tuzli, srez Tuzla.“ Ovdje se broj dekreta nešto razlikuje u odnosu na onaj u potvrdi. Vidi: Anonim, *Glasnik*, god. VIII, br. 8, Sarajevo, 1940, str. 311.

⁵³⁴ Anonim, *Glasnik*, god. XII, br. 4-5, Sarajevo, 1944, str. 94; Vidi i: Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 540.

⁵³⁵ U nekim dokumentima stoji da je rođen 1903. godine.

⁵³⁶ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 324/43, Molba od 27.12.1943.

⁵³⁷ Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 99. i 109.

mektebi ibtidaije od strane vojske 8. [domobranske dobrovoljačke] p.[ukovnije]⁵³⁸ 4. i 1. bojne, 20. satnije⁵³⁹, „koja je odsjedala u Gornjoj Tuzli te zauzela mektebske prostorije za svoje vojne svrhe, Ženski mekteb za ambulantu, a Muški mekteb za oficirski dom“. Oštećenje stvari je uslijedilo od 25. 4. 1942. do njihovog napuštanja prostorija.⁵⁴⁰

*

U oktobru 1943. godine je u prostorima škole bila formirana i pokrenuta partizanska krojačka radionica.⁵⁴¹ Škola nije radila.⁵⁴²

*

Kotarski odbor „El-Hidaje“ u Tuzli održao je preko ramazana [1943] veći broj vazova i predavanja. Tom je prilikom sakupljena za izdavački fond lista lijepa svota novaca. Predavanja su održali:

1. Kadri-ef. Hajdarović, šerijatski sudac iz Tuzle i predsjednik Odbora, održao je šest predavanja u gradu Tuzli, tri za muške džematlije u Čaršijskoj džamiji, jedno u Tušanskoj džamiji, jedno u Begovoj džamiji, a jedno za žene u Jalskoj džamiji. Također, održao je za „muške“ po jedno predavanje u Gornjoj Tuzli i Puračiću — svega osam predavanja.(...) Hafiz Ibrahim-ef. Karić, džematski imam i povjerenik, tog ramazana u Gornjoj Tuzli je sabrao 10.520 kuna priloga.⁵⁴³

⁵³⁸ Osma domobranska pukovnija je jedna od ukupno tri pukovnije koje su ulazile u sastav „bosanskog divizijskog područja“, kome je pripadala i tuzlanska oblast. Vidi: Adnan Jahić, *Muslimanske formacije tuzlanskog kraja u Drugom svjetskom ratu*, Tuzla, 1995, str. 21.

⁵³⁹ Vidi i: Omer Hamzić, „Formiranje i raspored jedinica Hadžiefendića legije na području Tuzlanske oblasti“, *Stav - Časopis za društvena pitanja, kulturu i umjetnost*, god. III, br. 6/7, 2004, 63-77.

⁵⁴⁰ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 932/43, Dopis.

⁵⁴¹ Partizani su ušli u Gornju Tuzlu (Šesnaesta vojvođanska divizija) prvi put 3. 10. 1943. godine. Vidi: Marko Attila Hoare, *Bosanski muslimani u Drugom svjetskom ratu*, Zenica, 2019, str. 185. Nakon privremenog povlačenja (u novembru mjesecu 1943) ponovo su ušli u Tuzlu i okolinu nakon godinu dana, u septembru 1944. godine. Vidi: Adnan Jahić, *Muslimanske formacije tuzlanskog kraja u Drugom svjetskom ratu*, Tuzla, 1995, str. 117. i Marko Attila Hoare, *Isto*, str. 348.

⁵⁴² Stanislav Kovačević, „Škola pod okupacijom (1941-1944)“, *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 82.

⁵⁴³ Anonim, „Rad Kotarskog odbora u Tuzli“, *El-Hidaje*, god. VII, br. 7-8, Sarajevo, [7-3] 1943, str. 253-254.

1944.

Dana 14. 3. 1944. umro je Mahmut-ef. H. Avdić, imam Drakčin džamije u Gor. Tuzli, kotar tuzlanski.⁵⁴⁴

*

Dekret Ulema-medžlisa br. 4224/43. za [pomoćnog] imama Ameli Ali džamije od 25. 1. 1944. godine, dobio je Muhamed-ef. Saluhović, svršeni Niže okružne medrese u Tuzli.⁵⁴⁵ Od tog datuma hafiz Karić obavlja svoje druge dužnosti (džematski imam, imam matičar, muallim, vjeroučitelj...)

Muhamed Saluhović je, po rodnom listu, rođen 26. 2. 1923. godine, u Gornjoj Tuzli, kotar Tuzla, župa Usora Soli. Otac mu je bio Osman (zemljoradnik) a mati Musija Mehačević (domaćica). Kućni broj 177. Rodni list je izdao Imamat džemata u Gornjoj Tuzli. Lice se nalazi u matici rođenih ovog imamata, knjiga Kuć. list., strana 100, redni broj 7. Rodni list je izdat 14. 4. 1943. U potpisu je džematski imam Karić.⁵⁴⁶

U osobniku Saluhović Muhameda stoji da je svršeni Niže okružne medrese u Tuzli, dokument br. 436/1b – 79/43. od 11. 6. 1943. Naveden je i podatak da je postavljen i za prvog muallima po rješenju Ulema-medžlisa br. 1562/46. od 26. 5. 1946.⁵⁴⁷

Saluhović Muhamed je medresu završio školske 1942/43. godine, u NDH državi. U toku petogodišnjeg školovanja imao je ove predmete: Kiraeti Kur'ani-kerim, Akaid, Fikh, Tefsir, Hadis, Ahlak, Povijest islama, Meanija, Arapski jezik, Turski jezik, Mantik, Feraiz, Imamet, Husni-hat, Hrvatski jezik, Povijest, Zemljopis, Matematika, Prirodopis, Gospodarstvo, Fizika, Nauka o zdravlju, Metodika vjerske nastave, Administracija, Krasnopis (ukupno 25 predmeta).⁵⁴⁸

⁵⁴⁴ Anonim, *Glasnik*, god. XII, br. 8-9, Sarajevo, 1944, str. 176; Vidi i: Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avmojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 540.

⁵⁴⁵ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 4224/43, Dekret (prepis).

⁵⁴⁶ ATKT/VMPT, kutija 691, akt Rodni list br. 193/43.

⁵⁴⁷ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 100/43, Osobnik.

⁵⁴⁸ ATKT/VMPT, kutija 691, akt Svjedodžba br. 79/43.

Ulema Medžlis u Sarajevu
 broj: 4224/43
 dana 15. rijačija 1944.
 Sarajevo

Gospodine.
 Muhammed ef. Saluhović
 rođenik Višćakova medrese.
 Gjorja Tihla
 kabin. tuzlanski

Na osnovu §§ 51 i 51 Ustava Yslamske vjerske zajednice
 od 24. 8. 1936., §§ 54, 56 i 56 Pragmatike službenika Yslamske vjerske
 zajednice na području Vahufsko-meaurijskog Sabora u
 Sarajevu i §§ 48, 49, 49 Ustave o sukobitrima od 18. 10. 1939.
 broj 1831, a na prijedlog Katorskog vahufskog-meaurijskog gnojrenstva
 u Tuzli od 20. 11. 1943. broj 376/43. ovaj Ulema medžlis u ovaj
 rješenje od 15. rijačija 1944. broj: 4224/43.

rečeno je,

da Vas potvrdi izvršeno sa imama Amel Ah. dilačije u G. Tuzli
 kabin. tuzlanski u svojstvu namještenika i 10 glave 11. citirane
 Pragmatike sa bovinama predviđanim u proračunu vaha
 Amel Ah. dilačije.

Ovu dilačiju imate nastupiti u roku od 10 dana od
 dana prijema ovog rješenja i o tome odluku podijeliti
 primen. rješenja putem nadležnog Katorskog vahufsko-
 meaurijskog gnojrenstva ovom Ulema medžlisu, jer
 će se u pravnom slučaju smatrati kao da niste ni
 potvrdili.

P. M.
 Predsjednik:
 X. Potstacović

SALUHOVIĆ MUHAMED, DEKRET IZ 1944.

U vrijeme traženja potvrde od suda potvrđeno je da nije pod stečajem.⁵⁴⁹

*

549 ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 818/43-1, Potvrda od suda.

Dana 13. 5. 1944. godine učenik III razreda Niže okružne medrese Ćorhodžić Mustafa je uputio molbu medresi da mu izda potvrdu da je upisan kao redovni učenik te školske godine „radi odgađanja stupanja u domobranstvo do završetka školovanja.“⁵⁵⁰ Potvrda mu je izdata istog dana. U njoj je napomenuto da se ona izdaje „u svrhu odgađanja stupanja u djelatni stališ do završetka školovanja.“⁵⁵¹

*

Sa svojim dobrim mektebskim znanjem Ćorhodžić Hamid obavljao je dužnost mujezina u Čaršijskoj džamiji od decembra 1943, a poslije smrti mujezina Abdulaha Ćorhodžića koji je umro 29. 11. 1943. godine.⁵⁵² Zvanično rješenje (br. 1139/44) na tu dužnost je dobio 27. 5. 1944. godine.⁵⁵³

*

Godine 1944. umro je i Begović Šećo, mujezin Ak džamije.⁵⁵⁴ Na mjesto mujezina te džamije će doći njegov sin Abdulah.

*

Rješenjem Ulema-medžlisa, broj 621/44. od 16. 2. 1944, naš Gornjotuzlak Munib-ef. Žunić, v. s. džematskog imama iz Otoke, kotar Bos. Krupa, premješten je, u istom svojstvu, u Ripač, Kotar bihaćki.⁵⁵⁵

1945.

U mjesecu januaru partizanska vojska je zauzela mektebske prostorije. Nanesena je sljedeća šteta:

⁵⁵⁰ ABBMT, godina 1944, akt Molba od 13.5.1944.

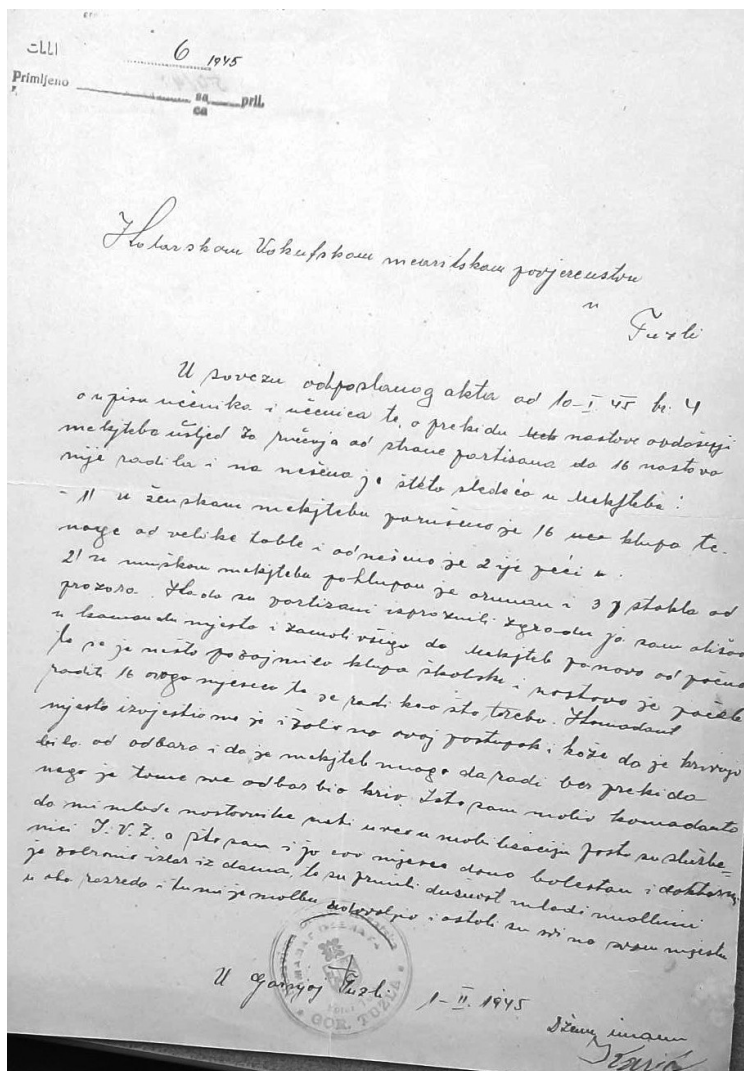
⁵⁵¹ ABBMT, godina 1944, akt br. 49/44, Potvrda.

⁵⁵² Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik VIS-a*, god. XLIV, br. 5-6, Sarajevo, 1981, str. 515.

⁵⁵³ ATKT/VMPT, kutija 689, akt br. 87/46 i 2414/44. Vidi: *Glasnik Islamske vjerske zajednice Nezavisne Države Hrvatske*, god. XII, br. 4-5, Sarajevo, 1944, str. 94. Vidi i: Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 540.

⁵⁵⁴ Denis Bećirović, *Isto*, str. 540.

⁵⁵⁵ Anonim, *Glasnik*, god. XII, br. 4 i 5, Sarajevo, 1944, str. 92.

VOJSKA U MEKTEBU 1945.

1. U Ženskom mektebu porušeno je 16 klupa, te noge od velike table i odnesene su dvije peći.
2. U Muškom mektebu pohrupan je ormar i tri stakla na prozoru.

Džematski imam hfz. Karić je pozajmio klupe iz škole, a prijavio je štetu i komandi mjesta. Zamolio je da se omogući nastavak rada mekteba te da se mladi muallimi poštede mobilizacije kako bi mogli raditi, pošto je on star i bolestan. Nastava je ponovo krenula 16. 2. 1945.⁵⁵⁶

*

Kada je početkom 1945. godine vojska demolirala mektebe i uništila inventar u njima, pa napustila prostorije, na intervenciju čelnih ljudi Imamata džemata Gornja Tuzla, Nurudin-ef. Gutić je, kako ističe tadašnji džematski imam hafiz Ibrahim-ef. Karić, „dobrovoljno stupio u obdržavanje I razreda“ i to „kao muhadžir koji stanuje u Gornjoj Tuzli...“⁵⁵⁷ (Uz njega je dobrovoljno dio nastave II razreda preuzeo tadašnji pomoćni imam Ameli Ali džamije Saluhović Muhamed-ef.).⁵⁵⁸

Ulema-medžlis je dekretom br. 1305/45. od 22. 8. 1945. Nurudina privremeno postavio⁵⁵⁹ za imama Drakčin džamije i drugog muallima Ženskog mekteba u Gornjoj Tuzli.⁵⁶⁰ Po potrebi je zamjenjivao i džematskog imama hafiza Karića.⁵⁶¹ Saluhović (Osman) Muhamed je Nižu okružnu medresu u Tuzli završio zajedno s Nurudin-ef. 1943. godine. Rješenjem br. 1562/46. od 26. 5. 1946. godine bit će postavljen za prvog muallima Ženske mektebi ibtidaije u Gornjoj Tuzli, a istim rješenjem odobreno mu je i da može privremeno voditi matice Džemata Gornja Tuzla.

*

⁵⁵⁶ ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 6/45, Informacija.

⁵⁵⁷ Dokumenti iz perioda Drugog svjetskog rata (Arhiv TK, SNO, ATKT/VMPT, kutija 1, fascikla 1) govore da je Nurudinov otac Avdo, sin Osmana, rođen 1900. godine, u Općinu Gornja Tuzla kao izbjeglica 1944. godine doselio iz Petrovica, Općina Vukovije. Vidi: Sejfulah Imamović, *Vukovije*, Tuzla, 2010, str. 71.

⁵⁵⁸ ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 4/45.

⁵⁵⁹ Rješenje je na ime Nuri Gutić. U Dekretu je tačan broj 1350/45. Vidi: ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 1350/45.

⁵⁶⁰ Husein Bakalović, *Naša porodica*, Tuzla, 2010, str. 84-85.

⁵⁶¹ ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 71/45.

Među muallimima kojima je isplaćen državni skuparinski doplati za period od 1.1. 1944 - 31. 3. 1945. nalaze se i muallimi iz Gornje Tuzle Mujaković hfz. Salih i Mujaković Husein.⁵⁶²

*

U mjesecu aprilu (29. 4) 1945. godine Komanda mjesta Gornja Tuzla, na zahtjev SVM povjerenstva da oslobodi od vojne dužnosti H. Selimović Muharema, imama Bajazid džamije, odgovara da je Komanda tuzlanskog područja molbu odbila jer je isti svoju jedinicu 17. Majevičke brigade već napustio.⁵⁶³

*

Evo objedinjenog spiska vjerskih službenika koji su se krajem 1945. godine nalazili na području imamata Gornja Tuzla.⁵⁶⁴ Sadrži mnogo važnih podataka o svakom službeniku:

1. Karić hafiz Ibrahim, um. Mehe, rođen 1882. godine u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao džematski imam, prvi muallim Ženske mektebi ibtidaije i vjeroučitelj u osnovnoj školi stupio je po ovlaštenjima br. 76/1928, od 8. 10. 1928, tevdžih br. 3383/910. od 9. 12. 1910, ovlaštenje od Ulema-medžlisa u Sarajevu br. 8871/10. i 4645/910. od 14. 9. 1910, Banska uprava br. 1819/40. od 11. 4. 1940. Oženjen je i ima šestoro djece.
2. Mujaković hfz. Salih, um. Hasana, rođen 1873, u Teočaku, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao imam H. Skender džamije i prvi muallim Muške mektebi ibtidaije stupio je ovlaštenjem Zemaljskog vakufskog ravnateljstva za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu, br. 3914/1900, te 6057 i 1740/1900. od 1. 11. 1900. Obavlja pet vakata i džumu, oženjen je i ima petero djece.

⁵⁶² ATKT/VMPT, kutija 688, akt Spisak za skuparinski doplati od 8.5.1945.

⁵⁶³ ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 886/45.

⁵⁶⁴ Imamat džemata Gornja Tuzla je SVM povjerenstvu 5. 12. 1945. godine i 23. 12. 1945. godine dostavilo spiskove vjerskih službenika koji su se tada nalazili na području ovog imamata. Spiskovi su urađeni u vidu tabela.

3. Čorhodžić Hamid, um. Zejćira, rođen 1896 [ili 1903] u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao mujezin H. Skender džamije stupio je decembra 1943. Obavlja pet vakata i džumu, oženjen je i ima četvero djece.
4. Mujaković Husejn, sin hfz. Saliha, rođen 11. 2. 1915. u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao imam Ak džamije i drugi muallim Muške mektebi ibtidaije stupio je po ovlaštenjima Ulema-medžlisa u Sarajevu, br. 8193/39. od 12. 9. 1939, i br. 3713/40. i 1067/40, od 2. 6. 1940. Obavlja tri vakta i džumu, a ledičan je.
5. Begović Abdulah, um. Šeće, rođen 1928. u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao mujezin Ak džamije postavljen je od mjesnog džemata. Obavezan je 3 vakta i džumu, a ledičan je.
6. Saluhović Muhamed, sin Osmana, rođen 26. 2. 1923. u Gornjoj Tuzli, stupio je na dužnost u Gornjoj Tuzli kao imam Ameli Ali džamije i v.d. pomoćnika prvog muallima Ženske mektebi ibtidaije, po ovlaštenju Ulema-medžlisa br. 4224/43. od 18. 1. 1944. Obavlja tri vakta i džumu, a ledičan je.
7. Pirić Šećo, um. Muje, rođen 1901. u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao mujezin Ameli Ali džamije stupio je po ovlaštenju Ulema-medžlisa u Sarajevu br. 2644/42. od 24. 8. 1942. Obavezan je s tri vakta i džumom, oženjen je i ima troje djece.
8. Mujaković Sulejman, sin hfz. Saliha, rođen 1903. u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao imam Bajazid džamije stupio je po ovlaštenju Džematskog medžlisa iz G. Tuzle da vrši dužnost imama na upražnjeno mjesto 10. 9. 1945. (na mjesto H. Selimović Muharema koji je imenovan dekretom, a napustio je dužnost jer služi vojsku), obavlja tri vakta i džumu, oženjen je i ima troje djece.
9. Hadžiabdić Alija, um. Abdage, rođen 1876 [ili 1877] u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao mujezin Bajazid džamije stupio je po ovlaštenju Ulema-medžlisa u Sarajevu br. 2645/42. od 24. 8. 1942. Obavezan je s tri vakta i džumom, hudovac je i ima troje djece.

10. Dervišagić Mustafa, um. Abde, rođen 1919. u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao imam H. Husejn džamije stupio je po ovlaštenju Ulema-medžlisa u Sarajevu br. 10.535/39. od 9. 12. 1939. Obavlja tri vakta, oženjen je i ima jedno dijete.
11. Dervišagić Mehmed, um. Abde, rođen 1901. u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao mujezin H. Husejn džamije stupio je po ovlaštenju Ulema-medžlisa u Sarajevu br. 2642/42. od 24. 8. 1942. Obavezan je s tri vakta, oženjen je i ima četvero djece.
12. Terzić Užičanin Abdulah, um. hfz. Osmana, rođen 1900 [ili 1903] u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao imam Musalla džamije stupio je po ovlaštenju Ulema-medžlisa br. 10534/39. od 9. 12. 1939. Obavlja tri vakta, hudovac je i ima jedno dijete.
13. Ajdaslić Omer, um. Alije, rođen 1913. u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao mujezin Musalla džamije postavljen je od mjesnog džemata. Obavezan je s tri vakta, oženjen je i ima četvero djece.
14. Gutić Nuriya [Nurudin], sin Abdulaha, rođen 2. 6. 1923. u G. Petrovicama, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao imam Drakčin džamije i drugi muallim Ženske mektebi ibtidaije stupio je po ovlaštenju Ulema-medžlisa u Sarajevu br. 1350/45. od 22. 8. 1945. Obavlja tri vakta, oženjen je i ima dvoje djece.
15. Saluhović Alija, sin Osmana, rođen 1918. u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao mujezin Drakčin džamije stupio je po ovlaštenju Ulema-medžlisa u Sarajevu br. 2641/42. od 24. 8. 1942. Obavezan je s tri vakta, a ledičan je.
16. Žunić Zuhdija, um. h.hafz Alije, rođen 1876 [ili 1877] u Gornjoj Tuzli, na službu u Gornjoj Tuzli kao imam Mostar džamije i turbedar stupio je po ovlaštenju Ulema-medžlisa br. 120/39. od 18. 2. 1939. i ovlaštenju Reusul-uleme br. 447/39. od 5. 3. 1939. Obavlja tri vakta, oženjen je i ima troje djece.

17. Hadžiabdić Đulaga, um. Mehmeda, rođen 1911. u Gornjoj Tuzli, na dužnost u Gornjoj Tuzli kao mujezin Mostar džamije stupio je po ovlaštenju Ulema-medžlisa u Sarajevu br. 2634/42. od 24. 8. 1942. Obavezan je s tri vakta, oženjen je i nema djece.
18. Jusufović Mehmed, um. Osmana, rođen 1894. u Čaklovićima, na dužnost u Čaklovićima kao muallim sibjan-mekteba, stupio je po ovlaštenju Ulema-medžlisa u Sarajevu br. 7598/912. od 6. 5. 1912. godine.

Tabele je popunio, potpisao i dostavio džematski imam Karić. Imame i mujezine smo grupisali po džamijama.⁵⁶⁵

*

Na ovom spisku vjerskih službenika Imamata džemata G. Tuzla od 5. 12. 1945. godine, uz ime Zuhdije-ef. stoji da je sin h.hfz. Alije. Hafiz Alija-ef. Žunić je 1888. godine dobio dekret za obavljanje dužnosti u Tuzli.⁵⁶⁶

U *Protokolu* saznajemo da je 1875. godine hafiz Ali-ef. (Alefendija) Žunić živio u Gornjoj Tuzli. Bio je posjednik. Proizvodio je i prodavao velike količine žitarica. Samo te godine je imao za prodaju pet hiljada oka pšenice i tri hiljade oka kukuruza. Oka pšenice je bila osamdeset para a oka kukuruza četrdeset para. Po toj cijeni je prodana i nadležnim predana. Gotovo cijela količina te pšenice (4.601,50 oka) proslijeđena je za potrebe Carske vojske stacionirane u Zvorniku. Za vojnike rezerviste Četvrtog gornjotuzlanskog buljuka te vojske (u Zvorniku) prikupljena je pomoć u odjeći. Hafiz Ali-ef. je (kao jedan od 63 darovatelja) darovao jednu čohanu pamukliju i po dvije košulje, šervale i pojasa. To je bila uobičajena darovana količina odjeće kod većine njih.

Godine 1877. je, uz njegovog brata Sulejmana, bio predložen za vođenje poslova službenika hambara u Donjoj Tuzli. Hafiz je bio bolestan, a njegov brat nije bio primljen na te poslove. Hafiz Ali je predlagan (11. 5) za službenika resursa drvene građe oblasti Gornja Tuzla, ali nije bio voljan prihvatiti

⁵⁶⁵ ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 115/45, Vjerski službenici.

⁵⁶⁶ Vidi: Fadil Fazlić, *Hafizi u Bosni i Hercegovini u posljednjih 150 godina*, Sarajevo, 2006, str. 236.

tu dužnost zbog mnogo knjigovodstvenih obaveza, a malih prihoda. Ipak je na tu dužnost postavljen ubrzo nakon prijedloga (18. 5). Hafiz je obavljao i poslove sekretara Gornjotuzlanskog kadiluka.

*

a; Hf. Ibrahim Karica
abhogumama i virauci lapa
ormog skok u gar Tuzli.

Tuzli

Postovni som yronitlagun na onomnoghaku narodnom vlasti skobkog
odbara na samuatahau skoproluie u gar Tuzli. Postoji ta nješta uprošeno, na
molarinji skel. skobkane bvisag yronitlagun Hf. Comanau Tuzica kojice
yermanaua tpolu, her predavauja neko vrijeme te je tako potpuzilo da se
postoron na to nješta. Skobkane od barji predavauja mukhishine u
Tuzli. te je tako mukhishine u skobkaneu je prosopetueu inspektor
unovije postovneiu 2 nabekane 1928 god. Br. 1135/28

Na konu tagos kugovska banaua uprova tuzica se preko uprova
skale pouvno uprova skobkane i dekrethauje njeuama i
dopunama u narodnu skobkane 32 skobkane i njeuaua yronitlagun
i predlozi Ulema hadilau u Tuzliu Br. 1336 od 24 III. 1940

Postovni som skobkane banaua uprova od 10 aprila 1940 Br. 10814/40

Na skobkane yronitlagun ike skale. Na temelju potpore Ulema hadilau
u Tuzliu od 9-III. 1933 potpore mi je yronitlagun, mukhishine
i skobkaneu yronitlagun. Kadas se nidi njeuaua dužnost yronitlagun u 1928

Za da dadas, ta ta mukhishine garu njeuaua da predlozi njeuaua vlasti
da i dadas njeuaua dužnost yronitlagun. Postoji puno yronitlagun i dadas
godinju plauu na tami yronitlagun i dadas mi je godina 64 te sam godine yronitlagun
u plauu J. T. J. a dadas njeuaua yronitlagun njeuaua njeuaua njeuaua
nada yronitlagun vlast regulise yronitlagun na njeuaua dadas yronitlagun yronitlagun
na yronitlagun vlasti i tami njeuaua yronitlagun njeuaua njeuaua. Na nidi dadas se
njeuaua njeuaua yronitlagun i njeuaua njeuaua te se njeuaua yronitlagun

J. T. J. T.

Yronitlagun
Hf. Ibrahim Karica

U toku 1945. godine (bez datuma dostave) vjeroučitelj hfz. Ibrahim Karić SVM povjerenstvu u Tuzli šalje molbu za produžetak vjeroučiteljske dužnosti u osnovnoj školi. U tom dopisu on navodi i istorijat svog angažmana kao vjeroučitelja. Postavljen je, nakon hfz. Osmana Terzića, 2. 11. 1928. (br. 4585/28). Na zahtjev Kraljevske banske uprave ponovo je dekretiran kao učitelj (24. 3. 1940 - Ulema-medžlis br. 1936/40. i 11. 4. 1940. i Banska uprava br. 10814/40). Napomenuo je da je od Ulema-medžlisa 9. 12. 1933. postavljen za vjeroučitelja, muallima i džematskog imama. U nastavku molbe kaže:

„Kako se vidi, vršim dužnost vjeroučitelja od 1928. pa do danas. Zato molim gornji naslov da predloži nadležnoj vlasti da i dalje vršim dužnost vjeroučitelja. Pošto puno pravo imam i dugogodišnju službu na tim zvanjima, iako mi je 64 godine, te sam godine ispunio u službi IVZ, a ako se traži, ušljed mojih velikih godina, mladi kandidat, neka prosvjetna vlast reguliše penziju na moje dugogodišnje predavanje vjeronauke na osnovnoj školi i tako nek postavlja mlađe kandidate...”

Predložen je.⁵⁶⁷

*

Uz podatke o vjerskim službenicima u decembru 1945. godine dostavljene su (tabelarno) i podaci o džamijama i turbetu⁵⁶⁸:

1. H. Skender džamija - zadnje renoviranje 1882. o trošku vakufa i naroda;
2. Ameli Ali džamija - zadnje renoviranje 1898. o trošku h. Jusufović Omerage;
3. Ak džamija - zadnje renoviranje 1732. o trošku h. Hasana, a ima kamenu munaru;
4. Bajazid džamija - zadnje renoviranje 1892. o trošku Vakufskog ravnateljstva u Sarajevu;

⁵⁶⁷ ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 462/45, Molba.

⁵⁶⁸ ATKT/VMPT, kutija 688, akt od 23.12.1945, Spisak džamija i turbeta.

5. Drakčin džamija - zadnje renoviranje 1905. o trošku umrle Jelduza-hanume Šerifović;
6. Mostar džamija - zadnje renoviranje 1904. o trošku umrlog Ahmeda Derviševića;
7. H. Husejn džamija - zadnje renoviranje 1895. o trošku Vakufskog ravnateljstva i naroda;
8. Musalla džamija - zadnje renoviranje 1894. o trošku Hajdarović Abdulaha i uz pomoć Vakufskog ravnateljstva;
9. Turbe - zadnje renoviranje 1845. o trošku h. Fatima-hanume Mujagić.

*

Dostavljena je i tabela mektebi ibtidaijja sa sljedećim podacima⁵⁶⁹:

1. Muška mektebi ibtidaijja, sagrađena 1934, ima dva razreda, na dva sprata;
2. Ženska mektebi ibtidaijja, sagrađena 1911, ima dva razreda, na dva sprata;
3. Sibjan mekteb u Čaklovićima, sagrađen 1900, ima dvije sobe, prizemno.

*

Učenici hafiza Saliha-ef. Mujakovića, koji su kod njega 1945. godine bili u mektebu, svjedoče da su u gornjotuzlanskoj čaršiji tada bila dva mekteba, Muški i Ženski, sa po dvije učionice. Te godine je u prvom razredu Muškog mekteba muallim bio hafiz Salih-ef. Mujaković, a u ostala tri razreda njegov sin Husein-ef. U Ženskom mektebu su muallimi bili Ibrahim Karić i Nurudin Gutić. Vele da je hafiz Salih Mujaković bio strog hodža. Lijepo je ispisivao harfove (slova) i tražio da i daci tako pišu pisalkama na svojim tablicama. Jedan od polaznika mekteba kazuje kako je izgleдалa završnica prvog razreda mekteba:

⁵⁶⁹ ATKT/VMPT, kutija 688, akt od 23.12.1945, Spisak mekteba.

„Završavao se prvi razred mekteba hatmom. Svi smo dobili jedan odlomak iz Kur’ana, kratak, da naučimo napamet. Sam ne znam koliko sam ga ponavljao. Učim ja napamet, a mati me preslišava. Učenjem toga odlomka u džamiji polaže se hatma. Dode i taj svečani dan. Ujutro kupanje u hamamdžiku, obrezivanje noktiju, oblačenje čistih gaća i košulje od zefira, te novog odijela; nije bilo bogzna kakvo, ali je bilo novo; pa s babom u Bijelu džamiju. Prostrana je Bijela džamija. Mi, đaci, sjeli u prednje safove, svi razredi čine (polazu) hatmu. Hodže s bijelim ahmedijama na glavama su ispred nas. Nešto se klanja, kako me sjećanje služi, a onda počinje učenje zadanog odlomka, napamet. Zdesna na lijevo. Ko se pomete (pogriješi), nije činio hatmu, propao je. Bože dragi, kad će početi? I poče. Ne pogriješih, hvala Bogu. Neko je i pogriješio, ne sjećam se ko. Babo me zagrlj i spusti banku u džep. Nije malo. Uh, koliko šećeraka i slipa, ima i za orašnice. Pravo u mekteb. U mektebu se dijele lepine napunjene halvom. Djeca, svakako, odmah jedu, pa i ja. Ostavih ja malo i Raski da ponesem. Kako joj je drago. A majka i nena čekaju. ‘Aferim, sinko! Daboga stotinu hatmi činio.’ E, vala, neće biti stotinu, ali jedva čekam da ljeto prođe pa da idem u mekteb...”⁵⁷⁰

*

Godine 1945. zatražio je Mustafa Dervišagić uvjerenje da još obavlja svoju dužnost u svrhu „dokaza kod vojnih vlasti“, s tim što je u molbi napomenuo da je silom prilika „prekinuo dužnost od 2. 9. 1944. do 12. 4. 1945, ne navodeći razlog. Razlog je pojasnio džematski imam hafiz Ibrahim-ef. Karić u Uvjerenju koje daje 20. 4. 1945. godine, gdje se navodi da je Mustafa-ef. 2. 9. 1944. godine otišao u Brčko, tamo stupio u bračnu vezu, a onda naišao na „zapreku od vojnih vlasti“ da se vrati nazad. Tek nakon oslobođenja Brčkog vratio se u Gornju Tuzlu i „stupio na dužnost imamske službe 12. 4. 1945. godine“. Za vrijeme njegovog odsustva u H. Husejn džamiji ga je mijenjao njegov brat Dervišagić Mehmed-ef.⁵⁷¹

⁵⁷⁰ Husein Bakalović, *Naša porodica*, Tuzla, 2010, str. 84-85.

⁵⁷¹ ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 170/45 i akt br. 11/45.

Na jednom spisku za isplatu doplatka službenicima iz 1945. godine on je naveden kao imam u Gornjoj Tuzli.⁵⁷² U dopisu kojeg Imamat džemata Gornja Tuzla dostavlja sreskom VMP u Tuzli, u čijem prilogu je „spisak povjerenika za pobiranje mjesečnog doprinosa Fonda IVZ“, Dervišagić Mustafa je bio zadužen za Mostar mahalu i Hadži Husejn mahalu.⁵⁷³

*

Među učenicima Behram-begove medrese koji su upisani u školsku 1945/46. godinu je i Ćorhodžić Mustafa iz Gornje Tuzle.⁵⁷⁴

*

Za školsku godinu 1945/46. u I razred Muške mektebi ibtidaiije u Gornjoj Tuzli upisana su sljedeća djeca:

1. Saluhović Halil, Osme i Musije, rođen 5. 6. 1936.
2. Saluhović Mustafa, Galiba i Zarfe, rođ. 25. 11. 1938.
3. Ćorhodžić Safet, Hamida i Hane, 5. 5. 1937.
4. H. Abdić Mevludin, Nezira i Kadire, 1. 5. 1939.
5. Mandžukić Jakub, Alije i Esme, 25. 8. 1937.
6. H. Selimović Abdulah, Murata i Paše, 12. 9. 1938.
7. Ćorhodžić Osman, Mustafe i Sajde, 9. 12. 1938.
8. Mehanović Enver, Salke i Arife, 2. 7. 1936.
9. Terzić Husejn, Abdurahima i Bejde, 25. 8. 1938.
10. Kušljugić Muhamed, Saliha i Đulse, 25. 8. 1939.
11. Begović Mehemed, Šeće i Hanke, 18. 6. 1938.
12. Delibegović Sakib, Ešrefa i Šahze, 26. 6. 1937.
13. Bakalović Vehid, Alije i Naze, 1. 2. 1938.

⁵⁷² ATKT/VMPT, kutija Razno, Iskaz od 12.5.1945.

⁵⁷³ ATKT/VMPT, kutija 689, akt br. 306/46.

⁵⁷⁴ ABBMT, godina 1945, akt Upisnina od 20. 10. 1945.

14. Kušljugić Abdulah, Nezira i Bejde, 7. 10. 1937.
15. Hukić Refik, Rasima i Rabije, 6. 4. 1937.
16. Kušljugić Edhem, Bećira i Zejnebe, 20. 9. 1937.
17. Kušljugić Bedrihan, Abdurahmana i Šuhrete, 3. 12. 1938.
18. Čorbić Mehmedalija, Mehe i Hasije, 8. 10. 1937.
19. Mešanović Fuad, Mehmeda i Džehve, 1. 7. 1938.
20. Mušanović Husejn, Alije i Mevlje, 13. 10. 1937.
21. Husejnefendić Đulaga, Saliha i Mule, 18. 4. 1939.
22. Topić Abdurahim, Husejna i Aleme, 8. 9. 1937.
23. Smajić Edhem, Mustafe i Azemine, 22. 11. 1938.
24. Mandžukić Tahir, Mehmeda i Pembe, 1. 3. 1940.
25. Feukić Adem, Hasana i Zlatke, 27. 5. 1938.
26. Humčaković Emin, Mustafe i Bahire, 11. 2. 1940.
27. Ahmetović Vehid, Osmana i Mulke, 7. 3. 1940.
28. H.Abdić Safet, Jakuba i Devlete, 5. 11. 1938.
29. Mehanović Džemal, Alije i Refije, 13. 10. 1940.
30. Salihović Azem, Abde i Hate, 19. 5. 1939. (mjesto Kamenica, džemat Drinjača, srez Zvornik)
31. Bakalović Husejn, Redže i Džemile, 3. 8. 1939.
32. Jašarević Hazim, Hasana i Emine, 22. 1. 1940.
33. Cipurković Refik, Mehe i Bahire, 17. 11. 1938.
34. Karić Teufik, Ibri i Fatime, 10. 3. 1937.
35. Karić Reuf, Ibri i Fatime, 23. 11. 1939.
36. Mašić Abdulah, Muje i Have, 4. 5. 1938.
37. H.Suljić Mustafa, Osmana i Tife, 3. 12. 1938.
38. Mušanović Šaban, Saliha i Rahime, 29. 9. 1938.

39. Memišević Fadil, Hašima i Kadune, 1. 2. 1940.
40. Mehanović Muhamed, Mustafe i Hane, 22. 3. 1937.
41. Mehanović Ibrahim, Alije i Refije, 18. 5. 1936.
42. Feukić Hadžip, Alije i Paše, 7. 11. 1937.
43. H.Mehmedović Pašaga, Hasana i Fatime, 28. 12. 1939.
44. Sulejmanović Mustafa, Abde i Mulije, 17. 1. 1938.
45. Tobudić Hamid, Smajla i Aleme, 8. 9. 1936.
46. Bašić Husejn, Abde i Ilduze, 25. 10. 1939.
47. Begić Refik, ? i Munire, 9. 10. 1938. (Koraj, Koraj, Bijeljina)
48. Begić Faik, ? i Munire, 7. 5. 1940. (Koraj, Koraj, Bijeljina)
49. Mekić Refik, Salke i Nesibe, 3. 3. 1939.
50. Fišeković Safet, Mehe i Sije, 14. 5. 1936.
51. Čatibušić Šaban, Hasana i Hajre, 20. 8. 1937.
52. Požegić Zejnil, Šabana i Zinete, 2. 2. 1937.
53. Jašarević Mehmedalija, Fehima i Naze, 4. 11. 1936.
54. Mehanović Rizah, Nezira i Paše, 18. 4. 1940.
55. Jašarević Safet, Mehmeda i Zumrute, 20. 3. 1940.
56. Memišević Mustafa, Ibrahima i Kade, 2. 3. 1938.
57. Ahčić Ramiz, Rašida i Emire, 9. 6. 1936.
58. Fajić Kemal, Alije i Munire, 5. 1. 1939.
59. Kušljugić Abdurahim, Abdurahmana i Hajre, 27. 12. 1938.
60. Hajdarević Omer, Alije i Hafize, 12. 4. 1938.
61. Kladanjčić Alija, ???, muhadžir
62. H.Beganović Nedžib, Mehmeda i Zinke, 28. 6. 1936.
63. Čatibušić Muharem, Sulejmana i Najle, 9. 12. 1935.
64. Mašić Osman, Kasima i Mine, 18. 12. 1937.

MOJA GORNJA TUZLA

Sp

Opisno matičnik, muškarci, muškarci matičnik, "Isti daj" u Gornjoj Tuzli, 1945.

Redni broj	Ime i prezime	Prezime i ime	Očovo ime	Majka	Rođenje			Mjesto	Dob	Lica	Prijavio
					Dan	Mjesec	Godina				
1	I.	Salihović	Halil	Osmo	Avruga	5	V	1936	Gornja Tuzla	Gornja Tuzla	Gornja Tuzla
2	I.	Salihović	Mustafa	Salih	Lonča	25	IV	1938	"	"	"
3	I.	Čorbović	Šefik	Hasan	Hamza	5	V	1937	"	"	"
4	I.	H. H. H.	Hasanović	Hasan	Hasan	1	V	1939	"	"	"
5	I.	Hasanović	Šefik	Hasan	Hasan	25	VI	1937	"	"	"
6	I.	H. H. H.	Hasanović	Hasan	Hasan	15	V	1938	"	"	"
7	I.	Čorbović	Osmo	Mustafa	Hasan	9	IV	1938	"	"	"
8	I.	Hasanović	Osmo	Salih	Hasan	2	VI	1936	"	"	"
9	I.	Hasanović	Hasan	Hasan	Hasan	25	VI	1938	"	"	"
10	I.	Hasanović	Hasan	Hasan	Hasan	25	VI	1939	"	"	"
11	I.	Hasanović	Hasan	Hasan	Hasan	18	V	1938	"	"	"
12	I.	Hasanović	Hasan	Hasan	Hasan	25	VI	1937	"	"	"
13	I.	Hasanović	Hasan	Hasan	Hasan	1	V	1938	"	"	"

SPISAK POLAZNIKA MUŠKE MEKTEBI IBTIDAIJJE IZ 1945.

65. H. Selimović Šefik, Šefkije i ?, 20. 5. 1939.
66. Fišeković Hasan, Muje i Šahe, 6. 8. 1936.
67. Ajdaslić Pašaga, Mehe i Ajše, 29. 2. 1936.

68. Križevac Salih, h.Saliha i ?, 1935. (Kalesija, Kalesija, Zvornik) muhadžir.
69. Mehčić Munib, Adema i Ešefe, 10. 1. 1938.
70. Čatibušić Šefik, Husejna i Rukije, 28. 12. 1937.
71. Lukavica Mehmedalija, Arifa i Razije, 10. 5. 1937.
72. Selimović Ismet, Mustafe i Kadune, 11. 8. 1937.

U Gornjoj Tuzli, 9. decembra 1945. godine

Upravitelj Muške mektebi ibtidaijje

Hafiz Salih Mujaković⁵⁷⁵

U I razred Ženske mektebi ibtidaijje u Gornjoj Tuzli školske 1945/46. upisale su se sljedeće učenice:

1. Munira Imamović, Age i Hanife, 31. 5. 1937.
2. Sadeta Saluhović, Mehmeda i Azize, 9. 6. 1937.
3. Zehta Malagić, Šemse i Fatime, 10. 6. 1937.
4. Besija Husejnefendić, Hasana i Mule, 25. 6. 1937.
5. Atifa H. Osmanović, Jusufa i Emine, 4. 7. 1937.
6. Begajeta H. Abdić, Abde i Salihe, 4. 8. 1937.
7. Zlatka Bajraktarević (Pašagić), Bajre i Mujesire, 1. 10. 1937.
8. Ifeta Žunić, Nezira i Emine, 9. 10. 1937.
9. Sabira Husejnefendić, Tahira i Begajete, 1. 11. 1937.
10. Zirafeta H. Selimović, Juse i Džehve, 15. 8. 1937.
11. Đulsa H. Selimović, Bajre i Asife, 16. 7. 1937.
12. Paša Selimović, Abde i Ajše, 2. 5. 1935.
13. Šemsa Žunić, Mule i Rukije, 5. 12. 1935.

⁵⁷⁵ ABBMT, godina 1945, akt Spisak učenika upisanih u I razred dvogodišnje Muške mektebi ibtidaijje u Gornjoj Tuzli za školsku godinu 1945/46.

14. Đulzida Bašić, Hašima i Devlete, 10. 7. 1939.
15. Mevlida Selimović, Mustafe i Kadune, 8. 9. 1935.
16. Ismeta Bašić, Mehe i Emine, 21. 10. 1936.
17. Ifeta Bašić, Mehe i Emine, 11. 3. 1938.
18. Zineta H. Abdić, Muharema i Emire, 1. 9. 1940.
19. Najla Arapović, Hasana i Bejde, 30. 4. 1933.
20. Vaska Arapović, Hasana i Bejde, 7. 7. 1935.
21. Safija Šljivić, Osmana i Muradije, 5. 9. 1936.
22. Nejra Hukić, Rasima i Refije, 16. 11. 1939.
23. Mevlida Mehanović, Husejna i Ajše, 4. 6. 1935.
24. Vehida Mehanović, Husejna i Ajše, 6. 8. 1939.
25. Zejneba Hajvaz, sestra Rame, 5. 11. 1935. muhadžir.
26. Sahbija Pirić, Šeće i Emine, 7. 11. 1935.
27. Fatima Pašagić, Bajre i Mujesire, 2. 8. 1936.
28. Hava Gutić, Abde i Emine, 6. 11. 1938.
29. Enisa H. Beganović, Salke i Alijje, 2. 2. 1937.
30. Nasiha Imamović, Abde i Fatime, 6. 3. 1938.
31. Hafa H. Selimović, Mehmeda i Arife, 15. 8. 1937.
32. Nedreta Hukić, Muje i Abide, 12. 9. 1940.
33. Sejda Aganović, Saliha i Fate, 15. 11. 1936.
34. Zejneba Čorbić, Osmana i Hane, 21. 10. 1939.
35. Fatima Selimović, Juse i Safe, 1. 6. 1937.
36. Behija Jusufović, Reše i Ajše, 11. 5. 1937.
37. Rahima Čorbić, Mustafe i Bahire, 8. 3. 1936.
38. Muradija Ahčić, Rašida i Emire, 29. 4. 1936.
39. Kadira Ahčić, Muje i Šahe, 1. 1. 1936.

40. Fadila Spahić, Ibrahima i Refije, ???
41. Zehra Ćorhodžić, Alije i Derve, 4. 1. 1938.
42. Safeta H. Abdić, Muharema i Emire, 25. 2. 1938.
43. Rasema Husejnefendić, Abdulaha i Emine, 2. 3. 1938.
44. Sadeta H. Suljić, Mehe i Hanke, 6. 3. 1938.
45. Emina Humčaković, Mustafe i Bahire, 28. 4. 1938.
46. Halima Hajdarović, Muje i Fatime, 9. 5. 1938.
47. Mevlida Dervišagić, Derviša i Najle, 1. 5. 1938.
48. Nizama H. Selimović, Mustafe i Salihe, 9. 6. 1938.
49. Faketa Memišević, Hašima i Kadire, 12. 7. 1938.
50. Pašezada Žunić, Mule i Rukije, 7. 8. 1938.
51. Hanka Selimović, Husejna i Zumre, 21. 8. 1938.
52. Ismeta Delibegović, Idriza i Zinete, 28. 8. 1938.
53. Fadila Mašić, Kasima i Nure, 29. 8. 1938.
54. Zumreta Ćatibušić, Derviša i Izete, 5. 9. 1938.
55. Fatima Karić, Saliha i Šahe, 10. 9. 1938.
56. Fatima H. Mehmedović, Osmana i Rabije, 29. 10. 1938.
57. Sanija Osmanović, Mehmeda i Fatime, 3. 11. 1938.
58. Esma Jašarević, Mehmeda i Zumre, 28. 11. 1938.
59. Hanka Kuranović, Jakuba i Najle, 24. 5. 1939.
60. Šuhreta Ikinić, Juse i Mejre, 16. 2. 1940.
61. Muradija Ćatibušić, Šabana i Mulije, 28. 4. 1936.
62. Kemija Čorbić, Salke i Nazije, 1. 8. 1930.
63. Hanifa Čorbić, Salke i Nazije, 10. 5. 1932.
64. Hanumica Feukić, Jusufa i Emine, 18. 7. 1932.
65. Hava Hajdarević (Seljubac), Alije i Džehve, 15. 8. 1937.

MOJA GORNJA TUZLA

1945

Opisni meštrebskih učimica ženski mektebi ibtidaije u Gornjoj Tuzli

Redni broj	Ime i prezime djeteta	Ime roditelja	God. mjesec i godina rođenja	Mjesto	Država	Škola	Priglasila
1	Munira Imamović	Agro i Hanifa	31-V-1937	Gornja Tuzla	Gornja Tuzla	Tuzla	
2	Šadeta Soluhović	Mehmed i Asira	9-VI-1937	"	"	"	
3	Lehta Mologić	Temso i Fatima	10-VI-1937	"	"	"	
4	Željica Husejinović	Hasan i Mula	25-VI-1937	"	"	"	
5	Atifa H. Imamović	Jusuif i Eminca	4-VII-1937	"	"	"	
6	Žegajeta H. Abdić	Abdo i Salih	4-VII-1937	"	"	"	
7	Sladka Hajroldarović (Požegić)	Hajro i Mujessira	1-VIII-1937	"	"	"	
8	Šfeta Zumić	Nerir i Eminca	9-VIII-1937	"	"	"	
9	Šabira Husejinović	Šahira i Žegajeta	1-VIII-1937	"	"	"	
10	Žirofeta H. Selimović	Juso i Džehra	15-VIII-1937	"	"	"	
11	Đulso H. Selimović	Hajro i Asifa	16-VIII-1937	"	"	"	
12	Paša Selimović	Abdo i Azra	2-V-1935	"	"	"	
13	Temso Zumić	Mula i Rukija	5-VIII-1935	"	"	"	

SPISAK POLAZNIKA ŽENSKJE MEKTEBI IBTIDAIJE, I RAZRED IZ 1945.

66. Fatima Požegić, Šabana i Zinete, 8. 3. 1938.

67. Esma Požegić, Salke i Munire, 2. 2. 1935.

68. Mevka Požegić, Salke i Munire, 12. 5. 1937.

69. Džemila H. Osmanović, Jusufa i Emine, 9. 6. 1936.
70. Mulka Bašić, Mehe i Emine, 1. 9. 1938.
71. Najfa Bašić, Mehe i Emine, 7. 3. 1937.
72. Ledžiba H. Osmanović, Alije i Munibe, 18. 6. 1936.
73. Safija H. Selimović, Omera i Najle, 29. 5. 1937.
74. Hadžira H. Selimović, Juse i Džehve, 6. 7. 1936.
75. Safija Ahmetović, Sulejmana i Kadire, 19. 3. 1938.
76. Rahima Humčaković, Mustafe i Bahire, 3. 5. 1935.
77. Šemsa Fišeković, Muje i Šahe, 28. 12. 1936.
78. Naza Delibegović, Husejna i Fate, 5. 5. 1939.
79. Rasema Karić, Ibrahima i Džehve, 6. 11. 1938.
80. Refija H. Abdić, Alije i Mulke, 6. 8. 1937.
81. Alijja Zlatić, Mustafe i Zlatke, 18. 7. 1936.
82. Safija Zlatić, Mustafe i Zlatke, 2. 3. 1938.
83. Zirafeta H. Selimović, Jusufa i Džehve, 19. 5. 1940.⁵⁷⁶
84. Hanumka H. Mehmedović, Abdurahmana i Dišije, 3. 4. 1938.
85. Pašazada H. Selimović, Mehmeda i Arife, 3. 7. 1939.
86. Razija Kamerić, Alije i Džemile, 6. 12. 1937.
87. Ćazija Kamerić, Alije i Džemile, 12. 6. 1939.
88. Mevka Spahić, Osmana i Šahze, 25. 11. 1938.
89. Emira Terzić, Muharema i Emke, 6. 5. 1940.

U Gornjoj Tuzli, 9. decembra 1945. godine

Upravitelj mekteba⁵⁷⁷

⁵⁷⁶ Zirafeta je uvedena na dva mjesta: red. br. 10 i red. br. 83, sa dva različite podatka o datumu rođenja.

⁵⁷⁷ ABBMT, godina 1945, akt Spisak učenica upisanih u I razred dvogodišnje Ženske mektebi ibtidaije u Gornjoj Tuzli za školsku godinu 1945/46.

U II razred Ženske mektebi ibtidaijje u Gornjoj Tuzli školske 1945/46. upisale su se sljedeće učenice:

1. Ahmetović Fatima, Ševke i Hašime, 28. 3. 1938.
2. Bakalović Behija, Alije i Naze, 13. 5. 1936.
3. Dervišagić Muhiba, Rašida i Ajiše, 23. 10. 1938.
4. Feukić Kadira, Alje i Paše, 2. 5. 1938.
5. Feukić Šefika, Šefkije i Ifete, 8. 12. 1937.
6. Mehičić Hašima, Adema i Šefe, 5. 11. 1938.
7. Nakičević Hatidža, Ahmeta i Zejne, 19. 1. 1937.
8. Mašić Mejrema, Muje i Have, 20. 4. 1937.
9. Karić Muradija, Saliha i Šahe, 3. 2. 1937.
10. Ikinić Fatima, Fadila i Nesibe, 29. 5. 1938.
11. Mekić Refija, Salke i Nesibe, 1. 7. 1938.
12. H. Abdić Kadira, Ibrahima i Almase, 26. 1. 1937.
13. Hajdarević Zada, Saliha i Mulke, 2. 8. 1938.
14. Hukić Fikreta, Muje i Abide, 28. 5. 1937.
15. Imamović Džemila, Mehmedalije i Nure, 2. 12. 1937.
16. Karić Sejda, hfz. Ibrahima i Almase, 20. 6. 1935.
17. Šehić Nusreta, Emina i Sajde, 18. 2. 1938.
18. Šehić Azra, Emina i Sajde, 21. 1. 1936.
19. H. Jusufović Pašezada, Muharema i Hatidže, 5. 12. 1938.
20. H. Jusufović Muhiba, Muharema i Hatidže, 8. 2. 1937.
21. Kušljugić Tahira, Omera i Hajre, 2. 2. 1937.
22. Jašarević Šaha, Ševke i Ajiše, 12. 4. 1937.
23. Kušljugić Pašezada, Saliha i Đulse, 15. 3. 1938.
24. Kušljugić Nusreta, Hakije i Zumrute, 12. 7. 1938.

VJERSKI ŽIVOT U XX STOLJEĆU

SP

Opisni metakski voenica ženske mektebi ibtidaije u Gm. Tula: diema-at Gm. Tula

Redni broj Razred	Ime i prezime djeteta	Ime roditelja	Dan, mjesec i godina rođenja	Mesto	Diema-at	Sveć	Primjedba
1 II	Amelović Fatma	Šerko i Hasima	28-IV 1938	Gm. Tula	Gm. Tula	Tula	
2 II	Baralović Behija	Alja i Naza	13-I- 1936	"	"	"	
3 II	Dervić Husiba	Ratid i Hijša	23-8- 1938	"	"	"	
4 II	Feuric Ladira	Aljo i Paša	2-I- 1938	"	"	"	
5 II	Feuric Šefiza	Šefiza i Fida	8-XV 1937	"	"	"	
6 II	Hećić Hasima	Adem i Giefa	5-I- 1938	"	"	"	
7 II	Naricović Fahida	Ahmet i Zejna	19-I- 1932	"	"	"	
8 II	Hasić Mehrema	Muzo i Elava	20-IV 1932	"	"	"	
9 II	Haric Muradija	Salih i Šaba	3-I- 1932	"	"	"	
10 II	Hećić Fatima	Fadil i Nesiba	29-V- 1936	"	"	"	
11 II	Hećić Rafija	Salho i Nesiba	1-IV- 1938	"	"	"	
12 II	H. Abdić Ladira	Tebrahim Almasa	26-I- 1937	"	"	"	
13 II	Hajdarević Zada	Salih i Muleka	8-III- 1938	"	"	"	

SPISAK POLAZNIKA ŽENSKE MEKTEBI IBTIDAIJE, II RAZRED IZ 1945.

25. Mehanović Fatima, Muharema i Muradije, 13. 2. 1938.
26. Husejnefendić Filda, Saliha i Mule, 27. 11. 1938.
27. Kušljugić Ševala, Abdulhamida i Begzade, 22. 9. 1937.

28. Požegić Kadira, Ibrahima i Ledžibe, 12. 1. 1938.
29. H. Abdić Pašezada, Avde i Salihe, 19. 7. 1937.
30. Osmanović Vehbija, Mustafe i Sife, 1. 3. 1938.
31. Hajdarević Razija, Muje i Fate, 19. 10. 1937.
32. H. Abdić Fata, Ahmeta i Zarfe, 8. 11. 1937.
33. Guberović Fatima, Bilala i Safete, 18. 4. 1937.
34. Kušljugić Đulzara, Bećira i Zejnebe, 12. 12. 1936.
35. Jašarević Paša, Mehmeda i Zumrute, 21. 10. 1937.
36. Mandžukić Fatima, Hašima i ?, 27. 2. 1937.
37. Dervišagić Rašida, Derviša i Najle, 30. 9. 1938.
38. Mehanović Pašezada, Muharema i Muradije, 19. 3. 1937.
39. Selimović Sedika, Abdurahmana i Jalduze, 29. 1. 1936.
40. Muharemagić Fatima, Husejna i Emire, 18. 3. 1937.

U Gornjoj Tuzli, 9. decembra 1945.⁵⁷⁸

*

Mektebska nastava u 1945/46. mektebskoj godini na području Bosne i Hercegovine otpočela je početkom decembra 1945. godine. U junu mjesecu 1946. godine Ministarstvo prosvjete je donijelo Uputstvo po kojem je odobren rad u svim mektebima na području Bosne i Hercegovine, ali „pojedini sreski narodni odbori nisu dozvoljavali otpočinjanje rada u mektebima tako što nisu željeli izdati potrebna rješenja za njihov rad.“⁵⁷⁹ Mektebska nastava u Gornjoj Tuzli je otpočela uredno.

*

⁵⁷⁸ ABBMT, godina 1945, akt Spisak učenica upisanih u II razred dvogodišnje Ženske mektebi ibtidaije u Gornjoj Tuzli za školsku godinu 1945/46.

⁵⁷⁹ Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 293.

Te, 1945. godine, Vrhovno islamsko starješinstvo izdalo je propis po kojem je službenik Islamske zajednice mogla postati samo ona osoba koja ima dekret spomenutog organa. Svi dekreti koji su izdati do 10. 4. 1945. godine morali su biti zamijenjeni, a oni koji to nisu uradili nisu više tretirani kao vjerski službenici Islamske zajednice.⁵⁸⁰

*

Predsjednik džematskog medžlisa džemata Gornja Tuzla od 1945. bio je Kušljugić Hakija.

1946.

Uređujući dokumentaciju vezanu za vjerske službenike Vakufsko-meari-fskog povjerenstva u Tuzli, postavljeno je i pitanje rada mujezina Čaršijske džamije Ćorhodžić Hamida. U tom smislu je, u mjesecu februaru 1946. godine, Imamat džemata Gornja Tuzla izvijestio SVM povjerenstvo u Tuzli da je Ćorhodžić Hamid, sin umr. Zejćira, iz Gornje Tuzle, na dužnost mujezina H. Skender džamije, a u sporazumu s mjesnim džematskim medžlisom, „nastupio“ još 23. 12. 1943. Povjerenstvo je o tome uredno obavijestilo Ulema-medžlis u Sarajevu (17. 2. 1946). Napomenuto je da on „vrši pomenutu dužnost kao sporednu, pored svoga privatnog zvanja i zaposlenja“.⁵⁸¹ Naknadno (18. 2. 1946) Imamat džemata Gornja Tuzla Sreskom VMP u Tuzli poslao je dopis u kojem, pored navedenih podataka o datumu stupanja na dužnost, ističe da „isti mujezin obavlja dužnost u navedenoj džamiji bez ikakve primjedbe. Osim toga je u potpunom zadovoljstvu ovdašnje ehaliije“. Istaknuto je i da pored odličnog vladanja „čistom drži unutrašnju zgradu.“⁵⁸²

*

Dana 12. 4. 1946. godine, umro je džematski imam hfz. Ibrahim-ef. Karić.⁵⁸³

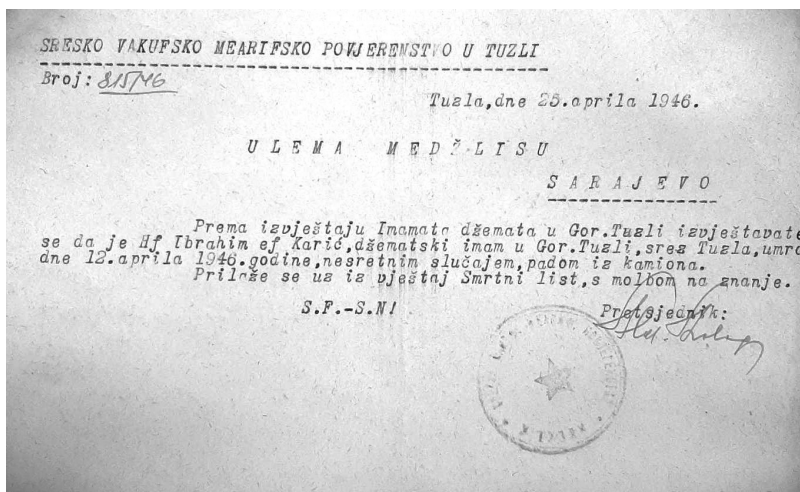
⁵⁸⁰ Denis Bećirović, *Isto*, str. 362.

⁵⁸¹ ATKT/VMPT, kutija 689, akt br. 272/46.

⁵⁸² ATKT/VMPT, kutija 689, akt br. 29/46.

⁵⁸³ ATKT/VMPT, kutija 689, akt br. 815/46, Informacija.

Hafiz Ibrahim-ef. (Meho) Karić rođen je u Gornjoj Tuzli 1882. godine. Bio je jedno kratko vrijeme imam Mostar (Žabljačke) džamije (1905-1907). U periodu 1907-1910. godine nalazio na službi u Brodci, na području Vakufskog povjerenstva Brčko. Od 1910. je prvi muallim na Ženskoj mektebi ibtidaïji u Gornjoj Tuzli (Tevdžih br. 3383/910 od 9.12.1910, Ovlaštenje od Ulema-medžlisa u Sarajevu br. 8871/10. i 4645/910. od 14.9.1910). Tu će dužnost obavljati do kraja svog života. Godine 1913. on je i imam Hadži Husejn džamije, a od 1919. je imenovan imamom Ameli Ali džamije. Od godine 1928. je i bašimam (glavni imam) u Gornjoj Tuzli. Te godine je hfz. Osman napustio vjeroučiteljsku dužnost u gornjotuzlanskoj osnovnoj školi, pa je hafiz Karić i tu obavezu preuzeo (2. 11. 1928, br. 4585/28; Ulema-medžlis br. 1936/40, 24.3.1940. i 11.4.1940; Banska uprava br. 1819/40. od 11. 4. 1940.). Bio je i imam matičar, pa je i po toj osnovi, od 1930. po novom ustavu, bio predsjednik džematskog medžlisa i džematski imam. Bio je oženjen i imao je šestero djece. Poginuo je nesretnim slučajem (pad s kamiona) 12. 4. 1946. godine. Ukopan je u haremu Ameli Ali (Zagradačke) džamije.

HFZ. KARIĆ POGINUO 1946.

Dugo godina poslije Drugog svjetskog rata Zagradačka džamija je radila samo ramazanom. U njoj su se klanjali teravih-namazi. Kasnije su za to bili angažirani učenici medrese (U sedamdesetim godinama su to bili Bečić Mevludin i Seljubac Sead, a kasnije gornjotuzlanski učenici Behram-begove medrese: Aldin, Amir, Muamer i dr.). Poslije je noćne vaktove preuzeo Nezir Ajdaslić, a danas to radi šejh h. Asim Čakal.

Niža okružna medresa u Tuzli je, na zahtjev SVM povjerenstva u Tuzli (br. 549/46. od 26. 3. 1946), dostavila spisak nastavnika i učenika u školskoj 1945/46. godini. Na spisku se nalazi i učenik Ćorhodžić Mustafa, III razred, rođen 6. 7. 1927, iz Gornje Tuzle.⁵⁸⁴

*

Vjenčanja po šerijatskim propisima obavljao je džematski imam. O tome se vodio poseban zapisnik. Evo kako izgleda jedan zapisnik sa vjenčanja dvoje Gornjotuzlaka. Vjenčanje je, nakon smrti hfz. Ibrahima Karića, obavljeno u Imamatu džemata Tuzla:

ZAPISNIK

sastavljen dne 17. 7. 1946. u kancelariji Imamata džemata u Tuzli
PREDMET je

vjenčanje po šerijatskim propisima između zaručnika Halila Tobudića (sin Nezirov) iz G. Tuzle i zaručnice Hatidže Seljubac (kći Huse) iz G. Tuzle, po džematskom imamu hafiz Ahmedu Mulaliću.

PRISUTNI su:

od organa I.V.Z.

Učesnici:

1. Džematski imam:

Hfz. Ahmed Mulalić

1. Zaručnik Halil Tobudić

2. Zaručnica Hatidža Seljubac

⁵⁸⁴ ATKT/VMPT, kutija 689, akt br. 28/46, Spisak nastavnika i učenika od 3.4.1946.

3. Svjedok Ibrahim ef. Selesković

4. Svjedok Uzejr Zolotić

Prije prelaza na vjenčanje stranke podnose džematskom imamu uvjerenje o sklopljenom braku kod Narodnih vlasti od 17. 7. 1946. br. 61/46, zatim podnose *ilmi haber* Imamata džemata u G. Tuzli, broj 227/46, iz kojeg se vidi da nema zapreke njihovom vjenčanju po šerijatskim propisima.

Objekte stranke su lično prisutne, a njihov identitet potvrđuju navedeni svjedoci. Iste stranke se sporazumijevaju da svoje vjenčanje obave uz ugovoreni mehri-muadžel od ---- dinara i mehri-muedžel od dinara 1.000 (jednu hiljadu dinara).

Zatim u sjednici sastavljenoj s gornjim licima pristupa zaručnica Hatidža Seljubac, kći Husina iz G. Tuzle u prisutnosti zaručnika Halila Tobudića Nezirova iz G. Tuzle i navedenih svjedoka Ibrahim-ef. Seleskovića (umr. h. hfz. Halil-ef.), muallim i Uzejr Zolotić (sin Ibrahima) oba iz Tuzle, te glasno i jasno izjavljuje ovo:

Budući da je moj zaručnik Halil Tobudić Nezirov iz G. Tuzle ozbiljno izjavio da je voljan vjenčati se sa mnom, Hatidžom Seljubac Husinom iz G. Tuzle po šerijatskim propisima, to ja dragovoljno primih za svoga halala i moga vjenčanog druga moga zaručnika prisutnog Halila Tobudića, sina Nezirova iz G. Tuzle.

Odmah zatim u istoj sjednici navedeni zaručnik jasno i glasno očituje: Ja, Halil Tobudić, sin Nezirov iz G. Tuzle, vjenčah i primih za svoga halala i moju vjenčanu ženu moju zaručnicu prisutnu Hatidžu Seljubac, kćer Husinu, iz G. Tuzle.

Prisutni svjedoci Ibrahim-ef. Selesković (umr. h. hfz. Halil-ef.) i Uzejr Zolotić (umr. Ibrahima) iz Tuzle potvrđujući identitet stranaka. Upitani izjavljuju da su oni čuli izjave o sklopljenom vjenčanju gore navedenih stranaka, koje su se dragovoljno vjenčale po šerijatskim propisima, na što oni svjedoče.

Zaključeno i potpisano

Svjedoci:

Selesković Ibrahim

Zolotić Uzejr

Supružnici:

Tobudić Halil

(otisak prsta) tj. Seljubac Hatidža⁵⁸⁵

Dovršeno s tim da je gornje vjenčanje preda mnoom valjano po šerijatskim propisima obavljeno.

Džematski imam:

Hfz. Ahmed Mulalić⁵⁸⁶

*

Početkom marta 1946. godine vlast je zabranila šerijatske sudove. Njihove nadležnosti prenesene su na državne sudove u Bosni i Hercegovini.⁵⁸⁷

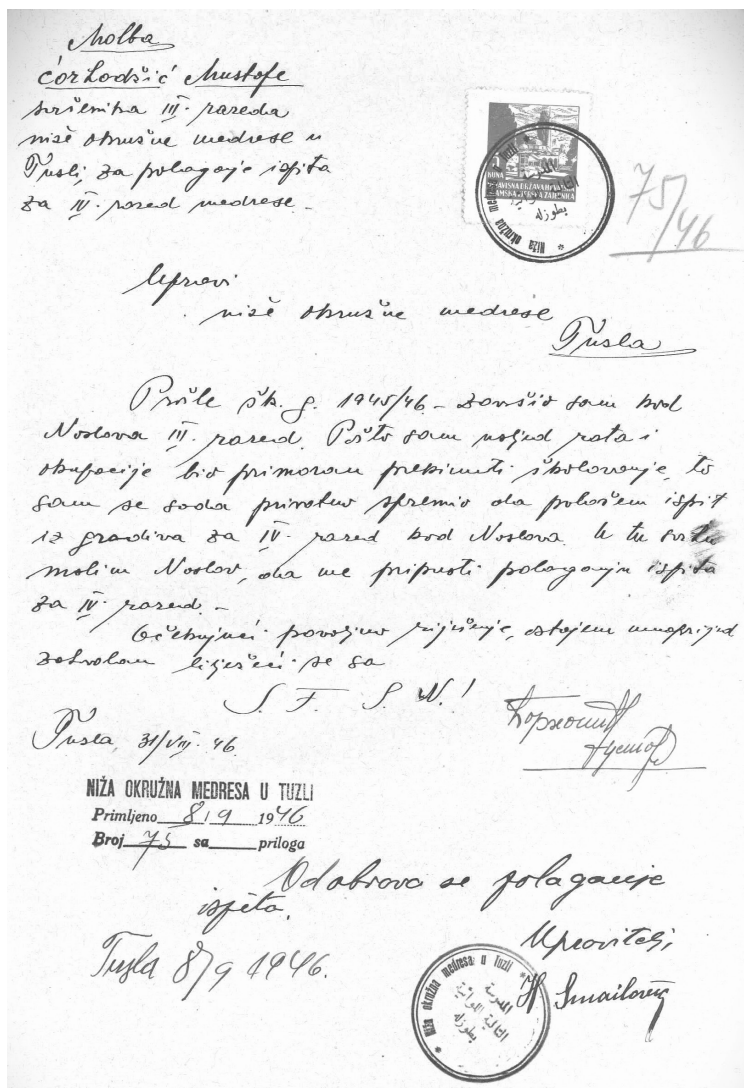
U mjesecu aprilu 1946. godine donesen je Osnovni zakon o braku, po kojem zaključenje braka i regulisanje svih odnosa koji proizilaze iz braka prelazi u isključivu nadležnost državnih organa. Vjenčanje u skladu s vjerskim propisima se može obaviti tek nakon zaključivanja braka pred nadležnim državnim organom i prilaganja izvoda iz matične knjige vjenčanih. Istovremeno je donesen (i objavljen u istom Službenom listu) Zakon o državnim matičnim knjigama po kojem su matične knjige vjerskih zajednica prestale da imaju javnopravni karakter. „Nadležni državni organi za vođenje posebnih matičnih knjiga vjenčanih, rođenih i umrlih postali su mjesni, gradski, odnosno rejon-ski odbori. (...) Matične knjige vođene od strane vjerskih službenika i izvodi iz njih i dalje su nastavile imati dokaznu snagu javnih isprava o činjenicama upisanim u njima do 9. maja iste [1946] godine.“⁵⁸⁸

⁵⁸⁵ Hatidža je rođena 1916. godine. Doživjela je duboku starost. Umrula je 18. 12. 2000. godine, a ukopana na mezarju „Džamište“.

⁵⁸⁶ ATKT/VMPT, kutija 689, akt br. 59/46, Zapisnik.

⁵⁸⁷ Marko Attila Hoare, *Bosanski muslimani u Drugom svjetskom ratu*, Zenica, 2019, str. 499. Vidi: „Zakon o ukidanju šerijatskih sudova na području Narodne Republike Bosne i Hercegovine“, *Službeni list Narodne Republike Bosne i Hercegovine*, god. II, br. 10, str. 165. (6.3.1946.); Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 250.

⁵⁸⁸ Denis Bećirović, *Isto*, str. 271-272 (Vidi: *Službeni list FNRJ*, god. II, br. 29, 9. 4. 1946).

MOLBA ČORHODŽIĆ MUSTAFE IZ 1946.

*

Saluhović Muhamed je postavljen za prvog muallima Ženske mektebi ibti-
 dajije u Gornjoj Tuzli, po rješenju Ulema-medžlisa br. 1562/46. od 26. 5. 1946.⁵⁸⁹

⁵⁸⁹ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 100/43, Osobnik.

U mjesecu septembru 1946. Niža okružna medresa je Mustafi Ćorhodžiću izdala Uvjerenje da je 1945/46. završio treći razred Medrese te da se smatra redovnim učenicom četvrtog razreda, a uvjerenje se „izdaje u svrhu odgađanja stupanja na vojnu dužnost do završetka školovanja koje traje u ovoj medresi šest godina.“⁵⁹⁰

Ćorhodžić Mustafa, sin Muharemov, rođen 7. 7. 1927. u Gornjoj Tuzli, srez Tuzla, svršeni III razreda Niže okružne medrese (škol. 1945/46) ovoj školi je uputio molbu (31. 8. 1946) za polaganje ispita za IV razred. U obrazloženju kaže: „Pošto sam usljed rata i okupacije bio primoran prekinuti školovanje, to sam se sada privatno spremio da polažem ispit iz gradiva za IV razred kod Naslova...“ Na kraju molbe, uz potpis stoji S.F.S.N.⁵⁹¹

Privatni ispit za IV (četvrti) razred Mustafa je polagao od 11. 9. do 12. 9. 1946. Položio je sljedeće predmete:

1. Kur'an	Vrlo dobar (4)
2. Akaid	Vrlo dobar (4)
3. Fikh	Vrlo dobar (4)
4. Ahlak	Odličan (5)
5. Tarih	Odličan (5)
6. Arapski j.	Odličan (5)
7. Srp.hrv.	Odličan (5)
8. Turski	Vrlo dobar (4)
9. Povijest	Odličan (5)
10. Zemljopis	Odličan (5)
11. Fizika	Vrlo dobar (4)
12. Higijena	Odličan (5)

⁵⁹⁰ ABBMT, godine 1946, akt br. 79/46, Uvjerenje.

⁵⁹¹ ABBMT, godina 1946, akt br. 75/46, Molba.

13. Matemat. Vrlo dobar (4)

14. Hemija Odličan (5)

Prema pokazanom uspjehu, učenik je položio privatni ispit za IV (četvrti) razred s odličnim uspjehom.

U Tuzli, 12. septembra 1946.

U okviru ispita iz srpsko-hrvatskog jezika Mustafa je imao i pismeni dio. Evo njegove pismene radnje s temom „Šta od mene očekuju moji roditelji“:

„Moji roditelji očekuju od mene na prvome mjestu da ja budem pravi i iskreni musliman. Radi toga su me spremili moji roditelji na vjersku nauku, da bi s time ispunili svoju dužnost, jer su oni dužni da mene upute na put pravde i istine, a uz to se još oni nadaju da će imati koristi i na ovom svijetu od mene, a na vječnom svijetu da će imati plaću od svemogućega Allaha, dž.š.

Vidavši moji roditelji da nema boljega selameta ni spasa za mene od islamske nauke koja će me uzdići na visoki stepen i neće dati da ja propadnem ni na ovome ni na onome budućem svijetu.

U ovim teškim vremenima naši roditelji trpe velike poteškoće i u oskudici su u svemu, a troše na nas da bi nas izveli na put spasa.

Ja dugujem svojim roditeljima toliko duga da im se ne mogu odužiti dokle god sam živ, samo zato što su oni muke i poteškoće vidjeli dok su mene izveli i odgojili do ovoga stepena. Moja je dužnost da se obazirem na svoje roditelje u starosti naročito, ako bi doživjeli da budu potrebni drugome osim samo jedinom Allahu, dž.š. Allah, dž.š., strogo nam naređuje u Kur'anu da slušamo i vodimo pažnju o svojim roditeljima i odgojiteljima.

Mustafa Ćorhodžić

U Tuzli, 4. 9. 46.

Kao pismeni rad iz arapskog jezika imao je zadatak prevesti jedan hadis s arapskog jezika. Evo njegovog prijevoda:

„Rekao je Muhammed, a.s.: Šest je stvari koje su sirote na šest mjesta. Džamija je sirota među narodom koji ne klanja u njoj. I Mushaf je sirota u kući naroda koji ne uči u njemu. I Kur'an je sirota u srcu grijешnika. I žena dobra muslimanka je sirota kod čovjeka nasilnika koji je ružne ćudi. I čovjek dobar musliman je sirota kod nevaljaste žene koja je ružne ćudi. I učenjak je sirota među narodom koji ga ne sluša...”

Mustafa Ćorhodžić⁵⁹²

Mustafa Ćorhodžić (6. 7. 1927 - 17. 9. 2015) rođen je u Gornjoj Tuzli 1927. godine. Nakon završenog mekteba i osnovne škole završava medresu u Tuzli. Nakon medrese studirao je orijentalistiku u Sarajevu. U Sarajevu je jedno vrijeme radio u privatnim firmama. Godine 1967. otišao je u Siriju i u Damasku radio kao prevodilac u našoj ambasadi, a potom u sektoru trgovine i sl. Tamo se oženio (1971) i zasnovao porodicu (supruga Siham al-Sharif i djeca Muharem i Busejna). Ljeti je posjećivao Bosnu, rodbinu i prijatelje. Bio je dobar prijatelj s rahmetli muftijom beogradskim Hamdijom-ef. Jusufspahićem. Na hadždž je išao tri puta, dva puta s ocem i prijateljima, a jednom s porodicom. Umro je 17. 9. 2015. godine u 88. godini života i sahranjen u mezarju Bab Saghir u Damasku, pored mezara Pejgamberovog mujezina ashaba Bilala el-Habešija.⁵⁹³

*

U mjesecu oktobru 1946 (8. 10) urađen je i dostavljen Spisak povjerenika s područja Imamata džemata Gornja Tuzla za pobiranje mjesečnog doprinosa Fonda IVZ. Na tom spisku su četiri povjerenika:

1. Dervišagić Avde Mustafa, rođen 13. 4. 1919, zanimanje limar, mahale u kojima vrši pobiračku dužnost su Mostar i Husejn;

⁵⁹² ABBMT, godina 1946, akt br. 75/46, Zapisnik s prilozima.

⁵⁹³ Dio biografskih podataka o Mustafi Ćorhodžiću mi je, preko porodice rahmetli Mustafe, obezbijedio i u razgovoru obavljenom 8.4.2023. godine ustupio Abdurahman Ado Terzić, Mustafin sestrčić iz Gornje Tuzle.

2. Mujaković hfz. Saliha Husejn, rođen 11. 2. 1915, imam i muallim, za mahale Ak i Musalla;
3. Subašić Sulejmana Nezir, rođen 5. 3. 1909, zidar, za mahale Drakčin, Bajazid i Ameli Ali;
4. Seljubac Huse Abdulah, rođen 15. 2. 1927, učitelj, za H. Skender mahalu.

U Gornjoj Tuzli je tada bilo 445 domaćinstava učlanjenih u Fond IVZ. Ispod ovog dopisa se, za džematskog imama, potpisao M. Saluhović.⁵⁹⁴

*

AMIDŽA ABDULAH, UČITELJ, S NENOM ŠAHZOM

Na spisku učenika Niže okružne medrese u Tuzli u školskoj 1946/47. nalazi se i učenik iz Gornje Tuzle Karić Mehmed, Salihov, rođ. 1929, I (prvi) razred. Te školske godine, od ukupno 127 učenika, jedini je bio iz Gornje Tuzle.⁵⁹⁵

⁵⁹⁴ ATKT/VMPT, kutija 689, akt br. 306/46, Spisak povjerenika.

⁵⁹⁵ ABBMT, godina 1946, akt br. 115/46, Spisak učenika.

1947.

Godine 1947. izabran je novi reisul-ulema Ibrahim-ef. Fejić (period 1947-1957).⁵⁹⁶

*

Islamska zajednica je dobila novi ustav. Ustav je koncizan, i u pogledu organizacije nivoa džemata nema mnogo promjena. Džematski imam je sada organ zajednice, a umjesto džematskog medžlisa sada je džematski odbor. Dalje su u vertikali: vakufsko povjerenstvo, Ulema-medžlis, Vakufski sabor, Vrhovni vakufski sabor i Vrhovno islamsko starješinstvo sa reisul-ulemom na čelu.⁵⁹⁷

*

Rješenjem od 30. 3. 1947. godine (br. 788/47) Gutić Nurudina⁵⁹⁸, dotadašnjeg imama Drakčin džamije, Ulema-medžlis postavlja za imama Sken-der džamije (Čaršijska)⁵⁹⁹ i muallima u mektebu u Gornjoj Tuzli.⁶⁰⁰ Nije mi

⁵⁹⁶ Hadži Ibrahim-ef. Fejić rođen je u Mostaru 1879. godine. Osnovno školovanje završio je u rodnom gradu, a zatim srednje nastavio u Karadoz-begovoj medresi u Mostaru. Po završetku medrese nastavlja s pohađanjem višeg kursa islamskih nauka pred poznatim mostarskim alimom i muderisom hadži Salih-ef. Alibegovićem, od kojeg je dobio idžazet (diplomu). Po završetku školovanja Ibrahim-ef. Fejić se posvećuje radu na vjersko-prosvjetnom polju u rodnom Mostaru, a posebno njegova sposobnost i stručnost dolaze do izražaja kada je postavljen za muderisa Karadoz-begove medrese. Godine 1920. ponuđen mu je položaj člana Ulema-medžlisa u Sarajevu, a prije II svjetskog rata birali su ga njegovi Mostarci i za gradonačelnika grada Mostara. Za vrijeme II svjetskog rata Ibrahim-ef. Fejić se opredijelio za narodnooslobodilački pokret. Kada su se poslije rata i oslobođenja zemlje donekle konsolidovale prilike, u avgustu 1947. godine pristupilo se izradi i donošenju novog Ustava IZ. Na temelju tog Ustava imenovan je i prvi reisul-ulema u novoj Jugoslaviji, 12. septembra 1947. godine. Svečana promocija i predaja menšure, po prvi put u istoriji Rijaseta, obavljena je u Gazi Husrev-begovoj umjesto u Carevoj džamiji u Sarajevu. U mjesecu novembru 1957. godine na lični zahtjev, a usljed duboke starosti, povukao se u mirovinu. Na ahiret je preselio 15. decembra 1962. godine u svom stanu u Sarajevu. Pokopan je na groblju Grlića brdo kod Sarajeva. Vidi: A. Mehmedović, *Leksikon*, str. 171.

⁵⁹⁷ M. Salkić, *Ustavi Islamske zajednice*, str. 210.

⁵⁹⁸ I u ovom rješenju ime je Nuri.

⁵⁹⁹ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 515.

⁶⁰⁰ Monografija *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 412.

poznato ko je bio imam Drakčin džamije nakon njega do njenog rušenja 1954. Najvjerojatnije su to bili mujezini ili mahalski imami.

*

Za šerijatska vjenčanja, kao jedan od priloženih dokumenata, osim dokaza od općinskog organa o građanskom vjenčanju, trebalo je priložiti i *ilmi-haber*.

Učitelj Hangi [1866-1909] ovako definiše ilmi-haber: „Prije nego će se mladenci vjenčati, ode momkov otac, ili stariji brat muhtar i hodži svog džemata, da mu dade ilmi-haber, pismo kojim muhtar tvrdi da se djevojka udaje dragovoljno i bez sile, a hodža da je djevojka punoljetna i da momak i djevojka nijesu u rodu.“ Ilmi-haber (potvrdu) su ranije izdavali mjesni ili mahalski imami, a od 1928. džematski imami (matičari), kao dokument da nema određenim licima nikakve zapreke za sklapanje braka po šerijatskim propisima.⁶⁰¹

Evo kako je izgledao jedan ilmi-haber iz 1947. godine.

POTVRDA

(ILMI-HABER)

Podaci o vjerenici		Podaci o vjereniku	
Ime i prezime	Nura Kušljugić	Ime i prezime	Mustafa Dervišagić
Ime roditelja	Husejn i Begzada	Ime roditelja	Abdo i Fatima
Datum rođenja	6. 7. 1929	Datum rođenja	1. 4. 1919
Djevojka, udovica ili pušćenica	Djevojka	Mjesto rođenja	Gornja Tuzla
Mjesto rođenja	Gornja Tuzla	Mjesto boravišta	Gornja Tuzla
Mjesto boravišta	Gornja Tuzla	Zanimanje	Limar
Postoji li privola velije (zakonskog zastupnika)	Postoji	Državljanstvo	FN RJ
		Da li je oženjen	Hudovac

Potvrđuje se da nejma ni zakonske ni šerijatske zapreke vjenčanju i sklapanju braka naprijed navedenih lica.

Imamat džemata u Gornjoj Tuzli Imamat džemata u Gornjoj Tuzli

⁶⁰¹ A. Hangi, *Život i običaji*, str. 155.; Vidi i: E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 45.

Srez Tuzla

Broj protokola 56/1947.

U Gornjoj Tuzli, dana 2. 5. 1947.

V. d. džematski imam

(potpis nečitak)

Srez Tuzla

Broj protokola 56/1947.

U Gornjoj Tuzli, dana 2. 5. 1947.

V. d. džematski imam

(potpis nečitak)

*

U bračnu vezu s Kušljugić Nurom Husejinovom Mustafa-ef. Dervišagić je stupio u maju mjesecu 1947. godine. U ilmi-haberu, dokumentu koji je priložen prilikom vjenčanja, među podacima o Mustafa-ef. stoji da je po zanimanju limar, a bračni status da mu je hudovac.⁶⁰² Taj podatak govori da mu je prva žena umrla. Bila je rodom iz Rahića, Šećerbegovička. S njom je imao žensko dijete koje je također umrlo. Sa Nura-hanumom je imao tri sina (Dževada, Husejna i Nihada) i kćerku (Magbulu).

*

Nakon Drugog svjetskog rata situacija u pogledu vjerskog života u Gornjoj Tuzli se vidno mijenja nagore. Na drugom kongresu AFŽ-a, održanom 13. i 14. jula 1947. u Sarajevu, donesena je rezolucija o skidanju zara. Oni koji su određene promjene u tom pogledu smatrali napretkom, javno su napisali kako je donošenje te rezolucije, a onda i zakona „o skidanju zara“⁶⁰³ i feredže⁶⁰⁴ predstavljalo revolucionarnu mjeru s dalekosežnim pozitivnim posljedicama i efektima. Povedena je široka politička akcija u organizaciji NF-a, s puno takta i razumijevanja, s potrebnom upornošću, ali rješavanje ovog problema nije išlo jednostavno, ni bez teškoća. Narodna izreka 'Navika jedna muka, a odvika stotinu muka' u ovoj akciji došla je do punog izražaja. To se, naravno, odnosi, prije svega, na starije žene koje su već godinama na ulicu izlazile pokriveno. One sada nisu mogle ni zamisliti da se pred svijetom pojave drugačije obučene. S mlađim

⁶⁰² ATKT, Fond - Imamat džemata Tuzla, godina 1947 (vjenčani listovi – zapisnici).

⁶⁰³ *Zar*: ženski zavrtak u kome su muslimanke zamotane i pokriveno izlazile na ulicu

⁶⁰⁴ *Feredža*: vrsta ženskog ogrtača, mantila, koji su muslimanke oblačile prilikom izlaska na ulicu

ženama išlo je mnogo lakše. Razumije se, prednjačile su žene članovi Partije i aktivistkinje. Na sreskoj konferenciji NF-a, gdje se raspravljalo o ovom zadatku, jedan broj žena, među kojima su bile i Gornjotuzlanke, skinule su zarove i kućama se vratile otkrivene. Poslije toga, akcija je krenula nešto uspješnije, pa je za kraće vrijeme u Gornjoj Tuzli taj problem bio riješen gotovo u potpunosti. Vremenom su sve žene uvidjele ljepotu življenja bez naslijeđenog tereta u oblačenju, nakon toga niko ih ne bi mogao više vratiti na stari način odijevanja.“

Autora ovih riječi⁶⁰⁵ očito pobija ovo vrijeme kada se osjećaju grozne posljedice takve „ljepote življenja“ i kada sve više mladih žena danas, sporo, ali sigurno, osjeća zaštitnu snagu tradicionalnih vrijednosti i vraća se hidžabu⁶⁰⁶ kao načinu odijevanja.

*

Sulejman-ef. Mujaković je vršio dužnost imama Potočke džamije s kvalitetnim mektebskim znanjem.⁶⁰⁷ Jedan dokument iz 1950 [*Kartoteka*] navodi da je to radio od 1936. godine, a dekret Ulema-medžlisa je izdat kasnije, 91/47. Tačnije, u mjesecu aprilu 1947. godine Ulema-medžlis obavještava SVM povjerenstvo u Tuzli da je odobrio „da Sulejman-ef. Mujaković iz [G.] Tuzle može vriti dužnost imama Bajazid džamije u Gor. Tuzli, srez Tuzla, uz prinalježnosti predviđene u proračunu tamošnjeg vakufa i ugovora sa džematom.“ Istovremeno je reisu-l-ulemi dostavljena molba da mu se izda hatibsko ovlaštenje. Reisu-l-ulema mu je to ovlaštenje dao 10. 5. 1947. godine.⁶⁰⁸ Faktički, Sulejman-ef. je tada dobio dekret ali je službu u toj džamiji preuzeo ranije, 1945. U podacima koje Ulema-medžlisu šalje o njemu sreskom VP u Tuzli, osim ličnih, stoji i podatak da se on tada bavio zemljoradnjom.

⁶⁰⁵ Fatima Hadžialić, „Društveno-političke i kulturne prilike u Gornjoj Tuzli neposredno poslije oslobođenja“, (zbornik) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 103.

⁶⁰⁶ *Hidžab*: mahrama koju nose muslimanke slijedeći odjevnu praksu ranijih muslimanki.

⁶⁰⁷ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 524.

⁶⁰⁸ ARIZBH, akt br. 1008/47, Odobrenje Ulema-medžlisa za Sulejman-ef. Mujakovića. Vidi i akt R-VIS-1-91/1947.

VJERSKI ŽIVOT U XX STOLJEĆU

R-UIS-7-91/1947

ULEMA MEDŽLIS U SARAJEVU
Broj : 1008/47. Sarajevo, 15 aprila 1947

SRESKOM VAKUFSCO MEARIFSKOM POVJERENSTVU
TUZLA

Obavijestujete se radi znanja i ravnanja da je ovaj Ulema medžlis svojim sjeđniškim zaključkom od 13-IV-1947 broj 1008/47 a po Vašem predlogu od 3-II-1947 broj 51/47 na temelju §§ 45, 46, 51 i 81 Ustava Islamske vjerske zajednice od 24-X-1936

O D O B R I O,

da Sulejman ef. Mujaković iz Tuzle može izvršiti dužnost imama Bajezid džamije u Gor. Tuzli srez Tuzla uz prindležnosti predviđene u proračunu tamošnjeg vakufa i ugovora sa džematom.
O prednjem ga obavijestite uz potpis na aktu ili pismeno i ujedno pozovite da dužnost odmah nastupi.
O učinjenom izvijestite nas uz naznaku koga dana je imenovan i preuzeo vršenje ovih službi. Ujedno nam dostavite jedan ispunjen i ovjeren primjerak njegova osobnika uz prilog rodnog lista i ovjerena prepisa njegove svjedodžbe o svršenim naukama.-

Surt fašizmu - Sloboda narodu !

PRETSJEDNIK,
I. Ridjanović s.r.

=====

Broj i datum kao gore.

REIS-UL-ULEMI
SARAJEVO

Dostavlja se s molbom da mu se izda Hatibsko ovlaštenje
S.f.- S.n.

PRETSJEDNIK,
Ridjanović

REIS-UL-ULEMA
ISLAMSKA VJERSKE ZAJEDNICE
U SARAJEVU
Primljeno dne 8. V. 1947
Broj 91 Priloga X

SULEJMAN MUJAKOVIĆ, DEKRET IZ 1947.

*

Godine 1947. umro je hafiz Mujaković Salih.

Hfz. Salih (Hasana) Mujaković je, prema njegovim riječima, rođen 1870. godine, po nekim podacima 1873, a na nišanu kao godina rođenja stoji 1875. Predavao je na ovdašnjem sibjan mektebu od 1890. do 1900, a od tada je ovdje otvorena mektebi ibtidaijja te je na spomenutoj ibtidaijji u početku predavao kao treći muallim. Od 1919. godine postaje drugi muallim. Iz nekih razloga je 1925. godine bio podnio ostavku na tu dužnost, ali je kasnije nastavio svoj rad kao prvi muallim. Nekoliko puta je njegov muallimski rad ocjenjivan gotovo najvećom ocjenom.

Na službu kao imam H. Skender džamije dolazi 1899. godine. Prvi dekret je dobio 1900. godine. Ta mu je služba potvrđena i dekretom iz 1919. godine. Imao je obavezu klanjati kao imam svih pet vakata namaza, džumu i bajrame. Nakon 1939. godine povremeno ga je u džamijskim obavezama mijenjao pomoćni muallim Muške ibtidaijje, njegov sin Husein-ef., sve dok nije i sam imenovan imamom Ak džamije u augustu 1940. godine.

MUJAKOVIĆ SALIH, NIŠAN

Od 1899. do 1909. godine hafiz Salihova plaća je bila s vakufske parcele H. Suljino brdo. Poslije toga, od 1909. do 1923, plaću je primao u gotovu novcu, a iza toga mu je stavljena na raspolaganje, umjesto plaće, navedena parcela. Za svoj muallimski rad plaću je dobijao od Vakufske direkcije iz Sarajeva.

Bio je oženjen i imao petero djece. Hafiz Salih-ef. Mujaković umro je 1947. godine, a mezar mu je u haremu Bijeje džamije.

1948.

Ćorhodžić Hamid, mujezin H. Skender džamije, dobio je još jedan dekret (br. 440/48) od 12. 6. 1948. godine.⁶⁰⁹

*

Na spisku učenika Niže okružne (Behram-begove) medrese za školsku 1947/48. godinu nalaze se i ime jednog učenika iz Gornje Tuzle: Kućanović Besim, Mehmedov (I razred).⁶¹⁰

*

Husein-ef. Mujakoviću je, na njegov zahtjev, sresko VMP u Tuzli 10. 1. 1948. godine, dalo potvrdu da je službenik IVZ u svojstvu muallima/vjeroučitelja u Gornjoj Tuzli.⁶¹¹ Iste godine sresko VMP u Tuzli je od Sreskog narodnog odbora tražilo odobrenje da on (i Sulejman Damadžić) mogu predavati vjeronauku u narodnoj osnovnoj školi u Gornjoj Tuzli i Simin Hanu, jer obojica imaju „potrebnu spremu za predavanje vjeronauke“.⁶¹²

Naš Gornjotuzlak Husein Bakalović se sjeća:

„Došli smo u drugi razred [1947/48], počeo je mekteb, ali se sada zvao – vjeronauka. Učionica za vjeronauku je bila u Ženskom mektebu. Učio nas je hodža Damadžić, imam Čaršijske džamije, uvijek s bijelom ahmedijom

⁶⁰⁹ ATKT/VMPT, kutija 686, akt br. 440/48.

⁶¹⁰ ABBMT, godina 1948, akt br. 4/48, Spisak učenika. Kućanović Besim je umro 3.5.2002. godine i ukopan je u mezarju „Grad“.

⁶¹¹ ATKT/VMPT, kutija 686, akt br. 14/48.

⁶¹² ATKT/VMPT, kutija 686, akt br. 410/48.

na glavi. Vjeronauku smo imali i kad smo išli u treći razred osnovne škole. Bilo je ‘ćupova’ koji nisu makli dalje od sufare. Ja sam dobro učio iz Mushafa. Mushaf je knjiga s Kur’anom. Kako sam bio dobar čitač, tečno sam čitao i ono što piše u ilmihalu. Samo je sada štampan latinicom, a ne arebicom, kao nekada. Učitelj Ibro⁶¹³ je dolazio u mekteb da vidi kako učimo, slušamo li hodžu. Pa kad pred ‘ćupovima’ vidi sufaru, kaže: ‘Ćup je uvijek ćup.’ U hodže Damadžića nije bilo šipke. Na znam zašto. Tako sam položio još jednu hatmu, treću, ali to nije bila onakva hatma kao prije škole. Na dan hatme tada kao da je bio Bajram: u Čaršiji, pred mektebom i kod Bijele džamije bilo je podosta svijeta, a poslije nije. Nisam nikoga pitao zašto nije kao prije, a nekako mi nije bilo pravo.”⁶¹⁴

*

Nakon Abdulaha (Šećo) Begovića [1928-2004], mujezin Bijele džamije od 1948. godine je Mehić Nedžib [1913-1993], a po dekretu Ulema-medžlisa br. 1394/48. Nakon Nedžiba mujezini su bili: Behrija Hrustanović [1923-2016], Abdulgafar Mujaković i Sead Hajdarević. Napominjemo da je Salih Salkan Terzić [umro 6. 12. 2021] povremeno, u različitim periodima, u Bijeloj džamiji vršio dužnost imama (npr. 1989) ili mujezina, a po potrebi se uključivao i hadžija Hariz Ribić [1930-2020].

*

Krajem 1948. godine (5.9) Povjerenstvu je dostavljen novi spisak vjerskih službenika. Bilo ih je mnogo manje nego krajem 1945. U tabeli je napisano:

1. Damadžić (Muhamed) hfz. Sulejman, imam i muallim, po dekretu br. 2282/47, od 9. 12. 1947, s plaćom od 2000 din;
2. Mujaković (hfz. Salih) Husejn, imam i muallim, po dekretu br. 8193/39, 3713 i 1067/40, s plaćom od 1600 din;

⁶¹³ Gračić Ibrahim je bio učitelj u gornjotuzlanskoj osnovnoj školi 1944-1945. i 1947-1950. Tada je bio i upravitelj škole.

⁶¹⁴ Husein Bakalović, *Naša porodica*, Tuzla, 2010, str. 88.

3. Mujaković (hfs. Salih) Sulejman, imam, po dekretu br. 91/47, od 10. 5. 1947, s korištenjem vakufske zemlje umjesto plaće;
4. Dervišagić (Abdulah) Mustafa, imam, po dekretu br. 10.535/39, od 9. 12. 1939, s korištenjem vakufske zemlje umjesto plaće;
5. Terzić Užičanin (hfs. Osman) Abdulah, imam, (izgubljen dekret), s korištenjem vakufske zemlje umjesto plaće;
6. Žunić (Alija) Zuhdija, imam, po dekretu br. 120/39, od 18. 2. 1939, s korištenjem vakufske zemlje umjesto plaće;
7. Jusufović (Osman) Mahmut, muallim u Čaklovićima, po dekretu br. 3910/13, od 10. 5. 1913, s korištenjem vakufske zemlje umjesto plaće.

IMAMAT DŽEMATA G. TUZLA
 oaza tuzlanskog --
 u G. TUZLI

Broj 23/48

Potpisano 7. sa pril. ca

Gorj. Tuzla 15. IX 1948.

*Spisak
Vjerskih službenika.*

Redni br.	Ozime ime	Očuo ime	Zvanje	Mjesto	Službeni položaj	Broj	Prima
1	Žunić Zuhdi ef.	Alija	Imam	G. Tuzla	120/39	18-2-39	zak. zemlja
2	Dervišagić Mustafa ef.	Abdulah	-	-	10535/39	9-12-1939	-
3	Mujaković Sulejman ef.	Salih	-	-	91/47	10-5-47	-
4	Terzić Abdulah ef.	Osman	-	-	3910/13	10-5-1913	zak. zemlja
5	Jusufović Mahmut ef.	Osman	-	-	3910/13	10-5-1913	zak. zemlja
6	Terzić Abdulah ef.	Osman	-	-	3910/13	10-5-1913	zak. zemlja
7	Mujaković Sulejman ef.	Salih	-	-	91/47	10-5-47	-

S. T. L. N. !

Imamata, imam:

amandir S.

IMAMAT DŽEMATA
 GOR. TUZLA

SPISAK VJERSKIH SLUŽBENIKA IZ 1948.

Ispod tabele stoji S.F.S.N. a kao džematski imam se potpisao Damadžić S.⁶¹⁵

Hafiz Damadžić [1888-1954] je, prema nekim izvorima, na službi u Gornjoj Tuzli bio svega desetak mjeseci.⁶¹⁶

*

Nakon ove, 1948. godine, odnos vlasti prema obilježavanju vjerskih praznika se mijenja. Sužavaju se mogućnosti koje su bile prije toga. Obilježavanja se svode na „bogomolje i dvorišta bogomolja“. Čak i mevludi su bili samo po privatnim kućama. Osim u kućama, vjerski obredi su vremenom zabranjeni bilo gdje „pod vedrim nebom“.

„Kao glavno opravdanje za navedene restrikcije prava vjernika Komisija za vjerska pitanja Bosne i Hercegovine je navela je česte zloupotrebe ovakvih skupova pod vedrim nebom, što je, prema mišljenju Komisije, od koristi ‘raznim reakcionarnim elementima u njihove svrhe’.“⁶¹⁷

Prema sjećanjima ljudi iz tog vremena:

„Ramazanski post je, također, bio sveden na najmanju moguću mjeru, tako da su se postači mogli izbrojiti na prste, dok oni koji poste ne smiju reći da poste, jer ubrzo bi bili žigosani kao moralno-politički nepodobni, ako su u radnom odnosu ili na nekom položaju. Na teravijama se nalazila jedva jedna desetina predratnog broja klanjača. Nisu oglašavani sehuri ni iftari za početak i završetak dnevnog posta. Ni Bajrami se više nisu obilježavali kao nekada. Sasvim su izostali bajramski uranci, bajramska veselja, ručkovi i raspoloženja, kao i bajramski obilasci rodbini i prijateljima, dok su na Kurban-bajramu vrlo rijetko klani kurbani, a podjela kurbanskog mesa vršena je krišom.“⁶¹⁸

⁶¹⁵ ATKT/VMPT, kutija 686, akt br. 73/48, Spisak vjerskih službenika.

⁶¹⁶ Zanimljiv dokument je njegova vasiyetnama (oporuka) koju je sačinio 1332/1914. godine. Tada je imao svega 26 godina. Radi se o svojevrsnom obrascu kako treba praviti oporuku. Dokument je preveo i obradio Kemal Bašić. Vidi: Kemal Bašić, „Vasiyetnama hafiza Sulejman-ef. Damadžića iz Tuzle“, *Arhivska praksa*, god. 14, br. 14, Tuzla, 2011, str. 375-385.

⁶¹⁷ Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 414.

⁶¹⁸ Hase Ćoralić, *Usutonu jedne mladosti*, Bihać, 2007, str. 106. Vidi u: Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 413.

Možda u Gornjoj Tuzli stanje u ovom pogledu nije bilo do te mjere strašno kao u Cazinskoj krajini, ali nije bilo mnogo bolje.

*

Umro je mujezin Potočke džamije Aljo (Avdo) Hadžiabdić [1874⁶¹⁹-1948]. Na nišanu mu je godina rođenja 1876.

1949.

Izvršni odbor Gradskog narodnog odbora je na svojoj sjednici 14. januara 1949. godine donio rješenje o zabrani daljeg rada Nižoj okružnoj medresi u Tuzli. Do proljeća te 1949. godine zatvorene su sve medrese u Bosni i Hercegovini, izuzev Gazi Hurev-begove medrese u Sarajevu.⁶²⁰ Učenici iz Gornje Tuzle koji su se htjeli upisati u medresu morali su od tada u Sarajevo.

*

U Čaršijskoj džamiji je, nakon hafiza Damadžića, također kratko vrijeme (naki navode 10 mjeseci), bio je Omer-ef. Taletović (1905-1976).

Hadži Omer-efendija Taletović je rođen 1905. godine u Đurđeviku kod Živinica. U tuzlansku medresu se upisao 1923. To je generacija kadije hadži Redžep-ef. Muminhodžića. Po završetku školovanja službovao je u Živinicama, zatim u džematima Kotorsko kod Doboja i Bosanska Dubica. Godine 1946. ponovo se vraća u Živnice. Kasnije svoj imamski rad nastavlja u džema'atima u Zvorniku, Bratuncu i Teočaku. U Gornjoj Tuzli je bio najvjerovatnije 1949, a prije odlaska u Zvornik. Jedno vrijeme (prije 1952) bio je muallim i upravitelj mekteba u Bokaviću. Godine 1959. je glavni imam u gradskoj džamiji u Bosanskoj Krupi, da bi 1970. godine prešao u Bosanski Šamac gdje je završio svoj radni i životni vijek. Na ahiret je preselio 1976. godine i ukopan je u Bosanskom Šamcu.⁶²¹

⁶¹⁹ Vidi: Anonim, „Epigrafski spomenici na području Tuzle“, *Preporod*, br. 11, Sarajevo, 2008, str. 33.

⁶²⁰ Denis Bećirović, *Isto*, str. 312. i 384.

⁶²¹ *Ljetopis MIZGT*. Hadžimehanović uz njegovo ime stavlja hafiz, iako tu titulu nismo našli nigdje drugo, ali jesmo hadži sa skraćenicom h. Možda je ta skraćenica navela neke autore da pomisle kako je bio hafiz.

1950.

Narodna skupština Narodne Republike Bosne i Hercegovine je 28. 9. 1950. godine izglasala Zakon o zabrani nošenja zara i feredže, propisujući visoke novčane kazne i teški zatvor za kršenje zakona.⁶²²

Kako je to velika većina muslimanki primila svjedoče riječi jedne od njih:

„Nas niko nije pit'o. Naredili su nam da skinemo *peču*.⁶²³ Sve žene su plakale. To je za nas bio kijametski dan. Kad smo skinuli peče, dali su nam neke tačkice za koje smo mogli da kupimo nešto odjeće i obuće. Ako je imalo da se kupi (...) Mlogo nam je bilo teško. Ne mogu da ti objasnim kako. To je trebalo vidit. Kasnije nam je bilo lakše (...) Bog zna (...)“.⁶²⁴

*

Kao patrijarhalna sredina, Gornja Tuzla se nije dala tako lahko mijenjati kada je riječ o „otkrivanju žena“, ili skidanju mahrame. Osim toga, način ponašanja modernijih i više „emancipiranih“ žena nije uvijek nailazio na prihvatanje, posebno ako je riječ o muslimanki. Učiteljica Rabija Bišćević⁶²⁵ navela je, npr., u molbi za premještaj iz Gornje Tuzle da kao „intelektualka nije mogla naići na razumijevanje sredine u kojoj se nalazila.“ Molba joj nije uvažena u potpunosti. Umjesto u Brčko, gdje je tražila premještaj, “po

Vidi: R. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 515; Osman Kavazović, „Imami Azizija džamija u Bosni i Hercegovini“, *Zbornik radova: 150 godina od protjerivanja muslimana iz Kneževine Srbije, Orašje*, 2013, str. 297; Anonim, „Primjer za ugled“ *Glasnik VRS SFRJ*, br. 9-10, 1974, str. 442-444.

⁶²² Marko Attila Hoare, *Bosanski muslimani u Drugom svjetskom ratu*, Zenica, 2019, str. 501. Vidi: „Zakon o zabrani nošenja zara i feredže“, *Službeni list Narodne Republike Bosne i Hercegovine*, god. VI, br. 32, str. 427. (29.9.1950.) Vidi i: Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 289.

⁶²³ *Peča*: komad crnog tankog platna kojim su muslimanke pokrivalice lice kad izlaze na ulicu u feredži ili u zaru

⁶²⁴ Semiha Kačar, „Zarozavanje zara“ (odlomak), *Preporod*, god. XXXVIII, br. 15-16/881-882, Sarajevo, 1. i 15.8.2008/29. redžeb 1429, str. 40-41 unutar: Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 290.

⁶²⁵ R. Bišćević je u Gornjoj Tuzli bila učiteljica 1945-1946. godine. Vidi: *Zbornik: Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 213. U *Zborniku* umjesto imena Rabija stoji Refija.

potrebi službe i zbog netrpeljivosti sredine u kojoj se nalazila” raspoređena je u selo Memiće u zvorničkom srezu.⁶²⁶

S DOMAĆINSKOG ŽENSKOG TEČAJA U G. TUZLI 1940.

DECENIJA ŠESTA

1951.

U osobniku Husein-efendije nalazimo podatak da je, nakon onog iz 1939. godine, dobio još dva dekreta: jedan Reisul-uleme br. 1067/40, od 11. 6. 1940, i drugi Ulema-medžlisa br. 1252/51 od 20. 6. 1951. godine.

*

U dokumentu *Podaci o vjerskim službenicima na području Vakufskog povjerenstva Tuzla 1951. godine* navode se i imena ovih vjerskih službenika:

- Mujaković Husein, imam, hatib i muallim;
- Mujaković Sulejman, imam;

⁶²⁶ Mina Kujović, „Kako su komunisti koristili učiteljstvo za provođenje svoje politike (1945-1951)“, *Novi Muallim*, god. XVII, br. 65, 2016, str. 46-47.

- Žunić Zuhdija, imam;
- Dervišagić Mehmed, mujezin.⁶²⁷

Primijetno je da su ovi spiskovi vjerskih službenika sve kraći.

*

Školske 1951/52. do tada četverogodišnja osnovna škola u Gornjoj Tuzli prelazi u šestogodišnju. Nastava se održavala u Zadrudnom domu, na ulazu u Gornju Tuzlu. H. Bakalović, naš komšija podno bašče, jedan od učenika petog razreda kazuje da im je u prvom polugodištu učitelj bio moj amidža Abdulah Seljubac. „Ostao mi je u sjećanju“, navodi Bakalović, „njegov brižan odnos i zalaganje da postignemo što više, zanimanje za svakog učenika, ostajanje poslije nastavnih sati da se pomogne učenicima koji su nešto teže savlađivali sadržaje pojedinih predmeta. Imao je ravnomjeran odnos prema svim predmetima. Cijenili smo ga i poštovali, i žao nam je bilo kad je zbog bolesti prestao da nam predaje.“⁶²⁸

1952.

Na evidenciji socijalno osiguranih vjerskih službenika iz 1952. godine nalazi se samo jedan iz Gornje Tuzle – Husein-ef. Mujaković. To je konačno stanje. Gornja Tuzla je svedena na jednog osiguranog vjerskog službenika. Takvo stanje će potrajati decenijama.

*

U napomeni jednog dokumenta [*Kartoteke*] iz 1950. navodi se da je Mustafa Dervišagić dužnost imama napustio 10. 3. 1952, a radi se o tome da je imao problema s ranijim ateističkim sistemom i domaćim pakosnicima. Iz tog razloga je, pošto je izašao iz zatvora, te godine napustio Gornju Tuzlu

⁶²⁷ ARIZBH, akt br. ZI-3-293/1951, Podaci o vjerskim službenicima na području Vakufskog povjerenstva Tuzla 1951.

⁶²⁸ Husein Bakalović, *Naša porodica*, Tuzla, 2010, str. 106.

i s porodicom se preselio u Sarajevo. Osim imamskih poslova⁶²⁹, u Gornjoj Tuzli je imao limarsku radnju. Tim se poslom nastavio baviti i u Sarajevu.

„Kao takvog svijet ga prihvata s povjerenjem, daje mu radove i posao napreduje. Gdje je kakav hair da se uradi hadži Mujaga je prvi. Naročito je bio uslužan kod postavljanja peći po džamijama da bi se djeca grijala za vrijeme vjerske pouke. Znao je nabaviti ćumur i drva u isto vrijeme za nekoliko džamija. Imao je tri sina. Sva tri su završili babin zanat, a kćerka je završila srednju ekonomsku školu.“⁶³⁰

*

Nakon odlaska Mustafe-efendije, u Potrmahalskoj džamiji imam je njegov brat Mehmed-efendija [1901-1966]. Na toj dužnosti ostaje do svoje smrti.

*

Godine 1952. vjeronauka je potpuno izbačena iz državnih škola, a vlast je zatvorila i mektebe u Bosni i Hercegovini, prikazavši ih kao „prepreku u razvoju djece“.⁶³¹ Ponegdje se uspjela zadržati i do naredne godine.⁶³² Cjelokupni vjerski život muslimana prenosi se u džamije. To nije značilo i prenošenje mektebske nastave u džamije. Mektebska nastava nije više tretirana kao potreba stanovnika islamske vjeroispovijesti.⁶³³ Imami, prema ukazanoj potrebi, mogu održavati predavanja svjetovnog karaktera o bratstvu i jedinstvu, o ljubavi prema domovini, o higijeni, o narodnom prosvjećivanju, itd.⁶³⁴

⁶²⁹ Monografija *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 412.

⁶³⁰ Muhamed Serdarević, „Priče iz života nekadašnjeg Sarajeva (6)“, *Preporod*, god. XXX, br. 24, Sarajevo, 2000, str. 35.

⁶³¹ Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 265, 268 i 384.

⁶³² E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 19.

⁶³³ Vidi: Marko Attila Hoare, *Bosanski muslimani u Drugom svjetskom ratu*, Zenica, 2019, str. 501.

⁶³⁴ Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 301.

1953.

Nije poznato koliko je vremena nakon 1947. ostao na dužnosti imama H. Skender džamije, ali prema dokumentu (svjedožba) od 23. 10. 1953. godine (br. 12839) Gutić Nurudin je položio stručni ispit za pomoćnog administrativnog manipulantu⁶³⁵, što govori o njegovoj namjeri da promijeni vrstu posla. Na spisku vjerskih službenika socijalno osiguranih ostalo je samo ime Mujaković S. Husein-efendije.⁶³⁶

1954.

Od 1954. godine Husein-ef. Mujaković je imam H. Skender ili Čaršijske džamije. Na toj dužnosti ostaje sve do penzionisanja 1981. godine.⁶³⁷ Između njega i Omer-ef. Taletovića (period 1949-1954) može se pretpostaviti da su u Čaršijskoj džamiji angažovani zamjenski imami ili je neke obaveze obavljao mujezin.

*

Te 1954. godine umro je Ćorhodžić Hamid.

Ćorhodžić (Zejćir) Hamid je rođen u Gornjoj Tuzli 1899. godine. Sa svojim dobrim mektebskim znanjem obavljao je dužnost mujezina u Čaršijskoj džamiji⁶³⁸ u Gornjoj Tuzli od 1951. godine, sa dekretom Ulema-medžlisa br. 340/51. Prema dokumentima iz ranijeg perioda, moglo bi biti da je tu dužnost obavljao i mnogo prije, čak još od 1943. godine, po rješenju br. 1139/44

⁶³⁵ U tom dokumentu njegovo ime je Nurudin, ali je godina rođenja 1923.

⁶³⁶ Anonim, „Socijalno osiguranje vjerskih službenika IVZ u Narodnoj Republici Bosni i Hercegovini“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. IV, br. 3-4, 1953, str. 100.

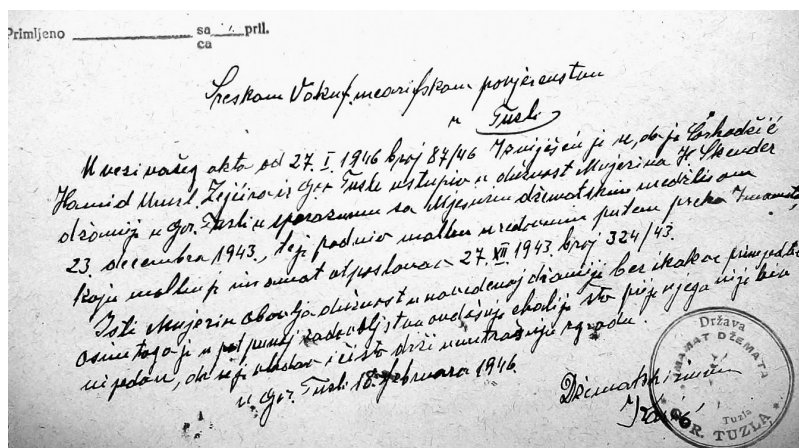
⁶³⁷ Vidi Dopis Odbora IVZ Gornja Tuzla Starješinstvu Islamske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije, br. 1/81, od 5. 1. 1981; Akt Starješinstva Islamske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije, br. 190/81., od 14.1.1981. godine; Dopis Odbora IVZ Gornja Tuzla Zajednici zdravstvenog osiguranja radnika i službenika za Bosnu i Hercegovinu Filijala Tuzla, akt br. 5/81.; sve u Arhiva MIZGT.

⁶³⁸ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 515.

od 27. 5. 1944. godine, ili godinu ranije, poslije smrti Ćorhodžić Abdulaha.⁶³⁹ Dana 17. 2. 1946. godine Vakufsko-mearifsko povjerenstvo u Tuzli obavještava Ulema-medžlis u Sarajevu „da je Ćorhodžić Hamid, iz Gornje Tuzle, nastupio dužnost mujezina u H. Skender džamiji 23. 12. 1943. godine“. Potvrđuje to dopis iz 1946 (18. 2) godine.⁶⁴⁰ Još jedan dekret (br. 440/48) dobio je 12. 6. 1948. godine.⁶⁴¹

Radio je u rudniku „Majevica“. Umro je 1954. godine i ukopan u mezarju „Drakčin“.⁶⁴²

*

ĆORHODŽIĆ HAMID, DOPIS IZ 1946.

⁶³⁹ ATKT/VMPT, kutija 689, akt br. 87/46 i 2414/44. Abdulah Ćorhodžić je umro 29. 11. 1943. godine. Vidi: Glasnik Islamske vjerske zajednice Nezavisne Države Hrvatske, god. XII, br. 4-5, Sarajevo, 1944, str. 94. Vidi i: Denis Bećirović, Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953), str. 540.

⁶⁴⁰ ATKT/VMPT, kutija 689, akt br. 29/46.

⁶⁴¹ ATKT/VMPT, kutija 686, akt br. 440/48.

⁶⁴² Podatke o njemu smo dobili od njegovog unuka Hamdije, prilikom razgovora obavljenog 20. 8. 2021. godine. Vidi i: Sead Seljubac, Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća, Tuzla, 2023, str. 76-78.

Godine 1954. porušene su tri džamije u Gornjoj Tuzli: Musalla, Drakčin i Mostar džamija. Svjedočanstvo iz tog doba, koje je izneseno s ponosom, naslovljeno je sa „Tako smo gradili novu školu“, a glasi:

„Kamen je vađen iz svih majdana na području gornjeg toka Jale. (...) Kada je ponestalo kamena, sugerisano je vakufskom odboru u Gornjoj Tuzli da na zboru predloži rušenje džamija koje su bile van upotrebe, a ozidane su od kamena. Zbor građana je to prihvatio uz napomenu i zahtjev da se poprave postojeće džamije. Tada su istovremeno srušene tri džamije: „Musalla“, „Žabljačka“ i „Dragčinska“. Tako dobijen materijal korišten je za izgradnju nove škole.“⁶⁴³

Nikada nijedna džamija u Gornjoj Tuzli nije bila „van upotrebe“, a još ima živih Gornjotuzlaka koji se sjećaju kako je te 1954. godine teklo bilo koje „sugerisanje“.

Nakon toga, Gornja Tuzla ima pet džamija i sve su u upotrebi. Zagradačka povremeno.

*

Od školske 1954/55. godine osnovna škola u Gornjoj Tuzli je osmorazredna.

*

Nakon rušenja Žabljačke džamije Đulaga Hadživdić preuzima mujezinsku dužnost u Potrmahalskoj džamiji. Imam je tada bio Mehmed-ef. Dervišagić.

1955.

Muderris Šefket-ef. Šabić, izvještavajući o ramazanskim aktivnostima u Tuzli i njenoj okolini 1955. godine, napisao je da se tog ramazana u Gornjoj Tuzli klanjalo u četiri džamije i u njima je klanjana teravija, učena mukabela⁶⁴⁴

⁶⁴³ Hadžaga Hadživdić, „Tako smo gradili novu školu“, (zbornik) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 191.

⁶⁴⁴ A. Hangi [1866-1909], iako neprecizan kada govori o broju stranica koje se dnevno uče na mukabelama, kaže: „U ićindiju idu i opet u džamiju, a kad su klanjali, uče hodže i softe Kur'an. Cio Kur'an sastoji se od 360 listova. Hodže i softe uče svaki dan ramazana po

i kazivan ders. Te su dužnosti vršila trojica braće Mujakovića: Husein, Sulejman i Asaf [Asif], te Žunić Zuhdija.⁶⁴⁵ Zagradačka džamija ili nije bila aktivna te godine ili je teravah-namaz klanjao neko od džematlija (bez prijave).

*

Gornja Tuzla je još općina kojoj, osim Gornje Tuzle kao sjedišta, pripada jedanaest naselja: Cviljevina, Čaklovići Gornji, Grabovica Gornja, Kalimer, Konjikovići, Kosci, Kovačevo Selo, Kovačica, Potraš, Požarnica i Tetima.⁶⁴⁶

*

Godine 1955. formiran je Sreski sud u Tuzli za područje općina: Gornja Tuzla, Lukavac, Podorašje, Srebrenik, Šekovići, Tojšići, Tuzla i Živinice, koji kao takav radi do 1964. godine kada mijenja naziv u Općinski sud Tuzla (Sl. list SRBiH", br. 6/64).⁶⁴⁷

*

Nakon rušenja Žabljačke džamije Zuhdija-ef. Žunić [1876-1958] jedno vrijeme (od 1955.) bio je mujezin Čaršijske džamije. Nakon njega, a nakon prestanka svoje mujezinske dužnosti u Zagradačkoj džamiji, mujezin Čaršijske je bio Šaćir Šećo Pirić [1902-1970]. Iza njega, mujezin je u toj džamiji Omer Ajdaslić.

*

Te 1955. godine imam u Bijeloj džamiji je kadija Asif-ef. Mujaković. Nakon njega duži period imam te džamije je bio Abdurahim Terzić [1905-1991].

dvanaest listova, i tako iza trideset dana, naime do Bajrama, svrše cio Kur'an. Najprije uči hodža, ako je hafiz, po dvanaest listi napamet, a ako nije, uči iz Kur'ana, a onda softe za njim. To učenje ili čitanje Kur'ana traje jedan do dva sata, a zove se mukabella." A. Hangi, *Život i običaji*, str. 44.

⁶⁴⁵ Šefket Šabić, „Ramazan u Tuzli 1955. godine“, *Glasnik*, god. VI, br. 8-10, Sarajevo, 1955, str. 331-332.

⁶⁴⁶ „Zakon o području srezova i općina u NR BiH“, *Službeni list NR BiH*, god. XI, br. 17, (utorak, 12. jula 1955.), str. 239.

⁶⁴⁷ <https://pravosudje.ba/vstvfo/B/32/article/15986> Pristupljeno: 4. 11. 2023.

1956.

U Gornjoj Tuzli su tih nekoliko godina, 1955-1958, obavljena temeljita istraživanja [Alojz Benac i Borivoj Čović] radi ustanovljenja stratigrafije⁶⁴⁸ neolitskog naselja Gornja Tuzla.

1957.

Od 1957. novi reisul-ulema je Sulejman-ef. Kemura (period 1957-1975).⁶⁴⁹

*

Godine 1957. umro je Mujaković Sulejman-efendija.

Mujaković (Salih) Sulejman je rođen u Gornjoj Tuzli 18. 5. 1903. godine. Završio je mektebi ibtidaïju u Gornjoj Tuzli.⁶⁵⁰ Na osnovu ukazane potrebe za podvornikom na obje mektebi ibtidaïje (Muškoj i Ženskoj)

⁶⁴⁸ *Stratigrafija*: grana geologije koja proučava slojeve stijena, njihove teksture, sastav, međudnose, te ih uspoređuje na širem prostoru

⁶⁴⁹ Sulejman (Ibrahima) Kemura je rođen u Sarajevu 1908. godine. Osnovno školovanje u sarajevskoj ruždiji završio je 1921/22. godine. Školovanje je nastavio u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu. Početkom šk. 1925/26. godine Sulejman-ef. Kemura s uspjehom polaže prijemni ispit za upis na Šerijatsku sudačku školu, na kojoj je diplomirao u šk. 1929/30. godini. U početku svoje karijere posvetio se šerijatsko-pravnoj struci, pa je službovao pri šerijatskim sudovima u Foči i Konjicu. Zapaženog u radu ubrzo ga je, na prijedlog Ulema-medžlisa, tadašnji reisul-ulema postavio za tajnika Muftijstva u Mostaru. Pored te dužnosti obavljao je i dužnost nastavnika vjeronauke na mostarskoj gimnaziji i učiteljskoj školi. Nakon ukidanja okružnih muftijstava, iz Mostara Sulejman-ef. prelazi u Sarajevo na mjesto prosvjetnog referenta Ulema-medžlisa, zatim prelazi u Vakufsku direkciju, prvo u svojstvu vjersko-prosvjetnog referenta, a kasnije postaje i direktorom ove značajne institucije i na tom položaju ostaje do 1949. godine. U 1949. godini, Vrhovno islamsko starješinstvo u FNRJ povjerilo mu je odgovornu dužnost direktora Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu. Istovremeno je predavao predmete istoriju islama i vaz. Osnivanjem Udruženja ilmije 1950. godine izabran je za sekretara udruženja. Tu dužnost je obavljao pored direktorske u Gazi Husrev-begovoj medresi. Nakon odlaska Ibrahim-ef. Fejića u penziju na upražnjeno mjesto reisul-uleme 15. novembra 1957. godine izabran je Sulejman-ef. Kemura. Svečano ustoličenje i predaja menšure obavljeno je u Begovoj džamiji u Sarajevu 8. decembra 1957. godine. Nakon iznenadne i kraće bolesti reisul-ulema Sulejman-ef. Kemura umro je u nedjelju 19. januara 1975. godine. Pokopan je u haremu Begove džamije.

⁶⁵⁰ ATKT/VMPT, kutija 686, akt br. 128/48.

Kotarsko vakufsko-mearifsko povjerenstvu u Tuzli mu je, po odobrenju Vakufsko-mearifskog saborskog odbora u Sarajevu, godine 1922. dalo saglasnost da može obavljati tu dužnost, pošto je raniji podvornik Muške ibtidaije Muharem Hadžihasanović umro, a podvornik Ženske ibtidaije Mula Mustafa Nakić se zahvalio na dužnosti.⁶⁵¹

S kvalitetnim mektebskim znanjem jedno vrijeme je vršio dužnost i imama Potočke džamije⁶⁵² od 1936. godine⁶⁵³, a dobit će za to i dekret Ulema-medžlisa br. 91/47. Inače se tada bavio zemljoradnjom.

MUJAKOVIĆ SULEJMAN, NIŠAN

Prema jednom dokumentu iz 1943. godine, na njegovo mjesto u toj džamiji je od 1. 1. 1943. godine⁶⁵⁴ bio postavljen Muharem Hadžiselimović

⁶⁵¹ ATKT/VMPT, kutija 667, akti br. 123/22 i 127/22.

⁶⁵² Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 524.

⁶⁵³ ATKT/VMPT, kutija 681, akt Spisak od 22.7.1939. godine.

⁶⁵⁴ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 297/42 i Izvještaj od 5.1.1943. godine.

(Hadžin), a po dekretu Ulema-medžlisa br. 3439/42. od 5. 11. 1942. godine.⁶⁵⁵ Muharem-ef. je bio imam i hatib u toj džamiji vrlo kratko, a Sulejman-efendija se ponovo vratio na tu dužnost. Dekret mu je potvrđen 1947. godine. Osim toga, tvrde Sulejman-efendijina djeca, radio je u Rudniku „Majevica“ jedno vrijeme, a kasnije kao poslovođa u Simin Hanu.

Umro je 1. 10. 1957. godine i ukopan u haremu Bijele džamije.⁶⁵⁶

Pošto je Sulejman-ef. umro 1957. godine, nakon toga Potočka džamija nema stalnog imama. Smjenjivali su se mahalski imami. Jedan od njih, koji je više godina prolazio u mihrab, je i hadžija Ragib Tobudić.

1958.

Godine 1958. umro je Zuhdija-ef. Žunić.

Žunić (Alija) Zuhdija je rođen u Gornjoj Tuzli 1876. godine. Završio je medresu u Gornjoj Tuzli pred bivšim mjesnim muderrisom Muhamed-ef. Mulahasanovićem. Zuhdija-ef. je bio imam u Žabljak (Mostar) džamiji od 1918. godine, iako tada još nije bio dekretiran, a nakon smrti ranijeg dekretiranog imama Sulejman-ef. Selimovića, koji je umro 1918. godine.⁶⁵⁷ Kasnije je položio i ispit za tu dužnost.⁶⁵⁸ Godine 1928. kotarsko VMP u Tuzli nalaže da mu se dadne vakufska njiva Alibegovina „koja se ima procijeniti i prema procjeni da on spravi namiru u ime svoje plaće“.⁶⁵⁹

Još jedan dekret je dobio 1939. godine. Rješenjem Ulema-medžlisa u Sarajevu, broj 120/39. od 18. 2. 1939. godine, ponovo mu je odobreno vršenje

⁶⁵⁵ ATKT/VMPT, kutija 686, akt br. 195/43.

⁶⁵⁶ Neke podatke o njemu nam je dao njegov sin Abdulfar, u razgovoru obavljenom 20. 8. 2021. godine.

Vidi i: Sead Seljubac, *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*, Tuzla, 2023, str. 78-79.

⁶⁵⁷ ATKT/VMPT, kutija 668, akt br. 11/23.

⁶⁵⁸ ATKT/VMPT, kutija 660, akt br. 778/32.

⁶⁵⁹ ATKT/VMPT, kutija 672, akt br. 602/28.

dužnosti imama Mostar džamije u Gornjoj Tuzli, srez Tuzla.⁶⁶⁰ Na jednom spisku vjerskih službenika Imamata džemata G. Tuzla od 22. 7. 1939, uz podatak da je imam Mostar džamije, stoji da je bio i turbedar. Na spisku od 5. 12. 1945. godine uz ime Zuhdije-ef. stoji da je sin h.hfz. Alije⁶⁶¹, da je oženjen i ima troje djece, te da u Mostar džamiji klanja tri vakta. Na spisku od 5. 9. 1948. (br. 73/48) u napomeni se navodi da na ime plaće koristi vakufsku zemlju. Dužnost imama Mostar džamije Zuhdija-ef. je obavljao sve do njenog rušenja 1954. godine.⁶⁶²

Nakon toga je jedno vrijeme bio mujezin u Čaršijskoj džamiji.⁶⁶³ Bavio se poljoprivredom. Umro je te 1958. godine⁶⁶⁴ i ukopan u haremu Potrmahalske džamije.⁶⁶⁵

*

Dana 27. 4. 1958. godine rodila me mati Ikinić Džemila (rođ. Hadžimehmedović, 1935-2023) u Čarši mahali, kućni broj 40. U braku s mojom ocem Alijom (1921-2006) nije ostala dugo. Ona mu je bila druga žena. S prvom, Nuhić Safijom, 1932-1994, iz Lukavca, ima sina Esada, a s trećom, Džambić Đumom iz Dobrnje, 1929-2016, ima kćerke Nedimu i Edibu. Odrastao sam kod oca. Uz Đumu, posebnu brigu o meni je vodila rahmetli nena Šahza (rođ. Hajdarević, 1896-1969). Mati se kasnije udala za Ikinić Bešlagu (1925-1991) i s njim imala dvoje djece, Mehmeda i Zalkidu.

*

⁶⁶⁰ Anonim, *Glasnik*, god. VII, br. 4, Sarajevo, 1939, str. 145.

⁶⁶¹ Vidi: Fadil Fazlić, *Hafizi u Bosni i Hercegovini u posljednjih 150 godina*, Sarajevo, 2006, str. 236.

⁶⁶² Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 528.

⁶⁶³ *Isto*, str. 515.

⁶⁶⁴ Karić Fatima, kći Zuhdije-ef. je 1981. godine uvakufila za sebe, i pred dušu svog muža Ibrahima, majke Munire i oca Zuhdije sumu od 10.000 dinara. Vidi: AMIZGT, akt br. 52/81. od 9.8.1981. godine.

⁶⁶⁵ Neke podatke o njemu nam je dao njegov unuk Dervišagić Fikret, u razgovoru obavljenom 20.8.2021. godine.

Vidi i: Sead Seljubac, *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*, Tuzla, 2023, str.84-86.

MOJA MATI DŽEMILA I JA

Sjećam se da me nena Šahza sa sobom vodila i u „mahalu“, kada je išla sevdi Najla-hanumi [Bugilović] na kahvu. Još mi je živa slika unutrašnjosti te stare bosanske kuće. Posebno miris oraha. Kako bi one rahat pile kahvu, meni su davale času oraha, i nešto čime ću ih razbijati, a ja bih se dugo time bavio.

Tu kuću će, kao historijsku građevinu, Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika na svojoj XXV sjednici, održanoj 21. decembra 2018. godine u Sarajevu, proglasiti nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.⁶⁶⁶ Najla-hanumina snaha Zejneba [1930-2017], Abdulazizova [1915-2000] hanuma, kazala je da je kuća izgrađena još krajem 19. stoljeća, kada je vlasnik bio Hadži Mehaga Bugilović. Meni su ostala u memoriji posebno “furuna” (šporet) s „lončićima“ uokvirena drvenom “musanderom” i “hamamdžik” (banjica). Kuća, inače, ima prostorije s nazivima: hajat, kuća, podrum, soba/jeredaja, postavak, nužnik, soba/odžaklija, ćulhan, mala soba, divanhana/

⁶⁶⁶ <https://bastina.ba/bugilovica-kuca-u-gornjoj-tuzli-historijska-gradevina/> Objavljeno: 31. 1. 2019; Pristupljeno: 27. 11. 2023.

donji ćošak, velika soba. Iz avlije se ulazi pravo u hajat (nema posebne verande), a onda lijevo uz basamake (stepenice) na sprat. Hajat je kameni i uvijek svjež. Čak i ljeti, kada su van kuće temperature visoke.

Sjedili smo u prostoriji koja je služila kao dnevni boravak, iz koje se pruža vidik na sve strane dvorišta. Ovaj dio kuće se naziva "divanhana". Njih dvije su divanile (besjedile), a ja sam bio zadovoljan ukusnim krupnim orasima.

*

Godine 1958. ukida se općina Gornja Tuzla. Centar sa svim pripadajućim naseljima priključeni su općini Tuzla. Arhiv Narodnog odbora ukinute općine preuzima općina kojoj je priključena. Mandat Narodnog odbora ukinute općine ističe zaključno sa 14. julom 1958. godine.⁶⁶⁷

*

MEKTEB DANAS

⁶⁶⁷ „Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o području srezova i općina u NR BiH“, *Službeni list NR BiH*, god. XIV, br. 23, (subota, 28. juna 1958.), str. 318.

Ove godine su nacionalizovani Muški i Ženski mekteb. Ženski mekteb će kasnije služiti u različite namjene, „a najduže su u njoj bile prostorije mjesnog Dobrovoljnog vatrogasnog društva. Zgrada je dotrajala i sedamdesetih je godina srušena.“⁶⁶⁸ Prostorije Muškog mekteba su koristile razne mjesne organizacije, sve dok su postojali minimalni uslovi za korištenje. Kada je objekat došao do ruševnog stanja, vraćena je jedna prostorija tadašnjem Odboru IZ-e Gornja Tuzla. Godine 2002. Medžlis IZ-e G. Tuzla će izvršiti temeljitu rekonstrukciju objekta, a od septembra 2004. će ponovo služiti za izvođenje mektebske nastave.

1959.

Godine 1959. donesen je novi ustav Islamske zajednice. Po njemu je Gornja Tuzla još džemat koji ima svoj džematski odbor a čiji član je džematski imam, kojeg postavlja starješinstvo Islamske vjerske zajednice na prijedlog povjerenstva Islamske vjerske zajednice. Organi Islamske vjerske zajednice su: džematski odbor, povjerenstvo, sabor, Starješinstvo, Vrhovni sabor, Vrhovno starješinstvo i reisul-ulema. Nema više Ulema-medžlisa.⁶⁶⁹

*

Prema jednom dokumentu (rješenje o plaći, br. 6630/59) od 24. 12. 1959. godine Nurudin Gutić radi u Specijalnoj bolnici za tuberkulozu pluća u Tuzli kao pomoćni kancelarijski referent. Nije više vjerski službenik.

1960.

Godine 1960. Sabor Islamske zajednice izabrao je hafiza Husein-ef. Mujića za glavnog imama tuzlanske oblasti.⁶⁷⁰

*

⁶⁶⁸ Husein Bakalović, *Naša porodica*, Tuzla, 2010, str. 83-84.

⁶⁶⁹ M. Salkić, *Ustavi Islamske zajednice*, str. 234.

⁶⁷⁰ ATKT/VMPT, Dodatne kutije, F8, akt br. 511/63.

Te 1960. godine Gutić Nurudin je sekretar u Osnovnoj školi Gornja Tuzla.⁶⁷¹ Na tom mjestu ostaje do kraja radnog vijeka.

OSNOVNA ŠKOLA

DECENIJA SEDMA

1961.

Godine 1961. Gornja Tuzla (zajedno s Kovačicom i Tetimom) imala je 2.880 osoba, a od toga: Bošnjaka 1401, Hrvata 58, Albanaca 2, Srba 307, Jugoslovena 1099, Crnogoraca 5, Makedonaca 2 i Ostalih 5.⁶⁷²

1962.

Ove godine (1962) je H. Iskender (Čaršijska) džamija temeljito popravljena i uređena. Pišući o tome, muderris Ševket-ef. Šabić kaže:

„Džematlije Gornje Tuzle s vrijednim imamom Mujaković Huseinom i starinom mutevelijom Neziragom H. Mehmedovićem na čelu pristupili

⁶⁷¹ Vidi Rješenje o plaći izdato od strane Narodnog odbora Općine Tuzla dana 12.5.1960. godine.

⁶⁷² "Nacionalni sastav stanovništva FNR Jugoslavije 1961" (PDF). *stat.gov.rs*. Pristupljeno 28. 4. 2016.

su temeljitom uređenju glavne džamije H. Iskender u centru grada, a sada rade na uređenju i ostalih džamija, te će i Gornja Tuzla imati lijepo uređene džamije u kojima je ugodno klanjati i vjersku obuku predavati. Uz ovu H. Iskender džamiju uređena je i soba s grijanjem te se vjerska obuka predaje preko cijele zime.⁶⁷³

1963.

Dokinuta su povjerenstva. Od augusta 1963. godine traje prelazni period do reorganizacije Zajednice, formiranja novih odbora i njihovih sjedišta.⁶⁷⁴

*

Mektebska soba, kako je to muderris Šabić kazao „soba sa grijanjem“, bila je prostorija u Čaršijskoj džamiji, iza mahfila. U nju se dolazilo istim merdevinama kojima se penjalo na mahfil. Zatvorena je pregradom od lesonit ploče, sa polustaklenim vratima. Zagrijavana je malom limenom pećicom na drva. Drva smo donosili mi, mektebska djeca. Na kraju sobe je bio sto s papirima hodže Huseina. Mi smo sjedili na podu. Neki su ispred sebe imali peštahtu⁶⁷⁵, a neki nisu. Peštahte su služile starijoj djeci da na njima drže mushafe. Hodža je dolazio rano, prije nas. Iza sabaha nije ni išao kući. Za hladnih dana je ložio vatru i čekao da mi dođemo. Kada isprati svu djecu ide kući, a onda u njivu, sabirati nafaku s oranice. Iza podne ga je čekala druga grupa djece.

Išli smo u mekteb svakim radnim danom, osim petka. Raspustom i ramazanom su dolazila starija djeca da uče Kur'an. Da ne zaborave. Nisam siguran jesam li u mekteb počeo ići sa pet ili šest godina. Znam da sam prvi put otišao s jaranom Hajrudinom Hadžimehmedovićem. Njegov rahmetli otac Muhamed je bio naš poštar. Najviše su ga voljeli kada je dijelio penzije.

⁶⁷³ Ševket Šabić, „Vjerski život u Tuzli i okolini“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXVII, br. 11, Sarajevo, 1964, str. 530.

⁶⁷⁴ ATKT/VMPT, Dodatne kutije, F8, akt br. 2430/63.

⁶⁷⁵ *Peštahta*: klupica koja se upotrebljavala u starim mektebima na kojoj su se držale knjige i pisanke, a sjedilo se na podu

Tokom godine sva su djeca učila svoje gradivo. Učili smo iz ilmihala, sufare i Kur'ana. Ilmihal je bio podijeljen na akaid, ibadat i ahlak, a bilo je nešto i povijesti islama. U prilogu su bile kratke sure potrebne za namaz i ostala „učenja“ – ettehijjatu, salavati, dove...

Na kraju godine bi se organizirala svečanost, hatma-dova. Džamija bi bila puna djece i roditelja. Hodža bi nas pitao gradivo po oblastima: imanski pa islamski šarti. Zatim nešto iz ahlaka i povijesti islama. Posebno je interesantno bilo izvođenje pojedinih polaznika da klanjaju neki od namaza pred „narodom“ i gostima. Što je dijete bilo sitnije, bilo je interesantnije.

Stariji učenici su učili zadata „ašereta“ napamet, a početnici gledajući. Hatmama su obavezno prisustvovali uglednici iz Tuzle, a nekada i iz Sarajeva.⁶⁷⁶

Učitelj Antun Hangi [1866-1909] iznosi zanimljive podatke kako su djeca u mektebu napredovala kod savladavanja teksta Kur'ana i učenja hatmi. Napominjemo da se radi o početku XX stoljeća:

„Kada je koje dijete naučilo arapski čitati, a eventualno i pisati, dobije Kur'an, ali ne cijelu knjigu, nego samo odlomke iz Kur'ana. Najprije dobije ono ammedžuz sufaru. (...) Ammedžuz sufara počinje po našem računu sa zadnjom, naime 600⁶⁷⁷, (...) pa sve do 580. stranice.⁶⁷⁸ (...) Kada je koji đak

⁶⁷⁶ O običajima priređivanja hatma-dova vidi više u: E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 24-28.; i Mulić Hamdija, „Mekteb u našim narodnim običajima“, *Novi behar*, god. XIII, br. 13-18, Sarajevo, 1940, str. 178.

H. Mulić iznosi (a Mulahalilović to prenosi) sliku hatma-dove nekada. Riječ je o završetku mektebske godine u jednoj ženskoj mektebi ibtidaijji:

„Dječije majke sa svojim pozvanim prijateljicama dođu u mekteb sa hatmarušama [djevojčice koje su učinile hatmu]. Djeca su u mektebu sva pokrivena namaz-bezovima. Zapali se ud [vrsta mirisavog drveta] u buhurbaru [metalna kadionica za paljenje mirisa]. Najprije muallima ispita djecu što su učile kao: imanske i islamske šartove, zatim uzimaju abdest (simbolično), pokažu kako se klanja jedan namaz, ispita se kako treba da žive drugarice među sobom itd., zatim hatmaruše uče po redu 'ašere', pa onda kraće sure. Muallima prouči dovu. Hatmaruše ljube ruku muallimi i predaju joj darove. Zatim poljube u ruku svoje majke. Imućniji roditelji podijele djeci somune (simite). Majke, odmah nakon dove, pozovu svoje prijateljice kući na mubareć. Time je svečanost završena.“

⁶⁷⁷ Hangi [1866-1909] i ove dijelove naziva sufare a kod nas se sufarom zove samo arapska početnica. Ovdje napominjemo da je na drugom mjestu (str. 44.), govoreći o mukabeli naveo da se Kur'an satoji od 360 listova, a ovdje kaže 600 stranica.

⁶⁷⁸ Očito je da broji od zadnje prema prvoj stranici.

proučio ammedžuz sufaru, dobije tebareke sufaru, koja počinje sa 580, a svršava sa 560. stranicom Kur'ana. Kada je i to proučio, dobije kadsemia džuz sufaru, koja počinje sa 560, a svršava sa 540. stranicom. Napokon dobije i vezariat sufaru od 540. do 520. stranice, a kad je i tu proučio, primi cijeli Kur'an da i njega prouči.

Prve četiri sufare Kur'ana štampane su, kako smo vidjeli, svako u posebnoj knjižici. To je učinjeno zato da se Kur'an po dječijim rukama ne prlja i ne dere.⁶⁷⁹

1964.

U mjesecu aprilu je Odbor Islamske vjerske zajednice Tuzla od Odbora Islamske vjerske zajednice Gornja Tuzla zatražio finansijsku pomoć za pokrivanje troškova [područnog] glavnog imama koje je djelimično pokrivala Komisija za vjerska pitanja sreza Tuzla, a djelimično odbori s područja bivšeg Povjerenstva i naknadno pridodatih odbora. Sugerisano je da bi bilo poželjno da ta pomoć bude u iznosu od 20.000 do 50.000 dinara.⁶⁸⁰ Odbor IVZ G. Tuzla je doznačio svotu od 20.000 dinara.⁶⁸¹

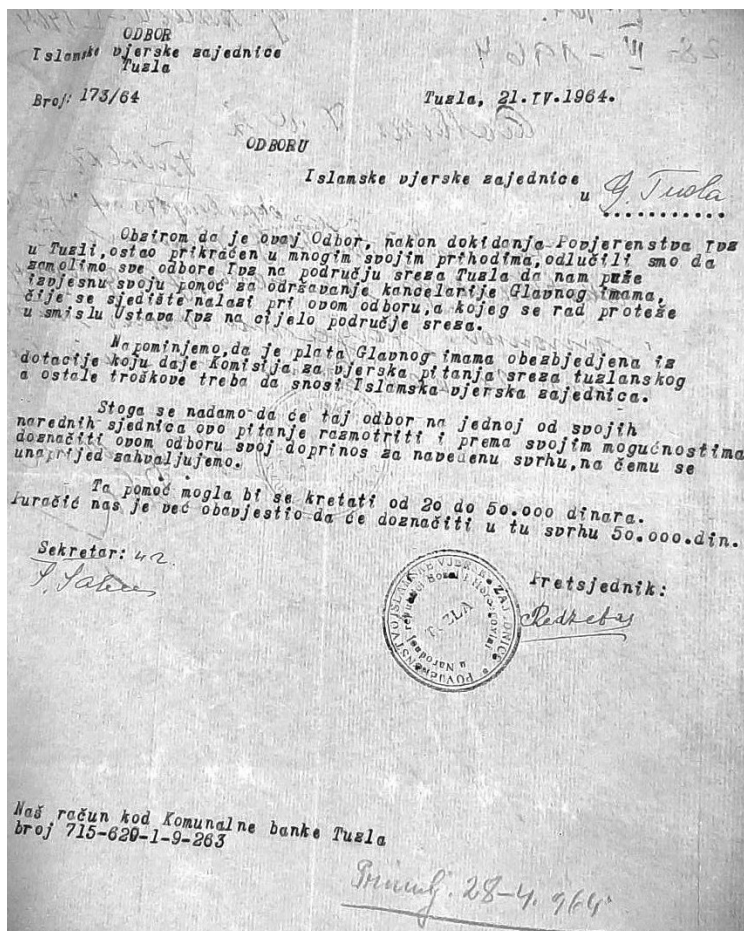
*

Koncem juna 1964. godine, kao što se to čini na kraju svake mektebske godine, održana je u Čaršijskoj (H. Iskender) džamiji u Gornjoj Tuzli izuzetno lijepa vjerska svečanost, ispit polaznika vjerske obuke, koju je predavao vrijedni imam Husein-ef. Mujaković. Džamija je za ovu priliku bila posebno uređena i ukrašena. Ispitu su prisustvovali i gosti iz Tuzle: predsjednik Odbora IVZ Redžebašić hafiz Ahmed-ef. i glavni imam hafiz Husein-ef. Mujić, te muderris Ševket-ef. Šabić. Ugostili su ih domaćini predstavnici Odbora IVZ iz G. Tuzle, uz roditelje i djecu.

⁶⁷⁹ A. Hangi, *Život i običaji*, str. 126.

⁶⁸⁰ Dodatne kutije, F46, akt br. 173/64.

⁶⁸¹ AMIZGT, akt br. 15/64.

DOPIS IZ 1964.

Svečanost je počela učenjem ašereta iz Kur'ana. Bilo je preko stotinu učenika, podijeljenih u dvije grupe. Na jednoj strani su bili dječaci u čistim odijelima, a na drugoj djevojčice u lijepim haljinama, pokrivene šamijama. Mirno su sjedili na lijepim ćilimima i pažljivo pratili svog imama. Muderris Ševket-ef. je, u jednom svom članku, naveo kako je Husein-ef, kao veliki stručnjak za predavanje vjerske obuke, obradio sa djecom sve imanske i

islamske šartove po Ilmihalu, zatim sve dove, mnogo sureta i salavata,⁶⁸² te dosta gradiva iz ahlaka i *tarih*⁶⁸³ islama. Djeca su tačno odgovarala na razna njegova pitanja i pravilno učila sureta, dove i drugo iz čega se vidjelo da je moguće i stotinu djece naučiti islamsku vjeronauku u džamiji. Šabić ponovo ukazuje na onu „malu sobicu“ kao blagodat, jer se može zagrijavati pa se vjerska obuka predaje i zimi. Ukazao je na problem što ima roditelja koji djecu nisu slali redovito na obuku, a neki nikako, što je za svaku osudu jer niko nikome u tom ne pravi smetnje. Šabić ističe:

„Ovakav rad treba dobro nagraditi, jer je ovo najvažnije što jedan imam može učiniti i tako osigurati i mlađi džemat za džamiju. Vidi se da su se džematlije Gornje Tuzle trgnuli iz spavanja te sad pod rukovodstvom starog i iskusnog mutevelije Nezirage Hadžimehmedovića uređuju jednu po jednu džamiju i groblja da budu dika i ponos svih nas. Poslije završenog ispitivanja održao je prigodan govor o važnosti vjerske obuke Mujić Husein-ef., a Šabić Ševket-ef. održao je vazuu-nasihatu i za djecu i za roditelje. Neka milostivi Allah pomogne vrijednog imama u njegovom radu, kao i džematlije i djecu i nek se i drugi u njih ugledaju pa nek džamije budu pune mlade generacije kao u Gornjoj Tuzli i nek islamskim životom živi svaki naš dom! Amin!“⁶⁸⁴

1965.

Husein-ef. Mujaković, imam iz Gornje Tuzle, u Glasniku Islamske zajednice je pisao kako je vjerski život u tom mjestu lijepo oživio, te kako se probudila svijest mnogih pripadnika IVZ koji ne žale svojih priloga kako bi njihova džamija bila što ljepša, kako iznutra tako i s vana. Pred kraj te

⁶⁸² Hangi [1866-1909] pravi zanimljivu opasku vezanu za razliku u donošenju salavata na Muhammeda, a.s., i druge pejgambere. On kaže: „Kada naš musliman spomene ime bilo koga pejgambere, uvijek će nadodati alejhi selam, jedino kada spomene ime najvećeg Božijeg ljubimca i poslanika Muhamed pejgambere, reći će: Alejhi selatu veselam, da mu time oda svoje najveće poštovanje.“ A. Hangi, *Život i običaji*, str. 34.

⁶⁸³ *Tarih*: povijest

⁶⁸⁴ Ševket Šabić, „Lijepa vjerska svečanost u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXVII, br. 11, Sarajevo, 1964, str. 532-533.

1965. godine je „Derviša-hanuma, žena Saliha Durmića, dala lijep ćilim za džamiju u vrijednosti od 50.000 dinara i 20.000 dinara na ime uvakufljenja. Salih Saračević [1886-1980], sin Hadži Mustafe, darovao je džamiji ćilim u vrijednosti od 53.000 dinara, a Sulejman Žunić [1909-1975] na ime uvakufljenja za svoje roditelje, oca i majku, 20.000 dinara.“⁶⁸⁵

OSNOVAC 1966.

1966.

Godine 1966. umro je Mehmed Dervišagić.

Dervišagić (Abdulah) Mehmed je, prema podacima iz rodnog lista, rođen 14. 8. 1901. godine, od oca Abdulaha i majke Fatime (rođene Ramić), kućni broj 21.⁶⁸⁶ Imao je mektebsko obrazovanje. Bio je mujezin u Gornjoj Tuzli.

⁶⁸⁵ H. Mujaković, „Uvakufljenja“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXVIII, br. 11-12, Sarajevo, 1965, str. 439.

⁶⁸⁶ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 214/42.

Bavio se zemljoradnjom. Dužnost mujezina, a po potrebi i imama⁶⁸⁷, obavljao je u Potrmahalskoj džamiji.⁶⁸⁸ Ulema-medžlis mu je 24. 8. 1942. godine izdao dekret broj 2642/42, kojim je odobrio „da g. Mehmed Dervišagić iz Gornje Tuzle, može privremeno vršiti dužnost muezina H. Husejn (Potrmahalske) džamije u Gornjoj Tuzli, kotar tuzlanski, i za taj rad primati beriva od svojih džematlija kao i iz sredstava IVZ koja su za te službe predviđena“.⁶⁸⁹

U jednom dokumentu [*Kartoteci*] iz 1950. godine je naveden još jedan dekret Ulema-medžlisa, br. 2274/50, što znači da je tada još vršio tu dužnost.

Jedno vrijeme je bio odbornik u gornjotuzlanskoj administraciji.

Umro je 1966. godine i ukopan u haremu Potrmahalske džamije.⁶⁹⁰

*

Nakon Mehmed-efendije imam Potrmahalske džamije je dugo vremena džematlija Salih Karić (zvani Kadija) [1903-1983].⁶⁹¹

*

Te 1966. godine penzionisan je Đulaga H. Avdić. Bio je zaposlen u GP „Gradina“ Tuzla od njenog osnivanja 1947. godine pa do penzionisanja. Prilikom ispraćaja u penziju, u preduzeću je organizirana mala svečanost na kojoj je konstatovano da je Đulaga tu radio punih 18 godina, bez povrede, bez izostanka, s dolaskom na posao uvijek na vrijeme. Primijećena je i zanimljiva činjenica - da je Đulaga na posao dolazio iz Gornje Tuzle pješice (svaki radni dan 24 km.), te da je za 18 godina svoga rada prešao 134.784 km. Proračunao je to tadašnji referent zaštite na radu Sejfudin Smailović.⁶⁹²

⁶⁸⁷ Monografija *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 412.

⁶⁸⁸ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 526.

⁶⁸⁹ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2642/42. Vidi i *Glasnik*, god. X, br. 10, Sarajevo, 1942, str. 279.

⁶⁹⁰ Neke podatke o njemu nam je dao glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla Salih-ef. Jusić, u razgovoru obavljenom 20. 8. 2021. godine.

Vidi i: Sead Seljubac, *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*, Tuzla, 2023, str. 83-84.

⁶⁹¹ Salih Karić je rođen u Gornjoj Tuzli 1903. godine a umro 1983. Ukopan je na mezarju „Kalinovac“.

⁶⁹² Sejfudin Smailović će biti urednik lista „Gradina“ koji će pokrenuti istoimeno preduzeće 1971. godine. Vidi: <https://nubt.ba/serijske-publikacije-zavicajne-zbirke-biblioteke/> Objavljeno: 19. 01. 2010. Pristupljeno: 13. 7. 2022.

Nakon rušenja Žabljačke džamije do penzionisanja, Đulaga je povremeno obavljao dužnost mujezina u Hadži Husein (Potrmahalskoj) džamiji, a u tom periodu su u istoj bili angažovani kao imami Mustafa i Mehmed Dervišagić. Nakon penzionisanja pa sve do obnove ove džamije (oko 1980) redovno je obavljao mujezinsku dužnost u ovoj džamiji. U istoj je, u to vrijeme, bio angažovan, kao priučeni mahalski imam, i rahmetli Salih Karić (zvani kadija).⁶⁹³

*

JEDNA OD POSJETA REISUL-ULEME S. KEMURE

U mjesecu maju 1966. godine Vrhovni poglavar Islamske vjerske zajednice u SFRJ hadži Sulejman-ef. Kemura je bio u zvaničnoj posjeti odborima Islamske vjerske zajednice u Vlasenici, Bratuncu i Srebrenici. U njegovoj pratnji su bili hadži Naim-ef. Hadžiabdić, predsjednik Starješinstva Islamske vjerske zajednice u SR Bosni i Hercegovini i hadži Husein-ef. Dozo, vjersko-prosvjetni referent Vrhovnog islamskog starješinstva. Na granici vlaseničke općine pratnji Reisul-uleme priključio se hafiz Husein-ef. Mujić, kao područni glavni imam. Nakon završetka službenog dijela posjete,

⁶⁹³ Monografija *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 412.

Reisul-ulema je u povratku posjetio Zvornik, Kozluk, Janju i Tuzlu. U sami akšam, Reisul-ulema je stigao u Gornju Tuzlu, gdje mu je priređen srdačan doček. Tu ga je dočekaio predsjednik Odbora IVZ u Tuzli Kadri-efendija sa Hamdi-ef. Azabagićem, članom Vrhovnog sabora IVZ, Abdurahman-ef. Pašićem i Hamid-ef. Zahirovićem, vjersko-prosvjetnim referentom. Nakon kraćeg odmora u kući predsjednika Odbora IVZ u Gor. Tuzli, Reisul-ulema je s pratnjom krenuo za Tuzlu.⁶⁹⁴

1967.

Refik Hadžimehanović je mnogo pisao o gornjotuzlanskim džamijama, a među tim zapisima je i onaj o Djevojačkom turbetu na mezarju Izgon. To mezarje on naziva „Džamište“. O njemu on, (1981), između ostalog, piše da je kvadratnog oblika i zidano od kamena. Na tri zida su prozori s demirima i mušepcima, a sa četvrte strane su željezna vrata s prorezom, okrenuta prema Gornjoj Tuzli. Krov je u obliku kupole (kubbeta) od pocinčanog lima, a na vrhu kubbeta je alem. Unutarnji i vanjski zidovi su omalterisani i okrečeni u bijelo. U sredini je drveni sanduk (kubura) prekriven crvenom čohom i raznim ručnim vezovima (peškirima). Na mezaru nema kamenih nišana, niti ikakvog natpisa. Hadžimehanović spominje i legendu da je tu ukopana nepoznata djevojka, koja je pala kao šehid. Ona je, navodno, na potoku ispirala haljine, a kako je bila sama, u tom momentu naišao je neki austrijski oficir (sva je prilika da je bio Mađar), prišao djevojci i počeo joj dobacivati neke riječi, ona se opirala, on je prišao i ošamario je, a ona je zamahnula praljom (drvenom pratljačom) i udarila ga po glavi. Njega je krv oblila, te je on potegao sablju i odsjekao joj glavu, a onda se izgubio. Djevojka je, kako kaže legenda, od potoka išla prema „džamištu“, nosivši glavu u rukama i tu pala. Gdje je pala, na tom mjestu su joj sagradili turbe koje i danas postoji. Hadžimehanović napominje:

⁶⁹⁴ Anonim, „Službena posjeta Vlasenici, Bratuncu i Srebrenici“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXIX, br. 5-6, 1966, str. 267.

„Mještani pridaju ovom turbetu veliku pažnju i zijaret ga čine, kroz prorez na vratima spuštaju novčane priloge (kao sadaku). Protivno islamskim shvatanjima, mnogi radi ispunjenja želje (murada), ozdravljenja i tome slično, posjećuju turbe i onako kako se kome prikazalo na snu poslije klanjanja istihare donose da u turbetu prenoće pojedini predmeti (peškiri, tespihi, haljinka i drugo), a poslije toga, poslije dan-dva dolaze i odnose, ili to ostavljaju za stalno.

Turbe je zastrto serdžadama i održava se u čistom stanju. O tome vodi brigu džamijski odbor u G. Tuzli, gdje su zaduženi pojedini džematlije, a novčani prihod se koristi za održavanje postojećih islamskih objekata u Gornjoj Tuzli. (...) R. H.⁶⁹⁵

Temeljita rekonstrukcija turbeta će biti obavljena 1995-1996. godine a u periodu 2006-2012. turbe će biti potpuno obnovljeno, završeno vanjsko uređenje, ograda, kameni zid, itd.

*

DJED OSMAN I NENA RABIJA

⁶⁹⁵ R. H. [Refik Hadžimehanović], „Turbe nepoznate djevojke u Gornjoj Tuzli (zapis)”, *Preporod*, god. XII, br. 16, 1981, str. 11.

Na hadž su ove (1967) godine išli i Gornjotuzlaci: Ikinić Jusuf [1902-1988], Saračević Salih [1886-1980], Gutić Avdo [1905-1987], moj djed Hadžimehmedović Osman⁶⁹⁶ i Memišević Husein.⁶⁹⁷

1968.

Godine 1968. đaci Gazi Husrev-begove medrese su pokrenuli svoj list. Dali su mu simboličan naziv "Zemzem". To je bio prvi list koji se u okvirima Islamske zajednice pojavio u vrijeme komunizma.⁶⁹⁸ Ovo navodimo ovdje jer ćemo 1990. godine u Gornjoj Tuzli, baziranu na tekstovima iz „Zemzema“, pokrenuti omladinsku tribinu u Zagradačkoj džamiji.

Zanimljivo je da je jedan od prvih tekstova u prvom broju „Zemzema“ objavio tadašnji učenik V razreda Gazi Husrev-begove medrese Muharem Omerdić, a da je prvi gost-predavač na tribini Zemzem u Gornjoj Tuzli, 13. 5. 1990. godine bio upravo Muharem-ef. Omerdić, tada vjersko-prosvjetni referent Vrhovnog islamskog strajništva u SFRJ, sa temom „Allah kao Vrhovni Autoritet“.

1969.

Islamska zajednica je godine 1969. dobila novi ustav. Više se ne zove Islamska vjerska zajednica nego samo Islamska zajednica, jer u riječ islamska sadržan je i pojam vjerska.⁶⁹⁹ U organizacionom smislu novina je da se vraća muftija kao organ Islamske zajednice, iako je ova odluka zaživjela tek 12 godina kasnije. Do postavljenja muftije glavni imami su nastavili vršiti

⁶⁹⁶ Moj djed (materin otac) rahmetli Osman [1904-1982] s rahmetli nenom Rabijom (rod. Huseinefendić, 1905-1992) ima četiri kćerke: rahmetli Nejru [1928-2011], moju mater rahmetli Džemilu [1935-2023], Fatimu i Minu.

⁶⁹⁷ Husein Mujić, „Ovogodišnje putovanje na hadž“, *Glasnik*, god. XXX, br. 5-6, Sarajevo, 1967, str. 238.

⁶⁹⁸ O tome vidi više u: Mahmud Traljić, Zijad Ljevaković..., *Gazi Husrev-begova medresa u Sarajevu: 450 generacija*, Sarajevo, 2000, str. 82-83.

⁶⁹⁹ Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 11.

svoju dužnost. Nema više džematskog odbora, a uveden je odbor Islamske zajednice, čija pomoćna tijela su džematski odbori. Osim odbora Islamske zajednice i muftije, ostali organi su: sabori, starješinstva, Vrhovni sabor, Vrhovno islamsko starješinstvo i reisu-l-ulema.

Od tada na pečatu gornjotuzlanskog odbora stoji: Odbor Islamske zajednice u SR Bosni i Hercegovini - Gornja Tuzla.

1970.

Godine 1970. umro je Šećo Pirić.

Pirić (Mujo) Šećo je, po rodnom listu⁷⁰⁰ izdatom 27. 10. 1942. godine (br. 2018/42), rođen 19. 5. 1902. godine (kućni br. 341). Puno ime mu je Šaćir, zvani Šećo. Majka mu je bila Pemba Abidović-Čorbić. Prema tvrdnji Refika M. Hadžimehanovića Šećo je bio mujezin u Čaršijskoj džamiji.⁷⁰¹ Međutim, na spisku vjerskih službenika iz 1939. godine uz njegovo ime stoji podatak da je mujezin Ameli Ali (Zagradačke) džamije a da je u službi još od 1933. godine.⁷⁰² To potvrđuje i dekret broj 2644/42. kojim mu je Ulema-medžlis, 24. 8. 1942. godine, odobrio da „može privremeno vršiti dužnost muezina Ameli Ali (Zagradačke) džamije u Gornjoj Tuzli, kotar tuzlanski, i za taj rad primati beriva od svojih džematlija kao i iz sredstava IVZ koja su za te službe predviđena“.⁷⁰³ Imao je mektebski nivo vjerskog obrazovanja.

Inače je bio radnik u solani Simin Han. S imamom Husein-ef. Mujakovićem je ramazanom boravio u itikafu. Kao komšija je bio jako naravan i komunikativan. Prema nekim izvorima, krajem četrdesetih godina je, sa svojim kćerima (Muradija i Sahbija) pravio ćerpič i sušio na meraji pored Jale, nedaleko od Velike Ćuprije, mosta na Jali na ulazu u Gornju Tuzlu s

⁷⁰⁰ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 218/42.

⁷⁰¹ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 515.

⁷⁰² ATKT/VMPT, kutija 681, akt Spisak od 22. 7. 1939. godine.

⁷⁰³ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2644/42; i *Glasnik*, god. X, br. 10, Sarajevo, 1942, str. 279.

južne strane od Simin Hana. Prodavao ga je Gornjotuzlacima i time obezbjeđivao sebi dodatni izvor prihoda.⁷⁰⁴

Umro je te 1970. godine i ukopan u mezarju „Tursenovača“.⁷⁰⁵

*

Do 1970. godine predsjednik Odbora Islamske zajednice Gornja Tuzla bio je Hadžimehmedović Neziraga. Od te 1970. dužnost predsjednika je sve do 1987. godine obnašao Skendić Šefkija.⁷⁰⁶

NEZIRAGA SA SINOVIMA (SLIJEVA) ENVEROM, SEADOM I MIDHATOM

⁷⁰⁴ Husein Bakalović, *Naša porodica*, Tuzla, 2010, str. 104.

⁷⁰⁵ Dio podataka o njemu smo dobili od njegovog komšije Mirsada Kušljugića, u razgovoru obavljenom 20.8.2021. godine. Vidi i: Sead Seljubac, *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*, Tuzla, 2023, str. 88-90.

⁷⁰⁶ Podaci o predsjednicima su preuzeti iz *Ljetopisa* Medžlisa IZ Gornja Tuzla. Zajedno sa svojom hanumom Čelebijom Šefkija je poginuo od agresorske granate u maju 1992. godine, na pragu kuće koju su njih dvoje (jer nemaju svoje djece) ranije uvakufili. Ukopani su, zbog nemogućnosti ukopa u Gornjoj Tuzli (ratna dejstva), u mezarju „Grabovica“.

DECENIJA OSMA

1971.

Na spisku izdatih naloga za predavanje vjerske obuke u džamijama nalazi se i Mujaković Husejn, a nalog mu je izdat 15. 7. 1971.⁷⁰⁷

*

Te godine su urađene određene prepravke na Čaršijskoj džamiji i izgrađena je kamena munara.⁷⁰⁸

*

Umro je Asif-ef. Mujaković (1901-1971).

Asif-ef. je rođen u Gornjoj Tuzli 1901. godine. Otac mu je bio hafiz Salih a majka Alemuša (rođ. Memišević, 1905). Nakon osnovnog obrazovanja i medrese, jedno vrijeme je obavljao mujezinsku dužnost u Čaršijskoj džamiji sa dekretom Ulema-medžlisa.⁷⁰⁹

Šerijatsku sudačku školu u Sarajevu je završio 1927. godine, zajedno sa Abdulahom i Hamdijom Azabagićem iz Tuzle.⁷¹⁰ Na osnovu članka „Sibjan mekteb u selu Draževićima“⁷¹¹, zaključujemo da je on 1936. godine šerijatski sudija u Sjenici. Godine 1943, kako vidimo iz članka „Odbor za gradnju mekteba i džamije u Bos. Krupi“⁷¹² Asif-ef. je, kao šerijatski sudac, prvi predsjednik građevinskog odbora za gradnju mekteba i džamije u Bosanskoj Krupi.

⁷⁰⁷ ATKT/VMPT, Dodatne kutije, F19, akt, Spisak izdatih naloga. U različitim dokumentima sam nailazio na ime Mujaković Husejn i Husein. Navodio sam onako kako sam našao.

⁷⁰⁸ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 513.

⁷⁰⁹ ATKT/VMPT, kutija Razno, akt br. 214/21, Potvrda od 2. 7. 1921. godine. Asif-ef. je imao dekret od Ulema-medžlisa br. 1095/20, od 21. maja 1920.

⁷¹⁰ Godine 1927. Šerijatsku sudačku školu u Sarajevu je završilo pet studenata: Abdulah Azabagić (Tuzla), Hamdija Azabagić (Tuzla), Bešir Pintul (Svinarina/Podveležje, Mostar), Fuad Zukić (Vitez, Travnik) i Gornjotuzlak Asif Mujaković.

⁷¹¹ Anonim, „Sibjan mekteb u selu Draževićima“, *Islamski glas*, god. II, br. 22, Sarajevo, [4. 3] 1936, str. 3.

⁷¹² Anonim, „Odbor za gradnju mekteba i džamije u Bos. Krupi“, *Osvit*, god. II, br. 62, [9. 5], Sarajevo, 1943, str. 4.

U Presudi izrečenoj jednom broju krajiških imama 25. 2. 1947. godine (Muhamed-ef. Redžepagić, 1914-1999, i drugi, ukupno deset osoba) nalazi se i ime Mujaković Asifa. Tvrdi se da su krivi „za osnivanje tajne organizacije koja je imala za cilj nasilno rušenje postojećeg državnog uređenja FNRJ i tekovina oslobodilačkog rata.“ On je tada bio činovnik Sreskog suda u Velikoj Kladuši. Pritvoren je 26. 11. 1946. godine. Sva njegova „krivica“, kako se navodi u Presudi, bila je što on, i Šabić Bećir, „nisu pokazali ni dobru volju ni namjeru da otkriju rad optuženih“. Radi se o tome da mu je jedan od optuženih u Vrnohraću septembra 1946. dao „Srpske novine“ koje je on pregledao i zapalio, te neki letak koji je također zapalio. Druge krivice nije imao. Zato je dobio kaznu „lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od 15 (petnaest) mjeseci (...), te na sporednu kaznu gubitka političkih prava i prava na penziju i pomoć socijalnog osiguranja u trajanju od 1 (jedne) godine.“⁷¹³ Kad je presuda izrečena, on je već bio tri mjeseca u pritvoru. Na osnovu drugog dokumenta Okružnog suda u Bihaću,⁷¹⁴ nastalog devet godina kasnije (na osnovu Izvještaja SUP-a Tuzla III, broj 6483/56, od 21. 8. 1956) saznajemo da je kaznu izdržao na raznim radilištima, te da je pušten na uslovni otpust 52 dana prije izdržane kazne. Kadija Asif je u Gornju Tuzlu došao 1947. godine i zaposlio se u privredi. Radio je u raznim preduzećima. U maju mjesecu 1956. godine je dobio zaposlenje u NOO G. Tuzla „kao službenik po starateljstvu“ gdje je „ažurno vodio svoje poslove“.

Nakon povratka u Gornju Tuzlu, uz rad se uključivao i u poslove imama u Bijeloj džamiji. Zabilježeno je da su u ramazanu 1955. on i braća Husein i

⁷¹³ Suad Mahmutović, „Zaboravljeni krajiški imami - Muhamed-ef. Redžepagić (1914-1999)“, *Preporod*, god. XLIX, br. 21/1151, Sarajevo, [1. 11] 2019, str. 50.

Tada su osuđeni: Muhamed-ef. Redžepagić na kaznu zatvora u trajanju od 16 godina, Mekanović Ale - 8 godina, Mašinović Meho - 12 godina, Koštić Sulejman - 6 godina, Kasupović Šerif - 2 godine, Balić Ibrahim - 8 godina, Aldžić Husein - 7 godina, Koštić Hasan - 18 mjeseci, Mujaković Asif - 15 mjeseci, te Šabić Bećir - 1 godinu. Vidi: Arhiv Unsko-sanskog kantona, akt br. Ko 24/47, Okružno sud u Bihaću, Presuda od 25. 2. 1947.

⁷¹⁴ Arhiv Unsko-sanskog kantona, akt Okružnog suda u Bihaću, Referat od 26. 9. 1956., veza: KO: 24/47.

Sulejman, te Žunić Zuhdija-ef.,⁷¹⁵ klanjali u četiri džamije, učili mukabele i kazivali dersove. Nije nam poznato do koje godine je obavljao tu dužnost. Umro je 1971. godine, a ukopan u haremu Bijele džamije.

1972.

Ljepota organizacije svečanosti završnih ispita (hatmi) mektebske djece u Gornjoj Tuzli uvijek je ostavljala jako lijep dojam kod gostiju.⁷¹⁶ To je bio događaj godine. Te 1972. godine hatmanskim ispitima je prisustvovao i profesor Gazi Husrev-begove medrese iz Sarajeva hfz. Sinanudin-ef. Sokolović. Profesor Sokolović je, u svom članku o tome, naveo da se Gornja Tuzla nalazi, idući lijevo od Simina Hana prema Loparama i Brčkom na četvrtom kilometru, u „ubavoj“ i plodnoj prodolici i da broji oko 600 isključivo muslimanskih domova. Ukazao je da je ovo mjestance dosta staro, da je u svoje vrijeme ovdje postojala i medresa, te da je tu, do 1954. godine, postojalo i radilo osam džamija, navodeći ih poimenice. Zanimljivo je da uz podatak da su 1954. godine porušene Mostar, Drakčin i Musalla džamije, on navodi razlog - proširivanje ulica. Na osnovu podataka koje je dobio od službenika ovog Odbora IZ-e profesor Sokolović bilježi da se u Hadži Iskender džamiji klanja dnevno pet vakata namaza, džuma i bajrami, dok se u Ak džamiji, Sultan Bajazidovoj i Hadži Husejnovoj džamiji klanjaju samo noćni namazi. U Amil Ali džamiji klanja se samo preko ramazana. Nije propustio da ukaže

⁷¹⁵ Šefket Šabić, „Ramazan u Tuzli 1955. godine“, *Glasnik*, god. VI, br. 8-10, Sarajevo, 1955, str. 331-332.

⁷¹⁶ Hangi [1866-1909] opisuje detalj sa jedne hatme-dove muškoj djeci početkom XX stoljeća: „U onaj dan kada će dijete učiti hatmu dolazi u mejtef, osim hodže i učenika i otac onoga djeteta koje će hatmu učiti, njegovi rođaci, znanci i prijatelji. Hodža sjedne na sećiju pred djecu, a otac i ostali s jedne i s druge strane hodže i hatma započne. Još dijete nije hatme ni proučilo, a već je eno došao i somundžija i donio punu tahtu, dasku, vrućih somuna ili simita, pa će ih poslije hatme dijeliti među školsku [hoće reći mektebsku, S.S.] djecu. Svako dijete dobije po jedan somun ili simit, a ono dijete koje je hatmu proučilo, dva. Ako je otac djeteta koje je hatmu proučilo imućniji, dobiju djeca na somun i vruće halve. Halva je vrlo slatko jelo od finog pšeničnog brašna, škroba i meda ili šećera. Iza kako su djeca dobila halve i somuna, uči hodža dovu, zahvalnu molitvu i dok on uči, djeca neprestano jakim glasom odgovaraju: 'Amin!'“ A. Hangi, *Život i običaji*, str. 128.

kako je Ak džamija od prvih dana imala lijepo građenu kamenu munaru, dok su sve ostale džamije bile sa drvenim munarama, a da je sada Odbor IZ-e, uz pomoć džematlija, uz Hadži Iskender džamiju izgradio zidanu munaru od posebno izljevenih elemenata, visoku 23 metara, te da još nije bilo svečano otvaranje, jer se čeka na renoviranje same džamije. Spomenuo je i opravku turbeta koje je pod kubbetom i daje lijepu sliku prilikom ulaska u Gornju Tuzlu.

DJEVOJAČKO TURBE NEKAD

U tom podužem tekstu, u nastavku, profesor Sokolović je skrenuo pažnju da u ovom mjestu sada djeluje samo jedan vjerski službenik, Mujaković Husejn-efendija, i to kao imam i hatib Hadži Iskender džamije, a da u drugim džamijama noćne vaktove obavljaju mujezini. Naveo je i statističke podatke vezane uz mektebski rad hodže Huseina, a to je da je u toj mektebskoj godini imao 242 polaznika i to: 105 muških i 137 ženskih. Nastava se redovno i bez ikakve smetnje odvijala. Hodža je uspio da, pored gradiva predviđenog programom, sa još 40 polaznika pređe i cio Kur'an i tako s njima ove godine učini tradicionalnu „hatmu“, dok sa 25 polaznika obrađuje sufaru. Za dan 18. juni u nedjelju zakazane su „hatme“ da bi polaznici ne samo pred svojim

roditeljima nego i pred ostalim svijetom pokazali šta su sve naučili pred svojim efendijom u protekloj mektebskoj godini i koliko su se upoznali s islamskim principima o vjerovanju, izvršavanju vjerskih obaveza i lijepome vladanju. Zatim profesor Sokolović detaljno opisuje tok svečanosti:

„Svečanost je otpočela u 9 sati učenjem ašereta i ispitivanjem djece pred prepunom Hadži Iskender džamijom. Među prisutnima nalazio se i tuzlanski muftija h. hfz. Husejn-ef. Mujić sa Hajdarević Kadri-efendijom, predsjednikom Sabora IZ-e, koji je ujedno, kao penzionisani šerijatski sudija, sada predsjednik Odbora IZ-e u Tuzli. Na ovoj se svečanosti našao u društvu visokih gostiju i Sokolović h. hfz. Sinanuddin-ef., muderris G. H. medrese iz Sarajeva, koji je po završetku „hatmi“ održao jedno prigodno predavanje, govoreći uglavnom o lijepom vladanju, koje islam traži od svojih sljedbenika. Poslije Sokolovića riječ je uzeo gosp. Mujić koji je govorio o dosadašnjim uspjesima organa IZ-e i zadacima pred kojima stoje, te o potrebi stalnog pomaganja svih akcija koje organizuju organi IZ-e. Poslije završenih predavanja dovu je proučio Sokolović. Svečanost je završena zajedničkim klanjanjem podne namaza, poslije čega se svijet razišao svojim kućama u najvećem redu. Nije bilo nikakva teferića.“

Prof. Sokolović je na kraju dao ovu napomenu:

„Gornjoj Tuzli nešto nedostaje, što bi moglo usporiti vjerski život, a to je: imamski stan i odgovarajuća zgrada Odbora IZ-e. Istina, sadašnji imam ima svoj stan, ali treba misliti i na imama koji će poslije ovoga doći. Teško je dobiti dobrog i kvalitetnog imama bez komfornog stana i pristojne plate. Na ovaj problem moramo uvijek misliti, ako želimo da ne ostanemo bez imama. Isto tako moramo znati da se poslovi IZ-e ne mogu valjano i s uspjehom odvijati ako Odbor IZ-e nema odgovarajućih prostorija. Zato apelujemo na građane Gornje Tuzle da kao dobri vjernici i čestiti građani odmah, čim završe započeto asfaltiranje ulica i vodovodnu mrežu, otpočnu s akcijom oko izgradnje Odbora jedne veće zgrade, gdje bi bio smješten imamski stan, kancelarije Odbora IZ-e i gasulhana, bez koje ne bi smjela biti Gornja Tuzla. Nimalo ne sumnjamo da sadašnji Odbor IZ-e, na čelu

kojeg stoji gosp. Šefkija Skendić, neće ovu potrebu valjano shvatiti i čim prije pokrenuti akciju za izgradnju ovakve jedne zgrade. Mislim da bi dobro bilo odgoditi svečanost povodom izgradnje nove munare, dok se ne izgradi i ova zgrada, pa bi onda svečanost bila cjelovitija. Uz dobru volju i islamski samoprijegor mnogo se može učiniti.

Neka nam je Svevišnji Allah na pomoći kako bismo što lakše pristupili svakoj hajirli i plemenitoj akciji, koja je od koristi kako užoj tako i široj zajednici. AMIN!“ SinaS⁷¹⁷

*

ČARŠIJSKA DŽAMIJA NAKON 1971.

⁷¹⁷ SinaS [Sinanudin Sokolović], „Gornja Tuzla: Lijepa islamska svečanost završetka vjerske obuke“, *Preporod*, god. III, br. 45, 1972, str. 5.

Nama, učenicima osnovne škole, izgradnja nove munare na Čaršijskoj džamiji je bila događaj. Pošto je otac redovno kupovao i kući donosio „Preporod“, a ponekad nam je i hodža Husein u mektebu dijelio preostale neprodate primjerke, volio sam pregledati i pročitati dio namijenjen djeci. Tamo je bilo raznih pjesmica, kratkih pričica, crteža. To me ponukalo da nacrtam našu Čaršijsku džamiju, sada ukrašenu novom munarom. Crtež sam poslao redakciji „Preporoda“ uz sljedeće riječi:

„(...) Draga redakcijo.

Neka vam je sretna Nova godina u nadi i želji da vas Allah pomogne da još više učinite za dobro islama i muslimana, za dobro cjelokupne jugoslovenske zajednice i ljudskog roda. Mi djeca bi trebali da se više javljamo preko našeg malog i milog Preporoda.

Zovem se Sead Seljubac. Učenik sam VIII razreda osnovne škole u Gornjoj Tuzli. Šaljem vam moj rad, crtež naše džamije, sa novoizgrađenom munarom visokom skoro 30 metara. Njenom podizanju pomagali smo i mi djeca i svi smo veoma ponosni zbog toga. Građena je prošlog mjeseca ramazana a pored nje se sve vrijeme nalazila stara munara koja je tek ovih dana srušena, tako da je sada zamjenjuje nova kamena munara, prava naša dika i naša ljepotica. Nadam se da ćete ustupiti mjesta u „Malom Preporodu“ za ovaj moj rad i unaprijed hvala. (Sead Seljubac, VIII raz. OŠ Gornja Tuzla)

Redakcija nije objavila moj crtež nego samo moje popratno pismo. Napomenuli su da to ne treba da me obeshrabri i obrazložili da sam crtež koji sam im poslao radio na velikom komadu papira tako da sam ga morao ispresavijati da bi mogao stati u običnu kovertu. Zato nije mogao doći u obzir za objavljivanje. Pozvali su i mene i sve ostale saradnike da šaljemo crteže veličine dopisnice, rađene tušem i po mogućnosti na hamer papiru. Na kraju su me ohrabрили:

„Inače, u ovom crtežu se osjeća da ti imaš talenta, samo treba nastaviti s radom. Očekujemo tvoje nove radove i zahvaljujemo na čestitci.“⁷¹⁸

⁷¹⁸ Anonim, „Dva pisma“, *Preporod*, god. III, br. 37, 1972, str. 14.

*

Osnovnu školu sam završio s odličnim uspjehom. Pošto sam imao sve petice⁷¹⁹, primljen sam u Gazi Husrev-begovu medresu bez prijemnog ispita.

Moj otac Alija je potpisao s Oborom IZ Gornja Tuzla ugovor o stipendiranju po kojem je stipendija iznos mjesečnih troškova internata. Po tom ugovoru sam obavezan nakon završene medrese u Islamskoj zajednici raditi najmanje pet godina, a prioritetno u Odboru IZ-e Gornja Tuzla, ukoliko za to bude potrebe.

*

Od te 1972. godine mujezin u Čaršijskoj džamiji je hadžija Jusuf Juso Ikić [1902-1988]. Nakon njega mujezinio je moj otac Alija Seljubac [1921-2006], a iza njega mujezinsku dužnost preuzima hadžija Mustafa Ikić [1931-2018]. Danas je mujezin Čaršijske džamije hadžija Sead Hajdarević.

MOJ OTAC ALIJA (DESNO), I KOMŠIJA MEHMED, OKO POLOVINE XX STOLJEĆA

⁷¹⁹ Vidi svjedodžbu VIII razreda izdatu u Gornjoj Tuzli 31. 5. 1972. (Br. 287/72. Vođen sam u matičnoj knjizi III pod rednim brojem 1274). Kao razredni starješina potpisala se Handžić Sadika, a kao direktor Đonlagić Šemso.

1973.

Školske 1972/73. sam se kao stipendista Odbora IZ-e Gornja Tuzla upisao u I razred Gazi Husrev-begove medresu u Sarajevu. Jedan od profesora mi je bio i hfz. Sinanudin-ef. Sokolović, koji je prisustvovao prošlogodišnjim hatmama u našoj džamiji. Predavao nam je fikih. Svoje razmišljanje o novoj munari uz H. Iskender džamiju, pored ranije dostavljenog crteža i opisa, objavio sam u novinama „Preporod“. Bio je to jedan od mojih prvih objavljenih tekstova u ovim novinama. Pisao sam ga za vrijeme nekog od svojih dolazaka kući. Najvjerovatnije za vrijeme ljetnog raspusta. Nakon što sam opisao ambijent u kojem sam čuo ezan s nove munare, u nastavku sam naveo:

„Nekada je na njenom mjestu bila mala drvena munara, koja se s najmanjim naletom vjetra opasno ljuljala. To su i mještani ovoga gradića, izgleda, uvidjeli i odlučili da je daju u penziju. Odluka je sprovedena i, eto, sada, zahvaljujući zajedničkom trudu džematlija, umjesto stare, trošne, sada tu počiva visoka kamena ljepotica koja ovom tihom gradiću daje izvrstan izgled. Gradiću i opet gradiću. Šta tu nije uredu? Pa da, sasvim sam zaboravio da vam opišem i navedem ime tom mom gradiću. Smješten je u jednoj dolini pod Majevicom, udaljen desetak kilometara od Tuzle, a zove se Gornja Tuzla. Možda mu i ne pristaje da ga zovem gradić, jer tu nema ni velikih zgrada, solitera i nebodera, nema fabrika ni tvornica, ali ga ipak nazivam gradić. Pustio je, poput morske zvijezde, daleko svoje duge krake, fino ušorene ulice. Kuće skromne, male, poredane u pravilne nizove daju dovoljno ljepote. Jezgro njegovo čine gusto zbijene kućice, u čijem se središtu nalazi jedna, ali ne i jedina džamija. I upravo nju, poput još jedne, Bijeje, ukrašava ta moja visoka kamena ljepotica. Na njenoj izgradnji (munare) učestvovalo je i staro i mlado, i malo i veliko. Dovršena je 1971. godine. I sada, kada mi se pogled zaustavi na njoj, osmijehnem se. Ponosan sam, i ne samo ja, nego i ostali. A kako i ne bih, jer to nije mala stvar. Ta moja visoka kamena ljepotica je zaista prava ljepotica!“ (Sead Seljubac, uč. I r. GHM)⁷²⁰

⁷²⁰ Sead Seljubac, „Visoka kamena ljepotica“, *Preporod*, god. IV, br. 12, 1973, str. 6.

1974.

Odbor Islamske zajednice Gornja Tuzla je prije mene počeo stipendirati još jednog gazinovca, Mevludina Bečića, iz sela Memići kod Kalesije. Bio je dva razreda ispred mene. Za vrijeme ramazana je klanjao teravih-namaz u Zagradačkoj džamiji. To će biti praksa kasnije i sa mnom. Te 1974. godine on je svoju ramazansku praksu opisao u jednom članku objavljenom u „Preporodu“. Spomenuo je da je već četiri ramazana proveo u Gornjoj Tuzli, kao stipendista ovog Odbora IZ-e, naveo koje džamije su i u kojem obimu aktivne, ukazao na izgradnju nove munare i dodatne radove na Čaršijskoj džamiji, a u nastavku kaže:

„Ja sam dva ramazana klanjao teravih-namaz u Zadaragačkoj džamiji, a dva u Bijeloj džamiji, koja je i najstarija džamija u G. Tuzli.⁷²¹ U toku cijelog ramazana svih pet džamija su prepune. U svih pet džamija prije sabah-namaza uči se mukabela kojoj prisustvuje dobar broj vjernika. U Čaršijskoj džamiji se i poslije ikindije-namaza uči mukabela, a sluša je prepuna džamija vjernika.⁷²² Džamije pored starih posjećuje dobar broj omladine. Za sve ovo je najzaslužniji Husein-ef. Mujaković. On veoma uspješno izvodi vjersku obuku već dugi niz godina. Nekoliko puta ispitu vjerske obuke u Gornjoj Tuzli prisustvovao je i sam reisul-ulama hadži Sulejman-ef. Kemura i divio se znanju ovih mališana.

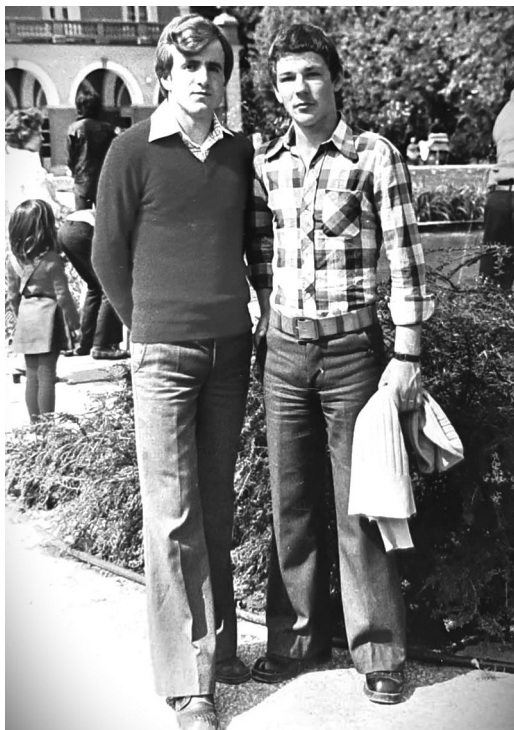
Mene su veoma ljubazno prihvatili, kao da sam njihov. Ovdje se duh ramazana osjeća svuda i na svakom mjestu, počev od prepunih džamija, svake kuće, pa i same ulice. Malo je onih koji ne poste, a ako se i nađe neko, to je neko mlađi, kao i u drugim mjestima. Održavao sam predavanja pet puta sedmično. Svako predavanje bilo je dobro posjećeno. U toku četiri

⁷²¹ Napominjem da Bijela nije najstarija džamija nego Čaršijska.

⁷²² “Za učenje mukabele odabiru se i angažuju, gdje god je to moguće, najbolji učaci i hafi-zi Kur’ana. Otuda su mukabele preko cijelog ramazana vrlo dobro posjećene. U većim gradovima mukabele se uče na više mjesta i u razna doba dana: na sehuru do sabaha; pred i poslije podne; prije i poslije ikindije namaza; negdje se tada počinje učiti tako da se završi do iftara. Može se reći da se mukabele najčešće uče poslije završetka ikindije namaza. Po općem shvatanju postača kod nas, slušanje mukabele u ramazanu ubraja se i spada u velike i odabrane ibadete.“ E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 69.

ramazana koja sam proveo u G. Tuzli skoro da sam se srodio s ovim ljudima. Želim da im i preko našeg 'Preporoda' zahvalim na svemu što su mi pružili, a pružili su mi mnogo. Nadam se da ću im sve to uzvratiti sutra kada budem kod njih radio. Želim i dalje da budu onakvi kao dosada, i da se mladi ugledaju u svoje starije. I sam ću se potruditi da sve bude bolje. Nadam se da uspjeh neće izostati."⁷²³ (Mevludin Bečić)

*

S MEVLUDIN-EF. 1975.

Ovo su bile godine kada su već počele pripreme i prikupljanja sredstva za izgradnju i otvaranje Islamskog teološkog fakulteta u Sarajevu. Ni Gornjotuzlaci nisu ostali pasivni. Bilo je mnogo priloga koje su dali, onih zabilježenih

⁷²³ Mevludin Bečić, "Ramazan u Gornjoj Tuzli", *Preporod*, god. V, br. 23, 1974, str. 6.

i onih koji su ostali skriveni. Ponekad su neka imena objavljivana u glasilima Islamske zajednice. Godine 1974. u jednom broju „Glasnika“ nalazimo podatke o darovateljima iz Gornje Tuzle koji su uplatili za fond izgradnje Teološkog fakulteta u Sarajevu, a to su: Ajdaslić Salih 1.000,00, Bakalović (H. Abdulaha) Mejra 1.500,00 i Jašarević Mujo i Fatima⁷²⁴ 1.000,00 dinara. Odbor IZ Gornja Tuzla je zamolio da se objave i slike ovih vrijednih dobrotvora, kako bi se i ostale džematlije ugledale u njihov primjer, te svojim prilozima pomogli izgradnju i otvaranje našeg Fakulteta. Slike su im objavljene.⁷²⁵

1975.

Novi reisul-ulema je Naim-ef. Hadžiabdić (period 1975-1987).⁷²⁶

*

Godine 1975. kao imam u Ak džamiju dolazi svršeni Gazi Husrev-begove medrese Ribić (Hasana) Mustafa iz Šatorovića. Primljen je uz saglasnost glavnog imama h.hfz. Husejna Mujića, uz pogodbu u iznosu od 2.500,00 novih dinara, kao i obezbijeden stan. Ugovor je potpisan 1. 8. 1975. godine.

⁷²⁴ Moj tetak Jašarević Mujo [1922-2009] i tetka (očeva sestra) Fatima [1924-2014] doživjeli su duboku starost. Imali su petero djece: Osmana, rahmetli Husejna, Muneveru, Envera i Edhema.

⁷²⁵ Anonim, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXXVII, br. 11-12, 1974, str. 532.

⁷²⁶ Naim-ef. (Mehmeda) Hadžiabdić je rođen u Pruscu 18. 5. 1918. godine. Osnovno vjersko obrazovanje stekao je u svom rodnom mjestu, a osnovnu školu završio je u D. Vakufu. Školovanje nastavlja u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu. Dalje školovanje i studij nastavlja na Višoj islamsko teološkoj školi u Sarajevu. Po završetku školovanja i odsluženja vojnog roka 1945. godine stupa u službu Islamske zajednice i to u svojstvu džematskog imama u D. Vakufu. Na tom radnom mjestu ostaje do 1. 1. 1960. godine, kada je imenovan za glavnog imama za bivši bugojanski i travnički srez. Nakon odlaska u penziju predsjednika Starješinstva za BiH hafiz Abdulaha Čauševića 1963. godine, Naim-ef. Hadžiabdić izabran je na tu odgovornu dužnost. Dalje napredovanje u službi mu je izbor za predsjednika Starješinstva u SR BiH (1963-1975) godine. Nakon iznenadne smrti reisul-uleme Sulejman-ef. Kemure, Naim-ef. Hadžiabdić je prvo izabran za vršioca dužnosti reisul-uleme, da bi zatim, na zasjedanju Izbornog tijela za izbor reisul-uleme Islamske zajednice u SFRJ održanom u Beogradu 22. marta 1975. godine, bio izabran kao jedini kandidat za vrhovnog poglavara Islamske zajednice u SFRJ. Svečano ustoličenje i predaja menšure obavljena je 18. maja 1975. godine u Gazi Husrev-begovoj džamiji u Sarajevu. Nakon kraće i teške bolesti umro je 3. jula 1987. godine u Sarajevu. Pokopan je u haremu Begove džamije. Vidi: A. Mehmedović, *Leksikon*, str. 193.

Potpisali su ga novi imam i predsjednik Šefkija Skendić, te pet džematlija: H. Jusufović Ismet, Mehičić Nedžib, Ribić Hariz, H. Selimović Mujo i Terzić Salih. Ugovor je potpisan na dvije godine.⁷²⁷

Mustafa-ef. Ribić je rođen 1952. godine u Šatorovićima, Brčko. Gazi Husrev-begovu medresu je završio 1975. godine. U Gornjoj Tuzli je radio nepunu godinu dana [do 31. 7. 1976], a onda sporazumno raskinuo ugovor zbog potrebe da studira u Sarajevu. Kratko je bio imam i Bijele džamije u Brčkom. Radio je kao imam u Paderbornu, Islamska zajednica Bošnjaka u Njemačkoj.⁷²⁸

*

Te 1975. godine jedan dio zaostavštine porodice Terzić u vidu starih knjiga i dokumenata porodica je predala prof. dr. Omer-ef. Nakičeviću na dalje istraživanje. Među njima je bio i *Protokol (Defter) Gornjotuzlanske nahije 1873-1876.* koji je dr. Nakičević preveo i objavio 2015. godine. On se sjeća da je te davne 1975. godine sa mnom kao tadašnjim učenikom Gazi Husrev-begove medrese posjetio porodicu Terzić: „Domaćin te porodice otvorio je jedno sanduče u kome je bilo nekoliko školskih svjedočanstava iz kasnijeg perioda, a i ovaj rukopis koji je predmet našeg istraživanja. Rukopis smo čuvali i tek unazad nekoliko mjeseci predali istraživanju.“⁷²⁹

*

Moji učenički dani u Medresi su prolazili u različitim aktivnostima. Jedna od njih je i pisanje pjesama. Bili su to početnički pokušaji koji su za ono vrijeme mnogima izgledali lijepi i prihvatljivi. Posebno mlađim ljudima mojih godina. Pjesme su objavljivane najčešće u „Preporodu“ i „Zemzemu“. U jednom broju „Zemzema“, a tada sam bio IV razred, objavljena je kratka biografija i dvije pjesme. Pored osnovnih biografskih podataka, navedeno je:

„Poezijom se počeo baviti još u osnovnoj školi tako da do danas, kada se ubraja među učenike IV razreda naše škole, ima pozamašnu zbirku pjesama

⁷²⁷ AMIZGT, akt Ugovor od 1.8.1975.

⁷²⁸ Podatak o godini njegovog završetka medrese vidi u monografiji: *450 godina Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu*, Sarajevo, 1988, str. 156.

⁷²⁹ Omer Nakičević, *Protokol*, str. 10.

koje je objavljivao u našoj vjerskoj štampi ('Preporod' i 'Zemzem', itd.), a i u nedavno izdatoj zbirci pjesama prošlogodišnjeg III razreda pod naslovom 'Đačke duše raspjevane'. Njegova aktivnost ne prestaje i on neumorno radi. Teme njegovih pjesama su uglavnom čovjek i vjera, te ljubav. Objavljujemo samo dvije od njih.

GRUPA DJEVOJAKA U ČARŠIJSKOJ DŽAMIJI
SEDAMDESETIH GODINA

Čovječe

Čovječe jadni, sličan si crvu,
koji je sasvim kratkoga vijeka,
i tebe isto kao i njega,
ne znamo kada, smrtni čas čeka.

Radanje sunca - radanje je tvoje,
i dok dan traje i ti si živ,
zalazak sunca - tvoj je kraj,
život ti proguta sumrak siv.

Dok noćca traje u kaburu ležiš,
gdje snivaš teški i duboki san,
kad sunce ponovo s istoka grane,
već si izašao na Sudnji dan.

Bio si dobar - nagrada te čeka,
bio si loš - kazna je tvoja,
zato dok živiš dobro se trudi,
da ispraviš loša djela svoja.

Pusti me

Nemoćan sam više,
ma išta da kažem.
Ne, ne mogu više.
Ne, neću da lažem.

Da, volim te, mila.
Volim te, više no ikad.
A ti? Ti voli me il' ne, al' pusti mene.
Pusti, da volim te! (Sead Seljubac)⁷³⁰

*

Za vrijeme školovanja u medresi ramazanska praksa je bila obavezna. Na nju se išlo po rješenju tadašnjeg Starješinstva. Mevludin-ef. Bečić i ja smo, kao stipendisti, imali obavezu ramazansku praksu obaviti u Gornjoj Tuzli. U jednom od brojeva „Zemzema“ sam, kao Mevludin-ef. ranije u „Preporodu“, opisao svoje ramazansko iskustvo s ramazana 1975. godine:

„Nekada, ne baš davno, u isto vrijeme kada bi se upalili kandilji na svih osam minareta, pukao bi i top odozgo sa brda 'Huma'. Danas se kandilji pale na pet džamija, topa nema, ne čuje se, umukao, ali još je čvrsto i postoji kao takvo ono za što smo sigurni da ga neće nikada nestati a to je - svjetlo islama. Da, Gornja Tuzla još svijetli ovim svjetlom, koje je poput svjetla

⁷³⁰ B.P. [Bajro Perva] „Sead Seljubac“, *Zemzem*, god. VIII, br. 5-6 i 7-8, 1975, str. 32.

„Zemzem“ je list učenika Gazi Husrev-begove medrese koje je pokrenulo 1968. godine udruženje učenika ove škole „Gazi Husrev-beg“, i prvi je vjerski list kod Bošnjaka poslije 1945. godine. Zahvaljujući prvenstveno entuzijazmu učenika i svom kvalitetu, postoji i funkcionira već više od 45 godina. Sadržaj lista je uglavnom raznovrstan, tako da osim vjerskih tema, ima literarnih, književnih radova, radova iz nauke i umjetnosti, aktuelne teme i zanimljivosti. List, svakako, informiše redovno o aktivnostima i uspjesima škole i učenika iz svih oblasti. Do sada je više od 45 urednika kreiralo ovaj časopis, od kojih su danas mnogi istaknuti i uspješni alimi, naučnici, političari, umjetnici, kulturne i javne ličnosti.

lampe, zavisno od količine gasa i dužine fitilja, nekada jače, a nekada slabije. Ako se G. Tuzla, onako okružena okolnim brdima i može nazvati tom 'lampom', taj svijet u njoj 'gasom', a djela koja oni čine za dobrobit sebe i drugoga 'fitiljem', onda smijem bez imalo ustručavanja reći da će svjetlost ove 'lampe' još dugo, dugo sjati.

MLADI SOFTA

Od svoga rođenja ja sam među njima, Gornjotuzlacima, pa sam tako i ove godine s njima podijelio radost, slast, ljepotu i blagodati ramazani-šerifa. Nastojao sam da produžim taj 'fitilj' njihovih dobrih djela, od kojih zavisi jačina svjetlosti islama ovdje i umnogome sam uspio. Ne potpuno, ali bar djelimično, ja sam prodro u prirodu, ćud tih ljudi kojima i sam pripadam.

Svi su oni poput vodene snage koja, ako se uputi pravilnim smjerom, može da donese mnogo koristi ne samo sebi nego i okolini, ali zato u suprotnom prijeti uništenjem i sebe i okoline. Njihova svijest se probudi u toku ramazana, aktivnost poraste⁷³¹, svjetlost ojača, ali poslije, poput rijeke nakon kišnih dana, ponovo se vraćaju ustaljenom i uobičajenom toku, čekajući nove ramazanske dane. Pa ipak, u svima njima još pomalo tinja neka volja, neki rad. Treba još samo da shvate šta se želi reći riječima: 'Čovječe! Zar ćeš ludo prodati vječnost za prolaznost, Božije zadovoljstvo za Njegovu srdžbu, raj za pakao?'⁷³²

*

Sjećam se jednog detalja s ramazanske prakse u Zagradačkoj džamiji. Učio sam Kur'an prije namaza. Mislim da je riječ o podne namazu jer smo na ikindiji svi bili u Čaršijskoj. Učio sam 29. džuz. U Kur'anu ima jedna riječ koja se na arapskom čita sa *jevmeizin* (toga Dana). Učim ja 11. ajet sure El-Me'aridž i tu riječ proučim sa *jevmeizin*. Na vrata ulazi rahmetli Šerfalija Hajdarević [1893-1984] i ispravlja me.⁷³³ Veli - *jevmi'izin* (razlika u izgovoru). Ja bolje pogledam - stvarno jeste. Eto kako su naši stari precizno poznavali kur'anski tekst i kada nisu bili hafizi. Rezultat je to ustrajnog i redovnog, svakodnevnog učenja Allahove Knjige. Navodim još dva primjera za to:

Prisjećam se i materine strine Hadžimehmedović Hafize (rođ. Zulić, 1921-2000). Stanovala je u našoj mahali. Kada bih prolazio ujutru sa sabaha kraj njene kuće čulo se učenje Kur'ana s prozora. Melodično i prelijepo.

⁷³¹ Mulahalilović lijepo opisuje doček ramazana: "U svakoj muslimanskoj kući, u kojoj se posti ramazan, vrše se obimne pripreme. Prije na nekoliko dana njegovog dolaska vanredno se i temeljito čiste i uređuju džamije i mesdžidi. To naročito važi za mahalske i druge džamije u kojima se klanja samo preko ramazana, ili se, van ramazana, u njima klanjaju samo neki namazi. Običaj je u nekim mjestima u nas da to dobrovoljno rade i obavljaju djevojke iz mahala i mjesta u kojima se te džamije i mesdžidi nalaze." E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 68.

⁷³² Seljubac Sead, "Prodaješ vječnost za prolaznost", *Zemzem*, god. VIII, br. 5-6 i 7-8, 1975, str. 40.

⁷³³ Među narodom je ostao utisak da je Šerfalija bio jedan od dvojice najpreciznijih učača Kur'ana u to vrijeme. Drugi je bio Mehmed Jašarević iz Potrmahale.

NA AŠIKOVCU

Kao učenik trećeg razreda Medrese stanovao sam kod rahmetli hadžije Muje (Dervišagića) na Ašikovcu (Mandrina br. 10). Svako jutro, poslije saba-ha, prvo što bi radio jeste – proučiti jedan džuz iz Kur'ana. Imao je mushaf na džuzeve. Uradio mu ih rahmetli profesor Džihan Bukvić. Komšija.

To je to čvrsto vezivanje naših ljudi za kur'anski tekst.

*

U mjesecu junu te 1975. godine Gornju Tuzlu je pogodilo nevrijeme koje je izazvalo ogromnu poplavu. Jala je nadošla i nosila ispred sebe sve što joj se našlo na putu. Porušen je veliki broj mostova, ali i kuća s pomoćnim objek-tima. Znatan broj porodica je ostao bez cjelokupnog imetka. Oštećenima je tada dodijeljeno zamjensko zemljište za gradnju kuća na izlazu iz Gornje

Tuzle prema Tuzli. Vremenom se u tom dijelu razvila sasvim nova mahala (takozvano Novo Naselje). Nevrijeme i divljanje Jale se ponovilo u junu, ali i u septembru. Pri tome je i zid harema Bijele džamije bio opasno ugrožen.

1976.

Ribić Mustafa (rođ. 28. januara 1952), imam Ak džamije, prestaje s radom 31. jula 1976. godine. Završio je Gazi Husrev-begovu medresu 1. jula 1975. Počeo je raditi 1. augusta 1975.⁷³⁴

U svom obrazloženju razloga raskidanja radnog odnosa Mustafa-ef. navodi da je dobio posao u Sarajevu, tako da bi mogao produžiti s učenjem jer sa svojom srednjom stručnom spremom nije zadovoljan i namjerava se upisati na fakultet.⁷³⁵

Dužnost imama Bijele džamije preuzima Mevludin-ef. Bečić [1952-1980].⁷³⁶ Mevludin-ef. je ugovor s Odborom sklopio u oktobru 1976. godine. Za Odbor je potpisao predsjednik Skendić Šefkija a supotpisnici su: H. Selimović Mujo, Husejnefendić (Hilme) Galib, H. Jusufović Ismet, Alić Emin i Topić Husejn.⁷³⁷

*

Ove godine je umro jedan od posljednjih berba u okolini Tuzle, a posljednji u Gornjoj Tuzli, hadži Muharem Hadžijusufović [1904-1976].⁷³⁸ E. Mula-halilović ističe da je on bio čuven „po svojoj urednosti, tačnosti i besprije-kornoj čistoći. Berberski zanat učio je i naslijedio od svog oca Osmana⁷³⁹,

⁷³⁴ AMIZGT, akt br. 1630, Potvrda o podnesenoj odjavi od 3. 8. 1976.

⁷³⁵ AMIZGT, akt Otkaz od 1.7.1976. godine.

⁷³⁶ AMIZGT, akt br. 3721/76, Rješenje Starješinstva od 2. 11. 1976. godine. Popratni akt je br. 4251/76 od 23. 12. 1976. U njemu se napominje da je uz Rješenje dostavljeno i hatibsko ovlaštenje (murasela) koje treba uručiti „g. Bečiću kako bi mogao valjano vršiti hatibsku funkciju“.

⁷³⁷ Ugovor br. 74/77. od 26. 10. 1977. godine.

⁷³⁸ Mezar mu je u haremu Bijele džamije.

⁷³⁹ U rukopisu svog rada „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, (neobjavljeni dio) na str. 52, Hadžimehanović navodi imena nekadašnjih brica u Gornoj Tuzli: 1. Osman Hadžijusufović... Osmanaga je bio ujedno i berber koji je bio poznat ne samo u Gornjoj Tuzli nego

koji je bio poznat kao dobar berbo. Potrebno je istaći da je u Gornjoj Tuzli, za razliku od drugih mjesta tuzlanske oblasti, od davnina bilo nekoliko porodica u kojima su se bavili berberskim zanatom i stoljećima ga prenosili s koljena na koljeno.⁷⁴⁰ Tako, pored Hadžijusufovića, poznate berbe su bile (...) iz porodice Hadžiabdića i još nekih drugih.⁷⁴¹

Berbo Muharem je bio izuzetno vješt u svom berberskom poslu. Ako je dijete imalo već 3-4 godine, sunetio ga je u stojećem stavu. Stavio bi mu peškir preko lica i pričao mu neku priču. Tako brzo i spretno bi obavio posao da dijete ne bi ni osjetilo. Samo bi kazao: „Eto, gotovo je.“

Inače, sunećenje muške djece (cirkumizacija) spada u prirodna svojstva čovjeka (*sunenul-fitre*), odnosno tradiciju koja seže do Vjerovjesnika Ibrahima, a.s.⁷⁴² Ovaj propis ne primjenjuju samo muslimani već i jevreji, a i mnogi drugi na preporuku ljekara. Potvrđena je medicinska (zdravstvena) opravdanost ove operacije. Nakon što ga osunete, djetetu obuku primjerenu odjeću (dimije ili dugu suknju bez gaća) i ono prvi dan leži u postelji. Svi koji dođu u tu kuću daruju dijete novcem i drugim poklonima. Novac se stavlja pod jastuk da se ne vidi koliko je ko dao, a dijete se ljubi u čelo. Berbo prvi dan, a nekada i drugi dan obiđe dijete koje je osunećeno i pregleda ga.⁷⁴³

Baš te, 1976. godine, odredbama čl. 13 Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica u SRBiH (*Službeni list SRBiH* broj 36/76) određeno je da se „obredi obrezivanja maloljetnika mogu vršiti samo na osnovu zahtjeva njegovih roditelja, odnosno staratelja. Ako je maloljetnik stariji od 14 godina potreban je i njegov pristanak.“

i u cijeloj okolini. 2. Mehmed Hadžiabdić... Mehmed se bavio i berberskim poslovima i vršio sunećenje /obrezivanje djece.

⁷⁴⁰ Protokol bilježi da je 1875. berbo u Gornjoj Tuzli bio neki Abdiaga [ne navodi se prezime]. Ovo je pogrešno iščitano. Riječ je o Abdagi Berbiću. Vidi: Nakičević, *Protokol*, str. 93.

⁷⁴¹ Enver Mulahalilović, *Vjerski običaji muslimana u Bosni i Hercegovini*, str. 15.

⁷⁴² Imam Ahmed u svom Musnedu bilježi hadis kojeg prenosi Amar Ibni Jasir i kaže da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „U fitru spada: izapiranje usta, izapiranje nosa, potkresivanje brkova, pranje zuba misvakom, rezanje noktiju, uklanjanje dlaka ispod pazuha, uklanjanje dlaka sa stidnih mjesta i obrezivanje“.

⁷⁴³ <https://www.islamskazajednica.ba/index.php/rođenje-akika/17382-obaveza-obrezivanja-sunecenja> Objavljeno: 19. 8. 2013.; Pristupljeno: 25. 8. 2023.

1977.

NA DAN MATURE 1977.

Ove godine je Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu završio (XXXII generacija) još jedan Gornjotuzlak. Moja malenkost.⁷⁴⁴ Za pet godina školovanja u ovoj medresi imao sam u završnim svjedodžbama samo dvije četvorke: u IV razredu iz engleskog jezika, a u V iz fizičkog i zdravstvenog vaspitanja. Ostali predmeti - petice. Maturirao sam s odličnim uspjehom u junu te godine.⁷⁴⁵

⁷⁴⁴ *Monografija 480 godina Gazi Husrev-begove medrese*, ur. Ismet Veladžić, Sarajevo, 2017, str. 199. (U ovoj, kao i ranijim monografijama ove škole stoji da sam rođen 1957. godine, što je greška.) Vidi i svjedožbu br. 328/77 od 24. maja 1977. godine (Broj matične knjige 25/c). Za razrednog starješinu se potpisao Ahmet Mašić, a kao direktor Džemal Salihspahić.

⁷⁴⁵ Vidi Svjedožbu o završnom ispitu br. 506/77 od 30.6.1977. godine. (Red. br. glavne knjige završnog ispita 25/c)

*

Dana 19. 7. 1977. godine na adresu Odbora IZ Gornja Tuzla dostavio je dvadeset novih ilmihala Dervišagić Mustafa, Gornjotuzlak u Sarajevu. U napomeni stoji da se deset komada uruči Sead-ef. Seljubcu, a deset komada da se podijeli po želji.⁷⁴⁶

*

Otvoren je Islamski teološki fakultet u Sarajevu. Imao sam čast biti u prvoj generaciji novootvorenog fakulteta. Istovremeno sam radio cijelu školsku 1977/78. kao pomoćni vaspitač u Gazi Husrev-begovoj medresi.

*

Husein-ef. Mujaković je jedno vrijeme bio je i vjersko-prosvjetni referent⁷⁴⁷ Odbora IZ-e Gornja Tuzla.⁷⁴⁸ U svojstvu vjersko-prosvjetnog referenta Odbora IZ-e Gornja Tuzla je, zajedno s predsjednikom Odbora Šefkijom Skendićem, prisustvovao svečanom otvorenju Islamskog teološkog fakulteta u Sarajevu 29. septembra 1977. god.

*

U godišnjem izvještaju o radu Odbora IZ-e Gornja Tuzla za 1977. godinu se navodi kako je u mekteb (početkom oktobra) upisano kod Husein-ef. Mujakovića 91 dijete a kod Bečić Mevludina 45 djece. Ukupno 136 djece.

Džuma namaz se klanja u dvije džamije H. Iskender i Ak (Bijeloj) džamiji. Bajrami se klanjaju u te dvije i još u Bajazid džamiji.⁷⁴⁹

*

Od 1. septembra ove godine obavljao sam dužnost pomoćnika vaspitača u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu po ugovoru o djelu, sve do konca mjeseca juna naredne godine.

⁷⁴⁶ AMIZGT, akt br. 2695/77, Dostavnica.

⁷⁴⁷ AMIZGT, akt br. 60/77, od 17.9.1977. godine.

⁷⁴⁸ *Monografija Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 411-413.

⁷⁴⁹ AMIZGT, akt br. 5/78, Izvještaj.

1978.

Petak, 22. 9. 1978. godine je posebno važan dan u mom životu. Oženio sam se Feukić Muhibom [1958], kćerkom Rame [1931-2007] i Ćimke [rođ. Terzić, 1932-2010], iz Potočke mahale (s Gornje ceste).⁷⁵⁰ Iza džume namaza. Oba vjenčanja, pred nadležnim državnim organom⁷⁵¹ i šerijatski, obavili smo isti dan. Ubilježeni smo u Matičnoj knjizi vjenčanih koja se vodi za mjesto Gornja Tuzla pod rednim brojem 37 za godinu 1978.

*

KOD OCA ALIJE NA KAHVI 1996.

Bio je jedan interesantan običaj kod bosanskih muslimana koji je, zajedno s mnogim drugim običajima, već davno nestao. Mulahalilović je zabilježio: „Ne zna se tačno kad je uveden, u kojim sve našim krajevima je provođen, niti kada je napušten. Naime, bio je običaj da svaki mladić koji je želio sklopiti nićah [brak] dokaže pred kadijom ili imamom, koji su obavljali vjenčanje, da je zasadio i okalemio određen broj voćaka, pa makar to bilo na tuđoj ili ničijoj zemlji. Kao dokaz da je kandidat za ženidbu okalemio

⁷⁵⁰ Moj rahmetli punac Ramo s rahmetli Ćimkom ima četvero djece: rahmetli Muharema (poginuo kao šehid Armije Bosne i Hercegovine 6. 10. 1993), Mustafu, Muhibu i Mirsadu.

⁷⁵¹ U Matičnom uredu u Gornjoj Tuzli vjenčanja je obavljao Halid Žunić [1928-2004].

određen broj voćaka važila je pismena potvrda mjesnog muhtara [starješine], izjave svjedoka i dr.⁷⁵²

*

U ovoj akademskoj 1978/79. godini sam redovni student Islamskog teološkog fakulteta u Sarajevu, druga godina. Stanujemo, moja Muhiba i ja, u Sarajevu, kod Povlakić Muhamedage, na Mejtašu. U ulici iznad naše stanovao je rahmetli profesor Ešref-ef. Kovačević. Bilo mi je zadovoljstvo i posebna čast ponekad u njegovom stanu gledati kako nastaju njegovi čuveni kaligrafski radovi.⁷⁵³

*

Dana 18. oktobra 1978. godine sam od Starješinstva Islamske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije dobio stipendiju za studiranje na Islamskom teološkom fakultetu. U jednom od članova Ugovora koji je tom prilikom potpisan stoji da sam obavezan, po završetku studija na Islamskom teološkom fakultetu u Sarajevu, ostati na radu u Islamskoj zajednici, na radnom mjestu koje mi odredi Starješinstvo, onoliko vremena koliko sam primao stipendiju. Ugovor je za Starješinstvo potpisao predsjednik prof. dr. Ahmed Smajlović.

1979.

U nekoliko tekstova ranije sam navodio utiske drugih kada je riječ o svečanoj završnici mektebske godine u Gornjoj Tuzli, tzv. „hatme“. Te 1979. godine hatmenska svečanost je bila u nedjelju, 24. 6. Održane su hatma-dove polaznika vjerske pouke u dvije džamije, u Čaršijskoj i Bijeloj. U Čaršijskoj džamiji program je održan prije podne. Husein-ef. Mujaković je ponovo pokazao izvrsne rezultate svoje dugogodišnje prakse kao imama i muallima (na ovom mjestu radi još od 1939. god.).

⁷⁵² E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 49.

⁷⁵³ O životu i radu prof. Ešref-ef. Kovačevića vidi: Izet Zikri Pajević, „Dika i ponos Bošnjaka – Ešref ef. Kovačević“, *Hikmet*, god. 10, br. 3-4/99-100 (april 1996), Tuzla, str. 150-153.

Pred roditeljima i ostalim prisutnim djeca su pokazala odlično znanje. Prvo su se istakli oni koji uče u Kur'anu (njih 18), zatim oni u sufari (njih 11) i na kraju oni najmlađi, koji su prešli tek ilmihal (njih 58). Džamija je bila puna do posljednjeg mjesta, iako nije prostorno mala.

Od prisutnih gostiju bili su i glavni imam Husein-ef. Mujić, predsjednik Odbora IZ-e Tuzla Kadri-ef. Hajdarević, vjersko-prosvjetni referent Muhammed-ef. Lugavić i predsjednik Odbora Udruženja ilmiye u Tuzli Hamid-ef. Zahirović. Poslije završene svečanosti u ovoj, prisutni su prešli u Bijelu džamiju, gdje su prisustvovali hatma-dovi polaznika vjerske pouke koji su učili pred mladim imamom Mevludin-ef. Bečićem. Ispit je tekao takođe zadovoljavajućim tokom, samo s nešto manjim brojem polaznika, zbog manjeg džemaata. Od ukupnog broja polaznika (njih 50), u Kur'anu je učilo njih pet, a u sufari deset. Ostali su pokazali svoje znanje iz područja akaida, ibadata i ahlaka.

Na oba spomenuta punkta vjerska pouka se održava tokom cijele školske godine, pet dana sedmično. Djeca se odmaraju tokom školskog raspusta, blagdana i državnih praznika. Podijeljena su u više grupa, prema predenom gradivu. Tako su i imali vremena da nauče sve ono od čega su mogli i imali vremena da na ispitu pokažu samo mali dio.

Tokom obje svečanosti posebni dojam su ostavljala djeca koja su recitovala poučne recitacije, iz kojih su sipale opomene, kao i preporuke. Sve u svemu, oba programa su izvedena uspješno, na opće zadovoljstvo svih prisutnih. Neka im svima Allah, dž.š., dadne snage da ustraju na Njegovom putu!⁷⁵⁴

*

Bilo je još onih koji su te godine bili inspirisani ramazanskim aktivnošću i mubarek danima. Evo jedne pjesmice koju je, pred ramazan, poslala u „Preporod“ učenica Osnovne škole u Gornjoj Tuzli:

⁷⁵⁴ S.S. [Seljubac Sead], „Svečano u Gornjoj Tuzli“, *Preporod*, god. X, br. 14, 1979, str. 5.

Postite, braćo!

Neće mnogo proći
Ramazan će doći
čekamo ga žudno
njega i nur njegov.

Pa, postite, braćo!
Pa, postite, sestre!
Pred Allaha znate
da izaći treba.

A na dan kad pred Njeg'
svi budemo stali
nevjernici tad' će
gorko da se kaju.

Pa, postite, braćo!
Pa, postite, sestre!
I nemojte bili
nevjernici crni!

F.M., Gornja Tuzla⁷⁵⁵

*

⁷⁵⁵ F.M., „Postite, braćo“, *Preporod*, god. X, br. 15, 1979, str. 12.

Moj otac Alija je ove godine išao na hadždž. Žao mi je što ga nisam mogao ispratiti, niti na ikrar dovi biti. Otišao sam u armiju mjesec dana prije.

SA IKRAR DOVE U KUĆI MOGA OCA

1980.

Godine 1980. dotadašnji glavni imam za tuzlansko područje imenovan je tuzlanskim muftijom (period 1980-1987).

*

Dana 7. 5. 1980. rodila nam se prekrasna kćerkica. El-hamdu lillah.

*

Te 1980. godine sam bio na odsluženju vojnog roka u Osijeku (Bijela kasarna). Tu me je zatekla vijest o pogibiji kolege Mevludin-ef. Bečića (12. 6. 1980).

Mevludin-ef. Bečić je rođen 1952. godine u Memićima kod Kalesije. Nakon osnovne škole upisuje, kao stipendista Odbora IZ-e Gornja Tuzla, Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu 1970. godine i završava je 1975. Nakon Medrese odlazi na odsluženje vojnog roka (11. 7. 1975) a po povratku se zapošljava kao imam i hatib Bijele džamije u Gornjoj Tuzli. Na toj dužnosti

ga je zatekla rana smrt. Poginuo je u saobraćajnoj nesreći. Bio je oženjen Refija-hanumom i imaju kćerku Amelu.

Mevludin-ef. je bio jako naravan čovjek. Pružao mi je svoju iskrenu, kolegijalnu i prijateljsku podršku u toku školovanja u Medresi, ali i poslije toga. Prema džematlijama je imao blag odnos i otvorenu komunikaciju. Za cijelo vrijeme našeg prijateljevanja nikada ga nisam vidio ljutog, osorog, grubog, bez obzira na poteškoće u radu i probleme u životu. Takav je bio i u radu s mektebskom djecom.

Dodatno me je ražalostila činjenica da mu nisam mogao ni na dženazu doći. Rahmet mu duši.

Dužnost imama u Bijeloj džamiji je ponovo preuzeo Abdurahim Terzić [1905-1991]. Nakon njega će jedno vrijeme, do dolaska stalnog imama (1998), Husein-ef. Mujaković ponovo biti imam Bijeje džamije.

TERZIĆ ABDURAHIM SA SINOVIMA HASANOM I SALKANOM, 1984.

*

O koristi predavanja rahmeta umrlima učitelj A. Hangi [1866-1909] govori kako je po njih dobro „i to što im ljudi na ovoj zemlji svojim molitvama mogu kod Boga mnogo pomoći i radi toga nalaže vjera muslimanima da mrtvima rahmet pridaju i da im ‘prid dušu’ dove uče“, a onda navodi sljedeći primjer:

„Bio neki vrlo star hodža i imao četrdeset taleba, učenika. On je sa svojim učenicima proučio skoro sav ćitab, samo mu je pri kraju ostalo nekoliko listova da ih prouči i talebi protumači. Jednoga dana dođu mu učenici na nauk i umole ga da dovrši ćitab, ali im on odgovori: 'Djeco moja, ja sam ostario i oslabio. Dskora ću umrijeti i zato ne mogu ćitaba doučiti. Ali kada ja umrem, dođite na moj kabur pa ću vam protumačiti, što još u ćitabu stoji.'

Još istog dana umre hodža, a narod ga ukopa. Drugoga dana ujutro dođu učenici na njegov kabur i stanu ga dozivati, ali odgovora nema pa nema. Tako su oni dolazili kroz punih trideset devet dana, al im se hodža nije javio. Kad su i četrdeseti dan ujutro došli, začuju iz kabura glas svoga učitelja, koji im stade ćitab dovršavati. Učenici ga upitaju zašto im se nije do sada javio, a on im reče: 'Nijesam mogao, jer je onoga dana kad su mene ukopali kraj ovoga harema prošao neki čovjek, proučio elhami-šerif i poklonio ga mrtvima. Taj se je sevap raspisivao kroz ovo četrdeset dana među sve mrtve ovoga svijeta, da se znade koliko sevapa komu pripada. Samo polovica dopala je nama svima, a druga je ostala njemu samomu.'⁷⁵⁶

*

U penziju je otišao naš hodža Husein-ef. Mujaković.⁷⁵⁷ Odbor IZ-e Gornja Tuzla ga je u Zajednici zdravstvenog osiguranja odjavio završno sa datumom 31. 12. 1980,⁷⁵⁸ a o tome obavijestio Starješinstvo IZ-e za BiH.⁷⁵⁹ Starješinstvo je donijelo svoje Rješenje o penzionisanju.⁷⁶⁰

Njegovi bližnji tvrde da je još i kao učenik medrese volio imamiti u Bijeloj džamiji. U službi kao imam, hatib i muallim u Gornjoj Tuzli je proveo punih

⁷⁵⁶ A. Hangi, *Život i običaji*, str. 212.

⁷⁵⁷ Vidi Obrazac o odjavi sa penzionog osiguranja iz decembra 1980. godine, Arhiva Medžlisa IZ Gornja Tuzla (AMIZGT). U obrascu stoji da Husein-ef. nema završenu nikakvu školu, što nije tačno, a govori o odnosu tadašnjeg sistema prema medresi kao privatnoj, društveno nepriznatoj školi.

⁷⁵⁸ AMIZGT, akt br. 5/81, Odjava kod ZZO od 31. 12. 1980.

⁷⁵⁹ AMIZGT, akt br. 1/81, Obavijest Starješinstvu od 5. 1. 1981.

⁷⁶⁰ AMIZGT, akt br. 190/81, Rješenje o penzionisanju od 14. 1. 1981.

41 godinu i 2 dana.⁷⁶¹ Ugovor mu je, u svrhu ispunjenja punog radnog staža ili potrebnih godina starosti, produžavan 1978. godine.⁷⁶² Nakon penzionisanja nastavio je raditi kao imam (noćni namazi) jedno vrijeme u Potočkoj⁷⁶³ a onda i Bijeloj džamiji. Nisu ga zaobišli, ali ni pokolebali, problemi s ateističkim režimom pedesetih godina, nakon zabrane rada mekteba. Izveo je brojne generacije svojih učenika koji ga pamte kao vrijednog, učenog i principijelnog muallima.⁷⁶⁴ Uz imamske poslove istovremeno je, radi dopune malim prihodima, veliki dio svakodnevnog vremena provodio na oranici. Bio je oženjen Zumra-hanumom (1933-2021) i imao dvoje djece, Sulejmana i Alemušu. Umro je 29. 10. 2003. godine i ukopan u haremu Bijele džamije.⁷⁶⁵

*

U godišnjem izvještaju Odbora IZ-e Gornja Tuzla za 1980. godinu navodi se da je početkom mektebske godine (15. 9. 1980) bilo upisano 144 učenika (75 muških i 69 ženskih).

⁷⁶¹ O kvalitetu njegovog rada svjedoče brojni izvještaji u glasilima IZ-e. Vidi: Ševket Šabić, „Lijepa vjerska svečanost u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik*, br. 11, Sarajevo, 1964, str. 532. [Iz tog teksta vidimo da je Čaršijska džamija „temeljito popravljena i uređena“ 1962. godine.]; Zahirović Hamid, „Vjerska svečanost povodom pregleda vjerske obuke i hatma dove u Gornjoj Tuzli“, *Preporod*, br. 14, Sarajevo, 1973, str. 7.; Seljubac Sead, „Svečano u Gornjoj Tuzli“, *Preporod*, br. 14, Sarajevo, 1979, str. 5.

⁷⁶² Vidi Ugovor potpisan 27.2.1978. godine, u Arhiva MIZGT. Za Odbor IVZ se potpisao predsjednik Šefija Skendić, a supotpisnik (tadašnji blagajnik) Abdurahman Kušljugić [1910-2006].

⁷⁶³ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 524. Vidi i Dopis Odbora IVZ Gornja Tuzla Starješinstvu Islamske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije, br. 15/78, od 27. 2. 1978.; Arhiva MIZGT. Na listi odbornika po džematima, u 1983. godini, za Potočku (Bajazid) džamiju, uz Memišević Abdurahmana, Hadžiselimović Sulejmana i Čatibušić Huseina je i Husein-ef. Mujaković, kao honorarni imam te džamije. Vidi: Arhiva MIZGT, akt br. 41/83.

⁷⁶⁴ Prema svom Izvještaju (rukopisna forma) podnesenom Odboru IVZ o brojčanom stanju učenika u mektebima koje su vodili Husein-ef. u Čaršijskoj džamiji, a Mevludin-ef. Bečić u Bijeloj, stanje u drugoj polovini mektebske 1977/78. godine je bilo (103+78) ukupno 181 polaznik. Prema Izvještaju iz 1980/81. (br. 10/81.) u prvom polugodištu je bilo upisano 144 polaznika. Radi usporedbe u mektebskoj 2019/20. godini u mektebskom centru u Gornjoj Tuzli bilo je upisanih 146 polaznika. (Vidi Izvještaj o mektebskoj pouci 2019/20, dopis Muftijstva tuzlanskog br. 05-1-08-662-1/20) Podatak govori o prilično stabilnoj situaciji kada je riječ o pohađanju mekteba u ovom Medžlisu.

⁷⁶⁵ Sead Seljubac, *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*, Tuzla, 2023, str. 69-73.

*

U trećoj džamiji u kojoj se klanjaju i bajrami (Potočka), bajram-namaz sam predvodio sada kao raspoređeni student ITF u Sarajevu.⁷⁶⁶

*

Hatmenskoj svečanosti ove godine je prisustvovao i reisul-ulema Namim-ef. Hadžiabdić. Ispiti su obavljani 12. 6. 1980. godine. U mektebu je bilo 110 djece, od koji je njih 15 činilo hatme, učilo u Kur'anu. Uz Reisul-ulemu, u pratnji su bili predsjednik Odbora Islamske zajednice iz Tuzle Kadri-ef. Hajdarović, tuzlanski muftija hafiz Husein-ef. Mujić i Hamid-ef. Zahirović, član Sabora za tuzlansko područje. Informaciju za „Preporod“ je napravio Enes Zaimović, uposlenik Odbora IZ-e Tuzla. On, između ostalog, kaže da je Reisul-ulema bio ugodno iznenađen dobrom posjetom i uspjehom učenika-polaznika vjerske pouke, pa je u svom govoru u džamiji pohvalio polaznike vjerske pouke i njihove roditelje, kao i vrijednog imama Husein-ef. Mujakovića, apelujući na prisutne roditelje i džematlije, da šalju svoju djecu na vjersku obuku. U nastavku Zaimović kaže:

„Tom prilikom su mještani donjeg džemata u G. Tuzli upoznali Reisul-ulemu o njihovoj želji i potrebi da obnove staru i dotrajalu džamiju koja je, po ocjeni stručnjaka, dotrajala i sklona padu. Reisul-ulema je nakon toga razgovora sa džematlijama posjetio spomenutu džamiju i na licu mjesta se uvjerio da je džamija o kojoj je riječ zaista u ruševnom stanju, pa je zamolio mještane G. Tuzle da je što prije poprave, odnosno obnove, uz potrebno odobrenje od nadležnih organa Skupštine općine u Tuzli.“ (Zaimović Enes)⁷⁶⁷

*

Dana 1. 8. 1980. godine Općinski sekretarijat za narodnu odbranu u Tuzli je donio Rješenje kojim se „vojniku Seljubac Alije Seadu iz Gornje Tuzle, rođenom 27. 4. 1958. godine, priznaje svojstvo jedinog hranioca porodice i određuje služenje vojnog roka u trajanju od jedne godine“. U obrazloženju

⁷⁶⁶ AMIZGT, akt br. 10/81, Izvještaj.

⁷⁶⁷ Zaimović Enes, „Reisul-ulema posjetio Gornju Tuzlu“, *Preporod*, god. XI, br. 18, 1980, str. 10.

je navedeno da je „Seljubac Muhiba iz Gornje Tuzle, ulica Majevička br. 29, podnijela zahtjev za priznavanje svojstva jedinog hranioca porodice za muža Seada koji se nalazi u JNA od 12. 9. 1979. godine. U zahtjevu je navela da je odlaskom Seada na služenje vojnog roka ostala da živi sama, da su dobili kćerku Samru⁷⁶⁸ u maju 1980. godine, da ona ostvaruje prihod od ličnog dohotka i da nema drugih prihoda...”⁷⁶⁹ Njenu izjavu su potvrdili svjedoci, njene komšinice: Čorbić Munira i Hadžibeganović Sadeta. Rješenje je potpisao sekretar Fuad Hadžiavdić. Služenje vojnog roka je skraćeno i iz vojske sam se vratio u septembru.

*

OSIJEK, JANUAR 1980.

⁷⁶⁸ Samri smo u ratnim godinama, po njenoj želji, promijenili ime u Amina. Naime, nakon odluke da Samiru promijenimo ime u Amir, ona je odlučno insistirala da i njoj promijenimo ime.

⁷⁶⁹ Vidi: Rješenje Up/I-broj: 03/8-844-56/80.

Nakon dolaska s odsluženja vojnog roka (po molbi koju sam Starješinstvu IZ-e za BiH, Hrvatsku i Sloveniju uputio 2. 10. 1980, sa adrese Fadila J. Španca br. 47) ponuđena mi je opcija zaposlenja u redakciji „Islamske misli“ ili redakciji „Preporoda“. Za početak mi je predsjednik Starješinstva dr. Ahmed-ef. Smajlović predložio da te godine odem na hadždž kao vodič i s puta napravim reportažu za „Preporod“.⁷⁷⁰ Putovalo se avionom s aerodroma „Ćilipi“ u Dubrovniku. Preko četiri stotine hadžija iz Bosne i Hercegovine prebačeni su u Saudijsku Arabiju u tri aviona. Nakon ikrar-dove⁷⁷¹, hadžije kojima sam određen kao vodič do Dubrovnika su doputovali trećim autobusom, a bili su to hadžije iz Tuzle, Gornje Tuzle, Puračića, Teočaka, Tojšića i Živinica. Polazak je bio iz Tuzle. Te godine (u mjesecu oktobru⁷⁷²) na hadždž iz Gornje Tuzle su išli: Hadžimehmedović Atifa, Ćorhodžić Muharem (bedel za Abdurahmanović Fatu) Ćorhodžić Aiša, Durmić Hašim.⁷⁷³

*

Gornja Tuzla je imala svoje hanove. Jedan od njih je spomenut u *Protokolu*. Han je pripadao Durmić Hasanu. U njemu je 1876. konačio kapetan Šestog buljuka Elbasanskog tabora, Hasan-aga, tabora koji je bio stacioniran u Bijeljini a starao se o municiji. Kapetan je putovao za Donju Tuzlu, ali je konačio u ovom hanu. Za smještaj i hranu konja je utrošeno 5,5 groša i kapetan je ostao dužan taj iznos. Kao dokaz o dugu je dao urednu potvrdu. Naknadno je cijeli dug poslao preko vojnoga konjanika. „Novac je pristigao vlastima (hukumi) Gornje Tuzle i predat vlasniku prenoćišta, handžiji Hasanu, u ruke.“

⁷⁷⁰ Sead Seljubac, „Ovogodišnji put na hadž“, *Preporod*, god. XI, br. 22 i 23, 1980, str. 12-14.

⁷⁷¹ „Ikrari, dove i ispraćaji hadžija obavljaju se vrlo svečano, zavisno od običaja u pojedinim našim krajevima.“ E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 81.

⁷⁷² Vratili smo se 26. 10. 1980. Na aerodromu u Dubrovniku, zbog neosnovane i nepromišljene izjave jedne hadžihanume o uslovima boravka u S. Arabiji, svi smo dobili rješenje saveznog sanitarnog inspektora da se javimo medicinskim centrima u roku od 14 dana od prijema rješenja na dodatnu provjeru zbog otklanjanja sumnje na eventualnu zarazu od malarije. Provjeru krvi sam uradio 7. 11. 1980. u Vrazovoj 11/III. Sve je bilo uredno. Ni traga od zaraze.

⁷⁷³ Anonim, „Hodočasnici koji su ove godine obavili hadž u organizaciji Islamske zajednice“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLIII, 6, Sarajevo, 1980, str. 449.

U rukopisu svog rada "Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli" (neobjavljeni dio) na str. 52, Hadžimehanović navodi imena nekadašnjih handžija u Gornjoj Tuzli: Musto Bašić, Hamid Mulahasanović (Hamidov han), hadži Mujaga Hadžimujagić (hadži Mujagin Han).

Krajem XIX stoljeća, jer je imala svoje hanove, Gornja Tuzla je bila zadnji konak tuzlanskim hadžijama pri povratku s tog mubarek putovanja.⁷⁷⁴ Jedan takav dolazak je lijepo opisan u listu „Bošnjak“ (Brčko u oktobru 1891, a naslov teksta je „Naše hadžije“). Autor je neki Brčanin. Opisao je dolazak hadžija u Brčko i svečani doček koji im je priređen, a onda nastavlja:

(...) Sutra u srijedu 30. sep. u podne oglasi muzika odlazak hadžija u Tuzlu, kuda ih opet isprati pogl. gosp. predstojnik, gradonačelnik, kadija i mnogobrojno gragjanstvo što brčansko, što tuzlansko. Još jedan cigli konak treba učiniti, pa je kraj tome svetom putovanju, koje je skopčano s mnogim poteškoćama, a i s još većim nasladama, jer vodi s najsvetijih mjesta, koje mi i zamisliti možemo. Taj je zadnji konak bio u varošici Gornjoj Tuzli, gdje se takogjer slegla silna svjetina. Prenocivši još i taj zadnji konak, krenu u četvrtak 1. oktobra put Dolnje Tuzle ta šarena i vesela četa, pred koju do blizu Gornje Tuzle izagje pogl. gosp. vlajnik Dubošević kao zastupnik okružnika, gradonačelnik tuzlanski i mnoga svjetina.

U Dolnjoj Tuzli dočeka hadžije silna množina svjetine svih vjera i staleža. Odmah od vladčinog mlina, pa sve do u čaršiju s obe strane ceste načinila se taraba od silne svjetine. Sva varoš i sve džamije bijahu iskićene bajracima, a dove dječinske prekidaše pucanje topova. Tako se ta velika četa hadžija i pratioca s još većom masom svjetine tuzlanske svrati pred više džamija, gdje proučivši dove, krenuše pred okružnu oblast. Tu ih dočeka dobrodošlicom svo činovništvo na okupu. Poslije pozdrava krenu svak svojoj kući. (...)

Ja ih ostavljam u mom dopisu, a ostavljam ih i u njihovim kućama, da uživaju blaženi familijarni život, a želim, da im svemogući Bog i taj farz kabul učini - Amin!! (Brčanin)⁷⁷⁵

⁷⁷⁴ Vidi: O. Nakičević, *Protokol*, str. 129, 132.

⁷⁷⁵ „Bošnjak“, god. I, br. 17, Sarajevo, 1891, str. 3.

NA AREFATU 1980.

*

Godinu dana kasnije isti list „Bošnjak“ piše da je „9. o. mj. [august] stigao sretno vogja naših hadžija gradski liječnik dr. Hadži Mehmed-ef. Sami u Donju Tuzlu iz Gornje Tuzle, gdje ga je dočekala kita muhamedovskih odličnika, a među njima načelnik Ibrahim-beg Džindo i vladin perovogja J. Strauss, koji je zastupao zapriječenoga okruž. upravitelja, te hadži Mehmed-ef., i dopratila na kolima u Donju Tuzlu. Ovdje ga dočekaše pred željezničkom stanicom svi gradski zastupnici i srdačno ga pozdraviše. Kod velike džamije u Poljskoj mahali dočekaše ga muftija h. Muhamed Haki-ef. Čokić, mnoge hodže i više stotina gragjana muhamedovaca, koji ga dopratiše do okružne oblasti. U dvorani, u kojoj su se bili sakupili svi činovnici, pozdravi vladin perovogja Strauss hadži Mehmed-ef. toplim govorom, i čestita mu, što je

kao vogja naših hadžija dopratio ove sretno do Mekke i natrag, brineći se za njihovo zdravlje na tome dugome putu. (...)“⁷⁷⁶

Mulahalilović o tome navodi da je godine 1892. vodič puta i ujedno prateći ljekar hadždžija bio dr. hadždž-Mehmed Sami Šerbić [1847-1918], inače prvi diplomirani liječnik iz redova bosanskih muslimana. Troškove putovanja za vodiče i liječnike, koji su pratili hadždžije, snosila je Vlada BiH⁷⁷⁷.

*

Nakon povratka s hadždža ipak mi je ponuđena treća opcija za zaposlenje – vaspitač u Gazi Husrev-begovoj medresi. Rješenje (br. 4453/80 od 18. 11. 1980.) potpisao je predsjednik Starješinstva prof. dr. Ahmed Smajlović. Mjesečni lični dohodak je bio 4.655,00 dinara. Na dužnost sam stupio 11. 11. 1980. godine. Žao mi je što monografije Gazi Husrev-begove medrese, objavljene poslije ove godine, ne sadrže podatak o mom radu kao vaspitača u ovoj odgojno-obrazovnoj instituciji. Razlog mi nije poznat.

DECENIJA DEVETA

1981.

U Bijeloj džamiji duže vremena je mujezin bio Nedžib Mehičić. Hadžimehanović ga spominje u svom tekstu iz 1981. kao tadašnjeg mujezina Bijele (Ak) džamije.⁷⁷⁸ Inače se bavio zidarskim poslovima cijeli svoj radni vijek.

*

U januaru 1981. godine Odbor IZ-e Gornja Tuzla me je od Starješinstva IZ-e za SRBiH, ponovo tražio na službu u Gornjoj Tuzli. U zahtjevu je, između ostalog, navedeno:

„Tražili smo od naslova da nam dodijeli imama Seljubac Seada iz Gornje Tuzle, koji studira na Teološkom fakultetu u Sarajevu, da bi nam u Gornjoj

⁷⁷⁶ „Bošnjak“, god. II, br. 33, Sarajevo, [18.8] 1892, str. 2-3.

⁷⁷⁷ E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 86.

⁷⁷⁸ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 520.

Tuzli bio glavni imam, jer istom je ovaj Odbor stipendirao pet godina po-
hađanje Gazi Husrev-begove medrese pa prema tome isti imade i obavezu
prema ovom Odboru..."⁷⁷⁹

*

Te godine sam u Gornjoj Tuzli, kao student ITF, bio na ramazanskoj prak-
si.⁷⁸⁰ Istovremeno sam radio kao vaspitač u Gazi Husrev-begovoj medresi.
(Polovinom januara sam, kao vaspitač u školskoj 1980/81, nakon završetka
prvog polugodišta, uputio molbu Starješinstvu da mi zaključi pripravnički
staž u Medresi.)

*

U mjesecu augustu 1981. godine Starješinstvu IZ-e za BiH, Hrvatsku i Slo-
veniju u Sarajevu Odbor IZ-e Gornja Tuzla prosljeđuje sredstva uvakufljena
od Karić Fatime za muža Ibrahima, majku Žunić Muniru i Žunić Zuhdiju.⁷⁸¹

*

U „Preporodu“ br. 15, od 1. 8. 1981. godine Odbor Islamske zajednice Gornja
Tuzla raspisuje Konkurs za popunu upražnjenog radnog mjesta imama, hati-
ba i muallima u centralnoj džamiji. U Konkursu su navedeni sljedeći uslovi:

1. Da kandidat ima najmanje završenu Gazi Husrev-begovu medresu;
2. Da je regulisao vojnu obavezu;
3. Da je po mogućnosti familijaran;
4. Plata po dogovoru;
5. Stan obezbijeđen.

Molbe je trebalo slati na adresu Odbora IZ-e G. Tuzla. Konkurs ostaje
otvoren do popune radnog mjesta.⁷⁸² Konkurs istog sadržaja je obnovljen

⁷⁷⁹ AMIZGT, akt br. 2/81, Zahtjev od 5. 1. 1981.

⁷⁸⁰ AMIZGT, akt br. 2232/81, Rješenje Starješinstva. Ovo Rješenje je uslijedilo nakon Zahtjeva
Odbora IZ Gornja Tuzla upućenog Starješinstvu 9. 6. 1981. godine (br. 39/81).

⁷⁸¹ AMIZGT, akt br. 52/81, Uvakufljenja.

⁷⁸² Anonim, *Preporod*, god. XII, br. 15, [1. 8] 1981, str. 18.

u broju 19. od 1. 10. s dodatkom na kraju: Na razgovor doći petkom poslije džume namaza.⁷⁸³

Prijavio sam se na Konkurs i došao raditi od početka naredne godine. Zaključno sa 31.12.1981. godine prestao mi je radni odnos vaspitača u Gazi Husrev-begovoj medresi (Rješenje br. 1159/81, od 19. 1. 1982).

*

Vezano za mujezinsku dužnost u Potočkoj džamiji Hadžimehanović godine 1981. napominje da mujezinsku dužnost mahom vrše džematlije na dobrovoljnoj bazi, pa je dugogodišnji mujezin Ragib Tobudić, koji posljednjih godina obavlja i imamsku dužnost. Dok Ragib-ef. imami, džematlije-mujezini se mijenjaju, pa iz tih razloga i nema stalnog mujezina u ovoj džamiji.⁷⁸⁴ Jedno vrijeme je na taj način mujezinio i moj punac h. Ramo Feukić [1931-2007].

KOD MATERE DŽEMILE NA KAHVI 1978.

⁷⁸³ Anonim, *Preporod*, god. XII, br. 19, [1. 10.] 1981, str. 18.

⁷⁸⁴ R. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 524.

1982.

Početkom ove godine već radim u Gornjoj Tuzli (nakon penzionisanja Husein-ef. Mujakovića) kao imam, hatib i muallim u Čaršijskoj džamiji i vjersko-prosvjetni referent. O tome je Odbor IZ-e Gornja Tuzla uredno obavijestio Zajednicu zdravstvenog osiguranja dopisom br. 11/82. od 2. 2. 1982. godine.

*

Pošto je u vakufskoj kući namijenjenoj za imama još stanovala porodica rahmetli Mevludin-ef. Bečića (supruga Refija i kći Amela) ja sam, s porodicom, stanovao u privatnoj kući, u Potočkoj mahali, kod bračnog para Ćatibušić (Muharem i Safija). Istovremeno smo oboje, i ja i moja Muhiba-hanuma, podigli pozajmice, ona od preduzeća a ja od Odbora IZ-e Gornja Tuzla i Starješinstva, kako bismo počeli s gradnjom vlastite kuće. Ugovor o pozajmici s Odborom IZ-e Gornja Tuzla (br. 12/82) potpisao sam 2. 2. 1982. godine. Za Odbor IZ-e G. Tuzla u potpisu je predsjednik Skendić Šefkija. Ugovor sa Starješinstvom sam potpisao 14. 10. 1982. (br. 2685/82). Potpisao je predsjednik prof. dr. Ahmed Smajlović.

*

Od 1982. godine Husein-ef. Mujaković je, kao penzionisani imam, preuzeo dužnost imama u Potočkoj džamiji.

*

Pred ramazan te 1982. godine Reisul-ulema je bio prisutan na predramazanskom regionalnom sastanku za tuzlansku regiju u Tuzli, koji je održan 10. juna 1982. god. u Behram-begovoj (Šarenoj) džamiji a prisustvovali su: Reisul-ulema, predsjednik Starješinstva IZ-e, tuzlanski muftija, te predstavnici Odbora IZ-e Tuzla, Gornja Tuzla, Živinice, Puračić, Tojšići, Teočak i Srebrenik. Drugog dana svog boravka u Tuzli reisul-ulema H. Naim-ef. Hadžiabdić je iskoristio da s pratnjom posjeti Odbor IZ-e Gornja Tuzla. Reisul-ulema je u G. Tuzlu stigao pred sami početak klanjanja džume nama-za. U ime džematlija dobrodišlicu mu je iskazao predsjednik Odbora IZ-e Šefkija Skendić, a u ime polaznika vj. pouke Reisul-ulemi su bukete cvijeća

predali: Fuad Jašarević, Zekira Hadžiselimović i Rašida Memišević. Prije klanjanja džume namaza sam Reisul-ulemi podnio izvještaj o radu Odbora IZ-e. Istakao sam, kao što to radimo uvijek, da na području Odbora ima pet džamija, od kojih tri rade aktivno; da je aktivnost na polju prikupljanja zekata, sadekatul-fitra i kurbanskih kožica zadovoljavajuća i odvija se s godišnjim porastom od 10%. Skrenuo sam pažnju na problem pada broja polaznika vjerske pouka, te da je potrebno više raditi na pronalaženju uzroka tom opadanju. Goste sam upoznao da su na području našeg Odbora IZ-e sva novčana sredstva centralizovana. Odnosi sa društveno-političkim zajednicama, kao i sa pripadnicima drugih konfesija su na zadovoljavajućem nivou.

Nakon podnešenog izvještaja, klanjana je džuma i obavljena hutba. Vazio sam o odnosu vjernika prema svojim pretpostavljenim (prema onima koji rukovode Islamskom zajednicom), pa sam istakao da džematlije treba da slijede one koje su izabrali da im budu pretpostavljeni. Reisul-ulema je džematlijama, koji su potpuno ispunili džamiju, održao vazū-nasihāt u kojem je najviše govorio o ramazanu i o obavezama koje nas očekuju u tom mjesecu, pa im je na kraju zaželio da taj mjesec provedu u zdravlju i rahatluku. Tuzlanski muftija se zahvalio Reisul-ulemi na ovoj posjeti G. Tuzli. Na ručku koji je bio poslije podne obratio se delegat Mjesne zajednice Kadro Fazlić, te se u ime Mjesne zajednice zahvalio Reisul-ulemi što je posjetio naše mjesto i rekao da svi žitelji G. Tuzle imaju želju da se što prije počne graditi Zagradačka džamija.

Posjeta je zabilježena i u listu „Preporod”.⁷⁸⁵

1983.

Rad Odbora IZ-e Gornja Tuzla se odvijao uz konsultacije s odbornicima naših džamija. Evo liste odbornika za svih pet džamija u Gornjoj Tuzli 1983. godine:

⁷⁸⁵ Anonim, „Predramazanski regionalni sastanci“, *Preporod*, god. XIII, br. 13, 1982, str. 5.

1. H. Iskender džamija
 1. Seljubac Sead-ef.
 2. Kušljugić h. Abdurahman
 3. Seljubac h. Alija
 4. H. Mehmedović Husejn

2. (Ak) Bijela džamija
 1. Terzić h. Abdurahim
 2. Mehičić Nedžib⁷⁸⁶
 3. H. Selimović Mujo
 4. Bašić h. Hašim

3. Bajazid džamija
 1. Mujaković Husejn-ef.
 2. Memišević h. Abdurahman
 3. H. Selimović Sulejman
 4. Čatibušić h. Husejn

4. H. Husejn džamija
 1. Skendić Šefkija
 2. Topić h. Husejn
 3. Jašarević h. Mujo
 4. Dervišagić h. Rašid

⁷⁸⁶ Vidi: AMIZGT, akt br. 41/83. i AMIZGT, akt Ugovor za Ribić Mustafu, kao imama Bijele (Ak) džamije, gdje se Nedžib potpisuje kao jedan od džematlija, uz Hadžijusufović Ismeta, Ribić Hariza, Hadžiselimović Muju i Terzić Saliha. Nedžib je umro 1993. godine i ukopan u haremu Bijele džamije.

5. Ameli Ali džamija
 1. Mešanović Mehmed
 2. Ajdaslić Nezir
 3. Ikinić Šefkija
 4. Terzić Salih⁷⁸⁷

*

U Sarajevskom procesu muslimanskim intelektualcima u Sarajevu, kao svjedok optužbe, na moju veliku žalost, žalost moje porodice i džematlija, bio sam privođen, zatvaran, provociran, psihički maltretiran, u periodu od 27. 4. 1983. pa do glavnog pretresa u Sarajevu 3. 8. 1983. godine. O svemu tome sam prvo objavio tekst u listu studenata Univerziteta u Sarajevu „Valter“⁷⁸⁸ od 24. 3. 1989. godine, a onda (na zahtjev osuđenog Latić Džemala) dao i izjavu u Višem sudu u Sarajevu 14. 12. 1990. godine. Bilo, ne ponovilo se.

*

1984.

Dana 17. 5. 1984. rodio nam se prekrasni sinčić. El-hamdu lillah.

*

Nakon teškog i bolnog iskustva iz 1983. godine sve svoje hutbe koje sam držao u Čaršijskoj džamiji sam brižljivo pisao u više bilježnica i doslovno s minbere čitao. Isto sam radio i s predavanjima. Jedno takvo još imam sačuvano. Održao sam ga u nedjelju 29. 4. 1984, u Čaršijskoj džamiji. Tema je bila „Kako da vjerniku namaz bude njegov miradž“.

⁷⁸⁷ Vidi: AMIZGT, akt br. 41/83, Spisak odbornika.

⁷⁸⁸ Prvi odgovorni urednik „Valtera“ je bio Enver Čaušević Čaša, dok je ulogu glavnog (političkog) urednika imao Rasim Kadić. Prvi urednički kolegij su još činili: Tanja Sekulić, Semezdin Mehmedinović, Miljenko Jergović i Darko Lukić, dok su u tim prvim brojevima pisala mnoga danas poznata imena medijske, javne, kulturne i političke scene BiH, ali i sa širih prostora Balkana. Vidi: Jasmin Duraković, „Kako je Služba državne bezbjednosti privodila studente, ali se rađao i novi „Valter“, <https://depo.ba/clanak/181619/skrivena-proslost-kako-je-sluzba-drzavne-bezbjednosti-privodila-studente-ali-se-radao-i-novi-valter>, Objavljeno: 27. 10. 2018, Pristupljeno: 16. 3. 2024.

Bismillahirrahmanirrahim!

Draga braćo!

Hvala Allahu, dželle šanuhu, koji u svojoj časnoj Knjizi, Kur'an-kerimu, kaže:

(esteizu billah)

Innessalate kanet alel-mu'minine kitaben mevkuten..."

(sadekallahul-azim)

"Mu'minima je propisano da u određeno vrijeme namaz

klančaju!" (Nisa'-IV, 103)

i neka je salavat i selam na Allahovog Poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koji ~~rekao~~ je isticao da je namaz miradž jednog mu'mina.

Govoriti o namazu znači govoriti o nečemu što zahtijeva duboku i studioznu analizu, proučavanje, studiranje. Međutim, nas ovaj put interesuje samo jedna njegova strana, a to je na koji način treba jedan mu'min da doživi svoj namaz da bi se mogao nazvati njegovim miradžom?

Uočimo od pretpostavke da jedan mu'min zna, da je svjestan na početku citiranog ajeta u kojem se jasno i nedvosmisleno ističe da je namaz jedna od propisanih obaveza svakog punoljetnog i pametnog mu'mina, s tim da se on još kao dijete, od momenta kada počne da razlikuje desnu od lijeve strane, ili od sedme svoje godine na milom, ili od desete silom, od strane roditelja postepeno priprema za trajno obavljanje istog kroz svoj budući život. Ne smije se tu ni u kojem slučaju zanemariti važnost ličnog primjera koji od strane roditelja utječe na dijete, pa ono klanja videći da mu roditelj klanja i onda kada još nije ni svjesno šta je to što ono radi. Veliku ulogu igra i podučavanje djeteta od strane onoga ko je u vjeru upućen nešto više od roditelja, to jest muallima. Tako, jedan mu'min u krajnjoj liniji, kada postaje punoljetan postaje svjestan namaza kao svoje obaveze prema svom Stvoritelju i Gospodaru, Allahu, dželle šanuhu, a u isto vrijeme i kao stuba i osnovnog temelja na kojem počiva njegova vjera.

Predpostavljajući, dakle, da je on toga svjestan, krenimo od momenta kada taj mu'min odluči da klanja jedan namaz. Neka to bude na primjer, sabah namaz.

Allah, dželle šanuhu, za njega kaže:

(esteizu billah)

Ekimissalate li dulukiššemei ila gadekillejli ve kur'anel-fedžri. Inne kr anel-fedžri kane mešhuden.

(sadekallahul-azim)

"Klančaj propisane namaze kad Sunce s polovine neba krene, pa do noćne tmine, i namaz u zoru jer namazu u zoru mnogi prisustvuju!" (Iara'-XVII, 78)

dok na drugom mjestu spominje:

"Oni koji su se Allaha bojali - u džennetskim baščama će, među izvorima boraviti, primaće ono što im Gospodar njihov bude darovao, jer, oni su prije toga dobra djela činili, noću samo malo spavali, ve bil-eshari hum jestafirun, i u praokozorje oprost od grijeha molili...." (Zarijat-II, 15-18)

Ebu Hurejre, radijellahu anhu veli: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem je rekao:

HUTBA IZ 1984.

*

Nakon obnove H. Husejn džamije 1984. godine ponovo je Đulaga H. Avdić bio na dužnosti mujezina sve do pred Agresiju na Bosnu i Hercegovinu. Tada je (iza 1986) imam džamije bio Ramiz-ef. Bajić.

Ramiz-ef. Bajić je sada imam, hatib i muallim u džematu Tušanj (MIZ Tuzla). Rođen je u Donjoj Orahovici, 26. 3. 1960. godine. Završio je Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu, diplomirao na Filozofskom fakultetu u Prištini, Odsjek orijentalistika, a magistrirao na Prirodno-matematičkom fakultetu u Tuzli, Odsjek za geografiju. Imam, hatib i muallim u džematu Potrmahala, Medžlis Islamske zajednice Gornja Tuzla, bio je u periodu 1986-1992. godine.

*

Godine 1984. umro je Abdulah-ef. Terzić. Ukopan je u mezarju „Musalla“, gdje je nekada bila džamija u kojoj je službovao. Na nišanu je kao godina rođenja unesena 1900.

Abdulah-ef. je vršio dužnost imama Musala-džamije sve do njenog rušenja 1954. godine. Ovo je ispravka navoda kojim Refik M. Hadžimehanović tvrdi da je posljednji imam u Musalla džamiji bio hfz. Osman-ef. Terzić.⁷⁸⁹

Abdulah-ef. je, kako ga se Gornjotuzlaci sjećaju, „bio jedan skroman, čestit i vrijedan a nadasve pobožan insan, sa stalnim osmijehom na licu, zbog čega je ponekad izgledao kao čudak. Kao i svi sinovi hafiza Osmana, bio je učen čovjek, od kojeg se tražio savjet, pogotovo u teškim i kriznim momentima života. Zvali su ga ‘djed Abdulah’. Da nekoga ljudi zovu svojim djedom mnogo govori o toj osobi.“ Svjedoče i da se, nakon službe u Musalla džamiji, „povukao iz njemu poznatih razloga i do kraja svoga života živio kao težak (poljoprivrednik). Inače je vladalo mišljenje da je djed Abdulah od ljudi čija je dova kabul, tako da su mnogi tražili da im uči dovu.“⁷⁹⁰

1985.

Na početku godine 1985. obnovljen mi je ugovor s Odborom IZ-e o radnom mjestu imama H. Skender džamije. Za Odbor se potpisao predsjednik

⁷⁸⁹ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, str. 529.

⁷⁹⁰ Neke od podataka smo dobili od šejha Nakšibendijske tekije u Gornjoj Tuzli hadžije Asima Čakala, u razgovoru obavljenom 10. 9. 2022. godine.

Šefkija Skendić a supotpisnici su džematlije: Kušljugić Abdurahman, Terzić Abdurahim, Memišević Abdurahman, Mešanović Mehmed i Mujaković Husein.⁷⁹¹

MUJAKOVIĆ HUSEIN-EF., HATME-DOVE 1967.

*

Te 1985. godine umro je Kadri-efendija Hajdarović [1898-1985]. Bio je nama tako drag i uvijek dobro došao gost. O njegovom životnom putu, ispunjenom uvijek poštenim, iskrenim i nadasve čestitim radom, pisat će oni koji su mu bili po dobi bliži, koji su s njim proveli više zajedničkih trenutaka, koji su detaljnije poznavali one momente u kojima se dokazivala njegova mu'minska duša, a meni je cilj da ovim kratkim sjećanjem, u granicama svojih skromnih mogućnosti, osvijetlim samo neke trenutke koje smo s njim i njegovim slatkim riječima proveli.

Mi smo bili još djeca ali smo vrlo rano zapazili onu radost i oduševljenje koje bi se pojavilo kod naših starih, kada bi se približili dani mevluda, a posebno dan kada smo mi djeca na hatmi pokazivali koliko smo te godine naučili. Bila je to ushićenost koju bi pratila pitanja: 'A hoće li doći Kadrefendija?', uz odgovore: 'Hoće, doć' će!' A onda bi uslijedili uzvici olakšanja:

⁷⁹¹ Ugovor br. 4/85 od 1. 1. 1985. godine.

‘Eh, fala Allahu!’ Jer, znalo se da, kada on dolazi, ne može a da ne progovori koju riječ, da dadne pokoji savjet, uputi pouku.

Sjedio bi obično tamo pored mihraba i mirno, staloženo gledao ispred sebe. U ruci bi držao tesbih i pribrano ga prebiraio, slušajući tok svečanosti, i samo bi ponekad zainteresovano podigao pogled da vidi koje to dijete onako tečno i s lakoćom daje odgovore na Husein-efendijina pitanja. Onda bi s odobravanjem klimnuo glavom, tiho prozborio: ‘Aferim!’ i opet se povukao u svoju mirnoću. Uvijek je dolazio pristojno odjeven, uredan, a njegova snježnobijela košulja odisala je jednom izrazito mu’minskom čistoćom i pedantnošću. Pod vratom, vještom rukom svezana kravata njegovom izgledu je davala poseban pečat. Mada smo mi djeca na osnovu onih ozbiljnih riječi kojima se o njemu govorilo, očekivali i zamišljali nekog sijedog kadiju s bradom i čalmom oko glave, pred sobom smo gledali čovjeka sasvim običnog izgleda, s francuskom kapom na glavi i malim bijelim tesbihom u ruci. Čak ni taj tesbih nije bio onaj veliki, žuti, s dugom kićankom kako smo ga mi u glavi nosili. A kada bi došao momenat da on govori, zavlada bi posebna atmosfera. Ako je do tada i bilo kakvog žamora i šapata, sada bi se čulo samo kratko upozorenje: ‘Šuti, da čujemo!’ i nakon toga bi zavladao mir. On bi se prvo polagano pridigao, pa pogledom prešao cijelu džamiju i sve njene posjetioce, koji su poglede uprli u njega, i kao da tu sjede ne ljudi, nego samo po par ušiju i očiju, i čekaju da on provori. A on bi se onda tiho nakašljao, pa započeo s Allahovim imenom: ‘Bismillahirrahmanirrahim! Dragi moji mještani, drage džematlije, poštovani roditelji i draga djeco! Meni je uvijek posebno drago kada mi Allah, dželle šanuhu, dadne priliku da se nađem s vama, u svojoj lijepoj Gornjoj Tuzli, među svojim komšijama i prijateljima...’ I nastavio bi da govori, dok bismo mi pomno pratili. Nizale bi se sve riječ do riječi, biser do bisera. Prosipala bi se mudrost. Znao je tako mehko da priča da je svaka izrečena misao nalazila svoje mjesto u srcu slušalaca. Govorio je kratkim rečenicama, svakome razumljivim i svima pristupačnim rječnikom, tako da su ga shvatali i oni na najnižem stupnju obrazovanja. U govoru bi ponekad malo zastao, da predahne, mada nije govorio brzo, nego polagano, kratko, a te kratke stanke su mu omogućavale

da vidi efekat svojih riječi, dojam koji su ostavljale na slušaoce, a on, mora se priznati, nije bio mali. Vazovi su mu bili protkani, pored osnove, ajeta i hadisa, i slikovitim primjerima iz svakodnevnog života, što je vazove činilo, pored ozbiljnosti, još interesantnijim i prihvatljivijim. Dok bi govorio, vrlo često bi se iz grudi slušalaca oteo duboki uzdah, a nerijetko bi se suze brisale, i dugo, dugo bi se nakon vaza prepričavale njegove poruke: 'Jesi li čuo šta kaže Kadrefendija?...'. Možda zato što je bio naše gore list, mi, Gornjotuzlaci, bili smo na njega ponosni, a i na njemu se vidjelo da mu je posebno drago, i duša mu puna, kada bi ispred sebe vidio punu džamiju onih koji su bili željni njegove riječi i savjeta.

Posljednjih godina je rjeđe dolazio, i pored uobičajenih poziva. Bolest i iznemoglost mu to nisu dozvoljavali, ali je uvijek, kada bi zato smogao snage, dolazio, vazovi su njemu postajali sve naporniji, sve više su ga zamarali, tako da smo ih sa zabrinutošću slušali, i pitali se koliko će nam još Allah, džellešanu, dati sreće da ga slušamo i gledamo. Kada više nije mogao nikako dolaziti, svaki put se učtivo zahvaljivao na pozivu i izražavao duboko žaljenje što radost svečanosti ne može podijeliti s nama.

KADRI-EF. (STOJI U SREDINI) NA HATME-DOVI 1973.

Otišao je onda kada je to bila Allahova volja, a iza njega smo osjetili veliku prazninu koju ćemo još dugo, dugo osjećati. Neka mu Allah, dželle šanuhu, iz Svog obilja daruje najljepšu nagradu za ono što je učinio za nas. Sjetimo ga se Fatihom!!!⁷⁹²

*

Ove godine je na ramazanskoj praksi u Potrmahalskoj džamiji bio student Islamskog teološkog fakulteta Dautović Ferid iz Travnika.⁷⁹³

1986.

Početak marta ove godine navršila se godina dana, od kada je na ahi-ret preselio, a svoje najmilije i dunjaluk napustio, Kadri-ef. Hajdarović, dugogodišnji radnik i pregalac za dobrobit Islamske zajednice. Povodom njegove smrti, prošle godine, u „Preporodu“ sam objavio kratko sjećanje na njega. Tom prilikom sam izrazio nadu da će o njemu nešto detaljnije napisati njegovi dugogodišnji saradnici i prijatelji. S obzirom da se to nije dogodilo, uzео sam sebi u obavezu da kao njegov komšija i mještаниn rodne mu Gornje Tuzle ponovo napišem nekoliko riječi о njemu, jer je, bez svake sumnje, taj čovjek svojim radom zaslužio da se о njemu piše i dobro i mnogo. Podatke sam dobijao usmeno ili preko napisa u glasilima. Moguće su eventualne greške, pa ukoliko ih bude, molim da me oni koji su ga bolje poznavali isprave. Rođen je 17. 2. 1898. godine u Gornjoj Tuzli, gdje je proveo svoje rano djetinjstvo i stekao svoje osnovno obrazovanje i odgoj, koji će biti presudni i u njegovoj daljoj životnoj orijentaciji. U Tuzli završava Medresu a u Sarajevu Šerijatsku sudačku školu 1922. Na Zagrebačkom sveučilištu se upisuje na Pravni fakultet, gdje apsolvira. Zanimljiva je njegova izjava pri objašnjenju razloga zašto nije diplomirao na tom fakultetu. On veli: „Da sam tu diplomirao, otišao bih u službu van Islamske zajednice, a ja sam želio da ostanem u njoj.“ Tako su mu do diplome ostala samo dva ispita. U

⁷⁹² Povodom njegove smrti objavio sam članak „Kadri-efendija Hajdarović“ u: *Preporod*, god. XVI, br. 15, 1985, str. 14.

⁷⁹³ Vidi: AMIZGT, akt br. 845/85, Rješenje od 15. 5. 1985. godine.

Sarajevu, potom, završava Višu sudačku školu, a svoju pripravničku službu imao je u Tuzli. Kao kadija službovao je dugo vremena u Gračanici, gdje je istovremeno bio i predavač arapskog jezika na Gračaničkoj medresi. Služba ga je odvela i u Derventu, da bi na kraju ipak ponovo došao u Tuzlu. Radio je u tuzlanskom Sreskom sudu, da bi u Okružnom sudu bio penzionisan. Za sve to vrijeme, pa i do kraja svog dunjalučkog vijeka, činio je maksimalne napore da Islamskoj zajednici pomogne koliko god je to bio u stanju. Činio je to i kao predsjednik Odbora Islamske zajednice u Tuzli sve do kraja 1981. godine, kada iz zdravstvenih razloga podnosi ostavku.

U tri mandatna perioda bio je biran za člana Sabora Islamske zajednice u Sarajevu. Kao člana Sabora, u dva mandatna perioda, Sabor ga je birao za člana Starješinstva Islamske zajednice u Sarajevu i tu dužnost je neprekidno obavljao osam godina. Sabor Islamske zajednice na svom zasijedanju u Zenici bira ga za predsjednika Sabora Islamske zajednice u Sarajevu i tu dužnost vrši pune četiri godine. Izvještaji o radu Starješinstva IZ-e svjedoče o njegovoj neumornoj aktivnosti za bolje sutra Islamske zajednice.

Interesantno je napomenuti da je on strogo pažljivo i pedantno vodio evidenciju o mjestu i datumu održavanja svakog od vazova u toku jedne godine, a sve to, u plavim kovertama uredno sređeno po godištim, i brižljivo sačuvao. Njegovo prisustvo se primjećivalo na mnogim otvorenjima novosagrađenih džamija, mesdžida, na mnogim mevludima, pregledima vjerske pouke i hatme-dovama po našim gradovima i selima. U većini slučajeva koristile su se prilike da se s njim prodiskutuje o pojedinim pitanjima vezanim za šerijatsko pravo. Tako on u svom sjećanju na rahmetli reisul-ulemu hadži Sulejman-ef. Kemuru navodi da su na zasijedanju Sabora u Mostaru, on, Reis-ef. i rahm. dr. Mustafa Kamarić, čak i ono petnaestominutno vrijeme za odmor, iskoristili da bi raspravili neko šerijatskopravno pitanje vezano za bračno pravo, koje je uneseno u Statut.

Biran je i za člana Vrhovnog sabora Islamske zajednice i u tom svojstvu sudjelovao je u izboru novog reisul-uleme, hadži Naim-ef. Hadžiabdića. Bio je jedan od peterice članova Odbora za izdavanje i predaju Menšure ovom

reisu. Dužnost predsjednika Odbora Islamske zajednice u Tuzli obavljao je neprekidno šesnaest godina i to bez ikakve materijalne naknade. Dakle, još od ranije kao šerijatski sudija (šerijatske sudije su u to vrijeme bili i verilirni predsjednici tadašnjih vakufsko-mearifskih povjerenstava) i kasnije na svim navedenim funkcijama, naš Kadri-ef. je više od pedeset godina bio uzorni radnik na putu rada Islamske zajednice, na Allahovom putu. Šesnaestog decembra 1981. godine Kadri-ef. je podnio ostavku na dužnost predsjednika Odbora Islamske zajednice u Tuzli (iz zdravstvenih razloga) a samo tri godine iza toga (6. 3. 1985) preselio na ahiret.

Skrušeno molim Allaha, dželle šanuhu, da sav taj njegov rad za Islamsku zajednicu nagradi Svojom obilnom nagradom. Rehmetullahi alejhi rahmeten vasiaten.⁷⁹⁴

*

Ove godine je umro Nurudin Gutić.

Gutić (Avde) Nurudin je rođen u Petrovicama Gornjim 1921. godine.⁷⁹⁵ Završio je Behram-begovu medresu u Tuzli i bio je imam u Gornjoj Tuzli od 1945. godine, a po dekretu Ulema-medžlisa br. 1305/45.

To je osoba koja je u dokumentima legalno zabilježena s pet različita imena (Nurudin, Nuraga⁷⁹⁶, Nurija⁷⁹⁷, Nuri, Nuradin), sa dva mjesta rođenja

⁷⁹⁴ Sead Seljubac, „Kadri-ef. Hajdarović (17. II 1898. - 6. III 1985)“, *Preporod*, god. XVII, br. 9, 1986, str. 14; Vidi i: A. Mehmedović, *Leksikon bošnjačke uleme*, str. 221.

⁷⁹⁵ Godina rođenja na vojnoj knjižici i na većini dokumenata, kao i na uzglavnom nišanu je 1921. U jednom dokumentu [*Kartoteci*] iz 1950. stoji da je rođen 1923.

⁷⁹⁶ Ovo ime se pojavljuje na jednoj potvrdi o vjenčanju koju je izdao Sredski sud u Tuzli (br. R.224/60), dana 30. 3. 1960. godine. Zanimljivo je da se istim imenom i on sam potpisao na molbi Behram-begovoj medresi da ga primi, kao vanjskog đaka, u tu školu, koju je predao 15. 9. 1937. godine. (Prijemni je položio s odličnim upjehom i primljen 19. 9. 1937. godine.) Primljen je s godištem 1923. (Sa 14 godina.)

⁷⁹⁷ Ovo ime se nalazi na dokumentima iz Behram-begove medrese, na svjedodžbi i drugim dokumentima. U aktu koji Medresa šalje Vakufskoj direkciji u Sarajevo (br. 6/41 od 13. 1. 1941. godine), dostavljajući spisak učenika koji uživaju stipendiju te Direkcije u toj školskoj godini, ime je Gutić *Nurija*. Nurija mu je mlađi brat. Nije pohađao medresu.

(Petrovice Gornje i Gornja Tuzla⁷⁹⁸) i dvije različite godine rođenja (1921. i 1923). Za to vrijeme ovo nije rijedak slučaj. Gornjotuzlaci ga pamte pod imenom Nurudin i to se ime u kasnijem periodu najviše koristi.

- 3 -

I. PODACI IDENTITETA

2) Lični opis:

Stas: *prečnja*

Kosa: *crna*

Lice: *dugu gosto*

Oči: *crne*

Nos: *pravilno*

Usta: *pravilno*

Osobni znaci: *brus*

3) Krvna grupa *B*

J. Gutic

Potpis lekara

4) Ime: Porodično (očvo rodeno) i rodeno

Gutić (Avde) Nurudin

GUTIĆ NURUDIN, VOJNA KNJIŽICA

⁷⁹⁸ Ovo mjesto rođenja se nalazi na jednom uvjerenju o državljanstvu (br. 5884/51) od 6. 10. 1951, a na njemu je ime Nuradin.

Nakon mektebskog obrazovanja petogodišnju Nižu okružnu [Behram-begovu] medresu u Tuzli završio je 1943. godine. Završna „svjedočba“ izdata mu je 11. 6. 1943. godine, br. 79/43. Kada je početkom 1945. godine vojska demolirala mektebe i uništila inventar u njima pa napustila prostorije, na intervenciju čelnih ljudi Imamata džemata Gornja Tuzla, Nurudin-ef. Gutić je, kako ističe tadašnji džematski imam hafiz Ibrahim-ef. Karić, „dobrovoljno stupio u obdržavanje I razreda“ i to „kao muhadžir koji stanuje u Gornjoj Tuzli...“⁷⁹⁹ (Uz njega je dobrovoljno dio nastave II razreda preuzeo tadašnji imam Ameli Ali džamije Saluhović Muhamed-ef.).⁸⁰⁰

Ulema-medžlis je Nurudina 1945. godine privremeno postavio, dekretom br. 1305/45. od 22. 8. 1945.⁸⁰¹ za imama Dragčin džamije i drugog muallima Ženskog mekteba u Gornjoj Tuzli.⁸⁰² Po potrebi je zamjenjivao i džematskog imama hafiza Karića.⁸⁰³ Drugim rješenjem od 30. 3. 1947. godine (br. 788/47) Nurudina⁸⁰⁴ Ulema-medžlis postavlja za imama Skender džamije (Čaršijska)⁸⁰⁵ i muallima u mektebu u Gornjoj Tuzli.⁸⁰⁶

Nije poznato koliko je vremena ostao na toj dužnosti, ali prema dokumentu (svjedožba) od 23. 10. 1953. godine (br. 12839) on je položio stručni ispit za pomoćnog administrativnog manipulanta⁸⁰⁷, što govori o njegovoj namjeri da promijeni vrstu posla.

⁷⁹⁹ Dokumenti iz perioda Drugog svjetskog rata (Arhiv TK, SNO, ATKT/VMPT, kutija 1, fascikla 1) govore da je Nurudinov otac Avdo, sin Osmana, rođen 1900. godine, u Općini Gornja Tuzla, kao izbjeglica, 1944. godine doselio iz Petrovica, Općina Vukovije. Vidi: Sejfulah Imamović, *Vukovije*, Tuzla, 2010, str. 71.

⁸⁰⁰ ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 4/45.

⁸⁰¹ Rješenje je na ime Nuri Gutić. U Dekretu je tačan broj 1350/45. Vidi: ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 1350/45.

⁸⁰² Husein Bakalović, *Naša porodica*, Tuzla, 2010, str. 84-85.

⁸⁰³ ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 71/45.

⁸⁰⁴ I u ovom rješenju ime je Nuri.

⁸⁰⁵ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik VIS-a*, br. 5-6, Sarajevo, 1981, str. 515.

⁸⁰⁶ Monografija *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 412.

⁸⁰⁷ Ime je Nurudin ali je godina rođenja 1923.

Prema jednom dokumentu (rješenje o plaći, br. 6630/59) od 24. 12. 1959. godine on radi u Specijalnoj bolnici za tuberkulozu pluća u Tuzli kao pomoćni kancelarijski referent. Naredne godine on je sekretar u Osnovnoj školi Gornja Tuzla.⁸⁰⁸ Na tom mjestu ostaje do kraja radnog vijeka.

U toku ramazana je, posebno u penzionerskim godinama, sa Husein-ef. Mujakovićem boravio u itikafu Čaršijske džamije i redovno učio zajedničku ikindijsku mukabelu. Jako lijepo, tečno i laganim tempom, mehkim glasom je učio Kur'an. Bio je oženjen Ajšom (rođ. Suljagić, 1924-2009) iz Gornje Tuzle. Vjenčanje je obavljeno 8. jula 1942. godine.

Umro je 1986. godine i ukopan u mezarju „Džamište“.⁸⁰⁹

*

U arhivi Medžlisa IZ-e Gornja Tuzla nalazi se bilješka (rukopis Husein-ef. Mujakovića) koja nije datirana a na kojoj se nalaze imena osoba koje su u toku trajanja itikafa mutekifima u džamiji dostavljali iftare i sehure: (noć) 21. Ajdaslić Ibrahim; 22. H. Mujagić Mujaginica; 23. Kušljugić h. Abdurahman; 24. Kušljugić Hakinica; 25. Seljubac h. Alija; 26. Jašarević h. Mujo; 27. H. Mehmedović Husref; 28. Žunić Sulejmanovica; 29. Mehanović h. Fadil; 30. H. Mehmedović Husejn; 31. Ikinić Mustafa (zadnja dvojica se smjenjuju kada je 29 dana ramazana).

*

Za imama Potrmahalske džamije dolazi Ramiz-ef. Bajić. Na toj dužnosti ostaje sve do 1992. godine.

*

U mjesecu augustu ove godine potvrđeno mi je rješenje kojim se postavljam na dužnost imama H. Skender džamije u Gornjoj Tuzli. Za Starješinstvo IZ-e Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije potpisao se predsjednik Ferhat Šeta, prof.⁸¹⁰

⁸⁰⁸ Vidi Rješenje o plaći izdato od strane Narodnog odbora Općine Tuzla dana 12. 5. 1960. godine.

⁸⁰⁹ Dio podataka o njemu je dao njegov unuk Adij, u razgovoru obavljenom 20. 8. 2021. godine. Vidi i: Sead Seljubac, *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*, Tuzla, 2023, str. 74-76.

⁸¹⁰ Rješenje br 1751/86 od 15. augusta 1986. godine.

RAMIZ-EF. BAJIĆ

1987.

Novi reisul-ulema je dosadašnji tuzlanski muftija hafız Husein-ef. Mujić (period: 1987-1989)⁸¹¹

⁸¹¹ Husein-ef. (Mehmeda) Mujić rođen je 1918. godine u G. Orahovici kod Gračanice. Osnovnu školu je završio u rodnom mjestu, a sresku medresu u Gračanici. Dalje školovanje je nastavio na okružnoj Behram-begovoj medresi u Tuzli. U vrijeme školovanja 1936. godine završio je i hifz, pred poznatim kurra hafizom Ahmed-ef. Redžebašićem. Studij arapskog jezika i književnosti završio je vanredno, i to u poznijim godinama, na Filološkom fakultetu u Beogradu, 1980. godine. U službu Islamske zajednice stupio je 1938. godine postavljenjem od bivšeg Ulema-medžlisa iz Sarajeva za imama i vjeroučitelja u Zvorniku, gdje je ostao do juna mjeseca 1941. godine. U toku rata je radio u Srednjoj Zelinji kod Gradačca, a po oslobođenju biva premješten u Gračanicu za imama i sekretara Vakufskog povjerenstva. Godine 1960. Sabor Islamske zajednice izabrao ga je za glavnog imama tuzlanske oblasti, a iza 1975. godine i za muftiju tog regiona. Nakon smrti Naim-ef. Hadžiabdića imenovan je za reisul-ulemu, a zvanično promovisan na tu odgovornu funkciju 31. 10. 1987. Svečana predaja menšure, po njegovoj ličnoj želji, obavljena je 11. 12. 1987. godine u beogradskoj Bajrakli džamiji. To je po drugi put u historiji predavanja menšure da se zvanična promocija obavlja van Sarajeva. Prvi put je to urađeno 1930. godine, kada je menšura predavana reisul-ulemi Ibrahim-ef. Maglajliću, koja je također obavljena u Beogradu. Husein-ef. Mujić povukao se s položaja reisul-uleme koncem 1989. godine. Umro je 27. 12. 1993. godine u Tuzli i ukopan u mezarju „Kalebići“.

*

S danom 17. 3. 1987. godine uspješno sam položio sve ispite propisane Statutom Islamskog teološkog fakulteta u Sarajevu i stekao stručni naziv diplomirani teolog islamskih znanosti. O tome mi je Fakultet dao Uvjerenje (br. 46/87, od 18. 3. 1987). Na osnovu tog Uvjerenja je Starješinstvo donijelo Rješenje (br. 2084/87, od 8. 1. 1988) kojim mi se, kao imamu iz Gornje Tuzle, priznaje visoka stručna sprema počev od 1. 1. 1988. godine.⁸¹² Rješenje je upućeno i Odboru IZ-e Gornja Tuzla. Zvanična diploma će mi biti uručena 16. marta 1988. Broj diplome 36-20.

Tako je okončan moj dodiplomski studij na ovom fakultetu. Diplomski rad je bio: „Prijevod, obrada i valorizacija djela Muhameda el-Gazalija *Akide-tu-l-muslim* (Vjerovanje muslimana)“. Taj će prijevod kasnije biti objavljen.

*

DODJELA DIPLOMA

⁸¹² Novo rješenje je Odbor IZ-e Gornja Tuzla tražio od Starješinstva dopisom br. 31/87 od 21. 12. 1987. godine.

Od 1987. godine na dužnosti predsjednika Odbora IZ-e Gornja Tuzla je Spahić h. Jusuf. Na toj dužnosti ostaje sve do 1998. godine.⁸¹³

1988.

Gornjotuzlaci nikada nisu škrti kada je riječ o učešću u vrijednim projektima korisnim za narod i vjeru. Te 1988. godine sam, u ime svojih džematlija iz Gornje Tuzle, za Gazi Husrev-begove hajrate uplatio 470.000 din.⁸¹⁴

*

U Malom Zvorniku smo nekoliko nas, te godine, zijaretili tamošnjeg imama a kasnije i šejha Mehmed-ef. Hafizovića, insana koji je o islamskoj duhovnosti znao mnogo više od većine imama ovoga kraja. Tako počinje naša veza s njim koja će se odraziti i na duhovnu praksu grupe naših Gornjotuzlaka, a rezultirat će i nastankom nove tekije u Gornjoj Tuzli.

SA ŠEJHOM NA KULA GRADU 1990.

⁸¹³ Spahić h. Jusuf je rođen 1923. godine a umro je 12. 2. 2008. Ukopan je u haremu Bijele džamije 14. 8. 2008.

⁸¹⁴ [Ibrahim] Lisovac, "Iz Deftera vakifa Gazi Husrev-begovih hajrata", *Preporod*, god. XIX, br. 22, 1988, str. 14.

1989.

U svom redovnom imamskom radu nastojao sam da svaku posebnu priliku vezanu za važne hidžretske datume obilježimo nekim programom. Ako nije bilo programa, onda bih održao pripremljeni vaz i tako dao doprinos učenju i pamćenju značajnih događaja iz povijesti islama. Kalendarske 1989. godine obilježili smo 1410. hidžretsku. „Preporod“ je o tome donio slijedeću vijest:

„Nova hidžretska 1410. godina u Čaršijskoj džamiji u Gornjoj Tuzli je obilježena i prigodnim vazu-nasihatom koga je, na temu hidžre, održao imam Sead-ef. Seljubac. Džematlije su pokazale veliko zanimanje za riječi o hidžri, što su to potvrdili svojim pažljivim slušanjem svake izgovorene riječi. Poslije predavanja džematlije su svom imamu postavljali pitanja o hidžri, te na kraju zadovoljni otišli svojim kućama.“⁸¹⁵

*

U Gornjoj Tuzli nikada nije prestajao običaj da se desetog muharrema, na Dan ašure, priprema posebno jelo „ašura“. Ono, kao i mevludsko šerbe, ima poseban, neopisivo lijep ukus. Spravlja se od različitih vrsta sastojaka kao „sjećanje na dan kada je, po predaji, Nuh, a.s., nakon potopa, dao da se od ostataka namirnica i hrane spremi jelo za preživjele.“⁸¹⁶ Običaj je da se ašura dijeli bližnjim i komšijama. Dobro se sjećam mirisa ašure koji se širio oko našeg komšije Ešefa [Eše] Hadžimehmedovića, sina Hajrudinovog⁸¹⁷, koji je ašuru dijelio po mahali noseći je u bakrenom sahanu. Iako je na sahanu bio poklopac, miris se ipak ugodno širio naokolo.

*

Od ove godine jedna grupica nas iz Gornje Tuzle sve češće smo se susretali sa šejhom iz Malog Zvornika, Mehmed-ef. Hafizovićem. U narednim

⁸¹⁵ Bajro Perva, „Ukratko - Gornja Tuzla“, *Preporod*, god. XX, br. 16, 1989, str. 7.

⁸¹⁶ E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 61.

⁸¹⁷ Naš komšija rahmetli Hajrudin [1901-1971] bio je oženjen Ledžiba-hanumom [rođ. Ikinić, 1902-1982]. Ima pet sinova: Husref [1932-2024], Alija [1937-2017], Ešef [1941-2021], Šemsudin [1926-2006] i Munib. Spominjali smo ga ranije kao člana tamburaškog orkestra Gornje Tuzle iz 1925. Svirao je bugariju.

godinama ta veza će biti produbljivana i konkretizirana kroz različite aktivnosti i u Gornjoj Tuzli: zikrovi u privatnim kućama uz dersove, sohbeta i nasihate, ispraćaji u Armiju s mevludom i zikrom, nadijevanje djeci imena uz mevlud i zikr... Zikr i tesavvufske aktivnosti su se vraćale u Gornju Tuzlu. Džematlijama je to bilo u početku neobično, ali je mlade ljude sve više privlačilo. Kao i mene...

*

Kada je riječ o mevludu, u Gornjoj Tuzli je zadržan običaj da se mevlud na dan 12. rebiul-evvela hidžretske godine prouči u centralnoj (Čaršijskoj) džamiji, i za njega je rezervisan naziv Carski mevlud. Prisustvuju samo muškarci. Za žene se organizira sutradan, u isto vrijeme, na istom mjestu.

Mevludi u porodičnim kućama, različitim povodima, zadržali su tradicionalnu formu, dok se u džamijskim prostorima, u različitim svečanim prilikama, programi proširuju učešćem horova i unošenjem, pored izabranih ajeta i hadisa, novih osvježenja u vidu ilahija, lijepih citata, kvalitetnih recitala. „Na mevludima se, po običaju, džamije i druge prostorije u kojima se mevludi održavaju, osvježavaju mirisima, a prisutni se časte bombonama...”⁸¹⁸ Mevludsko šerbe, koje se za Carski mevlud priprema po posebnom receptu, najljepše je šerbe koje neko može popiti u jednoj godini.⁸¹⁹

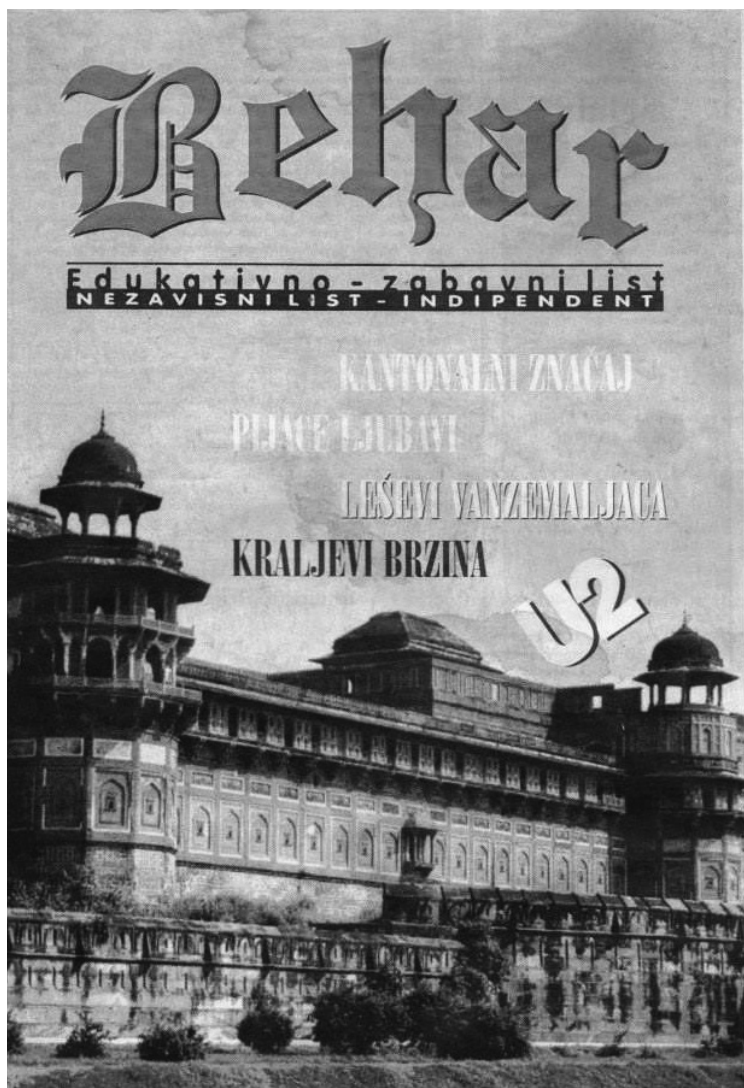
*

Te (1989) godine je pokrenut informativni list „Behar“ Gornja Tuzla. Kasnije je prešao u edukativno-zabavni nezavisni list, pa u list za be-ha republiku. „Behar“ je izlazio od 1989. do 1997. godine. List je u početku izdavao Ekološko naučni klub „Salines“ Gornja Tuzla, a kasnije je izdavanje preuzelo Udruženje bosansko-muslimanskih intelektualaca Gornja Tuzla (Sveska 1, 1992).⁸²⁰ Urednik je bio Alajbegović Hariz. Povremeno se u njemu mogla naći i informacija iz vjerskog života Gornje Tuzle.

⁸¹⁸ E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 52.

⁸¹⁹ Hangi [1866-1909] kaže: „Šerbe piju vjernici na uspomenu kako je mati Muhamed peygambera, kada ga je rodila, zatražila i ispila čašu šerbeta.“ A. Hangi, *Život i običaji*, str. 56.

⁸²⁰ Vidi: <https://nubt.ba/serijske-publikacije-zavicajne-zbirke-biblioteke/> Objavljeno:19. 1. 2010. Posjećeno: 16. 3. 2024.

LIST „BEHAR“ 1997.

1990.

Islamska zajednica je dobila novi ustav. Gornja Tuzla ostaje Odbor Islamske zajednice. Umjesto muftije sada postoji muftijstvo. Dalje su: sabori,

mešihati, Vrhovni sabor, Rijaset i reisul-ulema. Nakon dugo vremena ponovo se spominju mektebi i tekije. Među službenicima su: glavni imami, imami, hatibi, vaizi, muallimi (muallime) i mujezini glavnih džamija.

*

Protekli ramazan (27. 3 - 25. 4) bio je izuzetno plodonosan. Jedan broj odraslih je savladao kur'ansko pismo i te 1990. su počeli dolaziti redovno, četiri dana u sedmici, na uvježbavanje učenja Kur'ana. Petkom prije džume i kolega Ramiz-ef. Bajić i ja smo uveli održavanje kratkih a sadržajnih predavanja iz fıkha, akaida, ahlaka. Četvrtkom iza akšama sam praktikovao u Čaršijskoj džamiji držati ders iz tefsira i hadisa. Te aktivnosti nisu ostale neprimijećene.⁸²¹

*

Dana 20. 4. 1990. godine Odbor Islamske zajednice Gornja Tuzla je na svojoj redovnoj sjednici donio odluku da se pokrene zasebna tribina za omladinu, u sklopu pouke za odrasle, a u skladu s dopisom Republičkog starješinstva – Sarajevo br. 1336/89, koja bi obrađivala teme iz područja islamskog pogleda na život savremenog čovjeka, a posebno omladinca. U tom smislu zaključeno je da se Tribina otvori u Zagradačkoj džamiji. Datum otvorenja bio bi 6. 5. 1990. godine. Tribina bi bila jednom sedmično, nedjeljom, od akšama do jacije. Uobičajena šema bi bila: ašere (učenje odlomka iz Kur'ana), uvodno predavanje, ilahija, kasida ili recital, diskusija na temu, završno ašere. Akšam i jacija bi se klanjali tu, džematile. Svakog prvog u mjesecu bi se napravio prijedlog tema, teme bi se ponudile domaćim ili predavačima gostima, unaprijed. Predavači bi bili obavezni dostaviti oštampano predavanje u dva primjerka, jedan Arhivi džamije a drugi za eventualni Zbornik. Predavanje i predavači bi se najavili: oglasnom pločom, hutbom, preko mektebske djece, preko Tribine (unaprijed za narednu nedjelju), za omladince Tuzle, preko Tribine – Tuzla. Finansiranje Tribine obezbijedilo bi se putem prikupljanja priloga na tevhidima (novac koji se

⁸²¹ Fahira Fejzić, "Dopisnici javljaju", *Preporod*, god. XXI, br. 2, 1990, str. 7.

dijeli na tevhidima prisutnima usmjeriti za Tribinu, a pred dušu rahmetlije).⁸²² Izvršila bi se blagovremena priprema prostorije (džamije) za što uspješniji rad Tribine.

Tribina je realizirana od 6. 5. 1990. do 5. 10. 1990. Dana 13. 7. 1990. je promijenjen termin. Činilo se da je petak mnogo pogodniji za mnoge od nedjelje, pa je prebačena na petak. Predavanja iz tefsira su bila u srijedu (prebačena s četvrtka) u Čaršijskoj džamiji da bi omladinci mogli četvrtkom otići na tuzlansku tribinu. Obuka u kur'anskom pismu je bila ponedjeljkom.

S TRIBINE TEFSIRA

⁸²² Kritiku uvedenog običaja da se dijeli novac umjesto lepina s halvom navodi Mulahalilović: „Tevhidi su danas sve popularniji, osobito kod žena, i obavljaju se u džamijama i po kućama umrlih. Na tevhidima se običava, po njihovom završetku, dijeliti učesnicima lepine s halvom, ili neko drugo pecivo. U zadnje vrijeme se kod tevhida uvodi jedan novi običaj, a to je da se učesnicima, umjesto lepina s halvom, keksa i sl. dijeli novac, ponekad i jedno i drugo, što na određen način, obezvrjeđuje tevhid i mnoge njegove učesnike dovodi u neprijatan položaj.“ E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 113.

Tribinu je otvorio (6. 5) predsjednik Odbora IZ-e Gornja Tuzla Spahić Jusuf [1923-2008], a čast da održi prvo uvodno predavanje, uz kraći mevludski program, pripala je meni kao vjersko-prosvjetnom referentu. Održana su ukupno 23 susreta. Pošto je većina uvodnih tekstova izabrana iz đačkog lista „Zemzem“, koji su po sadržini najbliži dobi slušalaca, s jedne strane, te da će s Tribine, kao s izvora, teći riječi Istine, nazvana je Zemzem. Osim tekstova iz Zemzema, bilo je nekoliko prijevoda i izbora iz druge literature, a tu su i originalni radovi gostujućih predavača.

Predavanja su kao domaćini održavali imami, Ramiz-ef. Bajić i ja, a go-stovali su: Muharem-ef. Omerdić (13. 5. 1990), Hasan-ef. Spahić (20. 7. 1990), Mehmed-ef. Hafizović (17. 8. 1990), Enver-ef. Mulahalilović (21. 9. 1990), Bilal-ef. Hasanović (5. 10. 1990), a upriličena je i promocija lista „Zemzem“ (9. 6. 1990) kada su o ovom đačkom listu govorili članovi njegove redakcije.⁸²³

*

U svom izlaganju na gornjotuzlanskoj tribini „Zemzem“ (21. 9. 1990) Enver-ef. Mulahalilović će, kao primjer da se mevludom ispraćaju regruti u Armiju, navesti sljedeće:

„Posebnu pažnju zaslužuje da se ovdje navede i jedan slučaj koji se dogodio u Tuzli 17. marta 1990. godine. Toga dana, iza akšam-namaza, hadži Mujaga Hasanagić priredio je u Behram-begovoj džamiji prigodan mevlud povodom odlaska u vojsku njegovog sina Abdulkadira. Mevlud sa derviškim zikrom i prigodnim ilahijama izveli su, pored tuzlanskih imama Hasan-ef. Spahića, Hamid-ef. Zahirovića, Muhamed-ef. Lugavića, Adil-ef. Pezerovića i Husein-ef. Resića, još i sljedeći imami: Sead-ef. Seljubac, imam iz Gornje Tuzle, šejh Mehmed-ef. Hafizović, imam iz Malog Zvornika, Mustafa Orman i Hikmet Misirlić, vekili Tarikatskog centra (Sinanova tekija) iz Sarajeva, te šejh Ibrahim Alibašić, vekil tekije u Travniku. Svi prisutni su, po običaju, počašćeni mevludskim šerbetom i bombonama...“

*

⁸²³ Sva predavanja i opis sadržaja susreta sačuvani su u pisanoj, neobjavljenoj, formi i čuvaju se, ukoričeni, u mojoj kućnoj biblioteci.

Na hadž su (17. 6 - 9. 7. 1990) išli: Delibegović Izet i Emina, Hadžiselimović Ibrahim i Sajma, Hadžiselimović Salih i Bejda.⁸²⁴

*

Te 1990. godine na bolji svijet je preselio moj muhaffiz rahmetli hafiz Nurudin Nurija-ef. Hodžić [1915-1990]⁸²⁵. Kod njega sam tih godina započeo učiti hifz. To je, nažalost, ostalo nedovršeno. Hafiz je pri jednom našem „preslušavanju stranica“ u Gornjoj Tuzli prisustvovao dženazi koja je bila taj dan. Ne sjećam se čija je bila, ali je ukop bio na mezarju Kalinovac. To se mezarje hafizu posebno dopalo i izrazio je želju da tu bude ukopan. Želja mu je ispunjena.

*

DŽENAZA HAFIZU NURUDINU HODŽIĆU 1990.

⁸²⁴ AMIZGT, akt br. 16/90 Zahtjev za izdavanje vize od 21. 5. 1990.

⁸²⁵ Hafiz Nurudin Nurija Hodžić je rođen u Gornjem Srebreniku 3. 3. 1915. godine. Nakon osnovnog obrazovanja završio je Svirac-medresu u Gradačcu. Hifz je završio 1966. godine u svojoj pedeset drugoj godini života. Službovao je u Gornjem Srebreniku, Bosanskom Novom, Srebrenici, Tuzli i Gornjem Rahiću. Nakon penzionisanja 1973. godine obavljao je dužnost imama Brđanske džamije u Tuzli. Hadž je obavio 1981. godine. Umro je u Tuzli 1990. godine a dženaza mu je bila u Gornjoj Tuzli. Ukopan je, prema svojoj želji, na mezarju „Kalinovac“. Vidi: F. Fazlić, *Hafizi u Bosni i Hercegovini u posljednjih 150 godina*, Sarajevo, 2006, str. 302.

U Gornjoj Tuzli se dženaze oglašavaju sallom koja se, najčešće, uči na svim džamijama. Duskora se mejt nosio ispred džamije pred kojom je klanjana dženaza do mezarja na ramenima džematlija. Danas se prevozi namjenskim kolima.⁸²⁶ Hangi [1866-1909] o nošenju mejta kaže: „Pristupe četiri čovjeka koji su nosilima najbliži, prihvate nosila za ručice, podignu merhuma na ramena i ponesu ga prema groblju. Prvo idu oni koji nose mrtvaca, a kraj njih i iza njih ostali narod. Dok mejita nose, redom se mijenjaju, jer je vrlo korisno mrtvaca makar i malo do njegova kabura, groba, ponijeti. Za svaki korak što čovjek mrtvaca do groba ponese, dobiva on četrdeset sevapa.“⁸²⁷

DECENIJA DESETA

1991.

Novi reisul-ulema je Jakub-ef. Selimoski (period 1991-1993)⁸²⁸

*

Dana 4. 1. 1991. godine (17. džumadel-ahir 1411), u našoj kući u Gornjoj Tuzli, sa svojeručnim potpisom arebicom, šejh Mehmed-ef. Hafizović mi je dao Izun na zikr. Dana 17. 2. 1991, na našoj Islamskoj tribini Zemzem u

⁸²⁶ Tekst salla vidi u: Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 109.

⁸²⁷ A. Hangi, *Život i običaji*, str. 208.

⁸²⁸ Jakub-ef. Selimoski je rođen 1946. godine u Kičevu, SR Makedonija. Osnovno obrazovanje je stekao u svom rodnom mjestu. Po završetku osnovne škole završava Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu 1966. godine. Nakon toga upisuje se na Filološki fakultet - Odsjek orijentalistike u Beogradu. Na El-Azharu Jakub-ef. Selimoski upisuje odsjek Istorije i civilizacije koji uspješno završava 1972. godine. Poslije završetka studija Jakub-ef. se vraća u domovinu i stavlja na raspolaganje Islamskoj zajednici Makedonije, koja ga prihvata i postavlja za vjersko-prosvjetnog referenta Starješinstva. Sljedeće godine 1973. po potrebi biva premješten na radno mjesto sekretara Starješinstva IZ-e u Makedoniji. Poslije smrti hadži hafiz Bedri-ef. Hamida, Jakub-ef. je prvo postavljen za vršioca dužnosti predsjednika, a zatim je od Vrhovnog sabora Islamske zajednice Jugoslavije 1981. godine imenovan i za predsjednika Starješinstva IZ-e Makedonije. Početkom 1990. godine VIS je hadži Jakub-ef. imenovao za vršioca dužnosti reisul-uleme. Na sjednici Izbornog tijela 9. marta 1991. godine izabran je tajnim glasanjem za reisul-ulemu Jugoslavije, između četiri kandidata. Na toj poziciji ostaje sve do 1993. godine. Na ahiret je preselio 29. 3. 2013. godine, a ukopan je u rodnom Kičevu, u Makedoniji.

Zagradračkoj džamiji, nakon izlaganja teme „Zikr – stalno sjećanje na Allaha, dž.š.“, šejh Mehmed-ef. je, poslije jacie namaza, prvi put javno u G. Tuzli, i prvi put u toj džamiji, održao jedan kratki medžlisi zikr. Većini je to bio prvi susret s halkom i zikrom na taj način, tako da su doživljaji bili različiti, od iznenađenja do divljenja. Dana 15. 5. 1991. godine u našoj kući sam (zajedno sa dervišom Hamzom Smajićem) primljen u dervise (*intisab i bej'at*). Dana 2. 8. 1991. unaprijeđen sam u Šejhovog rehbera za Tuzlu i okolinu, u džamiji na Kušlatu.⁸²⁹

1992.

Obavljajući svoje svakodnevne obaveze imama, hatiba i muallima, imao sam priliku gledati kako kamioni s vojnicima JNA prolaze pored Čaršijske džamije prema Majevici. Gornjotuzlaci koji imaju svoja imanja na granici s Kovačicom bili su očevici kako se, uz pojašnjenje da se radi o priprema za vojne vježbe, vojska ukopava na istočnoj strani Gornje Tuzle. Prema Majevici. Na Majevici su viđene aktivnosti koje su davale razlog za brigu.

Prateći razvoj situacije u ratom zahvaćenoj Republici Hrvatskoj, u Gornjoj Tuzli su aktivisti Stranke demokratske akcije i članovi tek osnovane Patriotske lige vršili pripreme za odbranu domovine od sve izvjesnije agresije koja je prijetila Bosni i Hercegovini. Kada su početkom aprila agresorske snage izvršile gnusne zločine u Bijeljini, bilo je jasno da se mora užurbanije vršiti priprema za odbranu. Uoči Ramazanskog bajrama, u petak, 3. aprila, sazvan je „sastanak članova Savjeta i Skupštine MZ, te ostalih predstavnika društveno-političkih i društvenih organizacija, na kojem se trebala razmotriti političko-bezbjedonosna situacija na širem području naše MZ.“⁸³⁰ Izabran je Krizni štab koji je sve do 8. 6. 1992. godine danonoćno bio u funkciji odbrane svog mjesta.

⁸²⁹ Edib Kravić, *Riječ imama i šejha Mehmed-efendije Hafizovića*, Zvornik, 2009, str. 230. i 333.

⁸³⁰ O detaljima organizacije odbrane Gornje Tuzle u tim početnim danima vidi u: *Organizacija otpora Gornja Tuzla*, zbornik radova sa Okruglog stola "Obilježavanje godišnjice formiranja Kriznog štaba MZ Gornja Tuzla i početka organizacije otpora i odbrane Gornje Tuzle", održanog 3. 4. 2009. godine.

Sačinjen je Operativni program rada. Znali su se koraci vezani za eventualnu evakuaciju ljudi i životinja iz istočnog dijela na zapadni, prema Grabovici, i dalje. Pratio se razvoj događaja u okruženju. Pripremala su se skloništa. Prvi dan Ramazanskog bajrama, u subotu (4. 4), stigle su „čestitke“ od komšija iz Kovačice u vidu mitraljeskih rafala po krovovima naših kuća. Sve je bilo jasno.

A onda je puklo duž cijele Drine. Autobusi muhadžira su dolazili i u Gornju Tuzlu (preko 1.300 osoba). U našoj kući je bio imam sa Snagova Alija-ef. Mehmedović s porodicom. Nakon nekog vremena oni su otišli, a došli su članovi prodice Smajlovića (hadžija Ibrahim, sa hanumom i snahom). Svi, i mi Gornjotuzlaci i muhadžiri s nama zajedno, dočekali smo i 15. maj. Puklo je na Brčanskoj malti. Sutradan smo dobili ultimatum o predaji oružja i mjesta. Hvala Bogu da nismo pristali. To je imalo svoju cijenu. Zajedno s prodicom Smajlović izmjestili smo se prema Grabovici i tu sačekali. Muhadžiri su produžili dalje.

Ne prihvativši ultimatum, dobili smo (17. 5) prve granate, protivavionsku i protivpješađijsku paljbu. Pao je prvi šehid. Naš prvi komšija, Faik Mandžukić.

ŠEHITLUCI NA MUSALLI

*

Iako je već sva bila u ruševnom stanju, Čaršijsku džamiju smo ipak za-
barikadirali popunivši prozore sitnom ciglom. Bože dragi, kako je insan
lahkomislen. Da je samo jedna granata pala na krov, prošla bi unutra. Hva-
la Bogu da nije. Porodicu sam smjestio u Tuzlu kod prijatelja, a ja sam se
vratio i pridružio jedinici saniteta Armije BiH, s doktorom Mehmedom
Husejnefendićem [1944-1992] na čelu. Nakon četrdeset dana i porodica se
vratila. U početku su većinu vremena provodili u podrumu, a onda su se
i oni navikli. Kada granatiranje počne, liježe se na pod i na Boga oslanja.

Vjerske aktivnosti su se svele na osnovno.

*

Dženaze su bile bolne. Nikada se ne može zaboraviti 19. 6. 1992. godine
kada se vodila žestoka bitka za „Hrastik“. Samo tog dana šest Gornjotuzlaka
je izgubilo život za odbranu naše domovine, a to su: Samir Kuranović (Zlatni
ljiljan), Hasan Malagić, Ibrahim Karić, Seid Terzić, Nurdin Hadžibeganović
i Zejćir Čatibušić. Taj dan smo dženaze šehidima klanjali pojedinačno. Još
nismo upoznali pojam „kolektivna“ dženaza. Hvala Bogu, granatairanja u
tim momentima nije bilo. Sve smo ukopali u tišini, neke na „Musalli“, neke na
„Gradu“ (Nurdin) i haremu Potočke džamije (Zejćir), ali nam je Ibrahim ostao
za mrkli mrak. Mezarje „Džamište“ je bilo izloženo snajperu. Mezar se kopao
iza maske grmlja. Nosili smo ga kroz mahal a prst se pred okom nije vidio.
Nikada Gornju Tuzlu, ni prije ni poslije, nisam vidio mračniju. Uličnih svjetala
odavno nije bilo, a ako je bilo pokoje u sobama, prozori su zastrti dekama da
se ne vide. Kada smo se spremali da Ibrahima spustimo u mezar, našao nas je
snajper sa IC uređajem. Okolni nišani su bili zaklon. Ipak smo uspjeli obaviti
ukop. Rahmet dušama svih gornjotuzlanskih šehida. Dan bitke za „Hrastik“ se
i zvanično obilježava kao Dan Mjesne zajednice Gornja Tuzla. „Gornja Tuzla je
za odbranu Bosne i Hercegovine dala 43 šehida i poginula borca⁸³¹, više od 60

⁸³¹ Spomen obilježje „Šehidska česma“ u centru Gornje Tuzle je podignuto u čast 43 šehida
i poginula borca iz Gornje Tuzle 1992-1995. Spisak šehida i poginulih boraca u odbrani
Gornje Tuzle vidi u: Husein Bakalović, *Naša porodica*, Tuzla, 2010, str. 35. Tu H. Bakalović
iznosi i spisak 25 ubijenih civila.

je ratnih vojnih invalida i blizu 100 civilnih žrtava rata“, podaci su koje iznosi Koordinacija boračkih udruženja.⁸³²

*

Tih prvih dana agresorska granata je na kućnom pragu ubila dugogodišnjeg predsjednika Odbora IZ-e Gornja Tuzla Ševkiju Skendića i njegovu hanumu. Nismo ih mogli sahraniti na nekom našem mezarju nego u Grabovici, gdje je i prvi šehid Faik. Bili su evakuisani ali su se vratili. Željeli su umrijeti kod svoje kuće. Tako je i bilo.

PREDSEDNIK OIZ SKENDIĆ ŠEFKIJA S HANUMOM

*

Dok je tenk bio na Drakčinu pogodio je čošak Čaršijske džamije. Iz njega je izbio veliki kamen, dobacio ga do mihraba, i ostavio vidnu rupu. Naravno, sve smo počistili i doveli u red. I nastavili život i rad. To je najveća načinjena šteta na džamijama Gornje Tuzle. Druge su manje, od indirektnih pogodaka.

*

⁸³² <https://faktor.ba/vijest/trajna-opomena-i-sjecanje-na-sve-sehide-gornje-tuzle/40856>, Objavljeno: 19. 06. 2019. Pristupljeno: 20. 8. 2023.

Kurban-bajram je bio 11. juna. Imali smo veliku dilemu gdje kanjati bajram-namaz. Za meso smo imali rješenje. Vojna kuhinja. Nakon razmatranja nekoliko mogućih lokacija, odlučili smo se za Memiševića vikendicu na vrh Zvrhale. Prilično je zaklonjena šumom, u podnožju brda. Policija je obezbjeđivala objekat, a manjem broju džematlija smo odluku o lokaciji saopćili tek pred zorom. Radi sigurnosti. Sada kao da gledam tužna lica džematlija u tijesnoj sobici te vikendice. Hutbu sam držao sa stolice. U očima nekih ljudi su bile suze. Teško, ali nismo mogli dozvoliti da se bajram-namaz nikako ne klanja.

*

Sanitet se nekoliko puta premještao. Iz „Gudelja“ Ibrahima Mandžukića u kuću Samira Alibegovića, pa Društveni dom, itd. Koliko je samo rana previjeno, ranjenika proslijedeno na Gradinu... Nakon nekoliko mjeseci sam demobilisan i vraćen na redovne dužnosti.

Pošto više nismo bili na meti snajpera, dušmani su bacali granate u naselje kao u gnijezdo. Nasumice. I nasumice su pucali mitraljeskom paljbom. Vraćajući se s namaza, Čaršimahalom, znali smo se sklanjati iza kuća jer su meci padali po putu.

Vjeronauku smo izvodili po mahalskim punktovima gdje su djeca dolazila na školsku nastavu.

*

Štab civilne zaštite Mjesne zajednice Gornja Tuzla je, preko jedinica civilne zaštite, do kraja mjeseca augusta 1992. izvršio neophodne radove na sanaciji oštećenja na džamijama u Gornjoj Tuzli u cilju spašavanja imovine i dalje zaštite.

Radovi su izvedeni na sljedećim objektima u sljedećem obimu:

1. U Potrmahalskoj džamiji (3-5. 7. 1992) izvršena je zamjena polomljene letve; pretres crijepa uz dodatak novog; čišćenje polomljenog stakla s prozora, nabavka najlona i njihovo postavljanje na okna zbog zaštite od kiše; iznošenje mokrih ćilima iz džamije, čišćenje, sušenje i ponovno unošenje istih u džamiju; grubo čišćenje

unutrašnjeg dijela džamije koja je prokišnjavala oko 45 dana zbog oštećenja krova i čišćenje harema...

2. U Potočkoj džamiji (6-7. 7. 1992) obavljena je zamjena oštećenog krovnog roga; popravka oštećene letve; pretres crijepa uz dodatak novog; iznošenje, pranje, sušenje i ponovno steranje ćilima, uz prethodno čišćenje unutrašnjeg prostora džamije.
3. U Bijeloj džamiji (8. 7. 1992) obavljeni su radovi na čišćenju džamije, otresanje i ponovno steranje ćilima, uz prethodno čišćenje unutrašnjeg prostora.

Na ostalim džamijama do tada nije bilo potrebe za hitnijom intervencijom. Radovi su izvedeni u koordinaciji s Odborom IZ-e Gornja Tuzla, a sačinjen je i detaljan izvještaj. Potpisuje ga komandant Štaba CZ Mehanović Hazim.⁸³³

*

HUSEJNEFENDIĆ DOKTOR MEHMED, NIŠAN

⁸³³ AMIZGT, akt Izvještaj Štaba CZ od 26. 8. 1992.

Od dušmanske ruke poginuo je, u augustu, moj komandir jedinice saniteta doktor Mehmed (Tahira) Husejnefendić [1944-1992]. Uključio se u redove Armije Republike Bosne i Hercegovine kako bi ranjenima pružio svoju stručnu pomoć. U toj plemenitoj misiji je i život dao. Rahmet mu duši. Prilikom dženaze (a mezar mu je na „Džamištu“) od ovog šehida Gornjotuzlaci su se oprostili riječima:

„Dragi naš Mehmede,

Tvojoj mladosti i neustrašivosti, ljudskom dostojanstvu i doprinosu za odbranu, odaje dužno poštovanje tvoja Gornja Tuzla. Priroda koja te okruživala, njive i voćnjaci u koje si stalno odlazio sada su svjedok velikog bola i tuge što nas zauvijek napuštaš.

U srca Tvojih saboraca usađen je ponos što su imali takvog doktora kakav si bio ti, doktore, jer si svojim radom dao neizbrisiv primjer u odbrani slobode čovjeka da bi živio sretno u slobodnoj Bosni i Hercegovini. Znao si da bez tvoje Gornje Tuzle, u kojoj si ugledao svijet, bez slobodne Tuzle, nema opstanka ni hiljadugodišnje države Bosne i Hercegovine. Stupio si u kolonu hrabrih branilaca i krenuo u borbu za sretan život. Za takav cilj, dragi Mehmede, dao si najvrednije što si imao – svoj život.

Zato su Tvoji najbliži - supruga Amira i kćerka Begajeta, braća Fehim i Muhamed, i ostala rodbina, Tvoji saborci i svi mi ispunjeni tugom što je tako rano prekinut tvoj životni put. Ponosni smo što si živio sa nama i što je Gornja Tuzla iz svojih njedara dala neobično vrijednog čovjeka i vrsnog ljekara.

Dragi naš doktore Mehmede, obećavamo ti nad tvojim mezarom da te nikad nećemo zaboraviti, da će tvoja hrabrost i tvoje djelo vječno živjeti u nama u znaku zlatnih ljiljana. Slobodna Bosna i Hercegovina će znati i umjeti da se oduži tebi i tvojim najbližim.

Gornja Tuzla će uvijek pamtiti svoga šehida.

Neka je rahmet Tvojoj duši.

Gornja Tuzla, 30. 8. 1992. godine.“

Danas centar gornjotuzlanske čaršije nosi naziv Trg doktora Mehmeda Husejnefendića.

1993.

Na ratnu funkciju naibu-reisa postavljen je dr. Mustafa-ef. Cerić. Nakon rata je imenovan reisul-ulemom (period 1993-2012).⁸³⁴

*

Na dužnost muftije tuzlanskog postavljen je Husein-ef. Kavazović (period 1993-2012)⁸³⁵ Danom njegovog imenovanja (1. 3. 1993) počinje s radom i Muftijstvo u Tuzli.

*

⁸³⁴ Dr. Mustafa-ef. Cerić je rođen 1952. godine u Velikom Čajnu kod Visokog. Osnovnu školu je završio u rodnom mjestu, a Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu 1972. godine. Diplomirao je na Univerzitetu al-Azhar u Kairu 1978. godine. Nakon toga radi kao imam (vjersko-prosvjetni referent) u Bijeloj džamiji u Gračanici do 1981. godine. Odlukom Starješinstva biva imenovan za imama u Islamskom kulturnom centru u Čikagu. U Čikagu završava postdiplomske studije iz islamske teologije na Odsjeku za bliskoistočne jezike i civilizacije, gdje i doktorira 1986. godine. Uporedo s imamskim poslom predavao je na Američkom koledžu u Čikagu. Nakon petogodišnjeg imamskog rada i studiranja u Čikagu, vraća se u domovinu na mjesto glavnog imama u Zagrebačkoj džamiji. Dr. Mustafa-ef. Cerić je bio glavni imam u Zagrebačkoj džamiji, docent na Islamskom teološkom fakultetu u Sarajevu, predsjednik Udruženja ilmije u Hrvatskoj i Sloveniji, član redakcija „Islamske misli“ i „Glasnika“ i suradnik Opće enciklopedije leksikografskog zavoda Miroslav Krleža. Od 1991-1993. je profesor na Institutu za islamsku misao i civilizaciju u Kuala Lumpuru, Malezija; 1993. je izabran za naibu reisa u ratnom Sarajevu; 1996. je primio Menšuru za vršenje dužnosti reisul-uleme. Godine 2005. je ponovo izabran za reisul-ulemu i na toj dužnosti ostaje do 2012. godine, kada odlazi u penziju.

⁸³⁵ Dr. Husein-ef. (Hasana) Kavazović je rođen 3. 7. 1964. godine u Jelovče Selu kod Gradačca. Osnovno obrazovanje je stekao u rodnom mjestu, a Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu je završio 1983. godine. Na Šerijatskom fakultetu Univerziteta Al-Azhar u Kairu je studirao u periodu od 1985. do 1990. godine. Magistarski rad i doktorsku disertaciju odbranio je na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu, iz područja šerijatskog prava. Radno iskustvo je sticao kao imam, hatib i muallim u džematima u Srebreniku i Gradačcu. Obavljao je funkciju muftije tuzlanskog u periodu od 1992. do 2012. godine, a u članstvo Sabora Islamske zajednice Republike Bosne i Hercegovine izabran je prije Agresije na Bosnu i Hercegovinu. Na poziciju reisul-uleme je izabran 2012. godine.

U ratnim uslovima, raspadom bivše SFRJ, u samostalnoj, nezavisnoj i suverenoj državi Republici Bosni i Hercegovini, Obnoviteljski sabor je na svom zasjedanju 28. 4. 1993. godine, između ostalog, donio i ustavnu odluku kao privremeni ustavnopravni dokument kojim se uspostavlja prekinuta autonomija Islamske zajednice u BiH i kojim se definira i uređuje njena nova organizacija i djelovanje. Izabran je naibu-reis i njegov zamjenik. U odnosu na raniji ustav novine su: naibu-reis, zamjenik naibu-reisa, Rijaset i Obnoviteljski sabor. Ostali sadržaji su uglavnom preneseni iz ranijeg ustava. Ustavne odluke će biti dopunjavane više puta u toku ratnih godina sve do donošenja novog ustava 1997. godine.

*

Prvi ratni ramazan u Gornjoj Tuzli je nezaboravan. Sjećamo se vjerskih aktivnosti koje su bile pod pritiskom, ali srčane. Jedan od omladinaca iz predratnih druženja, vrijedni Fuad Hadžimehmedović⁸³⁶, ovako opisuje taj ramazan:

„Teravije su obavljane po ‘posebnom režimu’, u skraćenoj verziji, ali to nije značilo manji broj osoba na tom namazu. Posjećenost je bila velika. Bijela džamija, u kojoj sam bio imam tog ramazana, bila je puna. Ovdje bih dodao lični doživljaj koji mi je pokazao šta znači snaga vjere i šta je ljubav prema Allahu. Naime, taj ramazan je prvi ramazan u kojem je moj [amidžić] Adil [Hadžimehmedović] zapostio i krenuo na namaz u džamiju. Sjećam se prve teravije i, prije toga, prvog akšama. Abdest smo uzimali zajedno i tako ga naučili. To je bio prvi dan - gledao je i tako uzimao abdest, a na kraju tog istog ramazana je savladao toliko toga da je i u Kur'anu počeo učiti, a sufaru je učio kod Sead-ef.

⁸³⁶ Fuad Hadžimehmedović je rođen u Tuzli 10. 6. 1974. Osnovnu školu je završio u Gornjoj Tuzli a srednju elektro-tehničku u Tuzli. Nastavio je dodiplomski i postdiplomski studij i stekao zvanja: profesor filozofije (Univerzitet Shahid Bahasthy, Teheran, Iran, 2001), magistar komparativnih religija i gnosticizma (Teheranski univerzitet, Teheran, Iran, 2004) i doktor humanističkih nauka iz oblasti filozofije (Univerzitet u Tuzli, Tuzla, Bosna i Hercegovina, 2019). Radio je kao nastavnik religije u Osnovnoj školi Sjenjak u Tuzli (2004-2010); profesor filozofije i logike u Gimnaziji Ismet Mujezinović u Tuzli (2010-2014); vanjski saradnik/stručnjak iz prakse/asistent na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli na predmetima: Savremena filozofija, Uvod u filozofiju, Antička filozofija, Ontologija, Politička filozofija, Etika, Srednjovjekovna filozofija (2007-2016). Obnašao je više političkih funkcija kantonalnog i federalnog nivoa u periodu 2014-2023.

Mislim da je nakon samo dvije godine, pošto je završio kurs za mujezine i teravih-imame u Tuzli⁸³⁷, dobio priliku da bude imam Potočke džamije. Tu je klanjao teravije, a onda nastavio i noćne namaze. Precizno ne znam vrijeme kad je to bilo, ali znam da je bilo. Tu je imao i prvi susret sa šejh Mehmedom u džamiji, kada je šejh tumačio njegovo ime i svaki harf u imenu.⁸³⁸

Vrijeme prvog ramazana je i vrijeme prvih ozbiljnijih druženja koja su bila uglavnom skromnija, ali vrlo bliska, uz stalnu svijest o opasnostima zbog ratnih dešavanja. Cijelo jedno šire društvo je postepeno počelo s prakticiranjem vjere. Nije se to ograničilo samo na jednu ekipu, nego se taj trend nastavio.⁸³⁹

*

U ČARŠIJSKOJ DŽAMIJI DEVEDESETIH GODINA

⁸³⁷ Kurs je realiziran u organizaciji Muftijstva tuzlanskog u vremenu od 29. 1. 1993. do 17. 2. 1993, a uz pomoć islamske humanitarne organizacije "Igasa". Svaki polaznik je dobio urednu potvrdu o završenom kursu. Svršenici su bili osposobljeni za mujezinsku službu a za imamsku su bili obavezni zatražiti saglasnost od Muftijstva. Komisiju koja je davala svoje mišljenje o osposobljenosti svršenika kursa činili su: hfz. Abdulah-ef. Budimlija (kiraet), Sead-ef. Seljubac (akaid) i Muhamed-ef. Lugavić (fikh). Potvrde je za Muftijstvo potpisao Besim-ef. Čanić. Kao jedan od predavača časove akaida na Kursu je držao Šejh Mehmed-ef. Hafizović. Sadržaj jedne takve potvrde vidi u: E. Kravić, *Riječ imama i šejha*, str. 334. i 354.

⁸³⁸ Adil Hadžimehmedović trenutno živi i radi u Teheranu (Iran). Televizijski je voditelj i prevoditelj na Televizijskoj mreži SAHAR Iran. Oženjen je i ima dvoje djece.

⁸³⁹ Svoje sjećanje s nama je Fuad Hadžimehmedović podijelio 22. 11. 2023. godine.

Zadnjih deset dana ramazana 1993. godine imali smo čast da provedemo dane itikafa sa rahmetli šejhom Mehmed-ef. Hafizovićem u Čaršijskoj džamiji. (Tu su bili još vojnici iz njegove jedinice: rehber Izudin Ibrahimović i derviš Mustafa Berbić). U noći Lejlei-kadr proučen je mevlud i zikr, te klanjana nafil. Jedno predivno iskustvo. Neopisivo. U najtežim ratnim uslovima, a tako blagoslovljeno.⁸⁴⁰ Svjedočili smo kako Šejhov ask prema Rabbu izbija iz njega i kad spava. I spavajući je šapatom izgovarao: „Allah, Allah, Allah...”⁸⁴¹

*

Mulahalilović praksu itikafa opisuje ovako: „Taj običaj i Alejhisselamova praksa kod nas se provodi na taj način što se u svim mjestima, u kojima žive muslimani i u njima postoje džamije, imam ili mujezin, ili neko treći zatvaraju u i'tikaf, koji počinje od ikindije dvadeseti dan i traje do iza ikindije-namaza zadnjeg dana ramazana. Za cijelo to vrijeme muttekif ne napušta džamiju osim za svoje nužne potrebe, promjenu abdesta i sl. Običaj je da imućnije džematlije pripremaju i donose iftare i ručkove (na sehur) onima koji su u i'tikafu, koje uz njih koriste po običaju još: mujezini džamija, putnici namjernici i sl. Nekada su te iftare i ramazanske ručkove obavezno koristili i tobdžije, koje su palile prangije i topove za iftar i sehur (prestanak i nastanak posta).”⁸⁴²

*

Krajem mjeseca aprila 1993. godine Odbor Islamske zajednice Gornja Tuzla je otvorio saradnju s Udruženjem bosansko-muslimanskih intelektualaca Gornja Tuzla (predsjednik: Izudin Hadžibeganović).⁸⁴³ Odbor IZ-e G. Tuzla je Udruženju BMI uputio prijedlog da se zajednički pristupi obnovi ratom oštećenih objekata, a u dopisu su nabrojani: izgradnja Čaršijske džamije iz temelja (granatama je protrešena); renoviranje stare zgrade

⁸⁴⁰ E. Kravić, *Riječ imama i šejha*, str. 229.

⁸⁴¹ E. Kravić, *Isto*, str. 5.

⁸⁴² E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 78.

⁸⁴³ AMIZGT, akt Ponuda za saradnju od 28. 3. 1993. i akt br. 7/93 Odgovor na ponudu od 1. 4. 1993.

Odbora (bivši Mekteb); izgradnja gasulhane; izgradnja tekije; renoviranje Turbeta; izgradnja Mesdžida (razmotriti lokaciju Novog Naselja); uređenje svih džamijskih harema i drugih mezarja; na mezarju „Musalla“ mjesto na kome su pokopani pali borci Gornje Tuzle urediti na poseban način s istovjetnim nišanima.⁸⁴⁴

*

Te 1993. godine umro je Mustafa-ef. Dervišagić.

Dervišagić (Abdulah) Mustafa je, kako stoji u jednom dokumentu [*Kartoteka*] iz 1950. godine, rođen u Gornjoj Tuzli [13. 4] 1919. godine. Završio je tri razreda Behram-begove medrese u Tuzli. Bio je imam u Gornjoj Tuzli od 1939. godine, a po dekretu Ulema-medžlisa br. 10335/39.⁸⁴⁵

Mustafa-ef. je prvi razred Medrese pohađao školske 1930/1931. godine.⁸⁴⁶ Radio je kao imam u Potrmahalskoj (Hadži Husejn) džamiji.⁸⁴⁷ U spisku vjerskih službenika iz 1939. godine uz njegovo ime stoji podatak da je na dužnost stupio 20. 4. 1939. godine, nakon smrti ranijeg imama hafiza Ruvejda Nakića, koji je umro na taj datum.⁸⁴⁸

Godine 1942 (12. 6) Mustafa-ef. je od Kotarskog VMP u Tuzli zatražio uvjerenje da još obavlja svoju dužnost u svrhu „dokaza kod vojnih vlasti“. Potvrđeno je da je imam Hadži Husein džamije u Gornjoj Tuzli.⁸⁴⁹ U tom uvjerenju je naveden nešto drugačiji broj dekreta, 10535/39, od 9. 12. 1939. godine.

⁸⁴⁴ AMIZGT, akt br. 8/93 Prijedlog za obnovu objekata od 1. 4. 1993.

⁸⁴⁵ „Rješenjem Ulema-medžlisa u Sarajevu, broj 10.535/39. od 7. decembra 1939., odobreno je Mustafa-ef. Dervišagiću vršenje dužnosti imama H. Husejn džamije u Gor. Tuzli, srez Tuzla.“ Vidi: *Glasnik*, br. 2. Sarajevo, 1940, str. 94.

⁸⁴⁶ *Monografija Behram-begove medrese*, (grupa autora), Tuzla, 2016, str. 50. (Na Iskazu / Spisku/ učenika od 17. 10. 1930. godine on je među učenicima prvog razreda).

⁸⁴⁷ Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik VIS-a*, br. 5-6, Sarajevo, 1981, str. 526.

⁸⁴⁸ ATKT/VMPT, kutija 681, akt Spisak od 22.7.1939. godine; i kutija 691, akt br. 31/43. Hafiz Ruvejd-ef. Nakić je rođen 1886. godine. Jedno vrijeme je bio muallim u sibjan mektebu u Gornjim Petrovicama. Bio je imam u H. Husejn džamiji u Gornjoj Tuzli do svoje smrti. Umro je 20. 4. 1939. godine a ukopan u haremu H. Husejn (Potrmahalske) džamije. Vidi: ATKT/VMPT, kutija 659, akt br. 1209/11 od 21. 12. 1911. godine.

⁸⁴⁹ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 456/42.

Godine 1945. on u jednoj svojoj molbi za izdavanje potvrde o službi napominje da je silom prilika „prekinuo dužnost od 2. 9. 1944. do 12. 4. 1945. ne navodeći razlog. Razlog je pojasnio džematski imam hafiz Ibrahim-ef. Karić u Uvjerenju koje daje 20. 4. 1945. godine, gdje se navodi da je Mustafa-ef. 2. 9. 1944. godine otišao u Brčko, tamo stupio u bračnu vezu, a onda naišao na „zapreku od vojnih vlasti“ da se vrati nazad. Tek nakon oslobođenja Brčkog vratio se u Gornju Tuzlu i „stupio na dužnost imamske službe 12. 4. 1945. godine“. Za vrijeme njegovog odsustva u H. Husejn džamiji ga je mijenjao njegov brat Dervišagić Mehmed-ef.⁸⁵⁰

U bračnu vezu s Kušljugić Nurom Husejnovom stupio je u maju mjesecu 1947. godine. U dokumentaciji koja je priložena prilikom vjenčanja je i ilmi-haber (potvrda) o vjerenici i vjereniku u kojoj, među podacima o Mustafa-ef. stoji da je po zanimanju limar a bračni status mu je hudovac.⁸⁵¹ Taj podatak govori da mu je prva žena umrla. Bila je rodom iz Rahića, Šećerbegovića. S njom je imao žensko dijete koje je također umrlo. S Nura-hanumom je imao tri sina (Dževada, Husejna i Nihada) i kćerku (Magbulu).

U napomeni dokumenta *Kartoteka* se navodi da je dužnost imama u Gornjoj Tuzli napustio 10. 3. 1952. a radi se o tome da je imao problema s ateističkim sistemom i domaćim pakosnicima. Iz tog razloga je nakon nekoliko godina službe napustio Gornju Tuzlu i s porodicom se preselio u Sarajevo. Osim imamskih poslova⁸⁵², u Gornjoj Tuzli je imao limarsku radnju. Tim se poslom nastavio baviti i u Sarajevu sve do penzionisanja. „Kao takvog svijet ga prihvata sa povjerenjem, daje mu radove i posao napreduje. Gdje je kakav hair da se uradi, Hadži Mujaga je prvi. Naročito je bio uslužan kod postavljanja peći po džamijama da bi se djeca grijala za vrijeme vjerske pouke. Znao je nabaviti ćumur i drva u isto vrijeme za nekoliko džamija.“⁸⁵³

⁸⁵⁰ ATKT/VMPT, kutija 688, akt br. 170/45. i akt br. 11/45.

⁸⁵¹ ATKT, Fond - Imamat džemata Tuzla, godina 1947 (vjenčani listovi – zapisnici).

⁸⁵² Monografija *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 412.

⁸⁵³ Muhamed Serdarević, „Priče iz života nekadašnjeg Sarajeva (6)“, *Preporod*, br. 24, Sarajevo, 2000, str. 35.

Bio je aktivan džematlija džemata na Ašikovcu, ispod Bjelava. Cijelu svoju bogatu kućnu biblioteku je uvakufio za Potrmahalsku džamiju u Gornjoj Tuzli⁸⁵⁴, a za Medžlis Islamske zajednice Gornja Tuzla uvakufio je polovinu svoje limarske radnje u sokaku do Begove džamije. Mujo Dervišagić je 4. 7. 1969. godine, ispred Bijele džamije, sagradio danas već poznatu česmu "Šljivik". Mnogo godina ta voda služi prolaznicima, mještanima, koji su je nekoliko puta i renovirali, ne samo u vrelin danima nego kao i izvor za piće.

Volio je ilm i ulemu. Družio se s učenim ljudima cijeli svoj radni vijek i pomagao učenike, studente, profesore. Opremao je mektebske učionice i učestvovao u akcijama popravke ili izgradnje džamija. Mektebskim učenicima je kupovao „Mushafe, sufare, ilmi hale, teke, olovke i mnogo šta drugo. Dovoljno je samo bilo da Hadžiju muallim izvijesti o potrebama učenika.“⁸⁵⁵ U sarajevskom džematu Ašikovac je dugo bio mutevelija i najviše njegovom inicijativom i zaslugom unutrašnjost džamije tog džemata je uređena po savremenim standardima, s potpuno funkcionalnom učionicom i kuhinjom za polaznike, a u njenom dvorištu je izgrađen stan za imama.

Njegova hanuma hadži Nura Dervišagić se sjeća: „Prvi put smo na hadždž išli 1974. godine, s dvojica kola. Profesora Kasima-ef. Dobraču i njegovu suprugu tada je vozio njegov đak, u novim kolima i posve besplatno. Sjećam se da je to jednostavno prokomentarisao riječju – nafaka! Putovanje nam je trajalo više od 50 dana. Četrnaest godina poslije išao je sam moj muž Mustafa, a porodično smo ponovo išli 1982. godine.“⁸⁵⁶

⁸⁵⁴ Uvijek je nastojao da se brine da njegova nekadašnja džamija ne oskudijeva literaturom. Kada se 1977. godine u Sarajevu pojavio *Novi Ilmihal* (Udžbenik vjerske obuke Naima Hadžiabdića, Izdavač: Starješinstvo Islamske zajednice u SR BiH), Mustafa-ef. je odmah kupio 20 primjeraka i dostavio ih na raspolaganje džematlijama Gornje Tuzle. Vidi: Arhiva OMIZGT, Akt Starješinstva Islamske zajednice u SRBiH br. 2695/77, od 19. 7. 1977. godine. Imam džamije Merim-ef. Đulović je uradio popis svih bibliotečkih jedinica. Bilo je tu doista vrijednih knjiga, a periodika je bila ukoričena po godištima. *Preporod* na primjer i *Islamska misao*.

⁸⁵⁵ Mustafa Spahić, „Hadži Mustafa-ef. Dervišagić (1919-1993)“, *Preporod*, br. 19, Sarajevo, 1993, str. 15.

⁸⁵⁶ A.Č., „Mevlija Dervišagić: Na hadžu s radijom Bir“, *Preporod*, god. XLI, br. 22/ 960, [15. 11] 2011, str. 19.

Imao je tri sina. Sva tri su završili babin zanat, a kćerka je završila srednju ekonomsku školu. Umro je u Sarajevu 16. 10. 1993. godine, a ukopan na mezarju „Provare“.⁸⁵⁷

*

DERVIŠAGIĆ MUSTAFA 1941.

Ove, 1993. godine, umro je dugogodišnji mujezin Bijele džamije Nedžib Mehičić.⁸⁵⁸

*

Nakon drugog direktnog pogotka u porodičnu kuću, a trećeg indirektnog, bio sam prisiljen izmjestiti se, zajedno s porodicom u Tuzlu. Uključio sam se u rad Muftijstva tuzlanskog, a poslije u rad tuzlanske medrese. Tek nekoliko godina kasnije, kada smo u Behram-begovoj medresi dobili internet, neko je s one strane Majevice poslao prijeteću poruku: “One granate

⁸⁵⁷ Sead Seljubac, *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*, Tuzla, 2023, str. 80-83.

⁸⁵⁸ Sead Seljubac, *Isto*, Tuzla, 2023, str. 73.

su te promašile, ali naredne neće!“ Tada sam shvatio da ti direktni pogoci u porodičnu kuću nisu bili nasumični, nego ciljani.

*

Nakon mog odlaska, dužnosti u Čaršijskoj džamiji je preuzeo prvo Fuad Hadžimehmedović, kratko, a onda privremeno, na tri mjeseca (18. 8. 1993 - 15. 12. 1993), za imama u Čaršijskoj džamiji i glavnog imama je angažovan hfz. Husejn Smajić.⁸⁵⁹ Muftija tuzlanski Husein-ef. Kavazović mu je polovinom augusta dao saglasnost „na određeno vrijeme, do sticanja normalnih uslova za proceduru oko zasnivanja radnih odnosa“.⁸⁶⁰ Kao imam Čaršijske džamije dana 25. 8. 1993. popunio je dosije džemata Čaršija, u kojem navodi da je taj džemat na slobodnoj teritoriji i da mu pripadaju tri objekta: Mekteb (koji je u ruševnom stanju), Baruthana (koja je u fazi renoviranja)⁸⁶¹ i imamski stan (koji je nedovršen). Pripadaju mu i dva mezarja: harem džamije koji nije aktivan i mezarje „Džamište“ koje se koristi. Hafiz Smajić je bio i vjeroučitelj u osnovnoj školi G. Tuzla.

Za hafiza Husejna i druge imame zatražena je saglasnost od Muftijstva tuzlanskog. Zahtjevom se potražuje saglasnost za prijem u radni odnos na odeđeno vrijeme za sljedeća lica: 1. Hfz. Smajić Husejn-ef., rođen u Seljublju, 1. 2. 1972, student Univerziteta u Medini, za džemat Čaršija. 2. Mujaković Husein-ef., rođen u G. Tuzli 11. 2. 1915, penzioner, za džemat Zvrhjala. 3. Imamović Kemal, rođen u Vukovijama 16. 9. 1973, učenik GHM, za džemat Potrmahala. 4. H. Mehmedović Fuad, rođen 10. 6. 1974, učenik GHM, za džemat Potočka mahala.⁸⁶² Dobili su saglasnost.⁸⁶³

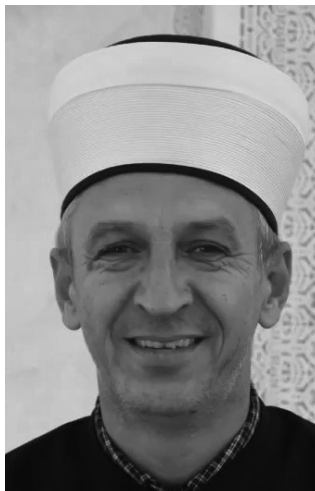
⁸⁵⁹ Hfz. Husejn Smajić, sin Kasimov, rođen je 1. 2. 1972. godine u Seljublju. Završio je Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu 1990. godine. Od 1996. godine uposlen je u džematu Međaš (MIZ Kalesija).

⁸⁶⁰ Saglasnost br. 164-8/93 od 18. 8. 1993. godine.

⁸⁶¹ Taj se objekat u tabeli koja prikazuje kulturno-historijsko i graditeljsko naslijeđe općine Tuzla iz 1986. godine navodi kao magaza-barutana i kao spomenik II kategorije, odnosno objekat regionalnog značaja. Vidi o tome: Mirsad Omerčić, „Sahat-kule sjeveroistočne Bosne“, *Baština sjeveroistočne Bosne*, br. 3, 2010. Tuzla, 2011, str. 107-108.

⁸⁶² AMIZGT, akt br. 15/93 Zahtjev od 18. 8. 1993.

⁸⁶³ AMIZGT, akt Muftijstva br. 164-8/93 Saglasnost od 18. 8. 1993.

SMAJIĆ HFZ. HUSEJN

U Bijeloj džamiji imam je bio Husein-ef. Mujaković, u Potrmahalskoj Kemal-ef. Imamović⁸⁶⁴, a Fuad Hadžimehmedović je prešao u Potočku džamiju.⁸⁶⁵ Dana 15. 12. 1993. godine u Gornju Tuzlu, u Čaršijsku džamiju, umjesto hafiza Smajića⁸⁶⁶, za imama i glavnog imama, dolazi Mustafa-ef. Alić.⁸⁶⁷ On će na toj dužnosti ostati do 30. 4. 1994.

⁸⁶⁴ Imamović (Fadil) Kemal je rođen 1973. godine u Donjim Vukovijama, Kalesija. Gazi Husrev-begoviću medresu je dovršio školske 1994/95. Diplomirao je na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu 6. 3. 2012. Živi i radi u Sarajevu. Oženjen je i ima dvije kćerke. Bio je imam u Potrmahalskoj džamiji u periodu: 15. 9. 1993 – 1. 4. 1995.

⁸⁶⁵ U Dosijeu džemata koji je popunio za Potočku mahalu, osim datuma rođenja (10. 6. 1974) stoji i da je učenik Gazi Husrev-begove medrese.

⁸⁶⁶ Zahtjev za razrješenje br. 31/93 od 15. 12. 1993. godine.

⁸⁶⁷ Mustafa (Alija) Alić je rođen 7. 1. 1969. u Dobraku, općina Srebrenica. Gazi Husrev-begoviću medresu u Sarajevu je završio 1988. Nakon toga je radio u džematu Liješće, jednom od najistočnijih džemata u našoj zemlji, odmah uz rijeku Drinu, na granici sa Srbijom, 50 km. od centra Srebrenice. Godine 1989. ide na odsluženje vojnog roka. U džematu Crnići, tada međžlis Kreševo a danas međžlis Kiseljak, radi od 1991. Tu ga zatiče Agresija na BiH. U Armiju BiH stupio je 1. 7. 1992. na području općine Fojnica, gdje ostaje do 23. 8. 1993. (Općinski štab odbrane Fojnica, Uvjerenje br. 05/2052 od 23. 8. 1993). Nakon protjerivanja Bošnjaka iz tog područja 1993. godine, sa svojom hanumom Mevlijom i kćerkicom Lejlom,

S Mustafa-ef. u Gornju Tuzlu dolazi i njegova hanuma muallima Mevlija⁸⁶⁸ koja će raditi kao muallima⁸⁶⁹ i vjeroučiteljica u Osnovnoj školi Gornja Tuzla⁸⁷⁰ za vrijeme njihovog boravka kod nas (1993-2000). Duže vremena je obavljala i poslove gasalke.

U Rješenju Muftijstva tuzlanskog za njen angažman kao vjeroučiteljice između ostalog stoji:

„Na osnovu člana 31. Zakona o osnovnoj školi (Službeni list 39, od 12. 12. 1990. god.), te na osnovu Konceptije osnovnog obrazovanja nastavnih planova i programa (Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta br. 03-610-262/93), Muftijstvo u Tuzli donosi *Rješenje* da Alić (Barčić) Mevlija, (zvanje) muallima, rođena 23. 9. 1969. u Petrovicama – Kalesija, može izvoditi stručnu nastavu islamske vjeronauke u osnovnoj školi Gornja Tuzla u školskoj 1993/94. godini.

Obrazloženje: Prema Uputstvu i koncepciji osnovnog obrazovanja u R BiH, te na osnovu člana 31. Zakona o osnovnoj školi, kojim se, od školske 1993/94. godine, osigurava uvođenje vjeronauke kao fakultativne nastave u osnovnim školama, i to u svim odjeljenjima od I do VIII razreda, Muftijsko vijeće u Tuzli, na svojoj redovnoj sjednici od 27. 9. 1993. godine, verificovalo je nastavni plan i program islamske vjeronauke za područje Okruga Tuzla, te stručni profil nastavnika koji realizuju nastavni program. Kako imenovana ispunjava uslove za realizaciju nastavnog programa, stekli su se uslovi za izdavanje ovog rješenja.

dolazi na područje Kalesija a odatle se prijavljuje za rad u Medžlisu IZ-e Gornja Tuzla. Iz Gornje Tuzle s porodicom odlazi u Švedsku, gdje danas živi i radi.

O zahtjevu za njihovim angažmanom u Gornjoj Tuzli vidi: AMIZGT, akt br. 30/93, Zahtjev Muftijstvu od 15. 12. 1993. godine.

⁸⁶⁸ Mevlija (Salih) Alić (rođ. Barčić) rođena je 23. 9. 1969. godine u G. Petrovicama, općina Kalesija. Gazi Husrev-begovu medresu je završila školske 1987/88. godine. Zajedno s Mustafa-ef. u Crnićima mu pomaže u mektebu i radi sa ženama.

⁸⁶⁹ Saglasnost Muftijstva tuzlanskog br. 259-12/93 od 16. 12. 1993. godine.

⁸⁷⁰ Saglasnost Muftijstva tuzlanskog br. 260-12/93 od 5. 12. 1993. godine. Kasnije će dobiti Rješenje Rijasetu br. 02-MO-2126/95.

Alić Mevlija, muallima, obavezna je da realizuje predviđene programske sadržaje koje je usvojilo Muftijsko vijeće, te da redovno planira, programira i realizuje nastavne časove i da kontinuirano prati, vrednuje i ocjenjuje učeničko znanje. Osim toga dužna je pridržavati se utvrđenog rasporeda nastavnih časova...”

U početnim godinama (školska 92/93. i 93/94) izvodio se po jedan čas (od predviđena dva) vjeronauke u svakom odjeljenju. Obrazloženje uprave škole je bilo da se radi o interesu učenika, jer smo u ratnoj zoni a ni grijanje nije najbolje.⁸⁷¹

Za svoj rad kao muallime pri Odboru IZ-e Gornja Tuzla Mevlija je potpisala ugovor 19. 12. 1993. godine. Za Odbor je potpisao predsjednik Spahić Jusuf i glavni imam Alić Mustafa.

Mevlija-hanuma ovako vidi njihov rad u ovom Medžlisu:

„U G. Tuzli smo proveli nepunih sedam godina, od 10. 10. 1993. do 1. 7. 2000. Moj Mustafa je radio kao imam u Čaršijskoj, Potočkoj a najduže u Potrmahalskoj džamiji. Ja sam predavala vjeronauku u Osnovnoj školi G. Tuzla svim odjeljenjima, od prvog do osmog razreda, i pomagala u organiziranju vjerskog života, prvenstveno ženskog aktivizma. Rad i sjećanje na G. Tuzlu nikada neće izbljediti jer u tom periodu rata dešavale su se velike stvari u našem privatnom i radnom životu. Ono što će zauvijek ostati u sjećanju na Gornjotuzlake jeste toplina ljudi, veliko razumijevanje, pažnja, poštovanje, ljubav od onih najmlađih u klupama do onih najstarijih u safovima. Za tih sedam godina razvila su se velika prijateljstva. Za ove 23 godine nikada nisam došla u svoj rodni kraj, a da nisam posjetila G. Tuzlu i prijatelje koji su nam pružali nesebičnu podršku za vrijeme života i rada u G. Tuzli.

Posebno sam sretna što sam s vrijednim hanumama u G. Tuzli započela prvu žensku mukabelu 1994. godine koja, el-hamdulillah, do dan-danas nikad nije prekinuta, zahvaljujući mojim vrijednim učenicama koje su tada

⁸⁷¹ AMIZGT, akt Izvještaj o vjeronauci od 22. 6. 1994.

bile prvi ili drugi razred Behram-begove medrese i taj emanet preuzele poslije mene. Na to sam posebno ponosna.

RAMAZAN 1997, POTRMAHALSKA DŽAMIJA

Molila sam Uzvišenog Allaha, dž.š., da mi omogući da takav jedan projekat prenesem u svoj džemat u Stokholmu i, hvala Allahu, u tome sam uspjela. Danas imamo žensku mukabelu na nivou IZBUŠ (Islamska zajednica Bošnjaka u Švedskoj) online putem kojom ja koordiniram, a uče je moje učenice. Posebno sam zahvalna Allahu, dž.š., što mi je to omogućio.

Naša kćerkica Lejla je naučila prva slova u školi u Gornjoj Tuzli i zavoljela svoju učiteljicu s kojom i dan-danas imamo kontakt. Zvuk ezana, miris ramazana i iftara, ašura, Bajrama i bubnjara, sve to podsjeća na vrijeme provedeno u varošici koja se zove G. Tuzla.

Napustiti G. Tuzlu nije bilo lahko. Napustili smo je na poziv Mustafine majke da iz Bosne dođemo u Švedsku. Ispoštovali smo tu njenu želju, a Allah nam je pomogao da u tome uspijemo.⁸⁷²

⁸⁷² Iz sjećanja Mevlije Alić od 22. 11. 2023. godine.

Mevlija-hanuma će 30. 8. 1997. godine, na lični zahtjev, prekinuti stalni radni odnos s Odborom IZ-e Gornja Tuzla, a zasnovati stalni radni odnos s Osnovnom školom Gornja Tuzla, iako će nastaviti davati svoj doprinos muallime u radu Odbora.

*

Prilikom svoje posjete Muftijstvu tuzlanskom, naibu-reis Mustafa-ef. Cerić je, na sastanku sa službenicima Muftijstva u septembru 1993, između ostalog, istakao potrebu „da se započete aktivnosti oko uvođenja islamske vjeronauke u osnovne i srednje škole uznastoji što prije realizovati, s tim što džamija mora zadržati poziciju ključnog faktora u očuvanju i širenju dina.“⁸⁷³

*

Na kućnom pragu, 6. 10. 1993, pred očima rođene majke, poginuo je moj šura rahmetli Muharem Feukić. Kao borac Armije RBiH bio je na brojnim linijama na širem području sjeveroistočne Bosne, a sudbina je htjela da ga granata nađe pred rođenom kućom. Rahmet mu njegovoj šehidskoj duši.

Tom prilikom je ranjena i moja punica Ćimka.

1994.

U Tuzli je Muftijstvo tuzlansko, krajem prošle godine, ponovo pokrenulo list „Hikmet“. Na sjednici Muftijskog vijeća održanoj 3. 1. 1994. godine u prostorijama Muftijstva (Jupiter) je, između ostalog, konstatovano kako je „opći utisak, koji je eksplicite izrečen, da je ‘Hikmet’ svojim kvalitetom zadovoljio, pa čak i premašio očekivanja.“⁸⁷⁴

*

U januaru 1994. godine Odbor IZ-e Gornja Tuzla je, u okviru međusobne saradnje, podržao projekat Udruženja bosansko-muslimanskih intelektualaca Gornja Tuzla „Prezentacija fotografija autora Osmana Hajdarevića.“⁸⁷⁵

⁸⁷³ AMIZGT, akt Zapisnik Muftijstva od 17. 9. 1993.

⁸⁷⁴ AMIZGT, akt Zapisnik Muftijskog vijeća od 3. 1. 1994.

⁸⁷⁵ AMIZGT, akt Zahtjev za novčanu pomoć projektu iz januara 1994.

*

U ponedjeljak, 2. 5. 1994. godine sam, u zbornici Behram-begove me-drese, u suterenu OŠ Jala, od direktora Vahid-ef. Fazlovića dobio jednu od najtužnijih vijesti u životu: kao šehid, na kladanjskom ratištu, život je dao rahmetli Šejh Mehmed-ef. Hafizović, imam iz Malog Zvornika. Gornjo-tuzlaci ga nikada neće zaboraviti. U Gornju Tuzlu je nakon više od osam decenija vratio duh tesavvufa. To je dug koji mu Gornjotuzlaci nikada ne mogu vratiti. A obavezuje ih da ga se sjećaju dovom Milostivom za njegovu plemenitu dušu, i njegovanjem prakse koju je on u tu sredinu donio i za koju je život dao – spoj šerijata i tarikata.

Nekome se može učiniti da je činjenica spoja imama i šejha u njegovom slučaju usputna. To promiče nekako nezapaženo, a smatram da je jako bit-no. Sve je manje imama koji se obogaćuju tesavvufskim iskustvima, kao da sve više zaboravljaju podatak da je u kompleksu Gazi Husrev-begove medre-se, uz prostorije za učenje bio i hanikah (boravište šejhova i derviša), a da je veliki broj čuvenih alima ovog podneblja istovremeno pripadao nekom od derviških redova i u svom radu koristio duhovna bogatstva koja iz sebe nudi islamska duhovnost.

NOĆ PRIJE DŽENAZE ŠEJHU

Meni je Šejh bio drag upravo zbog toga. Bilo je i drugih šejhova od kojih sam mogao dobiti potrebna znanja o tesavvufu, ili s njima zajedno prolaziti neka duhovna iskustva, ali ja sam baš u njemu prepoznao onaj sretni spoj medrese i tekije, a u njegovom učitelju Šejh Hadži-hafizu (kako su zvali Mustafa-efendiju Mujića) osobu kakvih danas, na našu žalost, više nema – alim i šejh starog kova. Eto, to je mene, pored mnogo čega drugoga, uz Šejh Mehmeda držalo petnaestak godina.

SA DŽENAZE 1994.

Tu noć smo otišli po njega u Kladanj (rehber Izet Hadžić i ja). Na povratku s nama je došao i šejh Mesud-ef. Hadžimejlić. Noć je provedena u bdijenju s njegovim mubarek tijelom u mejdanskom mektebu, a dženaza je obavljena sutradan. Takva dženaza nije dugo bila u Tuzli. Veliki broj Gornjotuzlaka je sišao u čaršiju da ga isprati na bolji svijet. Dženazu mu je klanjao Munib-ef. Memić. Prisustvovali su muftija tuzlanski Husein-ef. Kavazović i brojni uglednici vjerskog i društvenog života iz BiH. Hafiz Merim-ef. Đulović je dženazu prelijepo opisao u knjizi Ediba Kravića *Riječ imama i šejha Mehmed-efendije Hafizovića*.⁸⁷⁶ Naveo je da je s ruke na ruku,

⁸⁷⁶ Edib Kravić, *Riječ imama i šejha Mehmed-efendije Hafizovića*, Zvornik, 2009, str. 9-15.

s dlana na dlan, prenešeno tijelo rahmetli šejh Mehmed-ef. Hafizovića od Mejdanske do Jalske džamije, gdje mu je klanjana dženaza. Nekoliko stotina ljudi, prijatelja, suboraca, murida došlo je da na ahiret isprati Šejha. U Jalskoj džamiji klanjana je ikindija namaz koju je, kao imam, predvodio muftija tuzlanski Husein-ef. Kavazović. Dženazu je, kao imam, predvodio Munib-ef. Memić, a u prvom safu su muftija tuzlanski Husein-ef. Kavazović, direktor Behram-begove medrese prof. Vahid-ef. Fazlović, zamjenik direktora Behram-begove medrese Sead-ef. Seljubac, predsjednik Medžlisa Islamske zajednice Tuzla Hasan-ef. Spahić, hfz. Abdulah-ef. Budimlija, šejh Mesud-ef. Hadžimejlić, brigadni general Halil Brzina, tadašnji glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Tuzla Muhamed-ef. Lugavić, glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Živinice Mehmed-ef. Butković, imam Poljske džamije Hamid-ef. Zahirović, profesori u Behram-begovoj medresi Ševko-ef. Sulejmanović i r. Besim-ef. Čanić (u vrijeme kada se piše ovaj tekst Besim-ef. je, Allahovom voljom, već preselio na ahiret), predsjednik Okruga Tuzla Izet Hadžić, komandant Republičkog štaba Civilne zaštite Bosne i Hercegovine Edib Kravić, pripadnici jedinice „Šejh Hasan Kaimija“ s novim emirom Munib-ef. Memićem. Nijet za dženazu namaz izgovorio je Sead-ef. Seljubac. Nakon klanjanja dženaze Munib-ef. Memić se okrenuo džematu i upitao prisutne da li halale merhumu. Na stotine glasova, u jednom dahu, je izgovorilo: „Halalimo!“ Nakon toga, prisutnima se obratio muftija tuzlanski Husejn-ef. Kavazović, a poslije toga je Sead-ef. Seljubac citirao Rumijev „Gazel o smrti“. Prisutnima se obratio i Dževad Gušić u ime Komande 1. muslimanske brigade. Tabut šejh Mehmed-ef. Hafizovića je ponovo podignut na ruke i krenuo put „Golog brijega“ gdje su ga u kabur spustili Sead-ef. Seljubac, Munib-ef. Memić i Dževad Šahbegović. Jantahte je poredao Munib-ef. Prvi grumen zemlje bacio je muftija tuzlanski Husein-ef. Kavazović, a onda slika stotinu ruku koje zagrću svog šejha. Zadnje ajete sure El-Bekare proučio je direktor Behram-begove medrese Vahid-ef. Fazlović, suru Et-Tekasur Hasan-ef. Spahić, suru El-Ihlas r. Besim-ef. Čanić, suru El-Felek Mehmed-ef. Butković, suru En-Nas Hamid-ef. Zahirović, suru El-Fatiha Ali-ef. Ahmetović, a prve ajete sure El-Bekare pročio je muftija

tuzlanski Husein-ef. Kavazović. Dovu je proučio Sead-ef. Seljubac. Nakon toga, pored mezara šejh Mehmed-ef. Hafizovića proučen je kijam-zikr, koji je predvodio nakšibendijski šejh Mesud-ef. Hadžimejlić.

„Mehmed-efendija je rođen 1957. godine u selu Potočari, općina Srebrenica. Tu u Srebrenici završio je osnovnu školu, nakon koje se upisao na Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu, koju završava školske 1977/78. godine. Nakon odsluženja armije počeo je svoj rad kao imam, hatib i muallim u Malom Zvorniku, gdje ga je zatekao rat. Više od mjesec dana ostao je sa svojim džematom, ili bar onim što je od tog džemata ostalo, u Malom Zvorniku, pod izuzetno teškim uslovima. Kada je postalo već nepodnošljivo i kada je zaprijetila opasnost direktno po njegov život i život njegove porodice, uz Allahovu pomoć, među posljednjima iz džemata uspijeva se, preko Srbije, prebaciti u Mađarsku, a odatle, nakon kratkog vremena, prelazi u Hrvatsku. Mehmed-efendija se u Hrvatskoj angažovao na radu s muhadžirima, redovno održavajući vezu s Bosnom. Kada su se za to stekli potrebni uslovi, vratio se u Bosnu i uključio u redove Armije BiH, u Prvu podrinjsku muslimansku brigadu. U sklopu te brigade ubrzo će osnovati jedinicu mudžahida pod nazivom „Šejh Hasan Kaimi“. Kao emira spomenute jedinice suđeni čas ga sustiže za vrijeme jedne od akcija njegove jedinice na prvoj borbenoj liniji.

Mehmed-efendija se vrlo rano počeo interesovati za tesavvuf. Kao učenik Gazi Husrev-begove medrese često je posjećivao tekije, derviške halke i vodio duge razgovore s poznavaočima tesavvufa kakav je šejh h. hafiz Mustafa-ef. Mujić iz Paleža kod Kiseljaka (kao muhadžir boravio je u Visokom). Kao Hadžihafizov murid Mehmed-efendija je brzo napredovao iz stupnja u stupanj, dok nije dostigao sposobnost da sam vodi i podučava svoje vlastite učenike. Cijeli period svog rada u Malom Zvorniku Šejh h. Mehmed-efendija je proveo u neumornom nastojanju da sjeme dina, a time i tesavvufa, posije u što više mladih srca, što mu je, uz Allahovu pomoć, jako dobro uspijevalo. Kao šejh nakšibendijskog tarikata rahmetli Šejh h. Mehmed-efendija se odlikovao nizom svojstava koja su ga, kao ličnost od tesavvufa, vidno krasila. Uvijek je bio vedra i nasmijana lica. S tim izrazom se upoznao s ljudima, takav je s njima vodio plodonosne razgovore, a s osmijehom se i

rastajao. Vedrog lica je spušten u svoj kabur, a takvog će, vjerujemo, i pred Rabba izaći. Ta vedrina je plijenila ljude i ostavljala kod njih prijatan osjećaj. Njegovi dugi dersovi okupljenim učenicima, kao i savjeti pojedinim njegovim muridima, bili su obavezno protkani Kur'anom i hadisom, kao i velikim brojem hikaja iz života sufijskih velikana. Oni kojima se obraćao pomno su ga slušali jer je birao slatke riječi koje bi se urezale duboko u srce i dušu onih koji bi ga slušali. Znao je rahmetli Šejh-efendija da u intimnim razgovorima sa svojim muridima očinski sasluša sve njihove probleme, bez obzira o kojoj vrsti problema se radilo i sve svoje mogućnosti bi koristio da ukloni eventualne teškoće na koje bi oni nailazili. To je stvaralo obostrano povjerenje i produbljivalo čvrstinu veze njega s njima i njih s njim. Šejh h. Mehmed-efendija je bio dosljedan učenju o tesavvufu kojem ga je podučavao njegov šejh i to je učenje i teoretski i praktično prenosio na svoje muride. Ono što bi se kao specifično u ovom pogledu moglo podvući i istaći je činjenica da je rahmetli Šejh h. Mehmed-efendija nastojao, postepeno, kod svojih derviša odstranjivati određene postupke koji nisu dio izvornog tesavvufa. U njegovoj halki nije se činio idžra'. Pred izbijanje rata jedno vrijeme je bio dokinuo kijam zikr, a iz upotrebe pri zikru isključio def i kudum. Ovaj njegov nijet je od izuzetne važnosti, i kao nastojanje zaslužuje da bude nastavljeno i dovedeno do kraja.⁸⁷⁷

Ova kratka biografija je dio mog teksta "Merhum Šejh hadži Mehmed-ef. Hafizović", objavljenog u listu *Hikmet*.⁸⁷⁸

Za sve vidove Šejh h. Mehmed-efendijine borbe na Allahovom putu neka ga Rabb obaspe obiljem Svog rahmeta i raziluka, počasti visokim džennetskim stepenom i društvom skupine dobrih Allahovih robova! Amin, ja Rabbi! Rahmetullahi alejhi rehmeten vasiaten!

*

⁸⁷⁷ Sead Seljubac, "Merhum Šejh hadži Mehmed-ef. Hafizović", *Hikmet*, god. VII, br 6(8), Tuzla, 1994, str. 206.

⁸⁷⁸ O njemu je jako lijep tekst napisala Almasa Hadžić u *Ljiljanu*, br. 92/1, str. 13, pod naslovom „Hasan Kaimija Drugi“.

U istom broju „Hikmeta“ u kojem je objavljen ovaj tekst objavljena je i kasida Šejhu pod naslovom „Ah, moj Šejhu Mehmede“:

Sad moj Šejh se raduje,
s šehidima druguje,
a i ja bih, dina mi,
da me Rabb tim nagradi.
Kol'ko mi nedostaje,
to'lko mi sve bliži je,
jer duša ne umire,
sjećanje me sad zove.
Ah, moj Šejhu, selam ti,
daleko naš prenesi,
prvo našem Dragulju,
našem dragom Resulu.
Ah, moj šejhu Mehmede,
da je meni kod tebe,
da ostvarim dunjaluk,
da posjetim naš Dragulj.
Derviši poručuju,
njihov zikir svi čuju,
Ja, Mehmede, volim te,
za šehadet borim se!

Amina Seljubac (učenica VII razreda OŠ Jala)

*

ČARŠIJSKA DŽAMIJA 1993.

Te 1994. godine još jedan reisul-ulema je bio u posjeti Gornjoj Tuzli. Bilo je to za Kurban-bajram. Te godine je centralna bajramska svečanost Islamske zajednice održana u Tuzli. Sa reisul-ulemom dr. Mustafa-ef. Cerićem su u delegaciji bili: dr. Omer Nakičević, dekan Fakulteta islamskih nauka, Rešid Bilalić, direktor Gazi Husrev-begove medrese, Muhamed Salkić, sekretar Rijaseta IZ-e i Aziz Kadribegović, sekretar Reisul-uleme.⁸⁷⁹ Tom prilikom je cijela delegacija posjetila i Gornju Tuzlu.

„Neposredno nakon završetka bajramske svečanosti, iz džamije se otišlo na groblje [Tuzla] da bi se šehidima proučila Fatiha. Zajedno s Reisul-ulemom bili su predsjednik Okruga Tuzla Izet Hadžić, gradonačelnik Bešlagić, tuzlanski muftija Kavazović, te još mnogi drugi ugledni predstavnici civilnih, vojnih i vjerskih struktura grada i okruga. Nakon toga, delegacija Islamske zajednice otišla je u posjetu G. Tuzli, gdje je Reisul-ulema na skromnoj svečanosti zaklao kurban i pustio u rad česmu sa pitkom vodom, koja je rezultat akcije vrijednih džematlija.“⁸⁸⁰

⁸⁷⁹ Alosman Husejnović, „Tefrika: Veličanstveni Kurban-bajram u Tuzli“, *Hikmet*, god. 8/1994, br. 6, str. 184.

⁸⁸⁰ Anonim, „Delegacija Islamske zajednice u posjeti slobodnoj teritoriji Republike Bosne i Hercegovine“, *Preporod*, god. XXV, br. 6, 1994, str. 4.

Bajramsko druženje upriličeno je u bosanskoj sobi Društvenog doma, gdje su domaćini pokazali da mogu biti izuzetno kreativni i gostoljubivi.

*

S REISUL-ULEMOM CERIĆEM 1994.

Kod nas u Gornjoj Tuzli se zadržao običaj da, „po izlasku iz džamije, nakon klanjanja bajram-namaza, odrasli muškarci i djeca, posjećuju i zija-ret čine mezare svojih bližnjih i uče Kur'an, a najčešće sure Jasin i sevabe poklanjaju za njihove duše.“⁸⁸¹

*

U mjesecu maju 1994. godine u Čaršijsku džamiju za imama (i glavnog imama) dolazi Salih-ef. Jusić⁸⁸² i ostaje na toj dužnosti do danas.

Salih (Muhamed) Jusić je rođen 13. 2. 1963. godine u Vlasenici. Osnovno obrazovanje stekao je u Cerskoj, Vlasenica. Završio je Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu. Kao imam i hatib radio je prvo u džematima Vukotići (1. 9. 1983 - 28. 2. 1987), Odbor IZ-e Zenica, a onda u džematu Rovaši, Odbor IZ-e

⁸⁸¹ E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 57.

⁸⁸² AMIZGT, akt Ugovor od 1. 6. 1994.

Vlasenica (1. 3. 1987 - 5. 4. 1992) i Topčić Polje, Odbor IZ-e Zenica (1. 1. 1994 - 25. 5. 1994). U Gornju Tuzlu dolazi 24. 5. 1994. godine. Bio je član PL BiH od 10. 6. 1991. do 15. 4. 1992, a u Armiji RBiH je od 6. 4. 1992. do 30. 12. 1993. godine. Bio je i član Ratnog predsjedništva općine Vlasenica. Kada se za to ukazala potreba, a na prijedlog muftije tuzlanskog da se u Medžlisu IZ-e Vlasenica imenuje povjereništvo, Rijaset Islamske zajednice donio je zaključak kojim imenuje to povjereništvo od pet članova. Salih-ef. je bio jedan od članova povjereništva. Imenovano Povjereništvo je imalo obavezu da obavlja poslove iz nadležnosti Medžlisa Islamske zajednice Vlasenica sve dok se ne steknu uvjeti za provođenje izbora za članove organa Islamske zajednice na području ovog Medžlisa u skladu s Izbornom odlukom IZ-e.⁸⁸³ U kasnijem periodu su mu potvrđivani dekreti, a zadnji je br. 03-07-1-2440-2/23. od 18. 7. 2023. godine.

U augustu mjesecu 1994. mu je izdata uredna potvrda o radnom angažmanu radi slobode kretanja i putovanja (putovao je za Zenicu).⁸⁸⁴

*

Hor ilahija i kasida Odbora IZ-e G. Tuzla se zvao „Hadži Iskender“, po nazivu džamije. Djelovao je od maja 1992. i aktivno je uzimao učešća u gotovo svim većim manifestacijama u G. Tuzli, među kojima se posebno izdvaja bajramski doček upriličen u čast reisul-uleme Mustafe-ef. Cerića. Hor je imao oko 30 članova. U julu mjesecu je Odbor IZ-e uputio molbu Sekretarijatu za društvene djelatnosti Okruga Tuzla za dodjelu pomoći u vidu opreme za taj hor: garderoba, razglasna oprema, klavijatura, defovi i sl.

*

Mustafa-ef. Alić se, prema tvrdnji njegove hanume muallime Mevlije, priključio Armiji Republike Bosne i Hercegovine (na području Kalesije) i ostaje tu do kraja godine.⁸⁸⁵ Ponovni ugovor s Odborom IZ-e Gornja Tuzla

⁸⁸³ Anonim, *Glasnik*, god. LXII, br. 11-12, 2000, str. 109.; AMIZGT, akt Rijaseta br. 03-HN-2812/2000, Rješenje od 20. 9. 2000.

⁸⁸⁴ AMIZGT, Potvrda br. 26/94 od 6. 8. 1994. godine.

⁸⁸⁵ U Armiji R BiH na području Kalesije je bio angažovan u dva perioda: 14. 5. 1994. - 18. 7. 1994. i 26. 7. 1994. - 15. 10. 1994. godine. Vidi: Dopis Odbora IZ G. Tuzla Rijasetu od 24. 8. 1996. godine.

je potpisao 20. 11. 1994. godine. Pošto je imamski stan trebao biti oslobođen za novog glavnog imama, Mustafa-ef. Alić je s porodicom od maja mjeseca (od 25. 5) stanovao u našoj kući.

*

Na poslovima imama u različitim džamijama prema potrebi angažovan je Hadžimehmedović (Ismeta) Fuad. O tome mu je izdata uredna potvrda u julu 1994. godine. Potvrdu potpisuju predsjednik Odbora Spahić Jusuf i glavni imam Jusić Salih-ef.⁸⁸⁶

*

JUSIĆ SALIH-EF.

U maju mjesecu ove godine je na hadž otišao moj punac Gornjotuzlak h. Ramo Feukić.

*

Krajem godine 1994. Odbor IZ-e G. Tuzla je od Savjeta Mjesne zajednice G. Tuzla zatražio na korištenje prostoriju u kojoj je ranije bila smještena

⁸⁸⁶ Potvrda br. 25/94 od 10. 7. 1994. godine.

prodavnica „Majevica Srebrenik“ (stara kino sala). U njoj bi se prvenstveno odvijao odgojno-obrazovni rad s mladima Gornje Tuzle. Zahtjev je potpisalo osam osoba: predsjednik, glavni imam, muallima, dva imama i dva člana Odbora IZ-e.⁸⁸⁷

*

Dana 25. 9. 1994. godine rodio nam se još jedan prekrasni sinčić. El-hamdu lillah.

1995.

Početkom godine je Rijaset IZ-e donio Odluku da se „drugi dan Ramazanskog bajrama, odnosno 2. ševvala, ustanovljava kao Dan šehida u RBiH. Svi organi i službe Islamske zajednice u domovini i inozemstvu, kao i pripadnici Islamske zajednice u domovini, muhadžirluku i iseljeništvu, obilježiti će Dan šehida prema Protokolu za obilježavanje Dana šehida propisanom od Rijasetu IZ-e u RBiH.“⁸⁸⁸

*

Od pet džamija u Gornjoj Tuzli u dvije se klanja svih pet vaktova i džuma, u jednoj noćni namazi i džuma, a u jednoj samo noćni namazi, dok se u petoj klanja samo mjesecom ramazanom. Mektebska pouka se obavlja u dvije džamije. Na završnom ispitu u mjesecu augustu bilo je oko 180 polaznika. Vjeronauka je zastupljena u osnovnoj školi kod 96% učenika. Pohađa je 320 učenika. Od mjeseca novembra 1995/96. školske godine vjeronauka je u svim odjeljenjima po dva časa sedmično. Do tada je bilo samovoljnog reduciranja od uprave škole. U toku ramazana se organizira kurs kur'anskog pisma na kojem značajna grupa polaznika za mjesec dana savlada sufaru.⁸⁸⁹

*

⁸⁸⁷ AMIZGT, akt br. 36/94 Zahtjev od 16. 11. 1994.

⁸⁸⁸ AMIZGT, akt Rijasetu br. 63-I/95, Odluka od 4. 2. 1995.

⁸⁸⁹ AMIZGT, akt Izvještaj o radu u 1995. od 22. 2. 1996.

U martu mjesecu 1995. godine Muftijstvo Tuzla je uputilo odborima IZ-e apel da se maksimalno ulože naponi kako bi se organiziralo prikupljanje kurbanskog mesa za naše borce.⁸⁹⁰ Akcija je i na području Odbora IZ-e G. Tuzla uspješno realizirana. O tome postoje uredne povratne informacije od strane 1. brdskog bataljona 252. slavne brdske brigade. Kuhinji 1. brdskog bataljona je uručeno 188,5 kg. kurbanskog mesa, a borcima na liniji (po želji džematlija) uručeno je 111 kg.⁸⁹¹

*

Dodatni entuzijazam i optimizam u Gornjoj Tuzli javio se kada je godine 1995. u Gornjoj Tuzli formiran Omladinski krug, a u sklopu Regionalnog odbora Muftiluka tuzlanskog. To je prilika koju jedan broj mladih Gornjo-tuzlaka koristi kako bi se aktivno uključivali u različite vidove vjerskih djelatnosti. Vidimo ih uključene u radove na izgradnji novih objekata ili obnovi starih. Okupljaju se na omladinskim sijelima, organizuju predavanja, ukrašavaju svečanosti u džamijama ili u Društvenom domu, organizuju (ramazanom) zajedničke iftare, posjete starijim i iznemoglim osobama. Omladinci se sjećaju:

„Organizirali smo Hor ilahija i kasida [Hadži-Iskender] u kojem su dominantnije bile djevojke. Vremenom se iskrystaliziralo i ime “Vatan”, koje je postalo prepoznatljivo za grupu koja je bila vezana za džamiju. Aktivnosti su bile čak i takve da je tim „Vatan“ bio i fudbalski tim koji je učestvovao na turnirima nešto kasnije. Mislim da je to čak bio sportski klub s nekoliko timova (košarka, fudbal, šah, boks...). Momci koji su imali talenta su bili aktivni i u KUD-u, gdje su svirali u bendu. Organizirali smo, ili smo bili uključeni u organiziranje značajnih datuma, a posebno Bajrama i mubarek noći. Zanimljiv je bio i Bajram kada je dolazio reis Cerić.

Napravljeni su kontakti i druženja i s omladinom u Tuzli kakvo je, npr., bilo bajramsko druženje s kafom i kolačima na čaršiji. Kasnije je postao

⁸⁹⁰ AMIZGT, akt Muftijstva br. 63/95, Apel od 17.3.1995.

⁸⁹¹ AMIZGT, akt br. 17/95, Izvještaj od 16.6.1995.

aktualan i rad u Mesdžidu, prostoru starog kina, gdje smo pravili kvizove. U Mesdžidu smo pravili ašuru i ćeteniju.”⁸⁹²

DRUŽENJE OMLADINE U MESDŽIDU

Prostorija Mesdžida je za ove potrebe valjano adaptirana u maju mjesecu. Nakon toga je, uz znanje i saglasnost tuzlanskog muftije, organiziran

⁸⁹² Iz sjećanja Fuada Hadžimehmedovića od 22. 11. 2023. godine.

petnaestodnevni seminar za mlade (13. 8 -31. 8) na kojem je učestvovalo oko 45 mladih ljudi iz G. Tuzle. Teme su bile iz oblasti akaida, hadisa, tefsira i povijesti islama.

Navedeni podaci, doista, ohrabruju. To nam daje za pravo da danas, kada se zajednički prisjećamo prošlosti ove kasabe, dalje i bliže, s optimizmom možemo gledati i njenu budućnost.

*

Sekretarijat odbrane Tuzla mi je ponovo izdao Rješenje o radnoj obavezi (Pov.broj: 03/6-1128/95, od 24. 4. 1995) u Behram-begovoj medresi kao sekretaru Medrese i profesoru arapskog jezika, sa stanom tada u ulici Bulevar armije br 2, IX/59. U potpisu je načelnik pukovnik Enver Delibegović. Ranije Rješenje o radnoj obavezi u ovoj školi mi je dato 1993 (br. 03/6-835/93).

*

Među predramazanskim aktivnostima Odbora IZ-e G. Tuzla bila je i posjeta borcima na liniji. Borci su počašćeni prigodnim poklonima (halvom i cigaretama). Sredstva su prikupljena dobrovoljnim priložima u novcu i namirnicama. Za obilazak boraca i podjelu su zaduženi gl. imam Salih-ef., Bašić Alija (Mustafa) i Čakal Asim.

*

Polovinom godine iz Potrmahalske džamije na dovršetak školovanja odlazi Kemal-efendija, a na njegovo mjesto dolazi Husein-ef. Omerović, penzionisani imam s područja Kalesije (na period 5. 4. 1995 - 31. 8. 1996).⁸⁹³ Dužnost imama (noćni vaktovi) u Potočkoj džamiji je povjerena Mustafi-ef.

⁸⁹³ AMIZGT, akt br. 16/95, Rješenje o angažovanju imama u Potrmahali od 20. 5. 1995. Honorarni angažman traje počevši od 5. 4. 1995. godine.; i akt br. 12/95, Zahtjev Muftijstvu za saglasnost od 14. 4. 1995. godine. Ugovor s njim o honorarnom obavljanju imamske službe je potpisan 7.4.1995. godine (akt br. 09/95.). Vidi: AMIZGT, akt br. 09/95, Ugovor od 7. 4. 1995.

Husein-ef. Omerović, sin Salihov, rođen je 14. 8. 1930. godine u Kamenici Gornjoj, Zvornik, BiH. Živio je u Kamenici, Zvornik, BiH. Imao je status vjerskog službenika – imama, u Kalesiji (Kalesiji Selu) od 1. 3. 1974. godine. Potom je uslijedio premještaj u džemat Memiće, iz kojeg je i otišao u imamsku penziju. Vidi: Enver Alić, *Naš medžlis Kalesija - monografija*, Kalesija, 2016, str. 69. i 128.

Aliću.⁸⁹⁴ Fuad, koji je do tada (1. 12. 1995) bio u Potočkoj džamiji, odlazi u Armiju RBiH. Inače je on do tada pomjeran u različite džamije, spram ukazane potrebe.

*

IMAMI IZ 1995.

Mujezini džamija u 1995. godini bili su: Ikinić Mustafa (Čaršijska), Mehanović Enver (Potrmahalska), Delibegović h. Izet (Potočka), H. Mehmedović Adil (Zagradačka), Hrustanović h. Behrija (Bijela).⁸⁹⁵

*

Dana 29. 12. 1995. godine Fakultet islamskih nauka u Sarajevu mi je dao certifikat ocjena na kojem su izneseni svi predmeti, svih četiri godine studija, s ocjenama, a u podnožju je konstatacija da sam, prema Planu i programu Fakulteta položio sve ispite i diplomirao s ocjenom deset (10). Broj certifikata je 5/95. U potpisu dekan prof. dr. Omer Nakičević. Taj mi je certifikat

⁸⁹⁴ AMIZGT, akt – Ugovor o angažmanu imama u Bajazid džamiji od 1. 12. 1995. godine.

⁸⁹⁵ AMIZGT, akt br. 15/95, Spisak mujezina od 2. 5. 1995.

trebao radi upisa postdiplomskog studija na tom Fakultetu. Index ću dobiti 6. 1. 1996, dosije br. 8/5. (Tefsir)

1996.

Na početku godine je Odbor IZ-e G. Tuzla zatražio dva učenika i dvije učenice za ramazansku praksu u našim džamijama. Pošto već imamo dvije učenice u Medresi u Tuzli, zatražene su poimence: Ćatibušić Sumeja (III) i Hadžimehmedović Amra (II).⁸⁹⁶

Teravih-namaz se klanjao u svih pet džamija, uz još jedan punkt na „Boriću“ (Simin Han) gdje su nastanjeni muhadžiri iz Srebrenice. Mukabela se učila iza sehura i iza ikindije, a za žene poslije podne u Mesdžidu. U Mesdžidu su organizirana i druženja omladine ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom, uz obavezna predavanja i korisna savjetovanja. Upriličena je i posjeta dva gostujuća hora Armije RBiH, kao i jedno kviz takmičenje. Na Dan šehida su obezbijedene hedije za djecu šehida i organizirane posjete.⁸⁹⁷

*

S JEDNE OD BAJRAMSKIH SVEČANOSTI

⁸⁹⁶ AMIZGT, akt br. 1/96 Potraživanje od 1. 1. 1996.

⁸⁹⁷ AMIZGT, akt Izvještaj o ramazanskim aktivnostima od 20.3.1996.

Po odluci Rijaseta IZ-e u RBiH br. 01-SM-470/96. od 6. 2. 1996. godine pristupljeno je formiranju Omladinskog kruga, ali sada na području cijele Islamske zajednice. Zadatak mu je organizirati rad s omladinom u oblastima islamskog djelovanja putem masmedija, organiziranjem kulturnih javnih manifestacija i islamskog rada s pojedincima i grupama.⁸⁹⁸

*

Kako je to već višedecenijska praksa, 10. 3. 1996. godine je u Mesdžidu (bivša Zadina prodavnica), održana licitacija vakufskog zemljišta za proljetnu sjetvu.⁸⁹⁹

*

Zajedničkim zahtjevom Odbor IZ-e G. Tuzla i list „Behar“ Gornja Tuzla su Islamskoj humanitarnoj organizaciji „Igasu“ uputili zahtjev za doniranje 40 prijevoda Kur’ana koji bi se podijelili „našim džematlijama i članovima lista ‘Behar’ iz Gornje Tuzle koji šire, i inšallah širit će, kroz razne vidove kulturnih manifestacija, uz obostranu saradnju i pomoć Islamske zajednice u Gornjoj Tuzli, naš dini islam, što im je i u programskim ciljevima zacrtano.“ Zahtjev je uz predsjednika Odbora IZ-e Jusufa Spahića potpisao i glavni i odgovorni urednik lista Hariz Alajbegović.⁹⁰⁰

*

Te 1996. godine umro je Muharem Hadžiselimović.

Hadžiselimović (Hadžaga) Muharem-ef. je rođen 15. 8. 1923. god. u Gornjoj Tuzli. Osnovnu školu završio je u Gornjoj Tuzli, a Nižu okružnu [Behram-begovu] medresu u Tuzli školske 1940/41. god. Razrednik mu je bio hafiz Redžebašić.

⁸⁹⁸ AMIZGT, akt Muftijstva br. 81/96 Odluka o formiranju Omladinskog kruga od 26.2.1996.

⁸⁹⁹ AMIZGT, akt br. 3/96 Obavijest od 1.3.1996.

⁹⁰⁰ AMIZGT, akt br. do-1/96 Zahtjev od 3.3.1996.

Prema jednom dokumentu iz 1943. godine Muharem-ef. je bio postavljen na mjesto imama u Bajazid džamiji, od 1. 1. 1943. godine⁹⁰¹, a po dekretu Ulema-medžlisa br. 3439/42. od 5. 11. 1942. godine.⁹⁰² Nije bio dugo imam.

Učesnik je NOR-a od 15. 9. 1944. god. do 9. 5. 1945. god. Poslije demobilisanja odlazi na službu u općinu Lopare. Završava školu za finansijskog službenika 5. 7. 1947. god. u Tuzli. Zapošljava se u preduzeću „Nafta“, Simin Han, u periodu od 1. 10. 1954. god. do 30. 11. 1959. god. Godine 1959. prelazi u Rudnik soli i solanu. Srednju ekonomsku školu vanredno završava u Tuzli 1964. god. Zapošljava se u kombinatu Soda-so i vraća se u Rudnik soli Tuzanj na poslove šefa računovodstva, gdje završava svoj radni vijek i odlazi u zasluženu penziju 1984. god. Preselio je na ahiret 6. 9. 1996. god.⁹⁰³

*

Djevojačko turbe je temeljito renovirano, a⁹⁰⁴ urađen je jedan dio poslova na Potočkoj džamiji.

*

Nakon opravke oštećenja izazvanih granatiranjem na našoj kući, vratili smo se u Gornju Tuzlu 17. 8. 1996. godine.

*

Mustafa-ef. Alić je (u augustu mjesecu) premješten iz Potočke džamije⁹⁰⁵ za imama Potrmahalske džamije.⁹⁰⁶ Na toj dužnosti će ostati sve do 2000. godine.⁹⁰⁷ Rješenja od Odbora IZ-e Gornja Tuzla na ovu dužnost će mu biti

⁹⁰¹ ATKT/VMPT, kutija 691, akt br. 297/42 i Izvještaj od 5. 1. 1943. godine.

⁹⁰² ATKT/VMPT, kutija 686, akt br. 195/43.

⁹⁰³ Neke podatke o njemu smo dobili od njegovog sina Admira u razgovoru obavljenom 19. 9. 2022. godine.

⁹⁰⁴ *Monografija Islamska zajednica*, str. 411.

⁹⁰⁵ Do tada je bio u Potočkoj džamiji, a u Potrmahalskoj je bio Omerović Husejn-ef. U Bijeloj je bio Husein-ef. Mujaković. Vidi: AMIZGT, akt br. 10/96 Spisak radnika od 23. 4. 1996.

⁹⁰⁶ AMIZGT, akt br. 14/96 Rješenje od 29. 9. 1996.

⁹⁰⁷ Zvanično Rješenje o postavljenju izdato mu je od Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini 20. januara 2000. god. (br. 02-MO-193/2000), a o prestanku rada 16. augusta 2000. god. (br. 02-MO-3178/2000). Vidi: Anonim, "Rješenja", *Glasnik Islamske zajednice*,

izdavana, kao honorarnom radniku, svaka tri mjeseca. Noćni namazi su u Potočkoj džamiji povjereni Adilu Hadžimehmedoviću.

*

U istom mjesecu (august) Odbor IZ-e G. Tuzla je Muftijstvu tuzlanskom dostavio podatke o vjeroučiteljici Mevliji i istakao da je izrazila želju da u osnovnoj školi zasnuje stalni radni odnos.⁹⁰⁸ Ove školske 1996/97. godine na časovima vjeronauke je 395. učenika. Od tog broja je na završnom mektebskom ispitu u julu mjesecu bilo 184 polaznika.⁹⁰⁹

*

U mjesecu novembru je donesena odluka da Odbor IZ-e G. Tuzla, u školskoj 1996/97. u visini troškova internata, stipendira dva učenika Medrese iz Gornje Tuzle: Kušljugić Aldina i Čatibušić Sumeju.⁹¹⁰

SA ŽENSKOG MEVLUDA 1996.

god. LXII, br. 1-2, 2000, str. 155.; i Anonim, "Rješenja", *Glasnik Islamske zajednice*, god. LXII, br. 9-10, 2000, str. 943.

⁹⁰⁸ AMIZGT, akt br. 15/96 Dostava podataka od 31. 8. 1996.

⁹⁰⁹ AMIZGT, akt br. 2/97 Izvještaj o radu u 1996, od 15. 1. 1997.

⁹¹⁰ AMIZGT, akt br. 16/96 Informacija o stipendiranju od 5. 11. 1996.

1997.

Islamska zajednica je dobila novi ustav. Novina je da je službeni jezik u Islamskoj zajednici bosanski jezik. Umjesto dotadašnjeg Odbora Islamske zajednice Gornja Tuzla sada je to Medžlis Islamske zajednice Gornja Tuzla, koji ima svoju skupštinu i izvršni odbor. Dotadašnje dužnosti Odbora sada uglavnom obavlja Izvršni odbor s predsjednikom na čelu. Glavni imam predstavlja medžlis u stvarima vjere. Na čelu muftijstva je muftija. Područje muftijstva je muftiluk. Dalje su: Rijaset, reisul-ulema, Sabor Islamske zajednice, Ustavni sud...

*

Rješenjem Upravnog odbora Behram-begove medrese (br. 231-1/97, od 27. 8. 1997) imenovan sam pomoćnikom direktora ove škole, počevši od 1. 9. 1997. godine.

*

Muftijstvo tuzlansko je za ovaj ramazan (1997) dalo svoje rješenje za ramazansku praksu u Gornjoj Tuzli sljedećim učenicima i učenicama Medrese: Ravkić Sabahudinu (III), Redžić Damiri (IV), Johić Emini (IV), Ćatibušić Sumejji (IV), i Redžić Mini (IV).⁹¹¹

Evo nekih ramazanskih aktivnosti ove godine:

Dana 11. 1. 1997. godine svi učenici i učenice Berham-begove medrese, Mustafa-ef. i muallima Mevlija, te Adil Hadžimehmedović „koji je takođe klanjao teraviju, iako nije završio medresu“, bili su na iftaru kod glavnog imama Salih-ef. Poslije teravije održano je druženje za omladinu u Mesdžidu⁹¹² a predavanje o ašikovanju održala je Mina Redžić.

Dana 12. 1. 1997. godine ponovo je upriličeno sijelo za omladinu. Predavanje je održala Sumeja Ćatibušić.

⁹¹¹ AMIZGT, akti Muftijstva (zajednički) br. 648/97 Rješenja od 2. 1. 1997.

⁹¹² Mesdžidom smo zvali prostor nekadašnje kino sale uz objekat „stare škole“ [kafana, pošta, matični ured] u kojem su se odvijale dodatne vjerske aktivnosti [rad s mladima, teravijah-namazi, zikr, predavanja, iftari] umjesto u prostoru Čaršijske džamije.

Dana 17. 1. 1997. godine, na omladinskom druženju, Ravkić Sabahudin je proučio ašere a predavanje je održala Emina Johić. Poslije predavanja hadžija Asim Čakal je poveo razgovor s omladincima o duhovnom zdravlju. Poslije sijela je bila prva proba Hora.

Dana 19. 1. 1997. godine su na ženskoj mukabeli bile gošće iz Tuzle. Bile su to profesorica Meliha Terzić i profesorica Amra Mešić (prof. engleskog) s još tri žene. Prije podne je Damira Redžić održala predavanje „Žena u islamu“.

Dana 21. 1. 1997. održana je proba Hora i priprema programa za Lejletul-bedr.

Dana 2. 2. 1997. Hor je imao nastup u Društvenom domu.

Dana 4. 2. 1997. (Lejlei-kadr) održana je svečanost u Čaršijskoj džamiji. Tim povodom sam održao predavanje. Prigodne fotografije u džamiji tu noć je napravio učitelj Osman Hajdarević.

Tokom ovog ramazana Amina Seljubac i Amra Hadžimehmedović su imale obavezu da uče sehursku mukabelu u Potočkoj džamiji i dnevnu mukabelu za žene u prostoru tadašnjeg Mesdžida (bivša kino sala). Pored toga, povremeno su održavale predavanja za žene i učestvovala na druženjima s omladinom. Na toj sehurskoj mukabeli učili su: Sabahudin Ravkić, Aldin Kušljugić, Amra Hadžimehmedović, Amina Seljubac i džematlije koje znaju bolje učiti Kur'an.

Na ženskoj mukabeli su bile angažovane Amra i Amina. Muallima Mevlia Alić je povremeno dolazila, određenim danima (zbog obaveza na vjeronauci u školi).⁹¹³

Muallima Mevlia je od septembra ove godine u školi zasnovala stalni radni odnos.

*

⁹¹³ Izvod iz svog Dnevnika mi je ustupila Amina Đulović (rod. Seljubac) 6. 12. 2023. godine.

LEJLEI-KADR 1997.

Umro je vakif objekta „Baruthana“ lociranog usred čaršije u G. Tuzli, obučar h. Hašim Bašić. Ukopan je u haremu Bijele džamije. U tom objektu je on imao obučarsku radnju.⁹¹⁴ Nakon renoviranja u objektu će jedno vrijeme biti sjedište Medžlisa.

⁹¹⁴ U rukopisu svog rada „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, (neobjavljeni dio) na str. 50, Hadžimehanović navodi imena nekadašnjih obučara u Gornjoj Tuzli: Abdurahman

BARUTHANA

*

Džemat Potrmahala je dobio imamski stan. Radi se o novom objektu dimenzija 8x8 na mjestu ranije uvakufljene kuće i avlije predsjednika odbora IZ-e Gornja Tuzla rahmetli Šefkije Skendića.

*

Hadžimehmedović, hadži Hašim Bašić, Ahmet Nakić, hadži Salih Saračević, Džemal Hodžić, Halid Berbić, Salih Berbić, Sulejman Žunić.

U procesu su pripremne radnje za otpočinjanje izgradnje budućeg tekij-skog objekata u Gornjoj Tuzli.⁹¹⁵

*

Ove godine je, kao džemat (zikir halka), počela da djeluje nakšibendijska tekija „Šejh Hamza Bali“⁹¹⁶ u Gornjoj Tuzli, u sastavu Tarikatskog centra Bosne i Hercegovine, a pod ingerencijom centralne nakšibendijske tekije „Šejh Husejn-baba Zukić Bosnevi“ Živčići-Vukeljići, MIZ Fojnica i šejha ove tekije h. Husejn-ef. Hadžimejlića.

Šejh tekije u G. Tuzli h. Asim Čakal navodi:

„Zikir se održavao u prostorijama mekteba (mesdžida) jedno vrijeme, a onda u privatnoj kući h. Ismeta Hadžimehmedovića, kao i kući Ibrahima Suljagića, iz čega se vidi veliki doprinos ovih dviju porodica. Godine 2003. u maju mjesecu sam, s izunom šejh Husejna, počeo izgradnju kuće i tekije (pod jednim krovom), na lokalitetu tzv. ‘Kutnja’, u blizini, odnosno ispod brda ‘Hum’ u Gornjoj Tuzli.

Dana 31. 12. 2004. godine će u tekiji biti proučen prvi zikir i od tada se obavlja redovno dva puta u sedmici. Zvanično otvorenje tekije će biti upriličeno 22. 5. 2009. godine, a tekiju će otvoriti šejh Husejn Hadžimejlić i šejh Abdulkadir Harani el-Kadiri iz Turske, kojom prilikom će biti proveden *merasim* (predavanje emaneta i promocija šejha tekije Asima Čakala) za nakšibendijskog halifu i šejha, kao i *teberruk* (počasno) kadirijski i rifaijski izun na kijam zikr.

Tekija u Gornjoj Tuzli ima i svoje podružnice u Tupkoviću, MIZ Živinice, kojom rukovodi u svojstvu vekila šejha h. hfz. Bajro-ef. Delić, i u Koraju, MIZ Čelić, kojom rukovodi h. Džemal-ef. Šadić u svojstvu vekila šejha. U Koraju

⁹¹⁵ Seid Strik, “Događaji i merhumi u šebi-aruskoj '97-'98. godini”, *Šebi Arus*, br. 19-20, Sarajevo, 1999. str. 78.

“Šebi arus” je godišnjak Tarikatskog centra Sarajevo. Prvi broj je izašao iz štampe 1974. godine, a štampan je povodom 700 godina od smrti Mevlana Dželaluddina Rumija.

⁹¹⁶ Širi pristup temi hamzevija, s kritičkim osvrtom, nalazimo u radu šejha Edina Kukavice: *Bajramije-melamije hamzevije*, Sarajevo, 2009. Poseban dio je posvećen Hamza Baliju i Gornjoj Tuzli.

postoji tekija kao objekat koju je uvakufio h. Džemil Karamović, dok će se u narednom periodu pristupiti izgradnji tekije u Tupkoviću.⁹¹⁷

*

ŠEJH ASIM ČAKAL U GORNJOTUZLANSKOJ TEKIJI

U Bijeloj džamiji je noćne namaze i džumu namaz imao Husein-ef. Mujaković sve do aprila ove godine. Izjavio je da više nije u mogućnosti predvoditi namaz. Na njegovo mjesto je vrlo kratko bio angažovan muhadžir Omerović Nijaz, a kada se on ubrzo odselio, oko tri mjeseca (za vrijeme raspusta) dužnosti u toj džamiji vršio je učenik Medrese Kušljugić Aldin. Nakon njega džemat je neko vrijeme ostao bez imama.

*

Ove godine je na vjeronauči u osnovnoj školi 385 učenika ili 94% od ukupnog broja učenika gornjotuzlanske osnovne škole. U mekteb je upisano 142 polaznika, od kojih je njih 122 redovno pohađalo. Broj džematlija je oko 600, a domaćinstava oko 1100.

⁹¹⁷ Podatke o tekiji sam, u pisanoj formi, dobio od šejha h. Asima Čakala 18. 8. 2023. godine.

Na zahtjev OŠ G. Tuzla br. 90/97. od 3. 9. 1997. god. Odbor Islamske zajednice Gornja Tuzla je dao svoju saglasnost za primanje u stalni radni odnos Alić (Saliha) Mevlije.⁹¹⁸

*

Pokrenuta je akcija izgradnje mekteba uz Bijelu džamiju.⁹¹⁹

*

Krajem godine je Muftijstvu tuzlanskom dostavljen zbir podataka o popravci i rekonstrukciji džamija i drugih objekata u Gornjoj Tuzli, kako slijedi:

1. U Potrmahalskoj džamiji je urađeno stakljenje, potkov strehe, oluci, malterisanje i postavljanje fasade na objektu;
2. Na Potočkoj džamiji je urađeno saniranje oštećenja kao i kod Potrmahalske;
3. Na Zagradačakoj džamiji je urađeno samo stakljenje;
4. Na Bijeloj džamiji je urađeno samo stakljenje, a potrebno je nanovo uraditi fasadu na objektu;
5. Čaršijsku džamiju treba iz temelja nanovo graditi;
6. Mekteb je i prije rata bio u slabom stanju. Rat ga je još više učinio slabim i trenutno ne služi svojoj svrsi;
7. Turbe je potpuno adaptirano u prošloj, 1996. godini.

Zbirno: dvije džamije i turbe su popravljeni, dvije džamije treba popraviti, a Čaršijsku džamiju i Mekteb treba iz temelja raditi.⁹²⁰

*

⁹¹⁸ AMIZGT, akt Saglasnost od 3. 9. 1997. Ranije (u mjesecu maju) Muftijstvo tuzlansko je Osnovnoj školi Gornja Tuzla uputilo dopis kojim poziva direktora škole da se još jednom razmotri mogućnost stalnog zaposlenja vjeroučiteljice. Vidi: AMIZGT, akt Muftijstva br. 212/97 od 12. 5. 1997. Muallima Mevlija je 11. 9. 1997. zatražila prekid radnog odnosa u Odboru IZ-e G. Tuzla radi zasnivanja stalnog radnog odnosa u školi.

⁹¹⁹ AMIZGT, akt Zahtjev za donaciju od 25. 2. 1997.

⁹²⁰ AMIZGT, akt br. 27/97 Dostava podataka od 24. 11. 1997.

S RADOVA NA POTOČKOJ DŽAMIJI

Nastavljena je višedecenijska borba za zaštitu vakufske imovine. Ove godine je nanovo aktualizirano pitanje „Mukate pod vinom“ i traženo da se nedodijeljeno zemljište zaštititi a da privatnim licima dodijeljeno bude zamjensko zemljište ili neki drugi oblik obeštećenja. Ova borba će trajati još dugo godina.⁹²¹

*

Na hadž je avionom išla Sadiković Muradija [r. 7. 9. 1931].

*

Za Kurban-bajram Omladinski krug je organizirao narodno veselje u čaršiji Gornje Tuzle.⁹²²

*

Komandant Općinskog štaba civilne zaštite Tuzla je u mjesecu maju donio naredbu da se 16. 5. 1997. godine iseli Klub penzionera [iz objekta Stare škole] i da prestane s radom Mekteb smješten u aneksu tog objekta.

⁹²¹ AMIZGT, akt br. 12/97 Raspolaganje vakufskim zemljištem od 23. 5. 1997.

⁹²² AMIZGT, akt br. 5/97 Obavijest o svečanosti od 16. 4. 1997. Za omladinski krug dopis je potpisao njegov predsjednik Asim Čakal.

Klub je zatvoren, a za Mekteb je dodatno stavljena napomena da je naredba izvršna u toku rušenja objekta, a do tada može raditi.⁹²³

*

Teraviih-namaz se krajem ove godine, u ramazanu koji ulazi u 1997. godinu (decembar 1997 – januar 1998) klanjao u svih pet džamija. Mukabela se učila u tri džamije (poslije sehura). U Čaršijskoj džamiji se, pored sehurske, učila i ikindijska mukabela koju je pratilo oko 60-70 džematlija. Poslije podne se učila mukabela za žene u Mesdžidu. Kao ramazanski vaizi u posjeti su bili profesori Sead-ef. Seljubac i Abdulvehab-ef. Vehabović.⁹²⁴ Na ramazanskoj praksi su bila četiri učenika, dva momka i dvije djevojke: Ravkić Sabahudin (IV)⁹²⁵ i Kušljugić Aldin (III)⁹²⁶, te Seljubac Amina (III)⁹²⁷ i H. Mehmedović Amra (IV)⁹²⁸.

SVEČANOST S OMLADINOM

⁹²³ AMIZGT, akt OŠ CZ Tuzla br. 03/12-38/97 Naredba od 16. 5. 1997.

⁹²⁴ AMIZGT, akt br. 11/98 Izvještaj Rijasetu o ramazanskim aktivnostima od 26. 2. 1998.

⁹²⁵ AMIZGT, akt Rješenje Rijasetu br 02-MO-4765-62/97 od 20. 12. 1997.

⁹²⁶ AMIZGT, akt Rješenje Rijasetu br 02-MO-4765-63/97 od 20. 12. 1997.

⁹²⁷ AMIZGT, akt Rješenje Rijasetu br 02-MO-4765-43/97 od 20. 12. 1997.

⁹²⁸ AMIZGT, akt Rješenje Rijasetu br 02-MO-4765-44/97 od 20. 12. 1997.

Za Ravkića i Kušljugića je Odbor IZ-e Gornja Tuzla VP službi Rijasetu IZ-e u Sarajevu uputio dopis kojim potražuje njih dvojicu. Ravkić (učenik IV razreda tuzlanske medrese) je planiran za džemat Zvrhjala. On je već cijele 1997. bio hatib u tom džematu. Kušljugić (III razred) je predviđen za Zagradački džemat. Njega Odbor IZ-e G. Tuzla stipendira.⁹²⁹ Za Hadžimeh-medović Amru i Seljubac Aminu je također upućen dopis VP službi kojim se potražuju upravo njih dvije kao učenice tuzlanske medrese iz Gornje Tuzle „koje su izrazile želju da ramazani-šerif provedu na praksi u našem OIZ“.⁹³⁰

*

Dana 6. aprila 1997. godine, u Društvenom domu u Gornjoj Tuzli, održan je referendum za ponovno formiranje općine Gornja Tuzla. Izašao je ukupno 1.641 Gornjotuzlak od 2.092 registrirana u biračkom spisku. Za ponovno uspostavljanje općine Gornja Tuzla glasao je 1.551 glasač ili 94,5%.

1998.

U Medžlisu IZ-e Gornja Tuzla vjeronauka u školi je zastupljena sa 94% od ukupnog broja učenika, po dva časa sedmično, dok je mektebska nastava nešto slabija ali svi upisani su veoma redovni i ozbiljno shvaćaju svoje potrebe za učenjem o islamu. Na ovom području rade četiri imama, od kojih je samo jedan u stalnom radnom odnosu, što govori da je Medžlisu hitno potrebno kadrovsko pojačanje, ako za to postoje i minimalni uslovi.⁹³¹

*

Odobrenjem Rijasetu IZ-e u BiH br. 03-HN-1288/98, od 21. 4. 1998. godine, pokrenuta je akcija za temeljitu rekonstrukciju Čaršijske džamije, na temeljima stare džamije. Radovi će trajati sve do 2004. godine. Uz objekat je izgrađena još jedna munara (a zadržana je ona iz 1971). Džamija je nešto

⁹²⁹ AMIZGT, akt br. 28/97 Potraživanje učenika od 11. 12. 1997.

⁹³⁰ AMIZGT, akt br. 27/97 Potraživanje učenika od 11. 12. 1997.

⁹³¹ Anonim, "Izveštaj o radu Rijasetu Islamske zajednice BiH za 1417/18. -1997. god.", *Glasnik Islamske zajednice*, god. LX, br. 5-6, 1998, str. 733.

većih dimenzija s uključenim suterenom u kojem su smještene abdesthana i gasulhana. Oko džamije je urađen kameni zid. Svečano otvorenje će biti organizirano 11. 9. 2004. godine. Među gostima će biti prisutni i reisul-ulema Mustafa-ef. Cerić, muftija tuzlanski Husein-ef. Kavazović, direktor Behram-begove medrese Vahid-ef. Fazlović, i dr.⁹³²

E. Mulahalilović tvrdi: „Teško bi bilo odabrati jedan islamski običaj koji bi se mogao porediti sa svečanim otvaranjem i proklanjanjem džamije kod nas, naročito danas, po brojnosti posjetilaca i učesnika, bogatstvu programa i načinu ispoljavanja islamske svijesti, manifestovanju ljudske solidarnosti...“

Dan prije otvorenja u OŠ Gornja Tuzla je organiziran okrugli sto na temu: „Gornja Tuzla“ a o G. Tuzli su govorili: Sead Seljubac, Kemal Bašić, Safet Hajdarević. To večer je upriličeno večer Kur'ana a gosti učaći su bili: hfz. Abdulah Budimlija, hfz. Husejn Smajić, hfz. Edin Dedić, hfz. Kemal Mehić, hfz. Mirnes Spahić, hfz. Mensud Đulović. Vaz su održali Vahid-ef. Fazlović i Sead-ef. Seljubac.⁹³³

*

SVEČANO OTVORENJE ČARŠIJSKE DŽAMIJE 2004.

⁹³² E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 37.

⁹³³ *Ljetopis MIZGT*.

U Zagradačkoj džamiji su se do ove godine klanjali noćni namazi i teravih-namaz samo ramazanom. Zbog radova na Čaršijskoj džamiji (od marta 1998) u njoj se obavlja beš-vakat. Srijedom se u njoj održava Katedra tefsira. Uz Zagradačku džamiju su rekonstruisane sofe i popravljena fasada.

Kao dodatni prostor za rad s omladinom i neke mektebske aktivnosti koristi se nekadašnja kino sala (nazvana Mesdžid).

*

Od 1998. godine predsjednik Izvršnog odbora Medžlisa IZ-e Gornja Tuzla je dipl. ing. Hadžibeganović h. Izudin.⁹³⁴ Na toj dužnosti ostaje sve do 2018. godine. Članovi IO Medžlisa za mandatni period 1998-2002 su: h. Izudin Hadžibeganović, predsjednik, Sead Seljubac, Asim Čakal, Sead Hajdarević i Salih Jusić, gl. imam. Džematski odbor Čaršijske džamije je bio u sastavu: Ikinić Mustafa, H. Mehmedović Husein, Džinović Refik i Mandžukić Vehid. Džematski odbor Bijele džamije činili su: Džinović Mehmedalija, Kušljugić Aziz, Terzić Hasan i Hadžiselimović Midhat. U džematskom odboru Potočke džamije su bili: Subašić Mehmedalija – Džemo, Sulejmanović Nuraga, Hadžibeganović Zaim i Hadžibeganović Rašid. Džematski odbor Zagradačke džamije je bio u sastavu: Ajdaslić Nezir, Ajdaslić Hazim, Mujkanović Alija i Delibegović Izet. U džematskom odboru Potrmahalske džamije bili su: Memišević Amir, Topić Muharem, Suljagić Ibrahim i Jašarević Alija.⁹³⁵

*

U mjesecu julu je potpisan novi ugovor s Mustafom-ef. Alićem, imamom Potrmahalske džamije (honorarno) za period 1. 7. 1998. do 30. 9. 1998. godine.⁹³⁶

*

U Bijeloj džamiji kao imam (1. 10. 1998) počinje raditi Rahim-ef. Fejzić.⁹³⁷

⁹³⁴ AMIZGT, akt Rješenje Rijasetu br. 03-HN-3883-5/98, od 13.10.1998.

⁹³⁵ AMIZGT, akti Okružne izborne komisije br. 7- pa 37-41/98 od 28. 7. 1998.

⁹³⁶ Rješenje br. 35/98 od 1.7.1998. godine.

⁹³⁷ Fejzić (Ibrahim) Rahim je rođen u Zvorniku 4. 11. 1978. godine. Behram-begovu medresu u Tuzli završio je 1997/98, (272. Generacija – br. diplome 205/98 od 18. 8. 1998). Islamski pedagoški fakultet u Zenici je završio 2012. godine.

*

HADŽIBEGANOVIĆ IZUDIN, PRVI SLIJEVA

Na Potočkoj džamiji je umjesto drvene izgrađena betonska munara, urađena je sofa i mahfil. Od marta mjeseca džumu-namaz obavlja učenik Behram-begove medrese.

*

Broj muslimana u Gornjoj Tuzli je 3.890, djece do 14 godina 750, mektebsku nastavu pohađa 176 polaznika, a vjeronauku u školi pohađa 396 učenika. Vjeronauka je zastupljena sa po dva časa sedmično od prvog do petog razreda, a od petog do osmog po jedan čas.⁹³⁸ Vjeroučiteljica je muallima Mevlia-hanuma. Mektebska se nastava izvodi u dva mekteba, koji ne zadovoljavaju ni minimum uvjeta. Prisutna je zloupotreba i uzurpacija vakufske imovine.⁹³⁹ Pripremljena je dokumentacija o oduzetoj vakufskoj imovini, a nešto od toga je dostavljeno i Vakufskoj direkciji u Sarajevu.

⁹³⁸ Vjeronauka je još fakultativni predmet. Vidi: AMIZGT, akt Muftijstva br. 313/98 od 25. 8. 1998. godine.

⁹³⁹ Anonim, "Izveštaj o radu Rijaseta Islamske zajednice BiH za 1418/19.-1998. god.", *Glasnik Islamske zajednice*, god. LXI, br. 5-6, 1999, str. 619-620. Vidi i: AMIZGT, akt Izveštaj o radu Odbora IZ-e Gornja Tuzla od 30. 9. 1998.

*

U mjesecu augustu je Muftijstvo tuzlansko obavijestilo medžlise da je „postiglo dogovor s predstavnicima Filozofskog fakulteta u Tuzli da se u dolazećoj školskoj godini omogući vanredan studij razredne nastave (rang učitelja) nastavnicima islamske vjeronauke koji su ranije završili jednu od naših medresa.“⁹⁴⁰ Odbor Islamske zajednice Gornja Tuzla je prijavio za ovaj studij muallimu Alić (Saliha) Mevliju.⁹⁴¹

*

Na temelju odredbe člana 39. i 40. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je donio odluku o realizaciji promjene naziva odbora Islamske zajednice po kojoj se dosadašnji naziv Odbor Islamske zajednice mijenja u naziv Medžlis Islamske zajednice.⁹⁴²

*

U mjesecu septembru je odobrena stipendija za učenicu Behram-begove medrese Džinović Amru, za šest mjeseci, a dalje stipendiranje ovisi o uspjehu.⁹⁴³

*

U mjesecu oktobru je sklopljen ugovor s Ibrahimom Kulaševićem o obavljanju poslova vezanih za brigu o vakufskoj imovini (čuvanju i uređenju iste), uz definisanu naknadu.⁹⁴⁴

*

U mjesecu ramazanu (decembar 1998 – januar 1999) teravih-namaz se klanjao u četiri džamije i Mesdžidu, samo sehurska mukabela se učila u tri džamije, a u centralnoj sehurska i ikindijska. Za žene se učila mukabela u

⁹⁴⁰ AMIZGT, akt Muftijstva br. 298-2/98 od 12. 8. 1998.

⁹⁴¹ AMIZGT, akt br. 40/98 Prijava kandidata od 26. 8. 1998.

⁹⁴² AMIZGT, akt Rijasetu br. 03-HN-3578/98 od 22. 9. 1998. godine.

⁹⁴³ AMIZGT, akt br. 49/98 Odluka od 1. 10. 1998.

⁹⁴⁴ AMIZGT, akt br 42/98 Ugovor od 1. 10. 1998.

Mesdžidu poslije podne namaza. Učile su je učenice Medrese i muallima. Učenici Medrese su bili na nivou zadatka: Kušljugić Aldin i Seljubac Amina. Medžlis su posjetili profesori Medrese i njihov direktor. Sead-ef. Seljubac je bio imam u Mesdžidu.

MUKABELA ZA ŽENE, 1998.

1999.

U mjesecu februaru 1999. godine Muftijstvo tuzlansko je sve medžlise ponovno pozvalo na pretplatu na „Hikmet“. U Pozivu se, između ostalog, navodi:

„Prije skoro 70 godina, 7. aprila 1929. godine, štampan je prvi broj ‘Hikjmeta’, prvog i jedinog vjerskog časopisa koji je izlazio u Tuzli. Idejno i tematski je odražavao značenja svog imena. *Hikmet* je arapska imenica s osnovnim značenjem: mudrost, znanje, razboritost. Ona još znači i: filozofija, velika mudrost, veliko znanje, ali i: pravda, ispravnost, pravednost i istinitost. Prvi broj obnovljenog ‘Hikmeta’ izašao je iz štampe 30. decembra 1993. godine. Današnji ‘Hikmet’ je intencijski i suštinski dosljedno na kursu staroga ‘Hikjmeta’, ali prilagođen stvarnosti i duhu vremena. ‘Hikmet’ uspostavlja ravnotežu između tradicije i savremenosti, duhovnih ideala i

materijalno-socijalnih potreba. Hikmet je jedini časopis za vjersko-teološka i kulturno-historijska pitanja koji izlazi u Bosni i Hercegovini. U 'Hikmetu' pišu eminentni i renomirani alimi i eksperti našega kraja i Bosne u cjelini. 'Hikmet' piše o vjeri, tradiciji, kulturi, politici, ekonomiji i drugim pitanjima današnjice. 'Hikmet' je pouzdani čuvar izvorne islamske misli i bošnjačkoga nacionaliteta. S 'Hikmetom' će vaše duhovno okruženje biti bogatije.“

*

Medžlis Gornja Tuzla čini pet džemata, a zapošljava četiri imama i jednog mujezina. Tri imama su sa SSS, a jedan sa NSS, te se za obavljanje džuma namaza angažira učenik četvrtog razreda Behram-begove medrese.

Ukupan broj učenika Bošnjaka u OŠ „Gornja Tuzla“ je 423. Vjeronauku u školi pohađa 401 učenik, dok su 22 učenika upisana na predmet religijska kultura. Mektebska nastava se održava ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom, u dva termina – jutarnjem i popodnevnom. Na završnim ispitima iz mektebske nastave prisustvovao je 131 polaznik. Inače su bila upisana 152 polaznika, od kojih je 25 njih učilo u Kur'anu. Svake srijede se održava tribina iz tefsira, a predavač je Sead-ef. Seljubac. Ove godine obavljeno je šest šerijatskih vjenčanja, a na ahiret je preselio 21 džematlija. Svi imami ovog medžlisa izašli su na ispit iz kiraeta i zadovoljili.⁹⁴⁵

*

Na osnovu ukazane potrebe zatražio sam od Odjeljenja odbrane Tuzla Uvjerenje kojim mi je potvrđeno da sam kao vojni obveznik bio, tokom Agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu, na radnoj obavezi u Behram-begovoj medresi (rješenja: br. 03/6-835/93. i 03/6-1128/95).

*

⁹⁴⁵ Anonim, "Izvještaj o radu Rijaseta Islamske zajednice u BiH za 1419/20.-1999. godinu", *Glasnik Islamske zajednice*, god. LXII, br. 5-6, 2000, str. 553-554.

Polaznici su dobili Uvjerenja o učešću, br. 02-MO-2670/99 od 2. 7. 1999. godine. Za Ispitnu komisiju se potpisali: H. Mehanović (ispitivač) i O. Kozlić (član).

U ČARŠIJSKOJ DŽAMIJI DEVEDESETIH GODINA

Rješenjem Rijasetu Mustafa-ef. Alić se postavlja na dužnost imama, hatiba i muallima u džematu Potrmahala, na godinu dana, od 1. 1. 1999. do 31. 12. 1999. godine.⁹⁴⁶ Ugovor je potpisan u januaru 1999. godine.⁹⁴⁷

⁹⁴⁶ Rješenje br. 02-MO-544/99 od 23. 2. 1999. godine. Zahtjev za postavljenje je Odbor IZ Gornja Tuzla uputio Rijasetu 22. 1. 1999. godine (br. 4/99).

⁹⁴⁷ Ugovor br. 03/99 od 22. 1. 1999. godine.

*

Pristupljeno je rekonstrukciji objekta Baruthane.

*

Ovog ramazana (decembar 1999 – januar 2000) na praksi u G. Tuzli je bio učenik IV razreda Medrese Dorić Asmir.⁹⁴⁸ Teraviih-namaz se klanjao u četiri džamije, a peti je bio punkt u Mesdžidu. Mukabela iza sehura se učila u tri džamije. Ikindijska se ovog ramazana učila u Zagradačkoj, a mukabela za žene u Mesdžidu. Tu mukabelu su učile muallime: Alić Mevlia, Seljubac Amina i H. Mehmedović Amra. Itikaf je ovog ramazana bio u Potrmahal-skoj džamiji. Predavanja za žene su se održavala subotom i nedjeljom u svim džamijama. Predavači su bile muallime. Predavanja za muškarce su održavana četvrtkom poslije podne namaza. Katedra tefsira nije prekida-la svoj rad srijedom poslije teravije. Omladinska druženja su se odvijala u Mesdžidu. Mujezini su bili: Ikinić Mustafa, Feukić h. Ramo, Mujaković Abdulgafar, Mehanović Enver i Ajdaslić Nezir. U Potočkoj džamiji je tera-viih-namaz imao učenik Dorić Asmir, a u Mesdžidu učenik Seljubac Amir.

*

Na hadž su ove godine išli tetak Abdulah (r. 6. 5. 1939) i tetka Emina Kušljugić (r. 20. 4. 1944), te Memišević (Hašima) Nesib (r. 23. 3. 1929).

2000.

Mektebsku nastavu u 1999/2000. mektebskoj godini pohađalo je redov-no oko 100 polaznika, a upisanih je bilo 163. Završnom ispitu u junu 2000. je prisustvovalo 98 polaznika. U mektebu još nema potrebnog inventara, na čemu treba ubrzano raditi.⁹⁴⁹ Na vjeronauci u osnovnoj školi je bio 431 učenik. Obavljeno je 13 šerijatskih vjenčanja.⁹⁵⁰

⁹⁴⁸ AMIZGT, akt Rijaseta br. 02-MO-4653-133/99 Rješenje od 23. 11. 1999.

⁹⁴⁹ *Ljetopis MIZGT*; AMIZGT, akt br. 06/01 Izvještaj o radu od 19. 3. 2001.

⁹⁵⁰ AMIZGT, akt br. 05/01, Izvještaj od 5. 2. 2001. godine.

*

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini je 20. januara 2000. god. donijelo Rješenje kojim se Alić (Alije) Mustafa, postavlja na dužnost imama, hatiba i muallima u džematu Potur-Mahala, Medžlis Islamske zajednice Gornja Tuzla. Prava i dužnosti po ovom rješenju imenovanom teku od 1. 1. 2000. godine do 31. 12. 2000. godine.⁹⁵¹ Već 16. augusta 2000. god. Rijaset je donio novo Rješenje kojim Alić (Alije) Mustafi prestaje radni odnos zaključno sa 25. 7. 2000. godine.⁹⁵² Tako je Mustafa-ef. završio svoje službovanje u Gornjoj Tuzli i zajedno s porodicom otišao van Bosne i Hercegovine.

*

Odlaskom Mustafe-ef. upražnjeno je mjesto imama u Potrmahalskoj džamiji. Medžlis IZ-e Gornja Tuzla je u augustu mjesecu 2000. Rijasetu uputio Zahtjev za primanje u službu imama Đulović Merima. Rijaset je Rješenjem od 6. septembra 2000. godine na dužnost imama, hatiba i muallima u džematu Potur Mahala postavio Đulović (Omera) Merima.⁹⁵³ Merim-ef. je Ugovor o obavljanju imamsko-hatibsko-muallimske službe potpisao 1. 8. 2000. godine.

Merim-ef. Đulović je rođen u Tuzli 1978. godine. Osnovnu školu je završio u Suhoj. U Behram-begovu medresu se upisao školske 1993/94. godine, a završio je 1996/97. Nakon Medrese odlazi u Jordan i godinu dana provodi u Centru za jezike, usavršavajući arapski jezik. Po povratku iz Jordana počinje raditi u tuzlanskoj medresi kao noćni vaspitač. Po isteku ugovora u Medresi, počinje raditi u Osnovnoj školi „Brčanska Malta“. Godine 2000. upisuje se, kao vanredni student, na Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, imamski smjer. Diplomirao je 2012. Trenutno je na tom Fakultetu postdiplomac.

⁹⁵¹ AMIZGT, akt br. 02-MO-193/2000, Rješenje Rijasetu od 20. 1. 2000.; Anonim, "Rješenja", *Glasnik Islamske zajednice*, god. LXII, br. 1-2, 2000, str. 155.

⁹⁵² Anonim, "Rješenja", *Glasnik Islamske zajednice*, god. LXII, br. 9-10, 2000, str. 943. Prethodno je Rješenje o prestanku radnog odnosa donio Odbor IZ-e Gornja Tuzla, br. 10/2000 od 1. 8. 2000. godine.

⁹⁵³ Anonim, "Rješenja", *Glasnik Islamske zajednice*, god. LXII, br. 9-10, 2000, str. 949.

Dolaskom za imama Potrmahalske džamije zasniva brak sa Seljubac Aminom. Ona počinje raditi kao vjeroučiteljica u Osnovnoj školi Gornja Tuzla (Stručno mišljenje za izvođenje nastave islamske vjeronauke je dobila od Muftije tuzlanskog 6. 9. 2000. godine, br. 283-2/2000). Nastavu je izvodila sve do pred kraj 2001. godine.

Merim-ef. je danas imam Turali-begove džamije. Tu je premješten iz džemata Krojčica. U braku s Aminom imaju troje djece: Merjemu, Imrana i Burhana. Merjema je završila Behram-begovu medresu i studira, a Imran i Burhan su još učenici te škole.

*

ĐULOVIĆ, KUŠLJUGIĆ I FEJZIĆ 2005.

U Potočkoj džamiji počinje raditi Aldin-ef. Kušljugić.⁹⁵⁴ Prije njega, u ratnim i poratnim godinama, imami te džamije su bili Fuad Hadžimehmedović, Adil Hadžimehmedović, Nezir Ajdaslić. U vremenu kada je Nezir bio imam, džume je klanjao učenik Medrese (Dorić Asmir).

⁹⁵⁴ *Ljetopis MIZGT*. Kušljugić (Ago) Aldin je rođen u G. Tuzli 6. 12. 1980. godine. Behram-begovu medresu u Tuzli je završio školske 1998/99, (273. generacija). Pravni fakultet je završio 2016. godine. Radi u privredi. U Potočkoj džamiji obavlja noćne namaze i džumu.

*

Počelo je razmatranje plana početka gradnje tekije u Gornjoj Tuzli.⁹⁵⁵

*

Mujezin Potrmahalske džamije je Enver Mehanović i tu dužnost će obavljati dugo. Povremeno će ga, u slučaju odsustva, mijenjati drugi džematlije.

*

U mjesecu novembru 2000. godine je Čaršijska džamija puštena u rad.⁹⁵⁶ Svečano otvorenje će uslijediti kasnije.

*

U mekteb je bilo upisano 147 polaznika, od kojih je na završnom ispitu, u Potrmahalskoj džamiji, bilo 96 njih. Vjeronauka je zastupljen sa po dva časa za razrede I-IV, a sa po jednim časom sedmično za razrede V-VIII. Od septembra mjeseca, nakon odlaska vjeroučiteljice Mevlije Alić, vjeronauku predaje muallima Seljubac Amina.

*

Ovog ramazana (prvi dan 27. 11) pored uposlenih imama angažovana su dva dodatna – jedan učenik i jedan svršeni Medrese. Mukabela za žene se učila u Čaršijskoj džamiji, a učile su je učenice Medrese. Učenici i učenice Medrese u potpunosti su zadovoljili očekivanja i odgovorili obavezama: Seljubac Amir⁹⁵⁷, Džinović Amra, Malkić Fadila i Terzić Safija.⁹⁵⁸ Seljubac Amir je imao teravah-namaz u Zagradačkoj džamiji.

Ove godine je u Potrmahalskoj džamiji na sehurskoj mukabeli bilo prisutno najmanje 30 slušalaca koji su pratili učenje.⁹⁵⁹

⁹⁵⁵ Sa dnevnog reda sjednice IO Medžlisa održane 7. 10. 2000.

⁹⁵⁶ AMIZGT, akt br. 06/01, Izvještaj o radu od 19. 3. 2001.

⁹⁵⁷ AMIZGT, akt br. 21/00, Potražnja učenika od 8. 11. 2000.

⁹⁵⁸ AMIZGT, akt br. 1/2001 Ramazanski izvještaj od 4. 1. 2001.

⁹⁵⁹ Jedna džematlija je imala običaj kada se uči sura Jusuf donijeti sapun i staviti pod imamovu peštahtu jer, kaže ona, tim „naučenim“ sapunom se lijepo poslije umivati. Lice bude lijepo. Nalik Jusufovom.

*

Obavljeno je sedam šerijatskih vjenčanja, a na ahiret su preselile 33 osobe. Džematlije su, sa svojim imamima, proveli akciju prikupljanja pomoći narodu Čečenije, a završena je i akcija prikupljanja pomoći Bošnjacima koji se vraćaju svojim domovima.⁹⁶⁰

SKUP GRABANA DEVEDESETIH GODINA, GORNJOTUZLACI S GOSTIMA

⁹⁶⁰ AMIZGT, akt br. 4/01 Izvještaj za 2000. od 19. 1. 2001.

NA PRIJELAZU VIJEKOVA

2001.

U mjesecu februaru 2001. godine je u Čaršijskoj džamiji upriličen širi sastanak sa ciljem dogovora o pokretanju procedure za izgradnju (kako je tada formulisano) „Bošnjačkog kulturnog centra – Gornja Tuzla“ na prostoru stare osnovne škole.

*

U prvoj godini novog vijeka umro je Đulaga Hadžiabdić.

Hadžiabdić (Mehmed) Đulaga je rođen 6. 11. 1911. godine, od oca Mehmeda i majke Šeme (rođeno Čaklovićanin).⁹⁶¹ Dužnost mujezina obavljao je po osnovu dekreta IVZ u Žabljačkoj (Mostar) džamiji⁹⁶² u Gornjoj Tuzli

⁹⁶¹ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 216/42 (Rodni list).

⁹⁶² Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik VIS-a*, br. 5-6, Sarajevo, 1981, str. 528.

do njenog rušenja 1954 godine. Na spisku od 1939. godine uz njegovo ime je potvrđen podatak da je na toj dužnosti od 1932. godine.⁹⁶³

Ulema-medžlis u Sarajevu mu je na tu dužnost i 1942. godine dao dekret br. 2634/42, od 24. 8. 1942. godine.⁹⁶⁴ Dužnost imama u toj džamiji je tada obavljao Zuhdija-ef. Žunić.

Nakon rušenja Žabljačke džamije do penzionisanja je povremeno obavljao dužnost mujezina u Hadži Husein (Potrmahalskoj) džamiji, a u tom periodu su u istoj bili angažovani kao imami Mustafa i Mehmed Dervišagić. Đulaga je bio zaposlen u GP „Gradina“ Tuzla od njenog osnivanja 1947. godine pa do penzionisanja 1966. godine. Nakon penzionisanja pa sve do obnove ove džamije (1980-1984) redovno je obavljao mujezinsku dužnost u ovoj džamiji. U istoj je, u to vrijeme, bio angažovan, kao priučeni mahalski imam, i rahmetli Salih Karić (zvani kadija).⁹⁶⁵

Nakon obnove ove džamije 1984. godine ponovo je bio na dužnosti mujezina sve do pred Agresiju na Bosnu i Hercegovinu. Tada je imam džamije bio Ramiz-ef. Bajić.

Đulaga je preselio je na ahiret 27. 7. 2001. godine. Ukopan je na mezarju „Izgon.“⁹⁶⁶

*

Ove godine u Potočkoj džamiji se počela klanjati džuma. Hatib je Aldin-ef. Kušljugić, koji u toj džamiji kao imam obavlja noćne vaktove. U Zagrađačkoj džamiji se klanjaju akšam, jacija i sabah. Kao imam je angažovan Ajdaslić Nezir. U ovoj džamiji se obavlja veliki dio aktivnosti Čaršijske džamije zbog radova na izgradnji nove na temeljima stare džamije.

⁹⁶³ ATKT/VMPT, kutija 681, akt Spisak od 22. 7. 1939. godine.

⁹⁶⁴ ATKT/VMPT, kutija 687, akt br. 2634/42; i *Glasnik*, br. 10, Sarajevo, 1942, str. 279.

⁹⁶⁵ Monografija *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012*, str. 412.

Salih Karić je rođen u Gornjoj Tuzli 1903. godine a umro 1983. Ukopan je na mezarju „Kalinovac“.

⁹⁶⁶ Dio podataka o njemu smo dobili od njegovog sina Zamira, prilikom razgovora obavljeno 16. 8. 2021. godine.

Vidi i: Sead Seljubac, *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*, Tuzla, 2023, str. 86-88.

*

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

IMAMAT DŽEMATA U Grupe Turke
 kotar Turke župa Morava i Sal.

Broj protokola: 216 / 42 Oslobođeno od tekste J. V. Z. po čl. 21.3
 ič. 4 u surtu Mur barmka 21.3

Mjesto
za taksu: matku
ili za potvrdu
u duplikatu

Rodni list

U matici rođenih ovog imamata knjiga 111, strana 84 redni broj 5
 ubilježeno je ovo:

Novorođenog djeteta	Datum rođenja		dan	<u>15. 10. 1942.</u>	mjesec	<u>studenoga</u>
	godina		<u>1942. godinu deset i dvije desetke</u>			
	dan, mjesec i godina		<u>6. - 8. 1944.</u>			
	Ime		<u>Dulago H. Molici</u>			
	spol		<u>muško</u>			
	Je li zakonito ili nezakonito		<u>jest</u>			
	oca	Ime i prezime	<u>Muhs. Mehmedo. H. Molici</u>			
		zanimanje	<u>predradnik</u>			
		vjera	<u>Islom</u>			
	majke	Ime i rođeno prezime	<u>Seima Coklovicicim</u>			
		zanimanje	<u>obmanica</u>			
		vjera	<u>Islom</u>			
	stanovanja	mjesto	<u>Grupe Turke Rue broj 150</u>			
		kotar	<u>Turke</u>			
		župa	<u>Morava i Sal.</u>			
Broj i datum njihovog vjenčnog lista						
Kod stranaca zavičajnost						
Ime i prezime imama koji je obavio davanje imena (akika)						
Napomene		<u>Ovaj se list izdaje radi potvrde i uvrštavanja u knjige matice</u>				

Da se ovaj izvadak iz gore spomenute matice rođenih muslimana posve
 slaže s originalom, potpisani svjedoči svojim potpisom i imamskim pečatom.
 u Grupe Turke, dana 27. mjeseca listopad godine 1942

Tiskara Džem. Schić, Sarajevo

Džematski imam:
Karim

Ove godine za odlazak na hadž su se prijavili: Ikinić Mustafa, Ikinić Rasim i Ikinić Ambera, da putuju u organizaciji Rijaseta IZ-e (autobusom), dok se Jašarević Taiba prijavila za putovanje s firmom BH PUK. U toj organizaciji, kao vodič, putuje i Salih-ef. Jusić.⁹⁶⁷

*

Dana 5. 11. 2001. godine sam na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu odbranio magistarski rad na temu „Semantička razina filološke metodologije u Allamekovoj glosi na Širvanijev komentar sure El-Feth“. Time sam stekao naučni stepen magistar islamskih nauka (tefsir). Dato mi je o tome uvjerenje br. 5/01. U potpisu je dekan prof. dr. Jusuf Ramić. Diplomu ću dobiti 17. 6. 2003. godine. Broj diplome: 0007 M/2003. U potpisu su dekan Fakulteta dr. Ibrahim Džananović i reisul-ulema dr. Mustafa Cerić.

*

S ODBRANE 2001.

U mjesecu junu su obavljeni završni ispiti za mektebsku pouku. Prisustvovalo je 127 polaznika.

⁹⁶⁷ AMIZGT, akt br. 2/2001 Hadž 2001 od 6.1.2001.

*

U mjesecu septembru je Rijaset IZ-e u BiH dostavio rješenja o ramazanskoj praksi u Gornjoj Tuzli za učenike: Terzić Safiju (III)⁹⁶⁸, Džinović Amru (IV)⁹⁶⁹ i Seljubac Amira (IV)⁹⁷⁰. Prethodno je za njih MIZ G. Tuzla VP službi Rijasetu uputio dopis kojim potražuje da budu raspoređeni upravo oni.⁹⁷¹

ŠEHIDSKA ČESMA U CENTRU GORNJE TUZLE

⁹⁶⁸ AMIZGT, akt Rijasetu br. 02-MO-4312-R-252/2001, Rješenje od 6. 11. 2001.

⁹⁶⁹ AMIZGT, akt Rijasetu br. 02-MO-4312-R-292/2001, Rješenje od 6. 11. 2001.

⁹⁷⁰ AMIZGT, akt Rijasetu br. 02-MO-4312-R-283/2001, Rješenje od 6. 11. 2001.

⁹⁷¹ AMIZGT, akt br. 31/01, Potraživanje učenika od 30. 10. 2001.

KASNIJE

2002. godine se pristupilo rekonstrukciji prostorija starog Muškog mekteba. Početkom 2002. imam Potrmahalske džamije Merim-ef. Đulović odlazi na odsluženje vojnog roka u Armiji BiH.⁹⁷² Na vaktovima ga mijenjaju Amir Seljubac i Salih-ef. Jusić, a na džumama učenik Medrese. Povodom odlaska u Armiju Merim-ef. je upriličio mevlud. Gosti su bili direktor medrese Vahid-ef. Fazlović i nekoliko profesora. Merim-ef. se vratio iz Armije i nastavio svoje imamske dužnosti 15. 7. 2002. godine.

Uređen je harem Zagradačke džamije a pred Bijelom je uređen prostor za klanjanje dženaza.

Izvršni odbor Medžlisa za mandatni period 2002-2006. su činili: h. Izudin Hadžibeganović, predsjednik, Sead Hajdarević, Hidajet Gutić, Mevludin Ajdaslić i Salih Jusić, gl. imam.

⁹⁷² Za vrijeme odsluženja vojnog roka mu miruje staž. O tome je Medžlis IZ-e Gornja Tuzla obavijestio Rijaset dopisom br. 24/02 od 7. 3. 2002. godine.

MOJA GORNJA TUZLA

HAFIZ MERIM-EF. ĐULOVIĆ

U dva mekteba je bilo upisano ukupno 184 polaznika, od kojih je 155 redovnih. U školi je 360 učenika na vjeronauci. Na ahiret je preselilo 45 osoba a obavljeno je sedam šerijatskih vjenčanja.

NAKŠIBENDIJSKA TEKİJA „ŞEJH HAMZA BALI“

2003. godine je umro Husein-ef. Mujaković.

U Gornjoj Tuzli je otvorena nakšibendijska tekija.

U mekteb je upisano 187 polaznika a redovnih je 149. U sufari uči 30 njih, a u Kur'anu 25. Na vjeronauci u osnovnoj školi je 390 učenika.

2004. godine je završena temeljita obnova Čaršijske džamije. U periodu 1998-2004. urađena je njena potpuna restauracija, uređen harem, kameni zid i željezna ograda. Sada ima dvije munare. Svečano otvorenje je bilo 11. 9. Prisutni su bili reisul-ulema Mustafa-ef. Cerić, muftija tuzlanski Husein-ef. Kavazović, direktor Behram-begove medrese Vahid-ef. Fazlović, glavni imami, imami, predstavnici kantonalnih i općinskih vlasti, i dr. Procjenjuje se da je tog dana u G. Tuzli bilo na desetine hiljada prisutnih. Džamiju su otvorili predsjednik MIZ Gornja Tuzla h. Izudin Hadžibegović i majka prvog šehida G. Tuzle (Faika) Pašezada Mandžukić (1944-2010).⁹⁷³

PAŠEZADA MANDŽUKIĆ

⁹⁷³ Vidi o tome članak Saliha Smajlovića "Čaršija s prepoznatljivim selamom", *Preporod*, br. 19/789, 1. 10. 2004, str. 18.

Od 2004. godine djeca ponovo idu u mekteb u rekonstruisani objekat starog Muškog mekteba. Obnova mekteba je trajala četiri godine. U mekteb je upisano 183 polaznika, a redovnih je 152. Na vjeronauci u osnovnoj školi je bilo 354 učenika. U sufari je učilo 25 polaznika, a u Kur'anu 30.

Dovršeno je i uređenje vakufskog objekta Baruthana (vakuf h. Hašima Bašića).

Pokrenuta su, u okviru rada Omladinskog kruga, sedmična druženja omladine. Predavači su Sead-ef. Seljubac i Fuad Hadžimehmedović (Tefsir i Mesnevija). Mesneviju je po uputama hfz. Hadžimulića Fuad tumačio od početka, redom. Na prvih nekoliko sijela ja sam tefsir držao po svom izboru, tematski, ali sam kasnije nakon dersi iz *Mesnevije* birao odlomke iz Kur'ana koji su pratili priču iz *Mesnevije*. Razlog je spomenuta uputa hfz. Hadžimulića, a ja sam imao slobodu, pa su iz toga razloga uglavnom dersi iz *Mesnevije* i tefsir bili povezani.

FUAD, JA I ABDULAH

2005. godine je započeta restauracija Bijele džamije. Gost Medžlisu na dan muškog mevluda je bio muftija tuzlanski Husein-ef. Kavazović. Tom

prilikom je posjetio i Bijelu džamiju. Upoznat je s predviđenim radovima. Radovi će trajati sve do sredine 2008. god.

Dana 20. 6. 2005. godine u Behram-begovoj medresi je upriličena hafiska dova⁹⁷⁴ za imama Potrmahalske džamije Merima-ef. Đulovića.⁹⁷⁵ U mjesecu augustu hfz. Merim predaje zahtjev za raskid ugovora o radu radi prelaska na rad u džamiju na Krojčici (MIZ Tuzla).⁹⁷⁶ Na to mjesto je primljen novi imam Isad-ef. Halilović.⁹⁷⁷ On je imam te džamije i danas.

U periodu 1995-2005. na Potrmahalskoj džamiji su sanirana ratna oštećenja, urađena fasada, zamijenjena stolarija, minaret, i td.⁹⁷⁸

I ovog ramazana je organizirana mukabela za žene sahat vremena prije podne namaza. Dana 22. ramazana u posjeti Medžlisu, noćni dersovi, bili su profesori Medrese: direktor Vahid-ef. Fazlović, Amir-ef. Hodžić i

⁹⁷⁴ "Koliko opet naš svijet cijeni i uvažava hifz i one koji nose ime hafiz, najbolje se vidi po hafiskim dovama, odnosno svečanim skupovima, na kojima se vrši proglašavanje i promocija hafiza. Na hafiskim dovama, koje se obavljaju isključivo u džamijama, okupi se uvijek dosta ljudi. Dovi prisustvuju mnogi hafizi sa strane i iz dotičnog mjesta, a često tim dovama prisustvuju najviši funkcioneri (...) IZ-e. Hafiska dova se zakazuje i održava kada kandidat savlada i prouči cijeli Kur'an napamet pred svojim muhaffizom po svim pravilima učenja (po tedžvidu) i, kanije, pred posebnom komisijom. (...)“ E. Mulahalilović, *Vjerski običaji*, str. 100.

⁹⁷⁵ Za većinu hafiza svršenika ove Medrese hafiska dova je bila u Behram-begovoj medresi.

⁹⁷⁶ Zahtjev je predao 27. 8. 2005. godine u 10:10. U svom Zahtjevu je, između ostalog, naveo: "Ovim premještajem bih, u odnosu na sadašnje, stekao uslove za napredovanje u službi i nastavak studiranja na Fakultetu islamskih nauka, a smatram da bih svoj radni elan i volju za doprinosom Zajednici mogao više iskoristiti." Izvršni odbor Medžlisa Gornja Tuzla je na svojoj sjednici od 28. 9. 2005. godine uvažio njegov zahtjev i razloge o sporazumnom prekidu radnog odnosa. U potpisu su predsjednik IOM-a Izudin Hadžibeganović i glavni imam Salih Jusić. Dekret o premještaju je od Rijaseta dobio 7. 10. 2005. godine, br. 02-MO-3357/2005. Dekret stupa na snagu 1. 9. 2005. godine.

⁹⁷⁷ Konkurs je objavljen u listu *Preporod*, br. 18/812, 15. 9. 2005, str. 52.

Isad (Mirsad) Halilović je rođen 1. 5. 1985. godine u Gornjoj Kamenici, Zvornik. Osnovnu školu je završio u Simin Hanu. Nakon toga je završio Karadžić-begovu medresu u Mostaru 2005. godine (Diploma br. 06-199-14/05-2, od 26. 5. 1005). Vanredni je student Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu, imamski smjer. Oženjen je i ima dvoje djece. Imam, hatib i muallim u MIZ Gornja Tuzla je zvanično od 1.1.2006. godine, u džematu Puturmahala (Dekret br. 02-MO-28/2006. od 5. 1. 2006. godine. Dekret je produžavan više puta.

⁹⁷⁸ Velike iznose novčanih priloga za popravku su tada dali: Mehanović Hazim s porodicom i Muslić Bego s porodicom.

Muhamed-ef. Hasanspahić. Na dnevnim dersovima su bili Idriz-ef. Memić i mr. Sead-ef. Seljubac.

ISAD EF. HALILOVIĆ

U mektebu je mektebske 2005/06. upisano 178 polaznika, a redovnih je 132. U sufari ih je 40, a u Kur'anu 36. Na vjeronauci je 357 učenika, a to je ukupan broj bošnjačke djece u gornjotuzlanskoj osnovnoj školi. Bilo je 11 šerijatskih vjenčanja, a 37 džezaza.

Komisija za obilazak mekteba, imenovana od Muftijstva, izvršila je posjetu mekteba u Medžlisu IZ-e Gornja Tuzla 22. decembra 2005. godine. Posjećen je jedan mekteb. Posjetu je realizirao Bekir-ef. Šabić, u periodu od 14:15 do 15:30. U zapisniku je konstatovano da je, općenito gledano, situacija dobra i djeca poznaju gradivo, ali se mora ulagati mnogo više truda u mekteb i mektebsku nastavu.

2006. godine je urađen zid oko harema Bijele džamije.

Dana 20. 9. 2006. umro je moj otac, dugogodišnji mujezin Čaršijske džamije, h. Alija Seljubac. Ukopan je na mezarju „Džamište“.

SELJUBAC ALIJA, ČETRODESETIH GODINA

Dana 10. 4. 2006. održao sam predavanje na „Carskom“ mevludu u Gornjoj Tuzli, a u utorak, 11.4, predavanje na ženskom mevludu u Gornjoj Tuzli je održala odgajateljica iz Medrese, profesorica Tokić Edina. U učenju mevluda je učestvovala i grupa učenica.

Izvršni odbor Medžlisa za mandatni period 2006-2010. su činili: h. Izudin Hadžibeganović, predsjednik, i članovi Sead Hajdarević, Ismet Topić, Salih Jusić, Mevludin Ajdaslić, Asim Čakal.

Vaizi u ramazanu 2006. su bili profesori: Čandić Mehmedalija, Šestan Rijad i Hasanspahić Muhamed.

U periodu 2006-2012. djevojačko turbe je potpuno obnovljeno, završeno vanjsko uređenje, ograda, kameni zid, itd.

Ove godine je upisano 179 polaznika mekteba, a redovnih je 140. U sufari je učilo 27 polaznika, u Kur'anu 25 njih. Na vjeronauci je 340 učenika.

2007. godine je na hadž otišlo osam hadžija. To je do sada najveći broj iz Gornje Tuzle.⁹⁷⁹ Radovi na restauraciji Bijele džamije teku prema predviđenom planu.⁹⁸⁰ Mujezini u gornjotuzlanskim džamijama u toku ramazana su bili: Enver Mehanović (Potrmahalska), Džemo Subašić (Potočka), Behrija Hrustanović (Bijela), Nezir Ajdaslić (Zagradačka) i Mustafa Ikinić (Čaršijska). Ramazanski vaizi 2007. su bili profesori Medrese: Sulejmanović Ševko-ef., Šabić Bekir-ef. i Kozlić Osman-ef. Za Lejletul-kadr predavanje u Čaršijskoj džamiji u G. Tuzli održao sam ja.

Broj upisanih polaznika u mektebu 2006/07. je 188, a redovnih 145. U sufari je učilo 30 njih, a u Kur'anu 40. Vjeronaukom su obuhvaćena sva bošnjačka djeca u osnovnoj školi, njih 283.

Za mevlud 31. 6. i 1. 7. dolazila je grupa učenika i učenica Medrese s predavačem profesorom i profesoricom.

2008. godine je rađeno na rekonstrukciji Zagradačke džamije.⁹⁸¹

Umro je (14. 2. 2008) dugogodišnji predsjednik IO ovog Medžlisa h. Jusuf Spahić.

Za Carski mevlud, 20. 3. vaz u G. Tuzli na podne namazu održao sam ja.

Vaizi u ramazanu 2008. su bili: Mehanović Halil-ef., Memić Idriz-ef. i Hatunić Ahmed-ef.

Završeni su radovi na Bijeloj džamiji. Osim restauracije objekta, u periodu 2005-2008, uređen je i harem, izgrađen kameni zid i željezna ograda.

Dana 18. 9. 2008. godine na islam je prešla naša komšinica Mehanović Ivanka. Ime je promijenila u Hanka.

⁹⁷⁹ O tome je, tih dana, Almasa Hadžić, dugogodišnja novinarka "Avaza", objavila lijep članak: „Putovalo se i karavanima“ u kojem je obavila razgovor s nekim gornjotuzlanskim hadžijama o putovanju na hadždž nekad ranije i sada.

⁹⁸⁰ AMIZGT, akt br. 08/2008, Izvještaj o radu za 2007. godinu od 14. 1. 2008.

⁹⁸¹ O radovima na džamijama i drugim aktivnostima Medžlisa vidi članak Saliha Smajlovića „Medžlis s jednim džematom i pet džamija“, *Preporod*, br. 2/868, 15. 1. 2008, str. 23.

Na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu sam 24. 12. 2008. godine odbranio doktorsku disertaciju s naslovom: „Allamekova kritika Bejdavijevog metoda tumačenja Kur’ana“. Dato mi je o tome Uvjerenje br. 6-15/08, 31. 12. 2008. godine. U potpisu je dekan prof. dr. Ismet Bušatlić.

S ODBRANE 2008

Broj upisanih polaznika mektebske pouke je mektebske 2007/08. 164, a redovnih je 134. U sufari uči 35 polaznika, a u Kur'anu 30. Na vjeronauci je 278 učenika, sva bošnjačka djeca. Obavljeno je deset šerijatskih vjenčanja.

Bekir-ef. Šabić, pomoćnik muftije tuzlanskog, dana 21. februara 2008. godine posjetio je mektebsku pouku u Gornjoj Tuzli. Zaključeno je da je mektebska nastava u ovom medžlisu, tj. mektebu, u odnosu na posjetu 2005. godine bolje organizovana, iako još uvijek treba određene stvari dovesti do kraja. Muallimi obavljaju svoj dio posla koliko im to materijalni uslovi dozvoljavaju, te je u narednom periodu potrebno pažnju usmjeriti na planirani završetak opremanja mekteba. Posebno treba istaći urednost vođenja ljetopisa.

Školske 2008/09. vjeroučiteljica (pripravnik) u gornjotuzlanskoj osnovnoj školi je Mina Sakić.

2009. godine je rađeno na potpornom zidu i ogradi u haremu Potocke džamije.

Nakon rekonstrukcije Zagradačke džamije u njoj će se klanjati noćni namazi, a imam će biti šejh Asim Čakal.

Dana 3. 4. 2009. održan je okrugli sto o Kriznom štabu G. Tuzle '92.

Predavanje „Hidžra“ održao sam u G. Tuzli 16. 12. 2009. godine.

U mektebskoj 2008/09. u mekteb je bilo upisano 136 polaznika, a redovnih je 118. U sufari je učilo 41, a u Kur'anu 30. Školske 2009/10. vjeroučiteljica je Mina Sakić.

Vaizi u ramazanu 2009. su bili: Seljubac Sead-ef., Šestan Rijad-ef. i Karić Sedin-ef.

2010. godine rađeno je na podizanju zida oko harema Zagradačke džamije. Za imama te džamije (od 1. 2. 2010) produžen je angažman hadžiji Asimu Čakalu.

ŠEJH ASIM ČAKAL

Prije njega je ta dužnost pripadala Neziru Ajdasliću. Rađeno je i na dodatnim intervencijama u Potočkoj džamiji.

U mjesecu januaru je organizirana javna tribina „Vjerom protiv poroka“, a predavači su bili: dr. Izet Pajević, dr. Mevludin Hasanović i dr. Sead Seljubac.

Na mevludu u Gornjoj Tuzli je 27. 4. 2010. godine nastupio Hor Medrese.

Dana 12. 11. 2010. godine je umro hafiz Jasir (Sirijac), koji je u ovom medžlisu godinama podučavao Kur'anu i hifzu, a ramazanom učestvovao u učenju mukabele. Ukopan je u haremu Džindijske džamije u Tuzli.

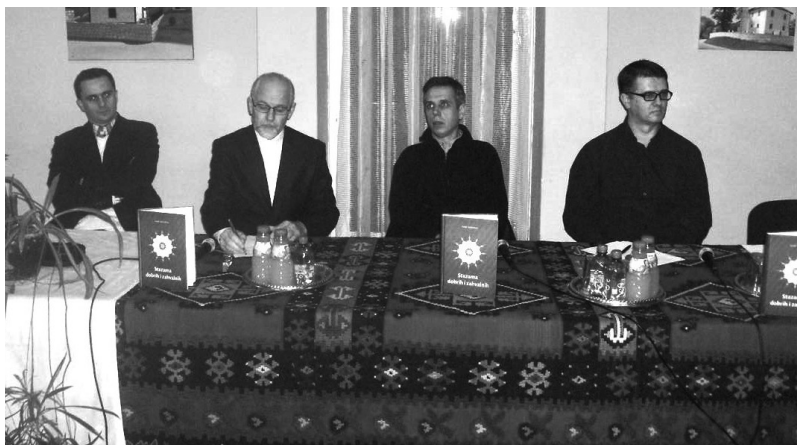
Izvršni odbor Medžlisa za mandatni period 2010-2014. su činili: Izudin Hadžibeganović, predsjednik, i članovi Sead Hajdarević, Asim Čakal, Ismet Hadžimehmedović, Salih Jusić.

U periodu 2010-2012. je, uz ranije izvedene radove 1996/97, na Potočkoj džamiji urađeno mnogo. Navodimo ukupne radove: izgradnja sofa, mahfila i munare; rekonstrukcija unutrašnjosti, gradnja kupole, vanjsko malterisanje, fasada, izmjena stolarije, centralno grijanje, uređenje harema, kameni zid, željezna ograda.

U mektebskoj 2009/10. u mekteb je upisano 135 polaznika, a redovnih je bilo 118. U sufari je učilo 35, a u Kur'anu 25 njih.

U ramazanu 2010. vaizi su bili profesori: Spahić Mirnes-ef., Hodžić Amir-ef. i Husić Mensur-ef.

2011. godine (12. januara) Aktiv žena u Gornjoj Tuzli je u Društvenom domu organizirao promociju moje knjige „Stazama dobrih i zahvalnih“. Promotori su bili mr. Osman Kozlić i Sevret Mehmedćehajić, prof. Uvodno ašere je učio hfz. Merim-ef. Đulović.

STAZAMA DOBRIH I ZAHVALNIH 2011.

Na ženskom mevludu, 16. 2. 2011, nastupio je Hor Medrese, sa predavačem.

U maju i junu su nastavljeni radovi na Bijeloj džamiji.

Dana 12. oktobra 2011. godine Bekir-ef. Šabić, pomoćnik Muftije tuzlanskog, upriličio je još jednu posjetu mektebskoj nastavi u Gornjoj Tuzli. Konstatovana su poboljšanja. Muallimi obavljaju svoj dio posla i sada, u već opremljenom mektebu, jedina obaveza je kvalitet nastave.

Vjeroučiteljica školske 2010/11. godine je Almedina Imširović.

Ramazanski vaizi su bili: Zukić Muamer-ef., M.Ćehajić Sevet-ef. i Hamsanpahić Muhamed-ef.

2012. godine uvedeno je podno grijanje u Bijeloj, Zagradačkoj, Potočkoj te u Čaršijskoj džamiji.

Za reisul-ulemu je izabran dosadašnji muftija tuzlanski Husein-ef. Kavazović, a za novog muftiju tuzlanskog imenovan je Vahid-ef. Fazlović.⁹⁸²

Pristupilo se dodatnom uređenju Potrmahalske džamije.

Broj upisanih polaznika u mektebu je bilo 143, a redovnih 117. Na vjeronauči u osnovnoj školi je bilo 225 učenika. Bilo je deset šerijatskih vjenčanja.

Za ramazan 2012. predavači su bili: Osman-ef. Kozlić, Ševko-ef. Sulejmanović i Bekir-ef. Šabić.

2013. godine (21.6) u Prinčevoj džamiji u Tuzli uručena je murasela novom tuzlanskom muftiji Vahid-ef. Fazloviću. Muraselu mu je uručio reisul-ulema Husein-ef. Kavazović.

Dana 31. 1. 2013. godine sam sa Muftijstvom tuzlanskim potpisao ugovor o radu na mjesto pomoćnika muftije tuzlanskog za vjersko djelovanje i obrazovanje. Za Muftijstvo je ugovor potpisao muftija tuzlanski Vahid-ef. Fazlović.

⁹⁸² Muftija tuzlanski Vahid-ef. Fazlović je rođen 5. augusta 1963. godine u Maoči kod Brčkog, od oca Bešira i majke Fatime. Nakon osmogodišnje osnovne škole, upisuje se u Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu koju je završio 1983. godine. Na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu diplomirao je 1996, magistrirao 2012, a doktorirao 2022. godine. Službu imama i glavnog imama Vahid-ef. Fazlović je obavljao na području Medžlisa Islamske zajednice Brčko. Dužnost direktora Behram-begove medrese u Tuzli obavljao je od obnavljanja njezinog rada 1993. pa do 2013. godine. U Behram-begovoj medresi sve vrijeme predaje nastavni predmet Akaid, s reduciranim brojem časova. Od 8. januara 2013. godine, na temelju imenovanja Reisul-uleme i odluke Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini o potvrđivanju imenovanja, Vahid-ef. Fazlović obavlja dužnost muftije tuzlanskog, od kada sudjeluje i u radu, najprije Vijeća za fetve, a potom Vijeća muftija. U braku je sa suprugom Azrom od 1984. godine, a roditelji su četvero djece.

Broj upisanih u mektebu je bilo 132, a redovnih 98 polaznika. Na vjeronau-
ci u školi je bilo 220 učenika. Bilo je 45 dženaza, a osam šerijatskih vjenčanja.
Radom mekteba za odrasle u 2013. godini (subota, nedjelja, srijeda) osposo-
bljeno je tridesetak žena uzrasta od 20 do 60 godina za učenje Kur'ana.⁹⁸³

2014. godine je nekoliko puta provaljivano u Djevojačko turbe. U mje-
secu junu je 20 džematlija iz G. Tuzle posjetilo B. Šamac i pružilo pomoć u
akciji čišćenja nakon poplava.

Izvršni odbor Medžlisa za mandatni period 2014-2018. su činili: Izudin
Hadžibeganović, predsjednik, i članovi Sead Hajdarević, Asim Čakal, Ismet
Hadžimehmedović, Salih Jusić.

U periodu 2012-2014. u Potrmahalskoj džamiji je urađeno grijanje, ure-
đenje harema, kameni zid i željezna ograda.

Na Čaršijskoj džamiji je osvježena (okrečena) fasada.

Usljed velikih padavina sredinom maja pojavila su se klizišta na lokalite-
tima: mezarja Kalinovac, Grad i Musalla, i na vakufskim parcelama Vakufac,
Gradine, Korutan i Menice. Pristupilo se prioritetno sanaciji mezarja Grad.

2015. godine je pokrenuta procedura pribavljanje dokumentacije za iz-
gradnju Musafirhane.

Medžlis Islamske zajednice Gornja Tuzla je na vrijeme izvršio potrebne
pripreme za mjesec ramazan. Teravih-namaz se klanjao u pet naših džami-
ja. Mukabela se učila u svim džamijama poslije sehura. Mukabela za žene
se učila prije podne. U centralnoj džamiji poslije ikindije namaza učila se
mukabela za muškarce. Itikaf je organizovan u centralnoj džamiji. Mubarek
noći su obilježene u svim džamijama, a centralne svečanosti uz prigodan
program su bile u Čaršijskoj džamiji. Profesori Behram-begove medrese
su posjetili MIZ Gornja Tuzla. Posjeta je upriličena tako što su profesori u

⁹⁸³ AMIZGT, akt br. 02-03-1-011-1/14, Izvještaj za 1913. godinu.

Gornju Tuzlu dolazili pojedinačno (četiri sedmice četiri predavača) i obraćali se džematu. Za rad sa ženama u mjesecu ramazanu angažovane su bile dvije učenice Behram-begove medrese i tri svršenice Medrese (učenje mukabele i predavanja). Zajednički iftari ukras su ramazana, a bilo ih je i ovog ramazana u Gornjoj Tuzli (omladinski iftar, iftar polaznika mektebske nastave, iftar za žene i dva iftara za džematlije).

DAN ŠEHIDA 2015.

Centralna manifestacija obilježavanja Dana šehida na području Muftijstva tuzlanskog ove godine je održana u Gornjoj Tuzli (18. 7. 2015). Muftija tuzlanski Vahid-ef. Fazlović, njegov pomoćnik Sead-ef. Seljubac, glavni imam MIZ Gornja Tuzla, imami i veliki broj džematlija obišli su šehidska mezarja u Gornjoj Tuzli, a nakon toga je u Čaršijskoj džamiji proučena hatma-dova i tevhid. Tom prilikom je ispred Čaršijske džamije proučen Jasin, a na platou Šehidske česme prisutnim porodicama šehida, imamima, džematlijama i džematlijkama održao se Vahid-ef. Fazlović muftija tuzlanski, kazavši kako nema šehida bez Allahove volje i da nema šehida bez velikih ljudi. Salih-ef. Jusić, glavni imam Medžlisa Gornja Tuzla, rekao je kako je ovo dan koji se mora pamtit, obilježavati i stalno svjedočiti i potvrđivati značaj onih

koji su dali svoje živote za odbranu naše domovine. Dr. Sead-ef. Seljubac, pomoćnik muftije tuzlanskog, podsjetio je da je Dan šehida dan u kojem se uz poseban protokol i na poseban način sjećamo šehida, ali njih moramo sjećati i u svim drugim danima i u svim drugim prilikama.

2016. godine (17. 2) je umro višegodišnji mujezin Bijele džamije Hrustanović Behrija (rođ. 1923). Te godine umro je i Nezir Ajdaslić (rođen 1932) koji je bio privremeni imam u Potočkoj i Zagradačkoj džamiji prije angažiranja stalnih imama u tim džamijama.⁹⁸⁴

HRUSTANOVIĆ BEHRIJA I SELJUBAC ALIJA

⁹⁸⁴ Negdje oko 1960. godine direktor Solane je pozvao Nezira Ajdaslića [1932-2016] i njegovog prijatelja Hasiba Srabovića [1920-1989] iz Soline da im uruči ključeve novog stana i stipendije za djecu koje vlast dodjeljuje vrijednim radnicima. Hasib pita direktora kako da mu se oduži. Direktor mu kaže: „Ništa, samo da popijemo sok“. Hasib mu odgovara da je ramazan i da on posti te on ne može popiti sok. Isti stav je imao i njegov prijatelj Nezir. Direktor Solane im tada reče da je to uvjet da dobiju stanove. Njih dvojica se zahvališe Titu i Partiji na ponudi i odbiše i stan i stipendije, i ispostiše i taj dan. Nakon Hasibove smrti, nakon više od 30 godina od tog događaja, Hasibovog unuka o ovom slučaju obavještava sekretarica Solane koja je cijeli razgovor slušala kroz poluotvorena vrata. Hasib i Nezir su se zakleli jedan drugom da ovo neće nikome reći. Allah je htio da se sve ovo ipak obznani. (Ove podatke je od Hasibovog unuka Fuada Nuhanovića dobio Sanel-ef. Hodžić, imam u džematu Solina kojem je pripadao rahmetli Hasib.)

U augustu je izvršeno uređenje šehidskog mezarja „Musalla“ i pristupnog puta mezarju „Kalinovac“, te pristupa Turbetu i rekonstrukcija grijanja u Mektebu.

2017. godine se intenzivno izvode radovi na Musafirhani. Predsjednik IO Medžlisa Izudin Hadžibeganović ima problema sa zdravljem pa otežano prati radove. Gradilište su u toku godine posjetili muftija tuzlanski Vahid-ef. Fazlović i načelnik Jasmin Imamović.

Muftija tuzlanski Vahid-ef. Fazlović svoju posjetu je upriličio u četvrtak, 6. jula. Susreo se s imamima i članovima Izvršnog odbora ovog medžlisa koji su ga informirali o aktuelnostima na svome području, kao i planovima za naredni period, posebno u radu s mladima i polaznicima mektebske nastave, kao i ženskim džematom. Razgovarano je i o dosadašnjem toku radova na zgradi Musafirhane, imareta i konaka u Gornjoj Tuzli, kao i o planu daljeg rada na završetku izgradnje ovog objekta. Nakon sastanka upriličen je i obilazak gradilišta.

Završeni su preostali radovi na haremu Potrmahalske džamije. Bilo je osam šerijatskih vjenčanja i 58 dženaza.

2018. godine za predsjednika IO Medžlisa IZ-e Gornja Tuzla je izabran Hajdarević h. Sead. Članovi IO Medžlisa za period 2018-2022. su: Hajdarević Sead, predsjednik, i članovi Fišeković Mehmedalija, Topić Mirsad, Tobudić Muharem (preselio na ahiret 27. 5. 2022. a kooptiran je Čakal Asim). Umro je (14. 4. 2018) dugogodišnji mujezin Čaršijske džamije Ikinić h. Mustafa.

Medžlis, a posebno objekat Musafirhane, posjetili su (9. 11) muftija tuzlanski Vahid-ef. Fazlović i rukovodilac Službe za vjerske poslove i obrazovanje Sead-ef. Seljubac. Posjeti su se pridružili direktori dvije firme koje su značajno pomogle izgradnju Musafirhane: gosp. Omer Delalić i gosp. Mensur Alić. Muftija je održao hutbu u Čaršijskoj džamiji.

POSJETA GORNJOJ TUZLI 2018.

U mjesecu julu Jala je ponovo, kao davne 1975, ili nedavne 2014, oštetila nekoliko mostova u Gornjoj Tuzli.

Dana 10. 10. 2018. godine sam potpisao ugovor sa Institutom za društvena i religijska pitanja o mom angažmanu kao predsjednika Upravnog odbora ovog Instituta. Za Institut se potpisao njegov direktor dr. sc. Šefko Sulejmanović. Broj ugovora: 01-03-2-87/18. Na osnovu Rješenja Rijasetu, osim mene kao predsjednika, u Upravni odbor su imenovani i članovi: dr. Enver Zerem član, mr. Ahmed Hatunić član, Muhamed Jusić, član i mr. Dženan Rahmanović, član. Broj reješenja je: 05-03-2-117/18. Odlukom br. 01-02-1-1254/18, od 18. decembra 2018. godine moje radno mjesto u Muftijstvu tuzlanskom je definisano kao rukovodilac Službe za vjerske poslove i obrazovanje Muftijstva tuzlanskog. O tome je i Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini donio svoje rješenje br. 05-03-2-1014/18, od 20. 2. 2018. godine. U potpisu je reisu-l-ulema Husein-ef. Kavazović.

Mektebska nastava se izvodila subotom, nedjeljom, ponedjeljkom, utorkom i srijedom. Vjeronauku u školi pohađa svih 216 učenika Bošnjaka. U ovoj godini je bilo 69 dženaza.

U organizaciji Medžlisa IZ-e Gornja Tuzla, u petak 26. januara nakon jacije-namaza, održana je prva halka hadisa za omladinu (Tumačenje zbirke Imama Nevevija). Voditelj halke je profesor Behram-begove medrese hafiz Nedžad Vehabović.

U subotu, 20. oktobra, realizovana je posjeta mektebu u Medžlisu IZ-e Gornja Tuzla.

2019. godine završeni su radovi na Musafirhani, koji traju još od 2015. Muftija tuzlanski Vahid-ef. Fazlović primio je u ponedjeljak, 15. aprila 2019. godine, najodgovornije ljude Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla Salih-ef. Jusića i predsjednika Izvršnog odbora Seada Hajdarevića. Razgovarano je o završnim radovima na vakufskom objektu „Čaršimahala“ i planu za njegovo svečano otvorenje. Objekat je svečano otvoren 29. 6. 2019. godine, uz prisustvo velikog broja zvanica i gostiju. Predstavnik Rijasetu je bio Ismail-ef. Smajlović. Uz muftiju tuzlanskog obratio se i gradonačelnik Tuzle Jasmin Imamović, spomenuvši trud grada Tuzle da se ovaj objekat dokumentacijom pripremi, ali i izgradi. Muftija Vahid-ef. je naglasio važnost ovog objekta i činjenicu da je, kao budući odgojno-obrazovni i administrativni centar ovog Medžlisa, izgrađen na mjestu nekadašnje gornjotuzlanske medrese. Zanimljivo je da je u sklopu objekta izgrađena i sahat-kula.⁹⁸⁵

Veći vakifi su porodice Mensura Alića, Omera Delalića, Bege Muslića, Mulke Mandžo, Hazmira Husića. Porodica Babić i dr. Marko Joketović i Jasminka Šehić su predano bdjeli nad izgradnjom ovog objekta. Ovoj svečanosti prethodilo je i druženje s vakifima koje je održano u prostorijama Administrativnog centra Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla.

Džemat Potrmahale je radio na vakufskoj kući. Zagradačka džamija je dobila novi krov zahvaljujući vakifu Agi Ikiniću, šejhu Asimu i

⁹⁸⁵ O sahat-kuli kao objektu piše napomenu Antun Hangi [1866-1909]: „U većim mjestima ima kraj glavne džamije i sahat-kula. To je visok, četverouglast toranj, a na njemu sat koji obično a la turca pokazuje doba dana i noći.“ Vidi njegovu knjigu: *Život i običaji muslimana*, Sarajevo, 1990, str. 33.

džematlijama. Vakif Mehmed Mehičić je pred ramazan obezbijedio ćilim za Čaršijsku džamiju. Porodica Muslić je uvakufila ramazanski top kojim će se oglašavati iftar.

OTVORENJE MUSAFIRHANE 2019.

Stručni tim Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK je u cilju nastavka projekta istraživanja, dokumentovanja i valorizacije starih nišana sjeveroistočne Bosne započeo terenska istraživanja u Gornjoj Tuzli. U srijedu, 9. oktobra 2019. godine, terensko istraživanje je urađeno u haremima Bijele (Balibegove) i Čaršijske (Hadži Iskender) džamije. Dokumentovan je značajan broj starih ulemanskih i hadžijskih nišana s karakterističnim motivima i natpisima.

Predavač na Carskom mevludu ove godine (9. 11. 19) bio je hafiz Abdullah-ef. Kapo.

Bilo je pet šerijatskih vjenčanja i 46 dženaza.

2020. godine je urađena veća intervencija na krovu Zagradačke džamije. Šindra je zamijenjena crijepom. U periodu 1998-2020. na toj džamiji

je urađeno mnogo: izgradnja-rekonstrukcija sofa, mahfila i munare; rekonstrukcija unutrašnjosti, nova stolarija, krovna konstrukcija, krov-šindra, fasada, uređenje harema, ograđivanje u kameni zid i željezna ograda. (Istaknuti vakif u projektu kasnije zamjene spomenute šindre crijepom je bio Ago Ikinić).

U Čaršijskoj džamiji su postavljeni novi tepisi (vakifi: porodica h. Mehmeda Mehičića).

U posjeti našem medžlisu su (30. januara) bili glavni imam Medžlisa Islamske zajednice Tuzla hafiz Ahmed-ef. Huskanović i predsjednik Medžlisa prof. dr. Amir Karić. Razgovarano je o dosadašnjoj saradnji, ali i mogućnostima unapređenja saradnje i zajedničkih projekata dva medžlisa koja se nalaze na području Grada Tuzla.

Muftija tuzlanski Vahid-ef. Fazlović primio je u ponedjeljak, 22. marta 2021. godine vakifa Mensura Alića, vlasnika Menproma, jedne od vodećih mesnih industrija u ovoj regiji, koji je zajedno sa svojom porodicom, značajno pomogao rekonstrukciju džamija i izgradnju vakufskih objekata na području Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla.

Rad s mladima se odvija kroz „Mrežu mladih“, a sa ženskim džematom kroz ženski aktivizam. Postoji i Odjel za društvenu brigu. U sklopu rada s mladima organizirana je edukacija bazirana na razvijanju vještina u informacionim tehnologijama, tačnije u programiranju. Edukacijom rukovodi Muamer Seljubac.

Dana 4. 8. 2020. prilikom posjete gradonačelnika Jasmina Imamovića obavljen je dogovor oko budućih aktivnosti na otvaranju odjela Obdaništa „Naše dijete“ u prostorijama Musafirhane.

U mektebu je bilo upisanih 140 polaznika, a redovnih je bilo 90. U Kur'anu je učilo 15, a u sufari 20 njih. Bilo je deset šerijatskih vjenčanja. Na vjeronauci je bilo 239 učenika. U mjesecu februaru upriličena je posjeta času vjeronauke kod vjeroučiteljice Sumejje Karasalihović. Tom prilikom je i zvanično otvoren kabinet vjeronauke koji je doniralo Muftijstvo tuzlansko.

U posjeti je, uz predstavnika Muftijstva Sead-ef. Seljubca, bio i glavni imam Medžlisa G. Tuzla Salih-ef. Jusić.

Bilo je 56 dženaza. Aktivnosti su prilagođene mjerama propisanim zbog COVID-a 19. Dio mektebske nastave se odvijao putem vibera, FB grupa i sl.

2021. godine postavljeni su novi tepisi u Potočkoj džamiji (vakif: h. Mehmed Mehičić).

S 1. januarom ove godine sam penzioner. Na moje mjesto u Muftijstvu je imenovan dr. Mensur-ef. Husić.

Broj polaznika vjeronauke u OŠ Gornja Tuzla je 239, a broj upisanih u mekteb 145, od čega je redovnih 85. U Kur'anu uči 20 polaznika, a u sufari 25. Mektebsku nastavu na jednom mjestu realiziraju dva imama, u četiri dana u sedmici.

ISPRAČAJ U PENZIJU

Bilo je osam šerijatskih vjenčanja. U sklopu rada s mladima nastavljena je edukacija bazirana na razvijanju vještina u informacionim tehnologijama, tačnije u programiranju.

Obdaniše u objektu Musafirhane je počelo s radom 1. 2. 2021. godine.

Obnovljena je stara abdesthana u haremu Čaršijske džamije (vakifi: Hadžisuljić h. Ago i h. Hatidža).

Urađeno je natkrivanje ulaza u Musafirhanu (vakif: Omer Delalić).

U 2021. godini je bilo 74 dženaze, od čega je s COVID-om 19 njih.

Dana 6. 12. 2021. godine je umro Terzić Salih Salkan, koji je jedno vrijeme u Bijeloj džamiji vršio dužnost imama ili mujezina.

Dana 23. 12. 2021. je doneseno rješenje o novom Upravnom odboru Instituta za društvena i religijska istraživanja u sastavu: dr. Sead Seljubac predsjednik, dr. Enver Zerem član, dr. Ahmed Hatunić, član, mr. Dženan Rahmanović član i dr. Nezir Halilović član. Broj rješenja: 02-03-2-5280-3/21.

Na području MIZ Gornja Tuzla se nalazi 15 mezarja, pet džamija, turbe, vakufski objekat Musafirhana, objekat Baruthana i dvije vakufske kuće.

Bez obzira što ima 90 godina, hadži Husejn Hadžimehmedović se i dalje brine o turbetu u Gornjoj Tuzli.

DJEVOJAČKO TURBE DANAS

Na svečanom dijelu redovne sjednice Savjeta za vjerska pitanja Muftijstva tuzlanskog, koja je održana u četvrtak, 25. marta 2021. godine, uručeno je priznanje Muftijstva tuzlanskog dr. Sead-ef. Seljubcu za doprinos u radu Muftijstva tuzlanskog, posebno na polju vjerskih poslova i obrazovanja, te za ukupnu misiju Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na području Muftiluka tuzlanskog.

U ponedjeljak 13. decembra 2021. godine komisija Muftijstva tuzlanskog posjetila je Medžlis Islamske zajednice Tuzla i Medžlis Islamske zajednice Gornja Tuzla, te je obavljena analiza i evaluacija rada mekteba i muallima. Spomenutu analizu i evaluaciju provela je komisija u sastavu: rukovodilac Službe za vjerske poslove i obrazovanje Muftijstva tuzlanskog dr. Mensur-ef. Husić i stručni saradnik Muftijstva dr. Sead-ef. Seljubac, zajedno s glavnim imamima hafizom Ahmed-ef. Huskanovićem i Salihom Jusićem.

Seminar „Snaga i stabilnost porodice“, u organizaciji Odjela za brak i porodicu Muftijstva tuzlanskog i Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla, održan je u nedjelju 24. oktobra 2021. godine. Predavači na seminaru su bile profesorice Hasiba Saračević i Amina Đulović, kao i koordinatorica Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla Bedrija Hadžimehmedović i Nasiba Suljanović.

2022. godine ponovo je za predsjednika IO Medžlisa IZ-e Gornja Tuzla izabran Hajdarević h. Sead. Članovi IO Medžlisa za period 2022-2026. su: Hajdarević Sead, predsjednik, i članovi Memišević Amir, Šljivić Adnan, Čakal Asim, Jusić Salih.

U januaru 2022. održana je tribina za omladinu.

Dana 14. 2. 2022. sam ponovo potpisao ugovor o mom angažmanu kao predsjednika Upravnog odbora Instituta za društvena i religijska istraživanja. Broj ugovora: 02-07-2-14/22.

Kao ramazanski vaizi (2022) Gornju Tuzlu su posjetili: Sead-ef. Seljubac, Edin-ef. Dedić, Rijad-ef. Šestan i Abdulah-ef. Kapo.

U Zagradačkoj džamiji su postavljeni novi tepisi (vakif: Ago Ikinić s porodicom).

Okončane su i druge dodatne aktivnosti na uređenju objekta Musafirhane. Među vakifima se ističu porodice Mensura Alića, Omera Delalića, Bege Muslića, Mulke Mandžo, Hazmira Husića, i dr.

U subotu i nedjelju 28. i 29. januara 2022. godine u medžlisima Čelić, Gornja Tuzla, Modriča i Odžak počeo je Kurs islama. Prvo predavanja je održao dr. Sead-ef. Seljubac. I u narednih devet vikenda predavanja će održavati eminentni alimi i intelektualci.

Ove godine mevlud za muškarce upriličen je u subotu, 9. oktobra (predavač dr. Mensur Husić, rukovodilac Službe za vjerske poslove i obrazovanje Muftijstva tuzlanskog), a mevlud za žene u nedjelju 10. oktobra nakon podne namaza (predavač profesorica Hasiba Saračević, koordinatorica Odjela za brak i porodicu Muftijstva tuzlanskog).

KURS ISLAMA 2022.

2023. Najznačajniji projekat ove godine je ograđivanje mezarja „Izgon“.

U mjesecu junu je u Društvenom domu, održana tribina „Putevi spasa“. Organizatori su bili Medžlis IZ-e Gornja Tuzla i Udruženje građana „Inat“. Predavači su bili Mehdi Jakubović, Nermin Mujkanović (Udruženje „BH Prosvjetitelj“) i Hasan Hasanović, autor knjige „Zaboraviti ne smijem, halaliti neću“.

U srijedu, 14. juna 2023. godine, muftija tuzlanski dr. Vahid-ef. Fazlović razgovarao je s glavnim imamom MIZ Gornja Tuzla Salih-ef. Jusićem i predsjednikom Seadom Hajdarevićem o radu Medžlisa te aktivnostima Mreže mladih i Odjela za brak i i porodicu.

Medžlis Islamske zajednice Gornja Tuzla u utorak, 4. aprila 2023. godine, upričio je iftar za 100 polaznika mektebske pouke ovoga medžlisa. Muftija tuzlanski Vahid-ef. Fazlović obavio je to veče teravih-namaz sa džematlijama u Čaršijskoj džamiji u Gornjoj Tuzli te je u svome obraćanju pohvalio polaznike mektebske pouke.

Dana 18. 4. 2023. na mubarek noć Lejletul-kadr predavanje je održao dr. Mensur-ef. Husić, rukovodilac Sužbe za vjerske poslove i obrazovanje Muftijstva tuzlanskog. Ja nisam mogao doći, iz zdravstvenih razloga.

U haremu Hadži Iskender džamije u Gornjoj Tuzli je 7. maja, povodom Dana džamija, otvorena izložba radova mlade umjetnice Razije Topić. Pored porodice, prijatelja i stanovnika Gornje Tuzle, otvorenju izložbe prisustvovali su i dr. Mensur Husić, rukovodilac Službe za vjerske poslove i obrazovanje Muftijstva tuzlanskog i Salih-ef. Jusić, glavni imam Medžlisa Islamske zajednice (MIZ) Gornja Tuzla.

U sklopu projekta „Dani otvorenih vrata mekteba“, a u povodu početka nove mektebske godine, 17. 9. je u Gornjoj Tuzli upričena svečanost na kojoj su bili prisutni novi i stari polaznici mektebske 2023/2024. godine, njihovi roditelji, imami, hatibi i muallime gornjotuzlanskog medžlisa, te rukovodilac Službe za vjerske poslove i obrazovanje Muftijstva tuzlanskog

dr. Mensur Husić. Prikazan je i kratki dokumentarni film o gornjotuzlanskom mektebu i njegovoj ulozi i značaju kroz vijekove, autora Refika Topića.

Istog dana počeo je kurs Kur'ana za žene, a kurs sufare će početi u oktobru.

Na Carskom mevludu (27. 9. 2023) u Čaršijskoj džamiji bio sam predavač.

Dana 11. 10. obavljena je posjeta prvačićima i predstavljen mekteb (Salih-ef. i Isad-ef.). Koordinirala je vjeroučiteljica Sumejja.

Na području Medžlisa IZ-e Gornja Tuzla uspješno je realizovan projekat promocije mekteba u saradnji s Osnovnom školom Gornja Tuzla.

Mreža mladih MIZ G. Tuzla je upriличila omladinsko druženje u saradnji s OK MIZ Tuzla u musafirhani 23. 12. 2023, poslije jacije namaza.

*

DRUŽENJE OMLADINE 2023.

Napomena:

Ovaj kratki pregled aktivnosti za period poslije 2000. završavam sa 2023. godinom.

IMAMI I MUJEZINI GORNJOTUZLANSKIH DŽAMIJA

ČARŠIJSKA DŽAMIJA

Imami:

1. Kao prvi imam Čaršijske džamije početkom XX stoljeća spominje se Mehmed-ef. Mulahasanović, koji je ranije bio muderris gornjotuzlanske medrese.
2. Nakon Mehmed-ef. od 1909. imam je njegov sin Mula Alija Mulahasanović.
3. Od 1919. imam je hfz. Salih Mujaković.
4. Godine 1947. imam je kratko bio Gutić Nurudin.
5. Nakon Nurudina vrlo kratko (svega deset mjeseci 1948) imam je bio hfz. Sulejman-ef. Damadžić.
6. Sljedeći imam, također kratko vrijeme (neki navode deset mjeseci), bio je Omer-ef. Taletović.

7. Za Husein-ef. Mujakovića se bilježi da je u Čaršijskoj džamiji bio u periodu od 1954. do 1981. godine. Između njega i Taletovića može se pretpostaviti da su angažirani zamjenski imami.
8. Sead-ef. Seljubac je bio imam u vremenu od početka 1982. do polovine 1993. godine.
9. Kratko poslije njega (dva-tri mjeseca 1993) imam je hfz. Husejn-ef. Smajić.
10. Mustafa-ef. Alić je imam u Čaršijskoj džamiji od oktobra 1993. do aprila 1994.
11. Od maja 1994. do danas imam je Salih-ef. Jusić. On je i glavni imam Medžlisa IZ-e Gornja Tuzla.

Mujezini:

1. Početkom XX stoljeća mujezin Čaršijske džamije je bio Mehmed Hodžić.
2. Već 1913. godine navodi se kao mujezin Ibrahim Hodžić.
3. Za godinu 1920. i službeni dekret na tu dužnost ima Asif-ef. Mujaković.
4. Abdulah Ćorhodžić se kao mujezin Čaršijske džamije spominje već od 1922. godine i na toj dužnosti je sve do smrti 1943. godine.
5. Poslije Abdulaha (od 1943) za mujezina dolazi Hamid (Zejćira) Ćorhodžić.
6. Nakon rušenja Žabljačke džamije Zuhdija-ef. Žunić (od 1955) prelazi na dužnost mujezina Čaršijske džamije (umro je 1958).
7. Šaćir Šećo Pirić je u Čaršijskoj bio mujezin, najvjerovatnije nakon prestanka svoje mujezinske dužnosti u Zagradačkoj džamiji, a iza 1958 (umro je 1970).

8. Iza Šeće mujezini su u ovoj džamiji: Omer Ajdaslić, Jusuf Juso Ikinić, Alija Seljubac, Mustafa Ikinić, Sead Hajdarević...

ČARŠIJSKA DŽAMIJA DANAS

BIJELA DŽAMIJA

Imami:

1. Prvi imam u Bijeloj džamiji na početku XX stoljeća bio je Mula Mehmed (Muhameda) Alibegović. Zabilježeno je da je na toj dužnosti bio još od 1896. godine.
2. Šaban Alibegović, brat Mula Mehmedov, mijenjao ga je u periodu bolesti (1936-39).
3. Husein-ef. Mujaković je bio imam ove džamije u vremenu 1940-1954.

4. Godine 1955. na mjesto imama Bijele džamije dolazi brat Husein-efendijin Mujaković Asif-ef. (umro je 1971).
5. Nakon Asif-ef. duži period je imam Bijele džamije bio Abdurahim Terzić.
6. U periodu od 1. 8. 1975. do 31. 7. 1976. za imama dolazi Mustafa-ef. (Hasan) Ribić.
7. Nakon odlaska Mustafa-ef. (1976) dužnost imama Bijele džamije preuzima Mevludin-ef. Bečić (umro je 1980).
8. Ponovo imamsku dužnost nakon Mevludin-ef. preuzima Abdurahim Terzić.
9. Husein-ef. Mujaković će ponovo biti imam Bijele džamije (honorarno) do dolaska novog imama (tačnije do aprila 1997).
10. Rahim-ef. Fejzić je imam Bijele džamije od 1998. do danas.

Mujezini:

1. Početkom XX stoljeća mujezin Bijele džamije je bio Omer Alibegović. Nalazimo ga zabilježenog u dokumentima na toj dužnosti sve do 1915.
2. Nakon Omera spominje se između 1915. i 1944. mujezin Šećo (Mula Abdije) Begović.
3. Nakon Šeće u periodu 1945-1948. mujezin je njegov sin Abdulah [Avdo] Begović.
4. Dugo vremena, od 1948. godine, mujezinsku dužnost u Bijeloj džamiji obavljao je Nedžib Mehičić.
5. Nakon Nedžiba mujezin je Behrija Hrustanović, pa Abdulgafar Mujaković i Sead Hajdarević...

Napominjemo da je Terzić Salih Salkan povremeno, u različitim periodima, u Bijeloj džamiji vršio dužnost imama ili mujezina. To su činili, a i danas čine, i druge džematlije, zavisno od potrebe i volje.

BIJELA DŽAMIJA DANAS

POTOČKA DŽAMIJA

Imami:

1. I kod Hadžimehanovića i u dokumentaciji se na početku XX stoljeća kao imam Potočke džamije pojavljuje Ibrahim-ef. Mandžukić.
2. Kao naredni imam oko 1920. spominje se Mula Mahmut Hadživdić.

3. Jedno vrijeme, iza 1922, imam je bio Omer Alibegović. Mahmut-ef. je tada bio imam Drakčin džamije.
4. Početkom tridesetih godina (1932) jedno vrijeme džamija je bila bez imama.
5. Sulejman-ef. Mujaković stupa na službu imama u ovoj džamiji 1936. i radi do 1942. godine.
6. Samo nepune dvije godine, u ratnim uslovima (1942/43), kao imam je bio postavljen Muharem-ef. Hadžiselimović.
7. Sulejman-ef. Mujaković, nakon dvije godine ponovo preuzima dužnost imama Potočke džamije. Pošto je on umro 1957. nakon toga džamija nema stalnog imama. Smjenjivali su se mahalski imami.
8. Jedan od mahalskih imama koji je više godina prolazio u mihrab u ovoj džamiji bio je hadžija Ragib Tobudić.
9. Iza 1981. imam je, u statusu angažiranog penzionera, Husein-ef. Mujaković.
10. Fuad Hadžimehmedović je imam u ratnim godinama, pa Mustafa Alić, pa Adil Hadžimehmedović...
12. Nezir Ajdaslić je imamio prije angažiranja stalnog imama.
13. Aldin Kušljagić stupa na dužnost imama Potočke džamije 1999. godine i radi do danas.

Mujezini:

1. Kao mujezin Potočke džamije početkom XX stoljeća spominje se Mula Mahmut Hadžiabdić. Pošto je on, oko 1920. već imam te džamije, može se pretpostaviti da je bio mujezin kada je imam bio Ibrahim Mandžukić.
2. Drugi mujezin je Alija Hadžiabdić (umro 1948).

Vezano za mujezinsku dužnost u ovoj džamiji Hadžimehanović godine 1981. napominje: „Mujezinsku dužnost mahom vrše džematlije na dobrovoljnoj bazi, pa je dugogodišnji mujezin Ragib Tobudić, koji posljednjih godina obavlja i imamasku dužnost. Dok Ragib-ef. imami, mujezini džematlije se mijenjaju, pa iz tih razloga i nema stalnog mujezina u ovoj džamiji.“⁹⁸⁶ Jedno vrijeme je na taj način mujezinio i h. Ramo Feukić [1931-2007].

POTOČKA DŽAMIJA DANAS

ZAGRAĐAČKA DŽAMIJA

Imami:

1. Na početku XX stoljeća kao imam Zagrađačke džamije spominje se hfz. Abdulah-ef. Imamović Pejković. Bio je imam sve do svoje smrti. Umro je 1923.

⁹⁸⁶ R. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije“, str. 524.

2. Dok je hfz. Abdulah-ef. bio imam, njegov zamjenik je u Zagradačkoj džamiji bio hfz. Ibrahim-ef. Karić (od 1919. do 1923). Nakon toga hafz Ibrahim preuzima imamsku dužnost. Umro je 1946.
3. U ratnim godinama (1944/45) imam Zagradačke džamije je bio Muhamed-ef. Saluhović.

Dugo godina poslije Drugog svjetskog rata Zagradačka džamija je radila samo ramazanom. U njoj su se klanjali teravijah-namazi. Kasnije su za to bili angažirani učenici medrese (U sedamdesetim godinama su to bili Bečić Mevludin i Seljubac Sead, a kasnije gornjotuzlanski učenici Behram-begove medrese: Aldin, Amir, Muamer i dr.).

5. U posljednjim decenijama imami su Nezir Ajdaslić i, do danas, šejh h. Asim Čakal.

Mujezini:

1. Prvo ime koje se, početkom XX stoljeća (prve dvije decenije), spominje vezno za mujezinsku dužnost u Zagradačkoj džamiji je Mehmed Delibegović.
2. Negdje iza 1920. mujezin je hfz. Alosman Smajić.
3. U periodu od 1929. do 1932. mujezinsku dužnost obavlja Mehmed (Osman) Džinić.
4. U vremenu od 1933. do prelaska na mujezinsku dužnost u Čaršijsku džamiju iza 1955. mujezin je Šećo Pirić.

Nakon Drugog svjetskog rata rata mujezini ramazanom su mahalski ljudi.

ZAGRAĐAČKA DŽAMIJA DANAS

POTRMAHALSKA DŽAMIJA

Imami:

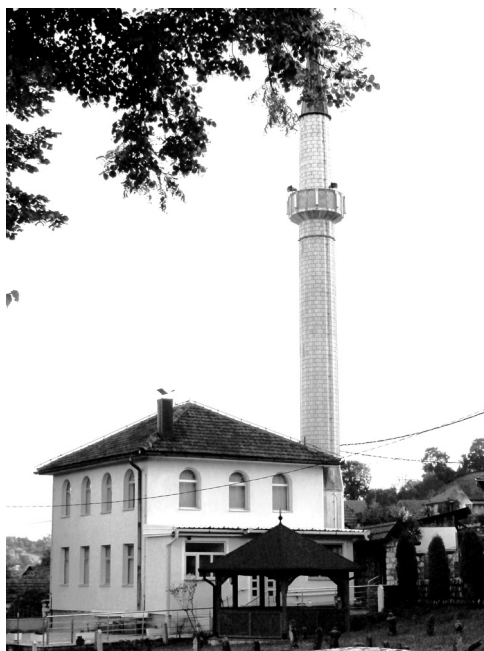
1. Kao prvi imam Potrmahalske džamije na početku XX stoljeća (od 1901) spominje se Rasim-ef. Žunić.
2. Od 1913. do 1919. godine imam ove džamije je hfz. Ibrahim Karić.
3. Hafiz Ruvejd-ef. Nakić, od 1929. do 1939. Nemamo podatke ko je bio imam desetak godina između Karića i Nakića. Najvjerovatnije je mujezin obavljao i imamsku dužnost.
4. Nakon hfz. Ruvejda imam je Mustafa Dervišagić, u preiodu 1939-1952.
5. Iza 1952. godine imam je Mehmed Dervišagić.

6. Iza 1966 (kada je umro Mehmed-ef.)
imamio je džematlija Salih Karić.
7. U vremenu 1986-1992. imam ove džamije je Ramiz-ef. Bajić.
8. Kemal-ef. Imamović je bio imam u periodu 15. 9. 1993 – 1. 4. 1995.
9. Nešto više od godinu dana, nakon Kemal-ef., imam
Potrmahalske džamije je bio Husein-ef. Omerović.
10. Mustafa Alić imamsku dužnost obavlja u periodu 1996-2000.
11. Hfz. Merim-ef. Đulović je na imamskoj dužnosti
u ovoj džamiji bio od 2000. do 2005.
12. Isad-ef. Halilović je preuzeo imamsku dužnost u
Potrmahalskoj džamiji 1. 1. 2006. i obavlja je do danas.

Mujezini:

Nemamo podatak ko je obavljao mujezinsku dužnost u Potrmahalskoj džamiji u prvoj deceniji XX stoljeća.

1. Kada je 1913. godine za imama džamije postavljen
hfz. Ibrahim-ef. Karić, dotadašnji imam Rasim
Žunić postaje mujezin. Nije poznato do koje godine,
odnosno godina njegove smrti nam je nepoznata.
2. U vrijeme kada je imam bio Mustafa-ef. Dervišagić
(1939-1952) mujezin je bio njegov brat Mehmed.
3. Nakon rušenja Žabljačke džamije 1954. godine Đulaga
Hadžiabdić preuzima mujezinsku dužnost u Potrmahalskoj
džamiji. Imam je bio Mehmed Dervišagić.
4. U posljednje vrijeme, već dvije decenije,
mujezin je Mehanović Enver.

POTRMAHALSKA DŽAMIJA DANAS

MUSALLA DŽAMIJA

Imami:

1. Prvi imam Musalla džamije, od 1900. godine, bio je hfz. Osman-ef. Terzić. Bio je imam u ovoj džamiji, uz druge dužnosti koje je obavljao, sve do svoje smrti. Umro je 1939. godine.
2. Drugi i posljednji imam Musalla džamije je Abdulah (Osmana) Terzić. Na dužnost stupa poslije smrti svoga oca hfz. Osmana i ostaje sve dok rušenja džamije 1954. godine. Neki spominju da ga je povremeno zamjenjivao njegov brat Abdurahim Terzić.

Mujezini:

1. Kao prvi mujezin Musalla džamije u XX stoljeću spominje se Omer Ajdaslić. Na toj dužnosti je bio do 1908. godine.
2. Nakon Omera mujezin je njegov sin Alija (Omera) Ajdaslić. Mujezinio je sve do svoje smrti 1940. godine.
3. Treći i posljednji (od 1940) mujezin je bio Omer (Alije) Ajdaslić.

MJESTO GDJE JE BILA MUSALLA DŽAMIJA

DRAKČIN DŽAMIJA

Imami:

1. Na početku XX stoljeća kao imam Drakčin džamije spominje se Mula Zećerija [Zejćir] Hodžić.
2. Godine 1917. imam ove džamije je Ibrahim Ćorhodžić.
3. Mahmut-ef. Hadžiabdić je imam Drakčin džamije od 1924. do 1944. Početkom tridesetih godina (1932) jedno vrijeme džamija je bila bez imama.

4. Nurudin-ef. Gutić je bio imam ove džamije u periodu 1945-1947.

Nije poznato je li džamija imala imama u vremenu 1947. do njenog rušenja 1954.

Mujezini:

1. Početkom XX stoljeća mujezin Drakčin džamije je bio Abdulah Hodžić.
2. Od 1933. mujezin je Alija Saluhović. U dokumentima se on spominje kao mujezin sve do 1945. godine. Pošto je vakuf te (i još nekih džamija) bio slab, najvjerovatnije je mujezin Alija i nakon 1947. do njenog rušenja bio istovremeno i njen imam.

MJESTO GDJE JE BILA DRAKČIN DŽAMIJA

ŽABLJAČKA (MOSTAR) DŽAMIJA

Imami:

1. Kao prvi imam Žabljačke džamije, početkom XX stoljeća, spominje se Sulejman-ef. Selimović.

2. Nekoliko godina (iza 1904, a prije 1913) imam je hfz. Ibrahim-ef. Karić.
3. U periodu 1911-1918. imam je ponovo Sulejman-ef. Selimović.
4. Nakon smrti Sulejman-ef. imamsku dužnost preuzima Zuhdija-ef. (hfz. Alije) Žunić, i ostaje imam sve do rušenja džamije 1954.

Mujezini:

1. Na početku XX stoljeća mujezin Žabljačke džamije je Osman Selimović.
2. Od 1932. godine pa do rušenja džamije mujezin je Đulaga Hadžiabdić.

MJESTO Gdje JE BILA ŽABLJAČKA DŽAMIJA

ZAHVALA

U toku 2023. godine je objavljen moj rad *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*. Prilikom izrade tog rada došao sam do značajnog broja podataka o Gornjoj Tuzli. Zajedno s drugim pronađenim podacima o mome rodnom mjestu nastala je građa za ovu knjigu. U njoj je spomenut veliki broj ljudi, njihovih imena ili događaja vezanih za njih, a sve u kontekstu praćena odvijanja vjerskog života u Gornjoj Tuzli u XX vijeku. Do sada nismo imali rad ove prirode pa se nadam da će ova knjiga djelimično popuniti tu prazninu.

Pošto se radi o podacima vezanim za Gornjotuzlake koji više nisu živi, ali i one koji još jesu, nadam se da će mi njihovi potomci skrenuti pažnju na eventualne propuste u tom pogledu. Zahvaljujem se svim pojedincima koji su mi pomogli da saznam podatke do kojih nije moguće doći u literaturi, ali i svima onima koji su mi ukazali na konkretne izvore u kojima su dragocjene informacije unesene u ovu knjigu. Time mislim, prije svih, na uposlenike Gazi Husrev-begove biblioteke i Arhiva IZ-e Sarajevo u Sarajevu, bez čijeg vrijednog rada nije moguće imati tako važan pristup periodici i

nekim važnim dokumentima naše prošlosti. Posebnu zahvalnost dugujem uposlenicima Arhiva Tuzlanskog kantona na njihovoj ljubaznosti i nesebičnoj pomoći pri istraživanju građe tog arhiva. Tu su i glavni imam i imami Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla koji su mi stavili na raspolaganje Ljetopis i arhivu ovog medžlisa.

Iz školske biblioteke Behram-begove medrese dobio sam na uvid građu o ovoj medresi u kojoj sam pronašao značajan broj dokumenata o Gornjotuzlacima koji su bili učenici te škole. Zahvalan sam i svim ostalim prijateljima i kolegama koji su mi, prilikom istraživanja, stavili na raspolaganje informacije koje oni posjeduju.

I, naravno, zahvalan sam izdavačima bez kojih ova knjiga ne bi ugledala svjetlo dana, Muftijstvu tuzlanskom na čelu s muftijom dr. Vahid-ef. Fazlovićem i MIZ-u Gornja Tuzla s glavnim imamom Salih-ef. Jusićem.

Posebnu zahvalnost dugujem svojoj supruzi Muhiba-hanumi, jer me je, kao što je bio slučaj i s prethodnom knjigom, strpljivo ohrabivala i pratila nastanak ovog rada.

Tuzla, 30. 3. 2024. godine

Autor

IZVORI I LITERATURA

Neobjavljena građa

Arhiv Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (ARIZBH)

Arhiv Tuzlanskog kantona Tuzla (ATKT)

Fond Vakufsko-mearifskog povjerenstva Tuzla (VMPT)

Fond Imamat džemata Tuzla

Arhiva Medžlisa Islamske zajednice Gornja Tuzla (AMIZGT)

Akti iz perioda 1945-2023.

Ljetopis Medžlisa

Porodični arhivi

Svjedodžbe, uvjerenja i potvrde

Normativni akti i službene publikacije

„Izveštaj o radu Rijaseta Islamske zajednice BiH za 1417/18 -1997. god.“,
Glasnik Islamske zajednice, god. LX, br. 5-6, 1998, str. 733.

- „Izvještaj o radu Rijaseta Islamske zajednice BiH za 1418/19-1998. god.“,
Glasnik Islamske zajednice, god. LXI, br. 5-6, 1999, str. 619-620.
- „Izvještaj o radu Odbora IZ-e Gornja Tuzla“, od 30. 9. 1998.
- „Izvještaj o radu Rijaseta Islamske zajednice u BiH za 1419/20 - 1999. godinu“,
Glasnik Islamske zajednice, god. LXII, br. 5-6, 2000, str. 553-554.
- „Rješenja“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. LXII, br. 9-10, 2000, str. 943, 959.
- „Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. marta 1931. godine“, Knjiga
II – prisutno stanovništvo po veroispovesti, Kraljevina Jugoslavija -
Opšta državna statistika, Državna štamparija, Beograd, 1938, str. 421.
- „Nastavni plan za mektebe“, *Glasnik Vrhovnog starješinstva Islamske vjerske
zajednice Kraljevine Jugoslavije*, Beograd, oktobar 1933, br. 6, str. 41-45.
- „Pragmatika službenika Islamske vjerske zajednice na području Vakufsko-
mearifskog vijeća u Sarajevu“, *Glasnik Vrhovnog starješinstva Islamske
vjerske zajednice Kraljevine Jugoslavije*, god. III, br. 5, 1935, str. 239-267.
- „Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o području srezova i opština u NR
BiH“, *Službeni list NR BiH*, ogd. XIV, br. 23, (subota, 28. juna 1958), str. 318.
- „Zakon o području srezova i opština u NR BiH“, *Službeni list
NR BiH*, god. XI, br. 17, (utorak, 12. jula 1955), str. 239.
- „Zakon o ukidanju šerijatskih sudova na području Narodne
Republike Bosne i Hercegovine“, *Službeni list Narodne Republike
Bosne i Hercegovine*, god. II, br. 10 (6. 3. 1946), str. 165.
- „Zakon o zabrani nošenja zara i feredže“, *Službeni list Narodne Republike
Bosne i Hercegovine*, god. VI, br. 32 (29. 9. 1950), str. 427.
- „Zapisnici sjednica Islamske prosvjetne ankete“, decembar 1921. i
januar 1922. godine, O početnoj, srednjoj vjerskoj nastavi, te
nastavi u kotarskoj i višoj medresi, Sarajevo, 1922, str. 65-66.
- Salkić, Muhamed: *Ustavi Islamske zajednice*, Sarajevo, 2001.

Knjige i brošure

- Alić, Enver: *Naš medžlis Kalesija - monografija*, Kalesija, 2016.
- Bakalović, Husein (ur.): *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli
1884-1986 - monografija*, Tuzla, 1987.

- Bakalović, Husein: *Naša porodica*, Tuzla, 2010.
- Bećirbegović, Madžida: *Džamije sa drvenom munarom u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1990.
- Bećirović, Denis: *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, Zagreb-Sarajevo, 2012.
- Bičević, Sumeja i Sakić, Amir: *Bosanske elifnice*, Sarajevo, 2023.
- Bristrić, Senahid (ur.): *Monografija 450 godina Gazi Husrev-begove medrese*, Sarajevo, 1988.
- Čokić, Halid: *Tri stoljeća porodice Čokić*, Tuzla, 1999.
- Čehajić, Džemal: *Derviški redovi u jugoslovenskim zemljama*, Sarajevo, 1986.
- Čoralić, Hase: *U sutonu jedne mladosti*, Bihać, 2007.
- Čurić, Hajrudin: *Muslimansko školstvo u Bosni i Hercegovini do 1918*, Veselin Masleša, 1983.
- Dobrača, Kasim: *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa*, Svezak II, Sarajevo, 1979.
- Fazlić, Fadil: *Hafizi u Bosni i Hercegovini u posljednjih 150 godina*, Sarajevo, 2006.
- Fazlović, Vahid: *Akaiidska misao u Bosni i Hercegovini u prvoj polovini dvadesetog stoljeća*, (rukopis), Sarajevo, 2021.
- Grupa autora: *Monografija Behram-begove medrese*, Tuzla, 2016.
- Hadžijahić, Muhamed; Traljić, Mahmud i Šukrić, Nijaz: *Islam i muslimani u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1977.
- Handžić, Adem: *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*, Sarajevo, 1975.
- Hangi, Antun: *Život i običaji Muslimana u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1990.
- Hoare, Marko Attila: *Bosanski muslimani u Drgom svjetskom ratu*, Zenica, 2019.
- Hodžić, Dževad (ur.): *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini 1882-2012 - Monografija*, Sarajevo, 2013.
- Hodžić, Nermana: *Orijentalna zbirka Arhiva Tuzlanskog kantona 1563-1936*, Tuzla, 2017.
- Husić, Abdulah: *Izučavanje tefsira u Bosni i Hercegovini u XX stoljeću*, Tuzla, 2023.
- Imamović, Mustafa: *Historija Bošnjaka*, 2. izd., Sarajevo, 1998.
- Imamović, Sejfulah: *Vukovije*, Tuzla, 2010.

- Jahić, Adnan: *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme monarhističke Jugoslavije (1918-1941)*, Zagreb, 2010.
- Jahić, Adnan: *Između čekića i nakovnja – Muslimani u Drugom svjetskom ratu*, Zagreb, 2023.
- Jahić, Adnan: *Muslimanske formacije tuzlanskog kraja u Drugom svjetskom ratu*, Tuzla, 1995.
- Jogunčić, Dževad (ur.): *Žunić, Ismet /pseudonimom: Bešir Babić/: - Ritam rata i poezije*, (zbirka pjesama) Zagreb, 2009.
- Kravić, Edib: *Riječ imama i Šejha Mehmed-efendije Hafizovića*, Zvornik, 2009.
- Kukavica, Edin: *Bajramije-melamije hamzevije*, Sarajevo, 2009.
- Ljevaković-Subašić, Sumeja (ur.): *Bibliografija radova o Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini - austrougarski period*, Sarajevo, 2021.
- Mehmedović, Ahmed: *Leksikon bošnjačke uleme*, Sarajevo, 2018.
- Mehmedović, Ahmed: *Upravljanje vakufima u BiH 1847-2017*, Sarajevo, 2017.
- Mulahalilović, Enver: *Vjerski običaji muslimana u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1988.
- Nakičević, Omer: *Protokol (Defter) Gornjetuzlanske nahije 1873 – 1876*, Sarajevo, 2015.
- Popara, Haso: *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa*, Svezak IX, Sarajevo, 2001.
- Purivatra, Atif: *Jugoslavenska muslimanska organizacija u političkom životu Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, Sarajevo, 1977.
- Seljubac, Sead: *Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća*, Tuzla, 2023.
- Spahić, Mustafa i Lavić, Osman: *Reis Mehmed Teufik Azabagić*, Sarajevo, 2013.
- Suljić, Sifet: *Muslimansko osnovno obrazovanje u srezu Tuzla od 1918. do 1941*, (neobjavljeno), Sarajevo, 2013.
- Šabotić, Izet: *Život, ljudi i događaji: Tuzla na razmeđu 19. i 20. stoljeća*, Tuzla, 2019.
- Šeta, Ferhat: *Reisu-l-uleme u Bosni i Hercegovini i Jugoslaviji*, Sarajevo, 1990.
- Terzić, Salih ur.: *Organizacija otpora Gornja Tuzla*, Zbornik radova sa Okruglog stola "Obilježavanje godišnjice formiranja Kriznog štaba

- MZ Gornja Tuzla i početka organizacije otpora i odbrane Gornje Tuzle", održanog 3. 4. 2009. godine, Gornja Tuzla, 2009.
- Traljić, Mahmud i Ljevaković, Zijad: *Gazi Husrev-begova medresa u Sarajevu: 450 generacija*, Sarajevo, 2000.
- Veledar, Nazif: *Leksikon znamenitih Bošnjaka*, Sarajevo, 2017.
- Zemaljska vlada: *Organizacija narodnih škola u Bosni i Hercegovini I*, Sarajevo, 1909.
- Ždralović, Muhamed: *Bosanskohercegovački prepisivači djela u arabičkim rukopisima*, Tom II, Sarajevo, 1988.

Članci

- A. Č.: „Mevlija Dervišagić: Na hadžu s Radijom Bir“, *Preporod*, god. XLI, br. 22/ 960, [15. 11] 2011, str. 19.
- Anonim: „U Gornjoj Tuzli održan uspješan sastanak“, *Pravda*, god. VIII, br. 40, Sarajevo, [5. 10] 1926, str. 1.
- Anonim: „Prostana sunećenja u G. Tuzli“, *Bošnjak*, God. XIV, br. 12, Sarajevo, [24. 3] 1904, str. 3.
- Anonim: „Delegacija Islamske zajednice u posjeti slobodnoj teritoriji Republike Bosne i Hercegovine“, *Preporod*, god. XXV, br. 6, 1994, str. 4.
- Anonim: „Emirul-bejan Šekjib Arslan međa nama“, *Hikmet*, god. IV, br. 39, Tuzla, [15. 9] 1932, str. 92.
- Anonim: „Iz islamskog svijeta: Hilali ahmer“, *Biser: list za širenje prosvjete među muslimanima u Bosni i Hercegovini*, Mostar, god. I, br. 9, (februar 1913), str. 187-188.
- Anonim: „Akcija za opskrbu ratnih invalida“, *Sarajevski list*, br. 86, 1916, str. 2.
- Anonim: „Dobrovoljni prilozi za fond lista“, *El-Hidaje*, god. VI, br. 3, Sarajevo, [11. 10] 1942, str. 72.
- Anonim: „Dva pisma“, *Preporod*, god. III, br. 37, 1972, str. 14.
- Anonim: „Epigrafski spomenici na području Tuzle“, *Preporod*, god. XXXVIII, br. 11, 2008, str. 33.
- Anonim: „Tragično završio svoj život“, *Gajret list*, god. XVIII, br. 10, Sarajevo (1. 9), 1934, str. 231-232.

- Anonim: „Gornja Tuzla“, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1912, str. 443.
- Anonim: „Gornja Tuzla“, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1914, str. 469.
- Anonim: „Gornja Tuzla“, *Obzor*, god. LXXVI, br. 41, (Zagreb, 18. veljače 1935.), str. 3.
- Anonim: „Gornja Tuzla“, *Pravda*, god. VIII, br. 50, (21. novembra 1928), str. 2.
- Anonim: „Hodočasnici koji su ove godine obavili hadž u organizaciji Islamske zajednice“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLIII, 6, Sarajevo, 1980, str. 449.
- Anonim: „Kulturno-istorijski spomenici – vlasništvo Islamske vjerske zajednice“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. IV, br. 12, Sarajevo, 1953, str. 371.
- Anonim: „Merhum Muhamedaga Hadžimehmedović“, *Jugoslovenski list*, god. XXIII (20. aprila 1940), br. 93, Sarajevo, 1940, str. 4.
- Anonim: „Uzurpacija vakufa“, *Musavat*, god. III, br. 1, Mostar, 1908, str. 2.
- Anonim: „Jedan bezobrazluk“, *Musavat*, god. V, br. 9, (2. 2. 1910), str. 3.
- Anonim: „Muslimanska svijest“, god. III, br. 42, Sarajevo, 1938, str. 7;
- Anonim: „Naši dopisi. U Gor. Tuzli, 8. januara 1893“, *Bošnjak : list za politiku, pouku i zabavu*, Sarajevo, god. III, br. 3, Sarajevo, (19. januara 1893), str. 2.
- Anonim: „Odbor za gradnju mekteba i džamije u Bos. Krupi“, *Osvit*, god. II, br. 62, [9. 5], Sarajevo, 1943, str. 4.
- Anonim: „Osnovano Društvo ‘Hrvatski radnički dom’ u [G.] Tuzli“, *Obzor*, god. LXXXI, broj 60, Zagreb, 1941, str. 3.
- Anonim: „Otvorenje Hrvatskog radničkog doma u Gornjoj Tuzli“, *Jugoslovenski list*, god. XXIV, br. 59, Sarajevo, 1941, str. 4.;
- Anonim: „Pitomci ‘Gajretova’ konvikta u Tuzli“, *Gajret list*, god. XIX, br. 7-9, Sarajevo (juli), 1935, str. 145.
- Anonim: „Prenesena općina“, *Jugoslovenski list*, god. XIII, br. 171, Sarajevo, 1930, str. 2.
- Anonim: „Prof. Mehmedalija Džinić“, *Novi Behar*, god. VIII, br. 3-4, Sarajevo, (15. 8) 1934, str. 67.
- Anonim: „Rad Kotarskog odbora u Tuzli“, *El-Hidaje*, god. VII, br. 7-8, Sarajevo, [7. 3] 1943, str. 253-254.
- Anonim: „Sibjan mekteb u selu Draževićima“, *Islamski glas*, god. II, 22. Sarajevo, [4. 3] 1936, str. 3.

- Anonim: „Službena posjeta Vlasenici, Bratuncu i Srebrenici“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXIX, br. 5-6, 1966, str. 267.
- Anonim: „Smrt hfz. Osmana Terzića“, *Jugoslovenski list*, god. XXII, br. 72, Sarajevo, 1939, str. 4.
- Anonim: „Socijalno osiguranje vjerskih službenika IVZ u Narodnoj Republici Bosni i Hercegovini“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. IV, br. 3-4, 1953, str. 100.
- Anonim: „Spaho je ponovo u Gornjoj Tuzli“, *Pravda*, god. VII, br. 65, Sarajevo, [278] 1927, str. 1.
- Anonim: „Spisak dobrovoljnih davalaca priloga za humanitarnu organizaciju ‘Hilali Ahmer’ (Crveni polumjesec)“, *Zeman*, god. II, br. 11, Sarajevo, 1912, str. 5.
- Anonim: „Stanje kolere 23. augusta 1913“, *Sarajevski list*, god. XXXVI, br. 179, Sarajevo, 1913, str. 2.
- Anonim: „Svečan čin sunećenja siromašne djece u Tuzli“, *Islamski svijet*, god. III, br. 96, Sarajevo [20. 7] 1934, str. 8.
- Anonim: „Svečani odlazak hadžija iz Sarajeva“, *Islamski svijet*, god. II, br. 27, Sarajevo [3. 3] 1933, str. 5.
- Anonim: „Uspjeh na muslimanskim zavodima - na Šerijatskoj gimnaziji i Višoj teološkoj školi“, *Jugoslovenski list*, god. XXIII, br. 148, Sarajevo, 1940, str. 5.
- Anonim: „Veliko nevrijeme nad Gornjom Tuzlom“, *Obzor*, god. LXXIII, broj 153, Zagreb, 1932, str. 5.
- Anonim: „Gornja Tuzla“, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1900, str. 312.
- Anonim: „Gornja Tuzla“, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1907, str. 298.
- Anonim: „Gornja Tuzla“, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1909, str. 309.
- Anonim: „Gornja Tuzla“, *Bosanski glasnik*, Sarajevo, 1918, str. 241-242.
- Anonim: „Darovatelj“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXXVII, br. 11-12, 1974, str. 532.
- Anonim: „Izbori u G. Tuzli“, *Pravda*, god. IV, br. 222, Sarajevo, [22. 8] 1922, str. 1.
- Anonim: „Epigrafski spomenici na području Tuzle“, *Preporod*, br. 11/877, Sarajevo, 2008, str. 33.
- B. K.: „Glavom platio za kilogram zagorjele soli“, *Islamski svijet*, god. II, br. 39, Sarajevo [2. 6] 1933, str. 6.

- Bašić, Kemal: „Kulturno-historijsko naslijeđe Gornje i Donje Tuzle u djelima Refika Hadžimehanovića“, *Baština sjeveroistočne Bosne*, br. 3, 2010, Tuzla, 2011.
- Bašić, Kemal: „Prilog historiji prepisivačke djelatnosti u Zvorničkom sandžaku u XVII stoljeću“, *Zbornik radova: Međunarodni naučni skup: Stare i rijetke rukopisne knjige – gdje su i koliko učimo i koristimo stoljetno knjižno blago*, ur. Sead Husić, Tuzla, 2019, str. 148-149.
- Bašić, Kemal: „Prilog historiji sandžak-begova Zvorničkog sandžaka od osnivanja do kraja XVI stoljeća“, *Historijska traganja*, br. 19, Sarajevo, 2020, str. 86.
- Bašić, Kemal: „Vasijetnama hafiza Sulejman ef. Damadžića iz Tuzle“, *Arhivska praksa*, god. 14, br. 14, Tuzla, 2011, str. 375-385.
- Bečić, Mevludin: „Ramazan u Gornjoj Tuzli“, *Preporod*, god. V, br. 23, 1974, str. 6.
- Bojanić, Dušanka: „Musale u balkanskom gradu“, *Islamska misao*, god. XII, br. 138, Sarajevo, 1990, str. 44-45;
- Butković, Redžo: „Zaboravljeni pjesnik Ismet Žunić“, *Preporod*, god. XLI, br. 24/962, [15. 12] 2011, str. 38.
- Ćurić, Hajrudin: „Školstvo u sjeveroistočnoj Bosni posljednjih decenija turske vladavine“, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Knjiga II, Tuzla, 1958, str. 238-239.;
- Dujmušić, Jozo: „Jedan bosanski književnik iz srednjega vijeka. (Fra Filip Lastrić 1700 - 1783)“, *Sarajevski list*, god. XXXVI, br. 179, Sarajevo, 1913, str. 2.
- Džafić, Jusuf: „Neknjižna i efemerna građa iz Legata Ševket-ef. Šabića u Specijalnoj biblioteci ‘Behram-beg’ u Tuzli“, *Arhivski pogledi*, god. II, br. 2, Tuzla, 2021, str. 206.
- F. M., „Postite braćo“, *Preporod*, god. X, br. 15, 1979, str. 12.
- Fajić, Zejnil: „Gazi Husrev-begova medresa, V generacija školske 1937/38. godine“, *Glasnik*, god. XLII, br. 6, Sarajevo, 1979, str. 634.
- Fejzić, Fahira: „Dopisnici javljaju“, *Preporod*, god. XXI, br. 2, 1990, str. 7.
- Gazija-Pajt, Enisa: „Obrazovni sistemi i stepenovanje škola na području BiH za vrijeme osmanske uprave“, *Glasnik*, god. LXXI, br. 3-4, Sarajevo, 2009, str. 301.

- Gobeljić, Mustafa: „Medrese na prostoru Tuzlanskog okruga u austrougarskom periodu“, *Podrinjska medresa u Zvorniku (Zbornik radova)*, Tuzla/Zvornik, 2023, str. 67-68.
- Hadžialić, Fatima: „Društveno-političke i kulturne prilike u Gornjoj Tuzli neposredno poslije oslobođenja“, (zbornik) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 103.
- Hadžiavdić, Hadžaga: „Tako smo gradili novu školu“, (zbornik) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 191.
- Hadžić, Almasa: „Hasan Kaimija Drugi“, *Ljiljan*, br. 92/1, str. 13.
- Hadžić, Kasim: „Dvadeset godina Zemzema“, *Glasnik*, god. L, br. 6, Sarajevo, 1987, str. 826.
- Hadžić, Kasim: „Šerijatska sudačka škola (Mektebi nuvvab) u Sarajevu (U povodu 90-godišnjice od osnutka i 40-godišnjice od prestanka rada)“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXXIX, br. 6, 1976, str. 618.
- Hadžić, Kasim: „Zemzem nije ni prvi ni jedini“, *Zemzem*, br. 2-3, 1981, str. 27.
- Hadžijahić, Muhamed: „Jedan nepoznati tuzlanski hagiološki katalog“, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Knjiga XIII, Tuzla, 1980, str. 309.
- Hadžimehanović, Refik: „Tuzlanske muftije“, *Takvim*, 1983, str. 165.
- Hadžimehanović, Refik [R. H]: „Turbe nepoznate djevojke u Gornjoj Tuzli (zapis)“, *Preporod*, god. XII, br. 16, 1981, str. 11.
- Hadžimehanović, Refik M.: „Dopuna“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLV, br. 1, 1982, str. 118-119.
- Hamzić, Omer: „Formiranje i raspored jedinica Hadžiefendića legije na području Tuzlanske oblasti“, *Stav - Časopis za društvena pitanja, kulturu i umjetnost*, god. III, br. 6/7, 2004, str. 63-77.
- Hodžić, Muhamed: „Brojdbeni podaci Islamske vjerske zajednice u NDH“, *Preporod*, god. XLI, br. 20/958, [15. 10] 2011, str. 51.
- Hodžić, Šaban: „Migracije muslimanskog stanovništva iz Srbije u sjeveroistočnu Bosnu između 1788-1862 godine“, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Knjiga II, Tuzla, 1958, str. 80.
- Hodžić, Šaban: „Stari turski dokumenti sa tuzlanskog područja“, *Članci i građa za kulturnu istoriju istočne Bosne*, Knjiga I, Zavičajni muzej u Tuzli, Tuzla, 1957, str. 82-83.

- Husejnović, Alosman: „Veličanstveni Kurban-bajram u Tuzli“, *Hikmet*, god. 8, br. 6, 1994, str. 184.
- Husejnović, Safet: „Doprinos Muhammeda Seida Serdarevića mektepskoj nastavi“, *Novi Muallim*, god. XIII, br. 49, 2012, str. 88.
- I. Ž. [Ismet Žunić], „Nova mektebska zgrada u Gornjoj Tuzli“, *Islamski svijet*, god. III, br. 115, Sarajevo [2. 11] 1934, str. 8.
- Kačar, Semiha: „Zarozavanje zara“ (odlomak), *Preporod*, god. XXXVIII, br. 15-16/881-882, Sarajevo, 1. i 15. 8. 2008/29. redžeb 1429, str. 40-41. unutar: Denis Bećirović, *Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini za vrijeme avnojevske Jugoslavije (1945-1953)*, str. 290.
- Kadribegović, Aziz: [A. K.], „Jablan se nad munarom kao derdef njiše“, *Preporod*, god. XXVI, br. 7, 1995, str. 20.
- Kavazović, Osman: „Imami Azizija džamija u Bosni i Hercegovini“, *Zbornik radova: 150 godina od protjerivanja muslimana iz Kneževine Srbije*, Orašje, 2013, str. 297.
- Korkut, Halima: „O vakufima u sjeveroistočnoj Bosni“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, Knjiga 09-10, 1983, str. 98.
- Kovačević, Stanislav: „Škola pod okupacijom (1941-1944)“, *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 82.
- Kovačević, Stanislav: „Škola u međuratnom periodu (1918-1941)“, *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986 – monografija*, (grupa autora) Tuzla, 1987, str. 75.
- Kujović, Mina: „Kako su komunisti koristili učiteljstvo za provođenje svoje politike (1945-1951)“, *Novi Muallim*, god. XVII, br. 65, 2016, str. 46-47.
- Lavić, Hamza: „Bijeljinske vakufname u Gazi Husrev-begovoj biblioteci“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, Knjiga XL, Sarajevo, 2019, str. 95-96.
- Lisovac, [Ibrahim]: „Iz Deftera vakifa Gazi Husrev-begovih hajrata“, *Preporod*, god. XIX, br. 22, 1988, str. 14.
- Madžar, Božo: „Osnovna škola u Gornjoj Tuzli“, (*zbornik*) *Osnovna škola u Gornjoj Tuzli 1884-1986*, Tuzla, 1987, str. 59-60.
- Magrdžija, Haris: „Vremeplov Zemzema i drugih listova učenika Gazi Husrev-begove medrese“, *Zemzem*, br. 3/175, 2012, str. 7.
- Mahmutović, Suad: „Zaboravljeni krajiški imami - Muhamed-ef. Redžepagić (1914-1999.)“, *Preporod*, god. XLIX, br. 21/1151, Sarajevo, [1.11] 2019, str. 50.

- Mehmedović, Emir: „Povodom 30 godina našeg lista“, *Zemzem*, br. 108, 1998, str. 5.
- Mešić, Muriz: „Naša ulema u Čikagu - mr. Ćamil ef. Avdić i kadija Seid ef. Karić“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. LXXXV, br. 11-12, Sarajevo, 2018, str. 969-974.
- Muhamed, Salihspahić: „Tuzla u prošlosti i sadašnjosti“, *Gajret – Kalednar 1940*, Sarajevo, 1939, str. 250.
- Muhibbi, Vatan: „Naši dopisi: U Vlasenici 24. maja 1893.“, *Bošnjak: list za politiku, pouku i zabavu*, Sarajevo, god. 3, br. 22 (od 1. juna 1893), str. 2.
- Mujaković, H[usein]: „Uvakufljenja“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXVIII, br. 11-12, Sarajevo, 1965, str. 439.
- Mujić, Husein: „Ovogodišnje putovanje na hadž“, *Glasnik*, god. XXX, br. 5-6, Sarajevo, 1967, str. 238.
- Mušić, Omer: „Hadži Muhamed Sejfudin, Šejh Sejfija - pjesnik iz Sarajeva“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, Knjiga VII-VIII, Sarajevo, 1982, str. 14.
- Nametak, Alija: „Marginalije iz naše kulturne historije: prema podacima iz I sveska Kataloga Gazijine biblioteke“, *Anali Gazi Husev-begove biblioteke*, Knjiga I, Sarajevo, 1972, str. 98-99.
- Omerčić, Mirsad: „Privredno naslijeđe Tuzlanskog okruga iz vremena Austro-Ugarske uprave (1878.-1918. godine).“, *Baština sjeveroistočne Bosne*, br. 6, 2013, Tuzla, 2014, str. 179.
- Omerčić, Mirsad: „Sahat-kule sjeveroistočne Bosne“, *Baština sjeveroistočne Bosne*, br. 3, 2010. Tuzla, 2011, str. 107-108.
- Pajević, Izet Zikri: „Šejh dr. hadži Mehmed Sami Šerbić liječnik i sufija iz Tuzle“, *Hikmet*, god 9, br. 1, Tuzla, 1995, str. 35-39.
- Pajević, Izet Zikri: „Dika i ponos Bošnjaka – Ešref-ef. Kovačević“, *Hikmet*, god. 10, br. 3-4/99-100 (april 1996), Tuzla, str. 150-153.
- Pajević, Izet Zikri: „Nekoliko riječi o šejhu Sejfiji“, *Hikmet*, god. 8, br. 9-10, Tuzla, 1994, str. 343-345.
- Pašić, Safet: „Otvorenje mekteba u Gornjoj Tuzli“, *Islamski svijet*, god. III, br. 123, Sarajevo [28. 12] 1934, str. 8.
- Perva, Bajro [B.P.]: „Sead Seljubac“, *Zemzem*, god. VIII, br. 5-6. i 7-8, 1975, str. 32.
- Perva, Bajro: „Ukratko - Gornja Tuzla“, *Preporod*, god. XX, br. 16, 1989, str. 7.

- Prcić, Osman: „Iz govora održanog u sjednici 14. marta 1911.“
Musavat, god. VI, br. 18, Mostar, 1910, str. 2.
- Ramić, Jusuf: „Bošnjaci na El-Azheru - Abdurahman Hukić (1921-1990.)“,
Glasnik Islamske zajednice, god. LVIII, br. 10-12, 1996, str. 707.
- Redakcija, „Primjer za ugled“ *Glasnik VIS SFRJ*, br. 9-10, 1974, str. 442-444.
- Refik M. Hadžimehanović, „Mesdžidi i džamije u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XLIV, br. 5-6, Sarajevo, 1981, str. 528.
- Selhanović, S.: „Magistrirao Vahid Fazlović, direktor Behram-begove medrese - Veliki doprinos Abdurahmana Čokića bh. islamskoteološkom mišljenju“, *Preporod*, god. XLI, br. 11/973, [1. 6] 2012, str. 44.
- Selimović, Sead (prikaz): Šefkija Mutevelić, „Tuzlanske historijske minijature - Histortijski zapisi o Tuzli i okolini od prahistorije do kraja osmanske vladavine“, Tuzla, 2005, str. 245“, u:
Arhivska praksa, god. IX, Tuzla, 2006, str. 354-358.
- Selimović, Sead: „O praktičnom pedagoško-metodskom tečaju za muallime (nastavnike mekteba) u Tuzli 1940. godine“, *Gračanički glasnik*, br. 19, 2005, str. 41-48.
- Selimović, Sead: „Organizacija i djelatnost nastavničkog društva ‘Samopomoć’ u Tuzli između dva svjetska rata“, *Saznanja* 2, Društvo historičara Tuzle, god. 2, 2008, str. 139.
- Seljubac, Sead [Gornjotuzlaci]: „Kadri-efendija Hajdarović“, *Preporod*, god. XVI, br. 15, 1985, str. 14.
- Seljubac, Sead [S. S.]: „Svečano u Gornjoj Tuzli“, *Preporod*, god. X, br. 14, 1979, str. 5
- Seljubac, Sead: „Merhum šejh hadži Mehmed-ef. Hafizović“, *Hikmet*, god. 8, br 6(8), Tuzla, 1994, str. 206.
- Seljubac, Sead: „Ovogodišnji put na hadž“, *Preporod*, god. XI, br. 22 i 23, 1980, str. 12-14.
- Seljubac, Sead: „Prodaješ vječnost za prolaznost“, *Zemzem*, god. VIII, br. 5-6. i 7-8, 1975, str. 40.
- Seljubac, Sead: „Visoka kamena ljepotica“, *Preporod*, god. IV, br. 12, 1973, str. 6.
- Seljubac, Sead: „Kadri-ef. Hajdarović (17. 2. 1898 - 6. 3. 1985)“, *Preporod*, god. XVII, br. 9, 1986, str. 14.

- Serdarević, Muhamed: „Priče iz života nekadašnjeg Sarajeva (6)“, *Preporod*, god. XXX, br. 24, Sarajevo, 2000, str. 35.
- Smajlović, Salih: „Medžlis sa jednim džematom i pet džamija“, *Preporod*, br. 2/868, 15. 1. 2008, str. 23.
- Smajlović, Salih: „Čaršija sa prepoznatljivim selamom“, *Preporod*, br. 19/789, 1. 10. 2004, str. 18.
- Sokolović, Sinanudin [SinaS]: „Gornja Tuzla: Lijepa islamska svečanost završetka vjerske obuke“, *Preporod*, god. III, br. 45, 1972, str. 5.
- Spahić, Mustafa: „Hadži Mustafa ef. Dervišagić (1919-1993)“, *Preporod*, br. 19, Sarajevo, 1993, str. 15.
- Spahić, Vedad: „Ismet Žunić – pjesnik za bh. antologije“ *Hikmet*, god. 9, br. 6/90 (juni 1995), Tuzla, str. 272-273.
- Strik, Seid: „Događaji i merhumi u šebi-aruskoj '97-'98. godini“, *Šebi arus*, br. 19-20, Sarajevo, 1999, str. 78.
- Suljkić, Hifzija: „Medresa u Gornjoj Tuzli“, *Zeman*, god. III, br. 17, Kalesija, 10. 5. 1995, str. 14.
- Suljkić, Hifzija: „Muslimanska društva u Tuzli“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. LIII, br. 5, 1990, str. 66.
- Suljkić, Hifzija: „Iseljavanje muslimana iz Užica u Bosnu 1862. godine“, u: *Sabrani tekstovi*, Knjiga 2, *Islamska baština u Bosni i Hercegovini i njenoj okolini*, Tuzla, 2007, str. 143.
- Šabić, Šefket: „Ramazan u Tuzli 1955. godine“, *Glasnik*, god. VI, br. 8-10, Sarajevo, 1955, str. 331-332.
- Šabić, Ševket: „Lijepa vjerska svečanost u Gornjoj Tuzli“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXVII, br. 11, Sarajevo, 1964, str. 532-533.
- Šabić, Ševket: „Vjerski život u Tuzli i okolini“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XXVII, br. 11, Sarajevo, 1964, str. 530.
- Šehić, Zijad: „Vojni imami u bosanskohercegovačkim vojnim jedinicama u okviru austrougarske armije 1878-1918“, *Godišnjak BZK „Preporod“*, god. VI, Sarajevo 2006, str. 314.
- Traljić, Mahmud: „Abdurahman Adil-ef. Čokić“, *Glasnik Islamske zajednice*, god. XL, br. 3, Sarajevo, 1977, str. 248.

Zahirović, Hamid: „Vjerska svečanost povodom pregleda vjerske obuke i hatma dove u Gornjoj Tuzli“, *Preporod*, br. 14, Sarajevo, 1973, str. 7.

Zaimović, Enes: „Reisul-ulema posjetio Gornju Tuzlu“, *Preporod*, god. XI, br. 18, 1980, str. 10.

Internet-izvori

<http://www.volimtuzlu.ba/index.php/tk/o-tuzlanskom-kantonu>, Pristupljeno: 2. 10. 2023.

<https://bastina.ba/bugilovica-kuca-u-gornjoj-tuzli-historijska-gradevina/> Objavljeno: 31. 1. 2019, Pristupljeno: 27. 11. 2023.

<https://bor-grad.com/umro-beslaga-kusljugic/> Objavljeno: 8. 12. 2008, Pristupljeno: 7. 2. 2023.

<https://depo.ba/clanak/181619/skrivena-proslost-kako-je-sluzba-drzavne-bezbjednosti-privodila-studente-ali-se-radao-i-novi-valter>, Duraković, Jasmin: „Kako je Služba državne bezbjednosti privodila studente, ali se radio i novi „Valter“, Objavljeno: 27. 10. 2018, Pristupljeno: 16. 3. 2024.

<https://digital.ghb.ba/ghb/users/index.xhtml> Stranica Gazi Husrev-begove biblioteke

<https://faktor.ba/vijest/trajna-opomena-i-sjecanje-na-sve-sehide-gornje-tuzle/40856>, Objavljeno: 19.06.2019.; Pristupljeno: 20. 8. 2023.

<https://nubt.ba/serijske-publikacije-zavicajne-zbirke-biblioteke/> Objavljeno: 19. 01. 2010, Pristupljeno: 13. 7. 2022.

<https://nubt.ba/serijske-publikacije-zavicajne-zbirke-biblioteke/> Objavljeno: 19. 1. 2010, Pristupljeno: 16. 3. 2024.

<https://pravosudje.ba/vstvfo/B/32/article/15986> Pristupljeno: 4. 11. 2023.

<https://publikacije.stat.gov.rs/G1961/Pdf/G19614001.pdf> “Nacionalni sastav stanovništva FNR Jugoslavije 1961” (PDF), Pristupljeno 28. 4. 2016.

<https://rogatica-bih.blogspot.com/2011/08/rogatica-na-razmeu-19-i-20-stoljeca.html>, Objavljeno: 2. 8. 2011, Pristupljeno: 29. 11. 2023.

<http://volimtuzlu.ba/index.php/tk/o-tuzlanskom-kantonu>, Pristupljeno: 29. 11. 2023.

<https://www.islamskazajednica.ba/index.php/rodenje-akika/17382-obaveza-obrezivanja-sunecenja> Objavljeno: 19. 8. 2013, Pristupljeno: 25. 8. 2023.

<https://www.oslobodjenje.ba/dosjei/teme/nepoznata-proslost-princ-elokventnosti-iz-libana-370769>, Fikret Karčić, „Nepoznata prošlost: Princ elokventnosti iz Libana“, Objavljeno: 17. 06. 2018, Pristupljeno: 10. 3. 2023.

<https://www.preporodvisoko.ba/blog/2022/01/16/antun-hangi-zivot-i-obicaji-muslimana-u-bosni-i-hercegovini/Gagula,Refija:> „Antun Hangi, Život i običaji muslimana u Bosni i Hercegovini“, Objavljeno: 16. 1. 2022, Pristupljeno: 28. 10. 2023.

<https://izbsa.com/bosanski-imami-u-sjedinjenim-americkim-drzavama-prije-1990-godine/> Objavljeno: 6. 9. 2019, Pristupljeno: 4. 4. 2024.

RECENZIJE

DJELO „MOJA GORNJA TUZLA“ – VRIJEDNI PODACI O VJERSKOM ŽIVOTU

Djelo “Moja Gornja Tuzla” autora dr. Seada Seljubca izuzetno je vrijedno djelo koje je autobiografsko-naučnog oblika i pokriva značajan vremenski period vjerskog života Gornje Tuzle.

Autor na samom početku napominje da je ovo više informativni nego naučni rad, ali ćemo, čitajući sami sadržaj, vidjeti mnogo elemenata i podataka potkrijepljenih izvorima i dokumentima koji djelu daju snagu naučnog djela. Naravno, značajan broj podataka je potrebno dodatno pojačati argumentima koji će osnažiti taj njegov segment.

Gornja Tuzla je gradić, čaršija, kasaba koja je kroz historiju prošla brojna iskušenja i često se nalazila na udaru zbog svojih istaknutih vrijednosti što ostavljaše traga u vremenima u kojima je živjela. Bogata historija stavlja ovo mjesto, iako s relativno malim brojem stanovnika, u skupinu mjesta koja se spominju često, tako što se navode podaci da je Gornja Tuzla najstarije naselje s kontinuitetom življenja na Balkanu, pa sve do podataka vezanih za posljednje stoljeće. Ne ulazeći u tačnost navedenog podatka, jasno se

nameće potreba za preciznim i detaljnim izučavanjem ovog mjesta i svega kroz što su ono i njegovi stanovnici prošli i prolaze.

Gornja Tuzla se i u vjerskim pitanjima spominje po svojim hamzevijama i njihovom učenju još u šesnaestom stoljeću, a i u kasnijim vremenskim periodima. U svakom stoljeću je Gornja Tuzla ostavljala značajnoga traga na širu zajednicu. Također, veliki broj Gornjotuzlaka je radio i u samoj Gornjoj Tuzli i izvan nje, pa i izvan zemlje, a školovanje su završavali i u drugim zemljama i na drugim kontinentima.

Spomenute činjenice su samo mali pokazatelj širine i brojnih izazova koji se nalaze pred svakom osobom koja ozbiljno pristupi skupljanju odgovora na pitanja koja se postavljaju, a vezana su za ovo mjesto. Dr. Seljubac je precizno i studiozno pristupio sakupljanju i razvrstavanju podataka o vjerskom životu u Gornjoj Tuzli, fokusirajući se na XX stoljeće. Ipak, osjetio je potrebu, i to potkrijepio s nekolicinom podataka, spomenuti i period prije, ali i poslije XX stoljeća. Ono čega se držao podaci su dominantno vezani za vjerski život, dok je ostale događaje samo djelimično spominjao, onoliko koliko je bilo potrebno da razjasni pojedine situacije i historijske okolnosti kroz koje su stanovnici prolazili. Spominjanje Bali-begove medrese u sedamnaestom stoljeću govori o važnosti naselja, ali i činjenici da se u Gornjoj Tuzli pridavala važnost učenju.

Vjerski život u XX stoljeću predstavljen je u deset poglavlja koja obrađuju podatke vezane za svaku deceniju posebno. U ovom djelu dr. Seljubac navodi brojne objekte od kojih neki postoje i danas, a nekima se gubi svaki trag, spominje imena i osobe koje su živjele u Gornjoj Tuzli te brojne aktivnosti koje su provodili i predvodili mještani ove kasabe. Posebno je značajno spominjanje brojnih osoba za koje mnogi Gornjotuzlaci, pa čak i potomci tih osoba, više ne znaju, ili ih ne spominju. Prezimena spomenuta u „Mojoj Gornjoj Tuzli“ su brojna, ali je primjetno da neka prezimena više i ne postoje u Gornjoj Tuzli ili su porodice s tim prezimenima malobrojne.

U svakom slučaju, dr. Sead Seljubac je djelom „Moja Gornja Tuzla“ učinio veliki napor i skupio dio podataka kojima je pokazao djelic bogatstva

koje Gornja Tuzla u sebi nosi. Poklonio nam je značajno djelo i, kako i sam tvrdi, ponudio 'podatke za dalju obradu' kako bismo u narednom periodu konačno dobili pravu sliku Gornje Tuzle, i to u pisanom obliku. Djelo koje je pred nama je svakako i poziv svima onima koji se bave naučnim radom ili imaju podatke o Gornjoj Tuzli da se aktiviraju i unaprijede neko novo izdanje ovog djela, ali i skupe podatke i napišu dijelove o Gornjoj Tuzli koji obrađuju cijelu njenu historiju, ali i ostale segmente života Gornje Tuzle i njenog stanovništva.

Tuzla, 13. 6. 2024. godine

Dr. sci. Fuad Hadžimehmedović

KNJIGA „MOJA GORNJA TUZLA“ – SVJEDOČANSTVO ZA NAREDNE GENERACIJE

Ovom knjigom autor dr. Sead Seljubac predstavlja dokumentovanu i preglednu historijsku građu o Gornjoj Tuzli, imamima, mujezinima, mutevelijama i džamijama, osnaženu važnim dokumentima arhivskih fondova i zbirki kao izvorima prvog reda, koji su na ovakav način prvi put izneseni pred naučnu i širu javnost. Kako kaže autor, cilj mu je bio da na jednom mjestu objedini rasute podatke o vjerskom životu u Gornjoj Tuzli u XX vijeku. Pošto je i sam autor rođen u Gornjoj Tuzli, ova knjiga ima obrise autobiografskog karaktera.

Knjiga je osnažena i obogaćena važnim dokumentima i fotografijama, gdje god je to bilo moguće.

Tako je jasno predočena prošlost i sadašnjost gornjotuzlanskih džamija, imama, mujezina i mutevelija, što nam daje uvid u vjerske prilike i život na ovom području i široj njenoj okolini. Autor je zabilježio brojna živa svjedočanstva koja će ovu tretiranu tematiku trajno sačuvati i prenijeti narednim generacijama.

Autor u ovoj knjizi kazuje o ljudima koji su živote proveli služeći vjerno i predano svojoj vjeri i svome muslimanskom bošnjačkom narodu, svjesni činjenice da je imamski, hatibski i muallimski rad, kao temeljni rad u Islamskoj zajednici, bio i centralna misijska zadaća na koju se sve ostale naslanjaju.

Historijski gledano, rad imama bio je, iako najteži i najodgovorniji, vrlo često marginaliziran, zapušten, nepriznat i potcijenjen. Bez obzira na sve okolnosti, imami su podnijeli velike teškoće rada u džematu. Dijelili su sudbinu svojih džemata, pa čak i radeći bez adekvatne materijalne naknade za svoj rad. Divljenja vrijedni su imami tog vremena koji su, držeći se čvrto onoga što su kroz medresu naučili, srčano i beskompromisno naučeno u praksu provodili, služeći tako islamu i muslimanima i podnoseći velike teškoće. Trud i zalaganje tih imama nošen je jedino željom za Allahovim zadovoljstvom i nagradom.

Autor je svojim prepoznatljivim i jednostavnim tekstom oživio uspomenu na čestite imame, mujezine i mutevelije koji su utisnuli svoj pečat na vjerski život u Gornjoj Tuzli u posljednjih sto godina.

Uzevši u obzir sve navedeno, preporučujem ovu knjigu čitalačkoj publici na iščitavanje i upoznavanje s ključnim osobama tog vremena.

Tuzla, 29. 5. 2024. godine

Mr. sci. Ramiz Bajić

DJELO „MOJA GORNJA TUZLA“ – IZRAZ LJUBAVI PREMA RODNOM GRADU

Dr. Sead Seljubac ovim djelom još jednom dokazuje svoju ljubav prema rodnom gradu. Autor je uspio sabrati bogatu vjersko-religijsku kulturu Gornje Tuzle u jedno djelo, čime ju je dodatno obogatio. Odao je priznanje gornjotuzlanskoj ulemi prvim djelom ove prirode vezanim za Gornju Tuzlu, te je time ispunio, kako sam kaže, svoj dug prema ovom mjestu.

Iako knjiga nije namijenjena naučnim svrhama, ona nosi određenu historiografsku vrijednost. Autor se koristi historiografskim činjenicama i informacijama prenesenim riječju, s koljena na koljeno. Prikuplja informacije za koje mnogi nisu ni znali da postoje, te hronološki opisuje djelovanje gornjotuzlanskih imama i bitne događaje koji su vezani za njihovo službovanje u Gornjoj Tuzli. Ovo djelo čitaocu na jedinstven način stvara sliku o tome koliki je bio značaj Gornje Tuzle na ovim područjima, u vjerskom i političkom aspektu, te, nažalost, pokazuje i njenu dekadencu.

Doktor Sead Seljubac ovim je djelom uspio sačuvati od zaborava porušene džamije, mektebe, tekije, ljude izgubljene u historiji i njihov doprinos Gornjoj Tuzli.

Ovo djelo treba da bude u biblioteci svakog Gornjotuzlaka i muslimana koji cijeni tradiciju Bošnjaka i njenih čuvara - uleme, te ga srdačno preporučujem, u nadi da ćemo kao građani ovog mjesta prepoznati njegovu važnost.

Gornja Tuzla, 23. 5. 2024. godine
Salih-ef. Jusić, glavni imam

SAŽETAK

Ovo je rad u kojem, primarno, obrađujem vjerski život u Gornjoj Tuzli u XX vijeku, mada se, u kraćoj formi, tretira i period poslije. Sadrži i veliki broj mojih ličnih podataka. Odatle je naslovljen sa *Moja Gornja Tuzla*. Koristio sam jedan broj neobjavljenih arhivskih dokumenata, iz nekoliko arhiva, kao i dokumente pohranjene u Medžlisu Islamske zajednice Gornja Tuzla, ali i jedan broj dokumenata iz privatnih biblioteka Gornjotuzlaka. Period XX vijeka je podijeljen na decenije, a nastojao sam da za svaku od stotinu godina nađem i iznesem neke podatke. Većinu sadržaja sam crpio iz periodike, a jedan značajan dio iz objavljenih i neobjavljenih knjiga. Koristio sam se i sjećanjima živih Gornjotuzlaka, ili onih koji nisu iz Gornje Tuzle, ali su s njom dijelili jedan period svoga života. Rad ima za cilj da na jednom mjestu objedini rasute podatke o životu gornjotuzlanskih imama, mujezina, mutevelija, džematlija, te o vjerskim objektima i odgojno-obrazovnim institucijama, a u manjem obimu i kulturnim događanjima u toj našoj tradicionalnoj čaršiji. U velikoj mjeri je i autobiografskog karaktera.

Ključne riječi: *imam, mujezin, mutevelija, medresa, mekteb, tekija, vakuf, vakif, džamija, džematlija*

ABSTRACT

This is a work primarily focusing on the religious life in Gornja Tuzla in the 20th century, although it also briefly addresses the period thereafter. It contains a large amount of personal data. Hence, it is titled “My Gornja Tuzla.” I have utilized a number of unpublished archival documents from several archives, as well as documents stored in the Islamic Community Council of Gornja Tuzla, and a number of documents from private libraries of Gornja Tuzla residents. The 20th-century period is divided into decades, and I have endeavored to find and present some data for each of the hundred years. Most of the content is drawn from periodicals, with a significant portion from published and unpublished books. I have also relied on the memories of living residents of Gornja Tuzla, or those who, although not from Gornja Tuzla, shared a period of their lives there. The aim of the work is to consolidate scattered data on the lives of Gornja Tuzla’s imams, muezzins, trustees, congregation members, as well as on religious facilities and educational institutions, and to a lesser extent, cultural events in our traditional neighborhood. It is largely of autobiographical nature.

Keywords: *imam, muezzin, trustee, madrasa, mekteb, tekke, waqf, waqif, mosque, congregation member*

O AUTORU

Sead Seljubac rođen je 27. aprila 1958. godine, u Gornjoj Tuzli, općina Tuzla. Tu je završio osnovnu školu, a potom Gazi Husrev-begovu medresu u Sarajevu 1977. god. Otvaranjem Islamskog teološkog fakulteta u Sarajevu iste te godine postao je studentom prve generacije ovog fakulteta. Redovni studij je prekinuo zbog služenja vojnog roka, a nastavio ga je kao vanredni student, uz rad. Diplomirao je 1987. godine. Školske 1981/82. godine započeo je svoj radni vijek kao odgajatelj u Gazi Husrev-begovoj medresi. U vremenu 1982-1993. bio je imam i vjersko-prosvjetni referent u Odboru Islamske zajednice Gornja Tuzla. Od 1993. radi prvo u Muftijstvu tuzlanskom, a nakon otvaranja Behram-begove medrese, iste godine, radi

kao njen sekretar i profesor. U početku predaje Arapski jezik i Imamet, a kasnije Akaid i Tefsir. Od školske 1997/98. god. do februara 2013. godine bio je na dužnosti pomoćnika direktora za nastavu. Od 2013. god. je pomoćnik muftije tuzlanskog, da bi u periodu 2018-2020. obavljao dužnost rukovodioca Službe za vjerske poslove i obrazovanje Muftijstva tuzlanskog. Danas je u penziji.

Otvaranjem postdiplomskog studija na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu 1996. godine, uključio se u prvu generaciju postdiplomaca. Magistrirao je na tom Fakultetu 2001. godine, odbranivši tezu pod naslovom "Semantička razina filološke metodologije u Allamekovoј Glosi na Širvanijev komentar sure El-Feth". Doktorirao je na istom fakultetu 2008. godine, s tezom "Allamekova kritika El-Bejdavijeve metodologije tumačenja Kur'ana".

Od 1972. godine počeo je objavljivati svoje radove u Preporodu, Zemzemu, Islamskoj misli, Hikmetu, Muallimu, Glasniku, Takvimu, Analima Gazi Husrev-begove biblioteke, Bosanskoj Sumejji itd. Prijevod knjige „Aki-detu 'l-muslim“ (Vjervanje jednog muslimana, diplomski rad) autora Muhammeda el-Gazalija objavio je 1995. godine, a prijevod knjige „Terbijetuna er-ruhijje“ (Naš duhovni odgoj), autora Seida Havve, objavio je 2003. godine. Učestvovao je u velikom projektu prevođenja kapitalnog djela Ebu Hamida el-Gazalija „Ihja'u 'ulumi 'd-din“. Godine 2010. objavio je svoju knjigu „Stazama dobrih i zahvalnih“, a 2014. godine doktorsku disertaciju s izmijenjenim naslovom: „Allamek el-Bosnevi i Kadi el-Bejdavi“. Iste godine je preveo knjigu „Hizbu envaril-hakaikin-nurijje“ (Svjetla nuranijskih istina). Godine 2018. objavio je još jedan svoj autorski rad, knjigu „U okrilju vjere“, a 2023. svoj istraživački rad pod naslovom „Vjerski službenici Vakufskog povjerenstva u Tuzli sredinom XX stoljeća“.

U braku je sa suprugom Muhibom i roditelji su troje djece.

SADRŽAJ

UVOD	3
GORNJOTUZLANSKI VREMEPLOV (XX STOLJEĆE)	9
LJUDI U VREMENU	
XX STOLJEĆE	25
NA PRIJELAZU VIJEKOVA	391
KASNIJE	397
IMAMI I MUJEZINI GORNJOTUZLANSKIH DŽAMIJA	425
ZAHVALA	439
IZVORI I LITERATURA	441
RECENZIJE	
DJELO „MOJA GORNJA TUZLA“ – VRIJEDNI PODACI O VJERSKOM ŽIVOTU	459
KNJIGA „MOJA GORNJA TUZLA“ – SVJEDOČANSTVO ZA NAREDNE GENERACIJE	463
DJELO „MOJA GORNJA TUZLA“ – IZRAZ LJUBAVI PREMA RODNOM GRADU	465
SAŽETAK	466
ABSTRACT	467
O AUTORU	469